

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 581
Προσκήνη
Ιανυίου 1995
Αρχ. 400

ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ
ΔΙΑΣΚΕΨΗ:

Ποια Ελλάδα
σε ποια Ευρώπη;

Χ. Φ. ΜΑΓΕΡ

Η ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ

Ανθρώπινα πεπρωμένα
στον ελληνικό εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα
1941 - 1944

ΠΡΟΛΟΓΟΙ: Δημ. Δημητρίου – Καπετάν Νικηφόρος
Βάσος Π. Μανιόπουλος

Τη νύχτα της 25ης προς 26η Νοεμβρίου 1992 έκλεισαν 50 χρόνια από την ανατίναξη της γέφυρας του Γοργοπόταμου στο πέρασμα των Θερμοπυλών. Στην κατεχόμενη από γερμανικά, ιταλικά και βουλγαρικά στρατεύματα Ελλάδα, Βρετανοί και Νεοζηλανδοί σαμποτέρ με τη συνεργασία Ελλήνων ανταρτών πραγματοποίησαν με επιτυχία το 1942 αυτή

την εντυπωσιακή επιχείρηση, χάρις στην οποία παρεμποδίστηκε ο ανεφοδιασμός των αφρικανικών στρατευμάτων του Ρόμμελ. Καθώς όλοι οι δρόμοι διαφυγής είχαν αποκοπεί, παρέμειναν οι Βρετανοί στα ελληνικά βουνά, όπου και εκπαίδευσαν τις ντόπιες αντιστασιακές οργανώσεις. Ο πατέρας του συγγραφέα ανήκε στη γερμανική μονάδα μηχανικού, η οποία επισκεύασε τη γέφυρα μήκους 211 μέτρων. Το Μάρτιο του 1943 ήταν ο μοναδικός αξιωματικός, τον οποίο συνέλαβαν Έλληνες αντάρτες μαζί με 49 ακόμη Γερμανούς και Ιταλούς στρατιώτες, οι οποίοι εκτελέστηκαν αρχές Απριλίου του ίδιου χρόνου. Όλοι όσοι εκτελέστηκαν θεωρήθηκαν από τις γερμανικές στρατιωτικές δυνάμεις και μετά τον πόλεμο από τον Ερυθρό Σταυρό ως αγνοούμενοι. Ο συγγραφέας, μετά από πολύχρονη εργασία, που βασίστηκε σε έρευνες σε γερμανικά, ιταλικά, ελληνικά και βρετανικά αρχεία και σε βιβλία με θέμα αυτά τα γεγονότα, που γράφτηκαν στην Αγγλία και στην Ελλάδα, κατάφερε να ανασυνθέσει πλήρως όσα διαδραματίστηκαν εκείνη την περίοδο. Πήρε επίσης πολυάριθμες συνεντεύξεις από Βρετανούς, Νεοζηλανδούς, Γερμανούς και Έλληνες αυτόπτες μάρτυρες.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 106 79 ΑΘΗΝΑ

ΤΗΛ.: 36 01 551 • FAX: 36 23 553

Μετά το σεισμό επιστροφή στα ίδια...

«ΣΤΟΥΣ ΣΕΙΣΜΟΥΣ που θε να' ρθουν, ελπίζω να μην αφήσω το πούρο μου να σβήσει απ' τον καημό μου...» - λέει κάπου ο Μπέρτολτ Μπρεχτ, σαρκάζοντας τη μοίρα κάποιων δύστηνων υπάρξεων και την «έγνοια» των κρατούντων γι' αυτούς... Σήμερα Παρασκευή, όμως, οι «κρατούντες» (διάβαζε η κυβέρνηση, ο πρωθυπουργός, η σύζυγος του πρωθυπουργού, ο κ. Κ. Λαλιώτης, ίσως) θα εξαγγείλουν μέτρα, για την «ανακούφιση των πληγέντων» από τον τελευταίο σεισμό, στο Αίγιο. Για τα μέτρα υπάρχει ήδη ο σχετικός προϋπολογισμός: «Δωρεάν αρωγή για στέγη και άτοκα δάνεια για 15 χρόνια» - υποσχέθηκε ήδη ο κ. Α. Παπανδρέου στους σεισμοπαθείς. Αλλά όχι μόνον! «Θα σας παρουσιάσουμε -είπε- ένα ολόκληρο πρόγραμμα οικονομικής ανασυγκρότησης του Αιγίου και Αιγιάλειας, το οποίο θα βασίζεται στο μοντέλο της Κοζάνης και των Γρεβενών, με στόχο να ξαναδώσει "ζωή" στην περιοχή»... Θα περιμένουμε τα μέτρα και το πρόγραμμα, για να τα σχολιάσουμε. Και ας μας θυμίζει ο κ. Στ. Μπένος, βουλευτής του ΠΑΣΟΚ (και τέως δήμαρχος Καλαμάτας) ότι «δεν έχουν πάρει ακόμα δάνειο οι σεισμόπληκτοι που ήταν στην πολυκατοικία που έπεσε στην Καλαμάτα, το 1986»... Μεταξύ χειλέων και κύλικος -έλεγαν οι τρισχιλιετείς- «πολλά πέλει».

Ο ΣΕΙΣΜΟΣ με τους 26 νεκρούς, τους 75 τραυματίες και τους 15.000 άστεγους, στο Αίγιο, είναι η τελευταία «υπόμνηση» ότι πρέπει «να μάθουμε να συμβιώνουμε με τους σεισμούς». (Θυμάσθε το «σλόγκαν»: «να μάθουμε να συμβιώνουμε με το Σισμίκ», στα πρώτα χρόνια της μεταπολίτευσης;...) Οι σεισμολόγοι έχουν ήδη μετρήσει 356 σεισμούς (πάνω από τέσσερα Ρίχτερ) που έγιναν φέτος στη χώρα μας. Αλλά ο κίνδυνος στην Ελλάδα, επισημαίνει ο αντιπρύτανης του πανεπιστημίου Αθηνών, καθηγητής σεισμολογίας κ. Γ. Δρακόπουλος, σε συνέντευξή του στην Αυγή, δεν προέρχεται τόσο από τους σεισμούς, όσο από την ανθρώπινη ολιγωρία. Να είναι τυχαίο ότι όλα τα θύματα εντοπι-

ζονται στα δύο πολυώροφα κτίρια, που κατέρρευσαν σαν χάρτινοι πύργοι;

Η «ΣΥΜΒΙΩΣΗ» με τους σεισμούς, όμως, προϋποθέτει όχι... χαμηλότοκα δάνεια ή -έστω- κάποιο «νέο αντισεισμικό κανονισμό», αλλά έναν ολόκληρο σχεδιασμό (εθνικό σχεδιασμό) αντισεισμικής πολιτικής. Και προτάσεις προς μια τέτοια κατεύθυνση, κατέθεσε ο πρόεδρος του Συνασπισμού κ. Νίκος Κωνσταντόπουλος, με επιστολή που απηύχθη στον πρωθυπουργό, τους αρχηγούς των πολιτικών κομμάτων, την ΚΕΔΚΕ, την Ένωση Αιρετών Νομαρχών, το Τεχνικό Επιμελητήριο, τα πανεπιστημιακά ιδρύματα, τα επιστημονικά ινστιτούτα και, φυσικά, τους σεισμολόγους. Οι προτάσεις του προέδρου του ΣΥΝ είναι πολύ συγκεκριμένες, όπως λ.χ. υποχρέωση μελέτης σεισμικών επιπτώσεων για κάθε έργο, περιφερειακή αποκέντρωση μηχανισμών προστασίας, υπεύθυνο επιστημονικό συντονισμό και διάλογο μεταξύ των ειδικών σεισμολόγων, ενίσχυση των εθελοντικών ομάδων πολιτών άμεσης παρέμβασης και -προπαντός- προγράμματα προώθησης και εφαρμογής μιας αποτελεσματικής αντισεισμικής πολιτικής. Μπορεί η κυβέρνηση -η σημερινή κυβέρνηση- μπορεί ο πρωθυπουργός -ο σημερινός πρωθυπουργός- να κάνουν πράξη μια τέτοια πολιτική; That is the question...

«ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ»...

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ -υποστηρίζει ο κ. Γ. Παπαστάμκος, επικεφαλής γραμματείας Ευρωπαϊκής Ένωσης της Ν.Δ.- «τρέχει πίσω από τις εξελίξεις», αναφερόμενος στις θέσεις που παρουσίασε η κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ εν όψει της Διακυβερνητικής του '96... Δεν είμαι βέβαιος ότι ο πρωθυπουργός είναι σε θέση να συντονίζει το έργο της κυβέρνησης, «στον βαθμό που επιβάλλεται σήμερα» - δηλώνει ο βουλευτής του ΠΑΣΟΚ κ. Α. Δροσογιάννης, τέως αναπληρωτής υπουργός Άμυνας και, επί χρόνια, στενός συνεργάτης του κ. Α. Παπανδρέου... «Δεν είναι ορθό, η σύζυγος του πρωθυπουργού να υποκαθιστά τον πρωθυ-

πουργό και τους υπουργούς» - παραδέχονται ακόμα και πρωτοκλασάτα στελέχη του κυβερνώντος κόμματος. Και ο χορός καλά κρατεί!

ΑΛΛΑ ΚΑΛΑ κρατούν και οι -κατά καιρούς- μυθολογικές μας επιδόσεις... Έξι μεγάλα οικονομικά ινστιτούτα της Ευρώπης, με κοινή έκθεσή τους («Η Ευρώπη το 2000») εκτιμούν λ.χ. ότι -σε αντίθεση με τα προγνωστικά του κ. Γ. Παπαντωνίου- η Ελλάδα θα εξακολουθήσει να μη συμβαδίζει με την ανάπτυξη των άλλων χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την περίοδο 1995-2000... Για την Ελλάδα, η έκθεση προβλέπει μέσο ρυθμό ανάπτυξης 1,9 % (μέχρι το 2000), έναντι 2,7% του αντίστοιχου μέσου ευρωπαϊκού. [Τα προγνωστικά της Τράπεζας της Ελλάδας προβλέπουν μέσο όρο οικονομικής ανάπτυξης, από το 1996, γύρω στο 3%.]

«ΜΥΘΟΣ», όμως, αποδεικνύεται και όλη αυτή η φιλολογία περί «πρωταρχικού ρόλου» που παίζουμε ή «μπορούμε να παίξουμε» στα Βαλκάνια - μυθολογία που ενετάθη, με αφορμή την παρουσία των κ. Κ. Παπούλια και Γ. Αρσένη στο Πάλε... «Τι "νέο ρόλο" μπορείς να διαδραματίσεις σε μια περιοχή όταν σχεδόν δεν μιλιέσαι με τα πέντε από τα επτά κράτη που την αποτελούν;» - αναρωτιέται ο Ι. Κ. Πρετεντέρης στον Οικονομικό Ταχυδρόμο... Θ' αντιληχθεί ότι η Ελλάδα είναι η μόνη βαλκανική χώρα, μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και ότι, στους βαλκανικούς συσχετισμούς δυνάμεων, διαθέτουμε μια σχετική οικονομική ευχέρεια. Αλλά τη συμμετοχή μας, στην Ευρωπαϊκή Ένωση -συνεχίζει ο αρθρογράφος του Οικονομικού Ταχυδρόμου- τη σπαταλήσαμε (ως προς τα βαλκανικά πράγματα) στις Λισσαβώνες και τα Εδιμβούργα, πότε για ν' αποτρέψουμε την αναγνώριση της ΠΓΔ της Μακεδονίας και πότε για ν' απομονώσουμε την Αλβανία του Σάλι Μπερίσα. Και το επιμύθιο: «Κουράσαμε και κουρασθήκαμε σ' έναν αγώνα με προδιαγεγραμμένο αποτέλεσμα».

ΤΩΡΑ, ΟΜΩΣ, «παρεμβαίνουμε» - υποτίθεται - και στην «επίλυση της συρο-ισραη-

ΑΣ ΑΙΣΙΟΔΟΕΟΥΜΕ!

«Ο Φλοίσβος μπορεί να σωθεί και μάλιστα από τους πολίτες που τον αγαπούν», τόνιζε στο προηγούμενο τεύχος του *Αντί* ο συνεργάτης μας Παύλος Κλαυδιανός. Και το θαύμα έγινε. Θαύμα; Όχι ακριβώς. Η παραίτηση του υπουργού Τουρισμού **Δ. Λιβανού** και η οριστική διάσωση του Φλοίσβου, παρά τις αρχικές παλινωδίες και «συμβιβαστικές» παρεμβάσεις του υπουργού ΠΕΧΩΔΕ κ. **Κ. Λαλιώτη**, οφείλεται αποκλειστικά στην πρωτοβουλία και τη μαχητικότητα μιας μικρής ομάδας πολιτών. Δεν ενδιαφέρει η σύνθεσή της, ούτε οι ενδεχόμενες πολιτικές ή ιδεολογικές προτιμήσεις της.

ΑΥΤΟ που ενδιαφέρει πρωτίστως είναι η ικανότητά τους να κινητοποιήσουν ευρύτερα στρώματα της κοινής γνώμης και να αξιοποιήσουν μέρος των ΜΜΕ που έδειξαν να ευαισθητοποιούνται απέναντι σε ένα νέο περιβαλλοντικό έγκλημα από μια «κοινωνικά ευαίσθητη» κυβέρνηση. Αφυπνίστηκαν πολλοί. Κι όταν οι πολίτες οργανωμένα, σοβαρά και με επιχειρήματα παίρνουν στα χέρια τους το συλλογικό, το κοινωνικό συμφέρον, τότε τα κόμματα και τα διαπλεκόμενα συμφέροντα αναγκάζονται να υποχωρήσουν. Στο κάτω κάτω, οι πολίτες είναι κάτοικοι, χρήστες του χώρου και του περιβάλλοντος, καταναλωτές, θεατές, ακροατές, ψηφοφόροι.

ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ των μονολιθικών κομμάτων και της πειθαρχημένης αγέλης μελών και οπαδών, τα πράγματα θα ήταν διαφορετικά. Σήμερα η κατάσταση έχει αλλάξει. Κανείς δεν εμπιστεύεται πλέον την τύχη του σε φορείς που υπακούουν σε μια συγγνή πελατειακή και λαϊκιστική λογική, θωπεύοντας μικροσυμφέροντα και προκαταλήψεις, κυρίως, δε, σταθμίζουν ισχυρά συμφέροντα που θέλουν να εξυπηρετήσουν –καταφεύγοντας στη ρητορική συγκάλυψη– τους ιδεολογικούς πομόλυγες και την ακατάσχετη δημαγωγία.

Η ΑΞΙΑ της νίκης αυτής των πολιτικών έγκειται και σ' ένα άλλο σημείο. Στο ότι δεν έχουμε την περίπτωση μιας ομάδας συγκροτημένων ιδιαίτερων συμφερόντων που λειτούργησε ως ομάδα πίεσης για να πετύχει διά του τελικού συμβιβασμού ανταλλάγματα και αντιπαροχές.

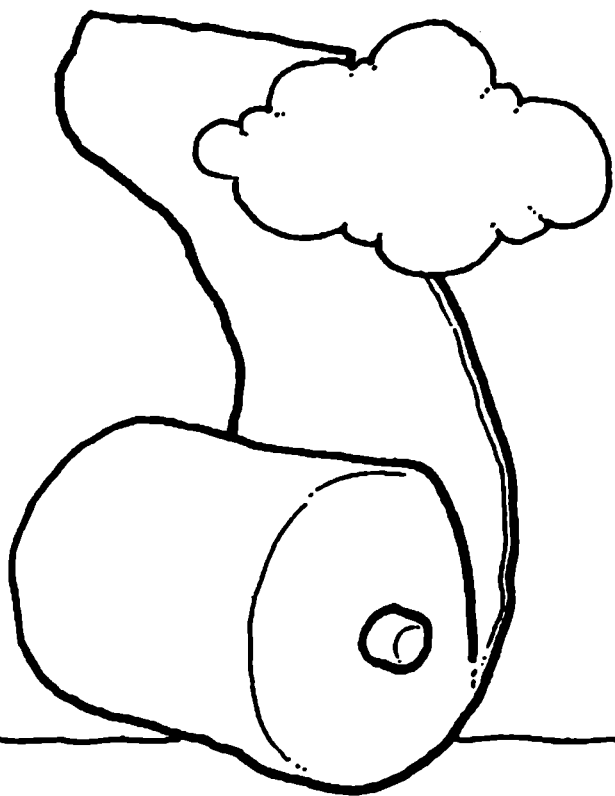
ΟΡΙΣΜΕΝΑ θέματα που αφορούν την ίδια την ποιότητα της ζωής των πολιτών πρέπει να είναι αδιαπραγμάτευτα.

ΑΝ ΑΙΣΙΟΔΟΕΟΥΜΕ πραγματικά για τη νίκη αυτή των πολιτών είναι γιατί επιβεβαιώνεται στην πράξη ότι υπάρχει πολιτική και έξω απ' τα κόμματα – και μάλιστα πολιτική σοβαρή, συμμετοχική, αποτελεσματική. Κι ότι ακόμα η νίκη αυτή δημιουργεί βάσιμες ελπίδες και αισιοδοξία ότι οι πολίτες, χωρίς να περιφρονούν θεσμούς και διαδικασίες, μπορούν, με την οργανωμένη και συντονισμένη δράση τους σε θέματα που τέμνουν τις κομματικές γραμμές, να είναι αποτελεσματικοί.

ΚΙ ΕΙΝΑΙ τελικά και μια νίκη αξιών, υπέρ μιας άλλης χρήσης του χώρου έναντι του τζόγου και της τζογαδοποίησης της ζωής, στην οποία καταφεύγουν όσοι δεν έχουν πράγματι να προβάλουν πρότυπα, αξίες και διαδικασίες στους πολίτες πέραν της επιτυχίας στη ζωή μέσω του τζόγου.

αντί

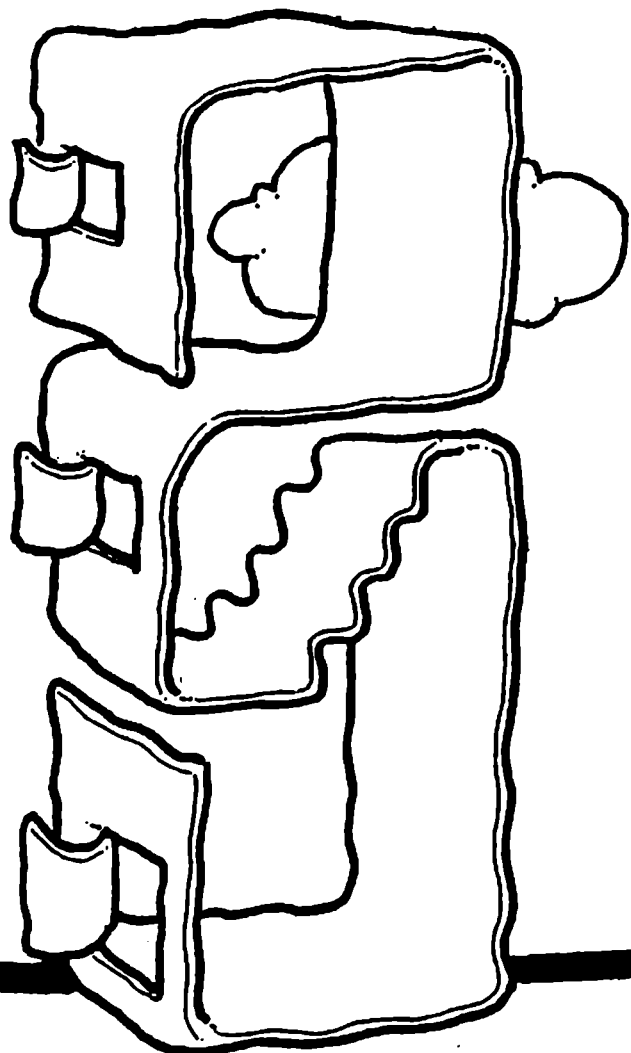
ΜΕ ΤΟ ΧΑΡΤΙ
ΠΟΥ ΤΟΥΣ ΔΙΝΕΙ
ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

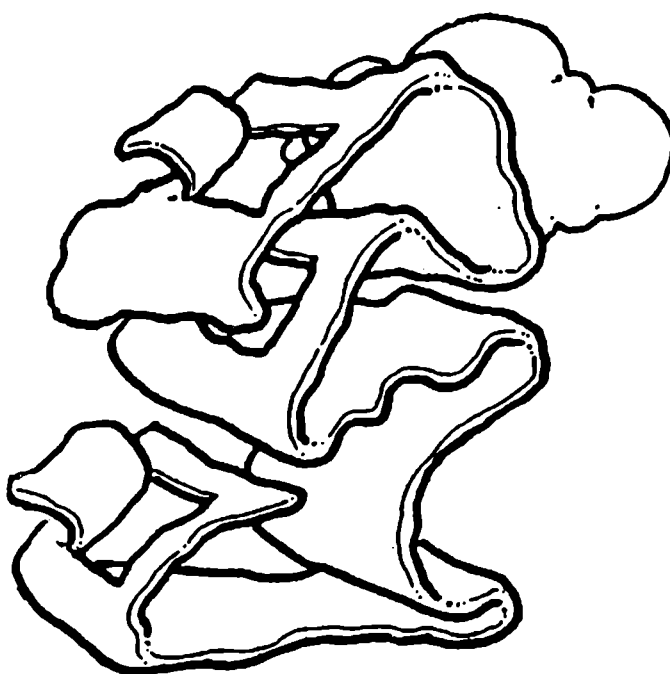
ΟΙ ΜΙΣΟΙ ΕΡΓΟΛΑΒΟΙ
ΒΓΑΖΟΥΝ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΚΙ ΟΙ ΑΛΛΟΙ ΜΙΣΟΙ
ΦΤΙΑΧΝΟΥΝ
ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΕΣ

ΑΡΑ... ΓΙΑ ΝΑ
ΠΕΦΤΟΥΝ ΚΙ ΑΥΤΕΣ
ΜΑΛΛΟΝ ΦΤΑΙΕΙ
ΤΟ ΧΑΡΤΙ!...

ΑΗΤΗΣ 19.6.90

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

editorial, σελ. 4

Δ. ΧΑΝΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

Γελοιογραφία, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Τύπος, ΜΜΕ, σελ. 11

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 17

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Γεγονότα από τον κόσμο, σελ. 19

INTERNET

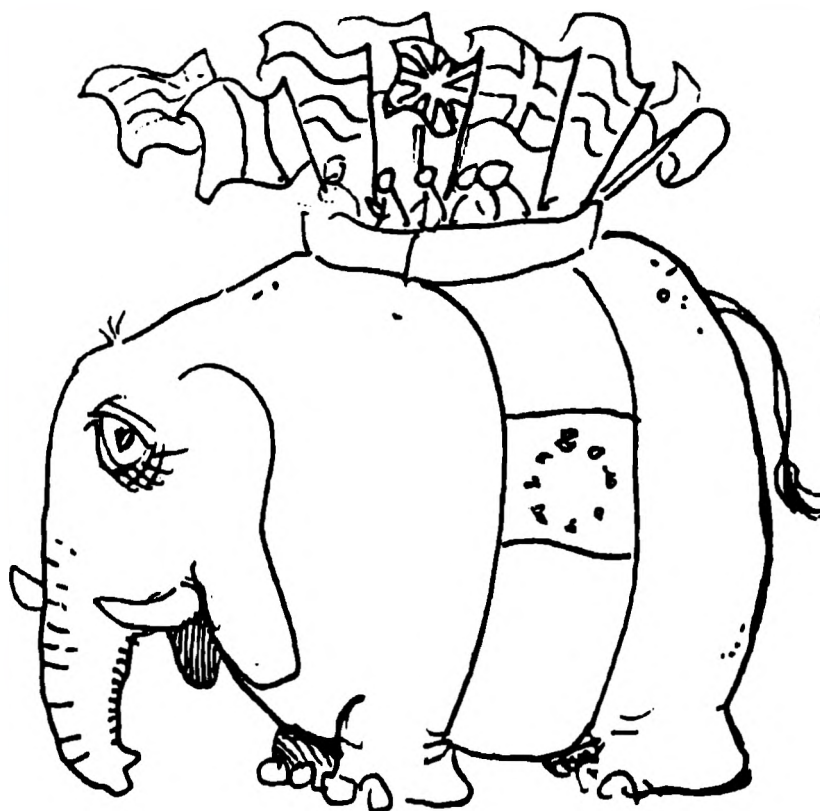
Δημήτρης Σκούφης, σελ. 46

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 47

ΕΞΩΦΥΛΛΟ:
ΑΠΟ ΓΑΛΛΙΚΗ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗ ΤΗΣ CANNON,
ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΠΑΛΛΑΣ

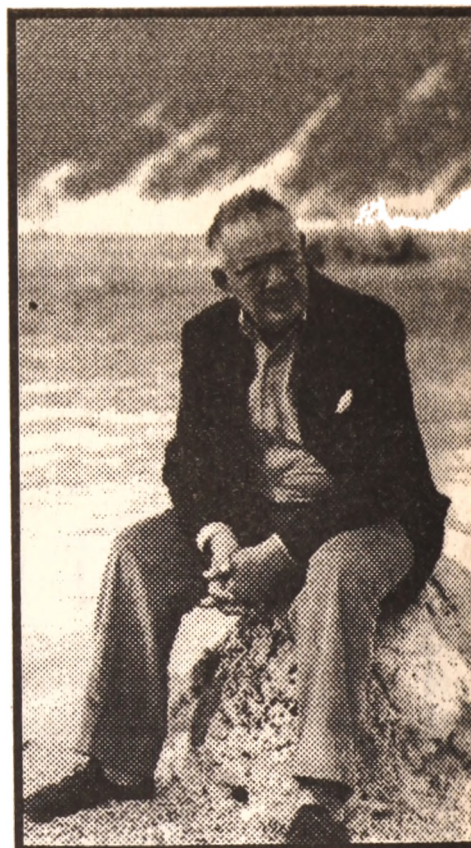
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΙΑ ΕΛΛΑΔΑ ΣΕ ΠΟΙΕΥΡΩΠΗ; Ενόψει της Δεκακυβερνητικής Διάσκεψης του 1996 που θα αναθεωρήσει τη Συνθήκη του Μάαστριχτ, το Αντί παρουσιάζει ένα εκτενές αφιέρωμα.

γ.γ. κοινοτικών υποθέσεων του ΥΠΠΟ **Αθανάσιος Οδωράκης**, οι ευρωβουλευτές **Γιάννος Κρανιδιώτης** (ΠΑΣΟΚ), **Γιώργος Αναστασόπουλος** (Ν.Δ.), **Κατερίνα Δασκαλάκη**

(ΔΗΑΝΑ), **Μιχάλης Παπαγιαννάκης** (ΣΥΝ), οι πανεπιστημιακοί **Θόδωρος Κουλουμπής**, **Παναγιώτης Ιωακειμίδης**, **Γιώργος Παπαδημητρίου**, ο πρόεδρος **Κωνσταντίνος Λυμπερόπουλος** καταθέτουν τον προβληματισμό τους και τις επεξεργασίες τους. Και ο δημοσιογράφος **Γιώργος Γερόπουλος** παρουσιάζει τις θέσεις των κομμάτων. Επιμέλεια: **Βασίλης Καπετανγιάννης-Σωτήρης Ντάλης**. Σελ. 25-44 **Διαβάστε ακόμη:** ένα μικρό αφιέρωμα μνήμης στον καθηγητή **Γ.Π. Σαββίδη** (φωτογραφία) που έφυγε ξαφνικά. Γράφει ο **Αλέξ. Αργυρίου**. Σελ. 49. Επίσης, θέματα για την πολιτική και την πολιτιστική επικαιρότητα.

Περίοδος Β' • Έτος 22ο • Τεύχος 581 • Παρασκευή 23 ΙΟΥΝΙΟΥ 1995 • Δρχ. 400

ΑΝΤΙ • ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ - ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου - **ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:** Βασίλης Μπάλλας - **ΜΟΝΤΑΖ:** Τασία Λεβόν

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστέρι, τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 4.100 δρχ., Ετήσια 8.200 δρχ., Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 30.000 δρχ. Φοιτητικά ετήσια: 7.000 δρχ.

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ: Εξαμ.: 30 δολ., Ετήσια: 60 δολ., **ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:** Εξαμ. 35 δολ., ετήσια 70 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης Δημοκάρους 60, 115 21 Αθήνα - **ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ:** ΔΡΧ. 400, **ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ:** ΔΡΧ. 600

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ, για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε. Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

...της διένεξης»! Οι πλέον ευφάνταστοι, μάλιστα (κατά τα άλλα, μόνιμοι «αγιογράφοι» του πρωθυπουργού), είχαν συνδέσει τις επισκέψεις του κ. Παπανδρέου στο Αμάν και στη Δαμασκό με τον «θετικό ρόλο» της Ελλάδας στην υπόθεση αυτή! [Το ότι, την ίδια στιγμή, συνομιλητής του προέδρου Χάφεζ Ελ Άσαντ ήταν ο Γουόρεν Κρίστοφερ, ο Αμερικανός υπουργός Εξωτερικών, κάναμε ότι το αγνοούσαμε...]. Τελικά, το μόνο που επιτύχαμε -αν μπορεί να χαρακτηριστεί επιτυχία- είναι ότι αποδεχθήκαμε να στείλουμε ελληνικό απόσπασμα στα υψώματα του Γκολάν, στην περίπτωση που οι συρο-αμερικανικές (ή συρο-ισραηλινές) συνομιλίες ευοδωθούν. Κατά τα άλλα, ουδείς ενδιαφέρεται αν ο κ. Γ. Αρσένης -δόκιμος ή μη «σοφιστής»...- προτίθεται να συγγράψει «και περί Αντιοχείας», για να θυμηθούμε το «Σοφιστής απερχόμενος εκ Συρίας» του μεγάλου Αλεξάνδρινου.

ΞΑΣΑΜΕ ΤΟΝ ΛΙΒΑΝΟ - STOP

Ο ΣΕΙΣΜΟΣ είχε εξαφανίσει -προς στιγμήν- όλα εκείνα τα μικρά ή μεγάλα που συντηρούσαν την αγχώδη καθημερινότητά

μας -αν θα παραιτηθεί ή δεν θα παραιτηθεί ο φίλος του πρωθυπουργού κ. Δ. Λιβανός, υπουργός Τουρισμού, αν θα γίνει ή δεν θα γίνει ανασχηματισμός, αν θα πάνε ή δεν θα πάνε -και αν πάνε, πόσοι θα πάνε;- βουλευτές της Ν.Δ. στους γάμους του «διαδόχου» (;) Παύλου (οι άνθρωποι διαθέτουν χιούμορ...), αν θα αναβληθεί ή δεν θα αναβληθεί η συνδιάσκεψη του ΠΑΣΟΚ και αν ο πρωθυπουργός θ' αναφερθεί ή δεν θα αναφερθεί σε διαδικασίες διαδοχής, κλπ. Ο ΣΕΙΣΜΟΣ πέρασε και, με εξαίρεση την «παραίτηση» του κ. Λιβανού, όλα τα άλλα επανήλθαν. Ο κ. Παντελής Οικονόμου, λ.χ., μέλος της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ, υποστηρίζει ότι, με ευθύνη του κ. Α. Παπανδρέου, πρέπει ν' ανοίξουν όλα τα θέματα που απασχολούν το ΠΑΣΟΚ (από τη διαδοχή μέχρι το «τι κόμμα θέλουμε»), ο κ. Α. Τσοχατζόπουλος αφήνει να νοηθεί ότι κάποιοι (από το περιβάλλον του πρωθυπουργού) δεν θέλουν τη συνδιάσκεψη (ίσως γιατί θέλουν να τον θέσουν «εκτός παιγνιδιού»), ενώ άλλοι πιστεύουν ότι, με την «παραίτηση» του κ. Λιβανού, μπορεί να προωθηθεί, τώρα, ένας «μικρός ανασχηματισμός», ο οποίος θα διευκολύνει την αναβολή της

συνδιάσκεψης... Όσο για το θέμα του «πριγκιπικού γάμου», έχει φύγει από τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, για ν' αντικατασταθεί από την παρουσία της κ. Παπανδρέου στη Ζυρίχη, με τη διευκρίνιση του κ. Βενιζέλου ότι η παρουσία της εκεί, στα εγκαίνια του ι. ναού του αγίου Δημητρίου, έγινε ύστερα από πρόσκληση του μητροπολίτη Ελβετίας...

ΤΣΙΛΕΡ ΚΑΙ ΓΚΛΙΓΚΟΡΟΦ

ΠΕΡΑ ΑΠΟ τα δικά μας μικροπολιτικά (και όχι) άγχη, στο «Δεκαπενθήμερο» που επισκοπούμε συνέβησαν και άλλα τινά -όπως, επί παραδείγματι, η πρόταση της αμερικανικής αντιπροσωπείας, στη σύνοδο κορυφής των «Επτά», στο Χάλιφαξ, για την ενίσχυση των σχέσεων της Ευρώπης με την Άγκυρα. Ο εκπρόσωπος του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, Νίκολας Μπερνς, υπήρξε, επί του προκειμένου, ιδιαίτερα σαφής: Η Τουρκία -είπε- διαθέτει σταθερά θεμέλια στην περιοχή. Αποτελεί, συνεπώς, σημαντικό παράγοντα για την ευρωπαϊκή ασφάλεια. Κατ' επέκταση, οι Ευρωπαίοι εταίροι θα πρέπει όχι μόνο να προωθήσουν την τελωνειακή ένωση της Τουρκίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση, αλλά και να την εντάξουν, μακροπρόθεσμα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Η ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ αυτή συνηγορία συνέπεσε με την αυτοπρόσωπη εμφάνιση της πρωθυπουργού της Τουρκίας κ. Τανσού Τσιλέρ στην Κοινοβουλευτική Συνέλευση της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης, στο Παρίσι, στο πλαίσιο της οποίας επανέλαβε ότι η Άγκυρα σε καμιά περίπτωση δεν θα δεχθεί την επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων στα 12 μίλια. Αν συμβεί αυτό, είπε, η Τουρκία δεν θα μπορεί ν' αναπνεύσει! Ακόμα και ένα γιωτ, για να πάει από ένα τουρκικό λιμάνι σε ένα άλλο, θα πρέπει να ζητεί την άδεια των ελληνικών αρχών. Η κ. Τσιλέρ απέφυγε τα περί «casus belli», αλλά το «μήνυμα» ήταν το ίδιο.

ΑΠΟ ΤΟ βήμα της ίδιας συνέλευσης, μίλησε και ο πρόεδρος της ΠΓΔΜ Κίρο Γκλιγκόροφ. Χρησιμοποιώντας χαμηλούς τόνους, άφησε να νοηθεί ότι, επιτέλους, το εμπάργκο θα μπορούσε να αρθεί και κατά τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων για την επίλυση των διαφορών ανάμεσα στην Ελλάδα και την ΠΓΔΜ. Οποιοσδήποτε διάλογος, πάντως, πρόσθεσε, νοείται μόνο βάσει της αρχής της ισοτιμίας. Και μια λεπτομέρεια. Ο πρόεδρος της ΠΓΔΜ υπέμνησε ότι, από την άρση του εμπάργκο, θα επωφεληθεί και η Ελλάδα. Αλλά τους Σκοπιανούς θ' ακούμε τώρα;

ANTHNΩΡ

ΑΝΤΙ ΕΣΕΙΣ

ΟΙ «ΣΑΤΑΝΙΣΤΕΣ» ΚΙ ΕΜΕΙΣ

Τι είναι αυτό που μας ερεθίζει τόσο στον όρο «σατανιστές», ώστε να υποκύπτουν και οι «σοβαρότερες» εφημερίδες, οι νηφαλιότεροι σχολιαστές; Γιατί, αν δεν κάνω λάθος, τα παιδιά αυτά δικάζονται για τους φόνους που διέπραξαν, και όχι για την σκηνοθεσία των φόνων, ή τα προσωπικά τους πιστεύω. Δεν έχω ακούσει να λέμε ποτέ: «ο ερωτευμένος», «ο ζηλιάρης», «ο εξοργισμένος» – λέμε, απλώς: «ο δολοφόνος», «ο φονιάς», «ο εγκληματίας». Άραγε προφέροντας την λέξη «σατανιστής», μήπως απολαμβάνουμε την ηδονή της ανατριχίλας που προξενεί το απαγορευμένο και σκοτεινά ελκυστικό; Απολαμβάνουμε - και συγχρόνως ξορκίζουμε. Γιατί η άλλη όψη του φόβου είναι ο πόθος.

Κάποιοι, παραδομένοι, ταγμένοι σε ένα σύστημα πίστεων ή ιδεών εντελώς εκτός των συνηθισμένων, διέπραξαν φόνους. Αλλά με τρόπους που, αν αντισταθούμε στον πειρασμό να τους γελοιοποιήσουμε (για να προφυλαχτούμε απ' την σαγήνη τους;), θα αναγκαστούμε να παραδεχτούμε πως είναι, έστω και χονδροειδώς, τελετουργικοί. Πράξεις με σχήμα αυστηρό και προκαθορισμένο, που το υπαγορεύει η «Αρχή», ο «Άρχων», ή έστω ο «αρχηγός». Υποταγή και εκτέλεση. Συμπεριφορές, δηλαδή, που έχουμε, εμείς οι «προοδευτικοί» και «φωτισμένοι», αρνηθεί από καιρό. Με εξαίρεση, ενίοτε, την τυφλή υπακοή σε συστήματα διανοητικά – υπακοή που μας κάνει μάλιστα περήφανους για την «πολιτική» ή την «ιδεολογική» μας ακεραιότητα, και δεν αφήνει καιρό να αναλογιστούμε τα εγκλήματα των οποίων ενδεχομένως γινόμαστε υποστηρικτές, αν όχι εκτελεστές. (Και δεν αναφέρομαι βέβαια μόνο στα τρανταχτά: τις εξορίες και τις εκτελέσεις, τις φυλακίσεις και τους βασανισμούς – αλλά και στους εξακολουθητικούς, αναιμάκτους βιασμούς της σκέψης και της έκφρασης, τον δίχως βία αποκλεισμό των διαφορετικών και των μη προνομιούχων, φίμωση ήπια, εφαρμοσμένη με χαμηλή αλλά δια βίου σταθερή πίεση, που περνάει απαρατήρητη, για να περάσουν απαρατήρητοι κι «αυτοί»).

Ο νους αγιάζει τα μέσα, φαίνεται. Αλλά μόλις μια πράξη γίνει «παράλογη», μόλις ξεστρατίσει στους δρόμους της ψυχής, βρισκόμαστε αντιμέτωποι με αυτό που φοβόμαστε ότι ίσως κρύβεται και μέσα μας. Και ανακαλύπτουμε, αίφνης, όψιμα τον χριστιανισμό ή όποιο λιμάνι μας μοιάσει απάνεμο και «φωτεινό»: Τρέχουμε να χωθούμε, να κλειστούμε, να προστατευτούμε.

Αλλά τέτοιου είδους άτακτες φυγές και βιαστικά μαντρώματα, δεν θα μας προστατέψουν από τίποτα. Όσο θα προφέρουμε αποτρόπαιες λέξεις, όσο θα κλείνουμε μάτια κι αυτιά, μέσα κι έξω, για να σκληρίζει, εκτός ελέγχου, το στόμα καταδίκης, ανυποψίαστοι για το παιχνίδι αυτοερεθισμού που συντηρούμε, θα παραμένουμε απροστάτευτοι υποκριτές. Εκτεθειμένοι.

ΑΝΑΞΙΟΠΙΣΤΕΣ ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ

Οι φετινοί τελειόφοιτοι που προσέρχονται τις μέρες αυτές στις Γενικές Εξετάσεις ίσως και να είναι οι τελευταίοι που θα κριθούν σύμφωνα με το ισχύον εξεταστικό σύστημα. Η χρεοκοπία του πανθομολογείται. Μηδαμινή η ανταλλακτική του αξία και δυσανάλογη του κόπου που απαιτείται: δυσανάλογη κυρίως των εξαμβλωματικών παραμορφώσεων που συνεπιφέρει.

Δεν είναι τόσο που έχει περισταλεί η αξία της πανεπιστημιακής παιδείας ως κοινωνικού αγαθού λόγω της ολοένα μεγαλύτερης διεύρυνσης των κατόχων της.

Είναι ότι η πραγματική της αξία δεν φτάνει... ούτε για μια θέση στο ελληνικό Δημόσιο – απόφοιτοι Πανεπιστημίου δεν ήταν οι περισσότεροι αποτυχόντες στον πρόσφατο διαγωνισμό του υπουργείου Προεδρίας. Κι αν μην μιλήσουμε για την έννοια της μάθησης και της γνώσης που ολοένα κολοβώνεται. Για την έκπτωση αυτή, η δευτεροβάθμια εκπαίδευση, έτσι όπως έχει οργανωθεί γύρω από το παρόν εξεταστικό σύστημα, ευθύνεται πολλαπλώς.

Πάντως, ο υπουργός Παιδείας κ. Γ. Παπανδρέου θα μπορούσε να περιμένει το τέλος των εξετάσεων για να γνωστοποιήσει την πρόθεσή του να το αναθεωρήσει. Είναι

Η ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΙΚΗ ΣΥΖΥΓΟΣ

Τα καμώματα της πρωθυπουργικής σύζυγου δεν έχουν τέλος. Πότε με τα ΜΜΕ και πότε με την προκλητικά αποκτηθείσα βίλα, πότε με την ορδοδοξία και πότε με τον αστρολόγο, πότε με τις φίλες της και πότε με τους υπουργούς του υπουργικού συμβουλίου, πότε στο Μέγαρο και πότε στα σαλόνια των λαϊκών περιοδικών, καταφέρνει να προκαλεί το κοινωνικό σώμα και να εξευτελίζει ως και τον πρωθυπουργικό θεσμό – που εκπροσωπεί ο ταλαίπωρος (κατά τη γαλλική σατιρική εφημερίδα *Κανάρ Ανσαίνέ*) σύζυγός της.

Τα καμώματα της κυρίας πρωθυπουργού θα μπορούσαν και να μας διασκέδαζαν αν δεν προκαλούσαν την οργή μας. Θέλουμε να ξέρουμε μόνο: δεν προκαλούν την οργή και των μελών τουλάχιστον του υπουργικού συμβουλίου; Κι αν ναι, θα θέλαμε να ξέρουμε πώς αυτή η οργή εκφράζεται...

Η πρωθυπουργική σύζυγος προσβάλλει, αν όχι το κοινό αίσθημα, τουλάχιστον την κοινή λογική. Δεν θα βρεθεί να της το ψιθυρίσει κανείς;

H.K.

τουλάχιστον άκομπο, απέναντι στους υπψηφίους που καλούνται να κριθούν, να δλύνεται από την πολιτεία ότι το εξεταστικό σύστημα σύμφωνα με το οποίο επί δεχρόνια προετοιμάστηκαν και σήμερα κνονται –και το οποίο δυστυχώς έχει καθρίσει πολύ περισσότερα από την εισαγωγους σε μια πανεπιστημιακή σχολή–, είν αναξιόπιστο.

Ελ.

ΚΟΥΚΟΥΛΩΜΑΤΑ

Μήπως θυμάστε το θόρυβο που ξεσήκσε η *Αυριανή*, την πρώτη μετεκλογική Κριακή του 1993; Τότε που η Κουριάς υπρετούσε τον κ. **Ανδρέα Παπανδρέου**, τον **Κάρολο Παπούλια** και τους λοιπούς σ αυτοίς; Τότε που με «αποκλειστικά» κ «αποκαλυπτικά» ρεπορτάζ του «δημοσγράφου» **Γ. Μαύρου** –που διοχετεύηκ από το γραφείο του κ. Παπούλια– απολούσε τον εκδότη του περιοδικού *Α* «πουλημένο δημοσιογράφο»; Τότε πο υποτίθεται, «αποκάλυπτε» τα περί μυκών κονδυλίων;

Η θέση και η αντίδραση του περιοδικού μας ήταν άμεση:

α) Δημοσίευσε τα τιμολόγια των συνδωμών για τις πρεσβείες στο εξωτερικό π νομίμως εξέδωσε για ποσά που βεβαίφορολογήθηκε (που είναι, για μας τουλάχιστον, το «μυστικό» του πράγματος)

β) Κατέθεσε μήνυση για συκοφαντική σφήμιση εναντίον του **Κουρή** και κατά τ

ντός υπευθύνου, η οποία όμως με νόμο που κατέθεσε ο κ. Βενιζέλος παραγράφηκε, και

γ) Ζήτησε από την ΕΣΗΕΑ και το ΥΠΕΞ την πλήρη διαλεύκανση της υπόθεσης

Και τι έγινε;

Η υπόθεση μπήκε στο... αρχείο πριν από λίγες ημέρες!

Αυτή είναι η πολιτεία μας και αυτή είναι δημοσιογραφική δεοντολογία. Που επιτρέπει σε ανεύθυνους να κυκλοφορούν, να «δημοσιογραφούν» και σε άλλους να... κυβερνούν. Λάσπη και, μετά, κουκούλωμα.

Χ. Γ. Π.

III ΤΟΥ ΣΥΓΚΕΚΡΙΜΕΝΟΥ

Προφανώς οι εσωκομματικοί συσχετισμοί στο ΣΥΝ για τη Διακυβερνητική Διάσκεψη του 1996, που θα καθορίσει το μέλλον της Ευρώπης, άρα και το δικό μας, δεν επιτρέπουν σ' ένα κόμμα της Αριστεράς με αποδεδειγμένο ευρωπαϊκό προσανατολισμό -όταν το ΠΑΣΟΚ περί άλλων ετύβαζε είτε ως αντιπολίτευση είτε ως κίνημα στην εξουσία- να μιλήσει επί του συγκεκριμένου. Αυτό προκύπτει από τα αποτελέσματα της σχετικής συνεδρίασης της Κεντρικής Πολιτικής Επιτροπής του ΣΥΝ το περασμένο Σαββατοκύριακο, όπου ισχυρότατη αίσθηση και παρουσία είχε το «αριστερό ρεύμα».

Κι αυτός είναι ο λόγος που ο πρόεδρος του ΣΥΝ Νίκος Κωνσταντόπουλος σε πρόσφατη συνέντευξή του στη Θεσσαλονίκη αρκέστηκε σε γενικές επικρίσεις επί της διαδικασίας διαμόρφωσης των ελληνικών θέσεων μάλλον παρά στη διατύπωση συγκεκριμένων θέσεων.

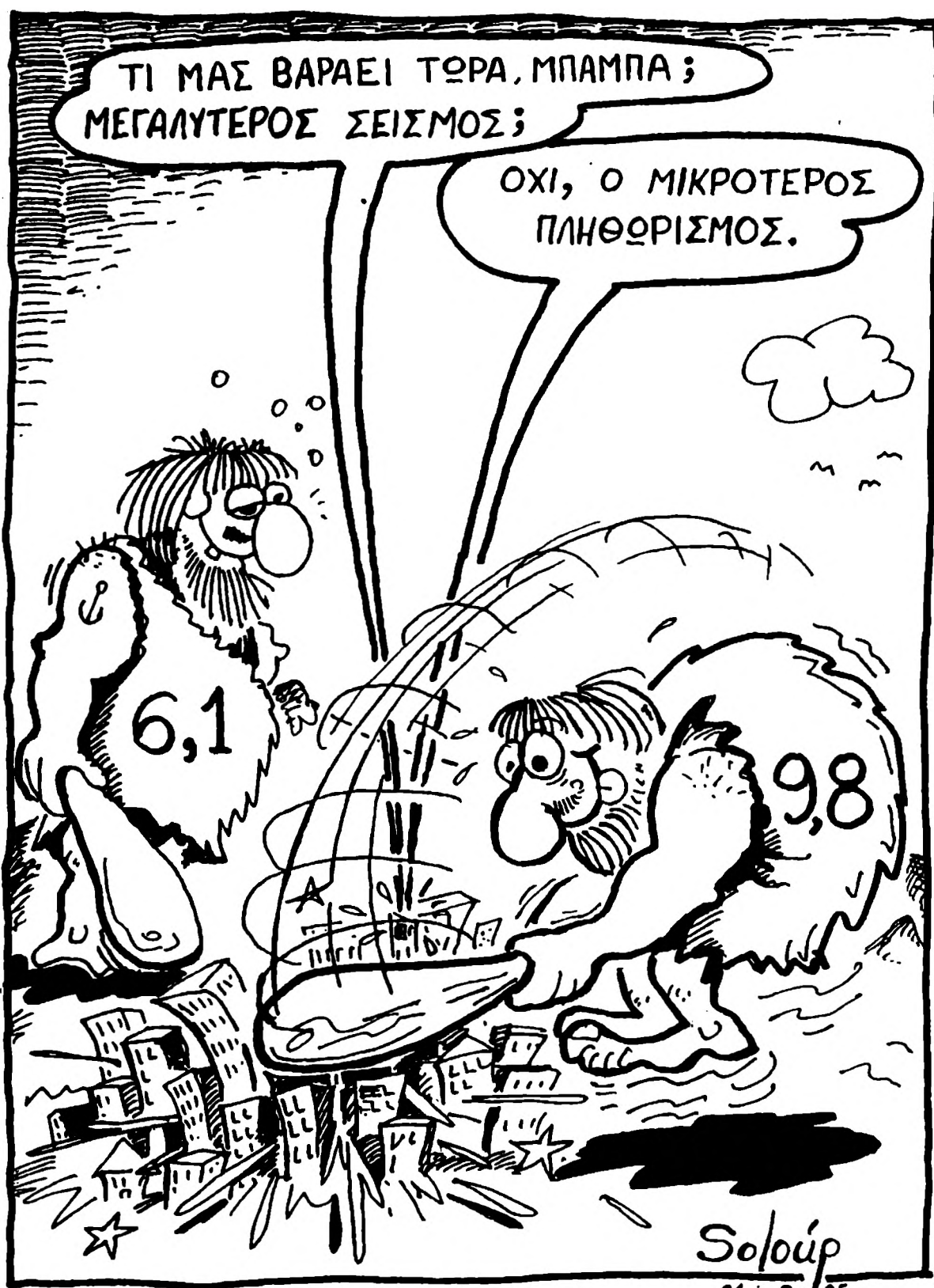
Τα στελέχη βέβαι του ΣΥΝ, όσα εκφράζονται στο Ευρωκοινοβούλιο και σ' άλλα δημόσια βήματα, έχουν συγκεκριμένες απόψεις.

Αλλά ο ΣΥΝ χρειάζεται, εφόσον ο πρόεδρος του μάλιστα επισημαίνει έλλειμμα ενημέρωσης, να έχει και να εκφράζει ως σύνολο τις δικές του θέσεις επί του συγκεκριμένου.

Β.Κ.

ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

Πλούσιο ήταν το περασμένο Σαββατοκύριακο σε εκδηλώσεις κοινωνικού προβληματισμού. Οι Αθηναίοι, που αγνόησαν την ανοδική πορεία του υδράργυρου και τη θεσμικοποιημένη απόδραση του πενθήμερου, είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν τη συζήτηση για τη «Μαγεία των ΜΜΕ» που οργάνωσε το Δίκτυο Κινήσεων για τα κοινωνικά και πολιτικά δικαιώματα. Παράλληλα, απόλαυσαν ελληνικά ροκ και ρεμπέτικα συγκροτήματα στις εκδηλώσεις που οργάνωσε η ομάδα Εθελοντικής Εργασίας Αθηνών.

«Ενός κακού media έπονται» ήταν το γενικό σύνθημα της διημερίδας του Δικτύου, που ξεκίνησε την περασμένη Παρασκευή, στον πεζόδρομο της Μασσαλίας. Στο εδώλιο η τηλεόραση, που δέσποζε πάνω σε μια λεκάνη τουαλέτας, αλλά και η έντυπη δημοσιογραφία, η ηλεκτρονική ενημέρωση, ακόμα και οι περίφημοι αυτοκινητόδρομοι επικοινωνίας. Πέρα από τις καταγγελίες και τη συνολική καταδίκη της σημερινής μορφής των ΜΜΕ, πρόβαλλε έντονα η ανάγκη ανάπτυξης ενός κινήματος που θ' αντισταθεί στον «τηλεοπτικό ολοκληρωτισμό». Προτάθηκαν λύσεις για την ενίσχυση της εναλλακτικής ενημέρωσης μέσα από ραδιοφωνικούς σταθμούς και έντυπα. Πιο δειλά υποστηρίχτηκε η άποψη για βελτίωση των ήδη υπαρχόντων ΜΜΕ παρά τους εγγενείς περιορισμούς, που τους επιβάλλει η ανεξέλεγκτη δράση τους.

«Ο χαρακτήρας και ο ρόλος των ΜΜΕ»,

ήταν το θέμα της πρώτης ημέρας, που ανέπτυξαν η Γεωργία Ντούσια, ο Δημοσθένης Κούρτοβιτς, η Μαριάννα Κονδύλη και ο Γιάννης Μηλιός. Το Σάββατο, οι εισηγήσεις των Παναγιώτη Γιούλη, Νικόλα Βουλέλη, Γιώργου Καρελιά και Θόδωρου Παρασκευόπουλου είχαν σαν αντικείμενο το θέμα «Στάσεις και αντιστάσεις στα ΜΜΕ». Η συζήτηση που ακολούθησε ήταν έντονη και αποκαλυπτική. Η προβολή ειδικά επιλεγμένων διαφανειών τόνισε τη σημασία που έχει η εικόνα στον σύγχρονο πολιτισμό. Στο μουσικό πάρτι που έκλεινε καθεμιά από τις βραδιές, οι μιντιο-αναλύσεις και οι προτάσεις εναλλακτικής παρέμβασης κυριαρχούσαν.

Στο Γκάζι, οι Εθελοντές της Αθήνας έκαναν αισθητή την παρουσία τους μ' ένα πρωτότυπο πενταήμερο πολιτιστικών εκδηλώσεων. Ευαισθητοποιημένοι εδώ και ενάμιση χρόνο σε θέματα κοινωνικής αλ-

ληλεγγύης, αλληλοβοήθειας και διαπολιτιστικής συνεργασίας, η ομάδα Εθελοντικής Εργασίας προσφέρει στη διάρκεια όλου του χρόνου μαθήματα ελληνικών σε μειονότητες και μετανάστες. Παράλληλα, οργανώνει ειδικά σεμινάρια εκπαίδευσης προσωπικού για επικοινωνία με ενήλικες ασθενείς σε δημόσια ψυχιατρεία και δημιουργικής απασχόλησης παιδιών σε παιδοψυχιατρικό νοσοκομείο.

Οι εκδηλώσεις ξεκίνησαν την περασμένη Πέμπτη στο πάρκο πίσω από το παλιό εργοστάσιο του Γκαζιού, μια περιοχή ιδιαίτερα υποβαθμισμένη, που φιλοξενεί την τουρκική και μουσουλμανική μειονότητα. Παιδικά εργαστήρια λειτουργούσαν κάθε απόγευμα, ενώ έγιναν παραστάσεις κουκλοθέατρου και Καραγκιόζη. Έκθεση ζωγραφικής και μουσουλμανικής τέχνης λειτουργούσε στο 87ο Δημοτικό Σχολείο της περιοχής. Το Σαββατοκύριακο οι εκδηλώσεις κορυφώθηκαν με συναυλίες ελληνικών συγκροτημάτων ροκ και ρεμπέτικης μουσικής.

Η εθελοντική εργασία που δρα αθόρυβα αλλά αποτελεσματικά είναι μία σημαντική πρόταση ζωής, που εισάγει έναν καινούριο προβληματισμό για εναλλακτική εργασία, άγνωστη μέχρι τώρα στην ελληνική κοινωνία.

Τέλος, την περασμένη Τετάρτη στο Κηποθέατρο της Νίκαιας, η Πνευματική Εστία του ομώνυμου δήμου ανέλαβε την φιλόδοξη και πρωτότυπη πρωτοβουλία για ένα στρογγυλό τραπέζι με θέμα «Γυναίκες μέσα από τα ΜΜΕ». Με την κεντρική εισήγηση της δημοτικής αυμβούλου Έλσας Θεοφυλάκτου άνοιξε η εκδήλωση. Η Σίσσυ Βωβού μίλησε για τις «γυναίκες-γλάστρες, που παρελαύνουν στα περίφημα κανάλια υψηλής θεαματικότητας» και υποστήριξε την «ανάγκη δημιουργίας κοινωνικών καναλιών από συλλογικότητες». Στη συνέχεια η Μαίρη Φραγκάκη τόνισε την σπουδαιότητα της «παιδείας για την τελεώση των τηλεοπτικών αλλά και των άλλων ΜΜΕ».

Α. Κ.

ΣΕΙΣΜΟΙ

Ο καταστρεπτικός σεισμός στο Ρίο, με θύματα εκτός από τις σοβαρές καταστροφές, έδειξε άλλη μια φορά το ποιόν της ελληνικής κοινωνίας. Των πολιτικών εκπροσώπων (με τις υπερβολές τους καταφέρνουν να κάνουν την αυτονόητη οδύνη αγανάκτηση για τον τρόπο με τον οποίο συναισθάνονται την ευθύνη που έχουν έναντι των πολιτών), των επιστημόνων-σεισμολόγων (οι διαμάχες των αντιμαχόμενων τάσεων της σεισμολογίας έχουν νόημα στα επιστημονικά συνέδρια και στην πανεπιστημιακή κοινότητα – μπροστά στους τηλε-

ΟΜΟΛΟΓΙΕΣ ΚΑΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ

Οι αντιρατσιστικές οργανώσεις της Αθήνας συναντήθηκαν και εξέθεσαν τις απόψεις τους της περασμένη Δευτέρα και Τρίτη, στο διήμερο που συνδιοργάνωσαν στο Πολυτεχνείο με θέμα «Ρατσισμός, Αντισημιτισμός, Ξενοφοβία και μη ανοχή στην Ελλάδα».

Η σύσταση της Εθνικής Επιτροπής κατά του ρατσισμού στις 10 Δεκεμβρίου 1994 στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής αντι-ρατσιστικής καμπάνιας του Συμβουλίου της Ευρώπης, συνάντησε μέχρι σήμερα αρκετές δυσκολίες στην υλοποίηση των δραστηριοτήτων της. Και αυτό γιατί το υπουργείο Παιδείας, που ηγείται αυτής της εκστρατείας, προσπάθησε στην αρχή ανώδυνα και επιφανειακά να καλύψει το σημαντικό πρόβλημα διακρίσεων κατά των αλλοδαπών και των θρησκευτικών και εθνικών μειονοτήτων που ζουν στην Ελλάδα.

Έτσι, μετά από έξι μήνες προσπαθειών, η δημόσια ομολογία του καθ' ύλην αρμόδιου υπουργού κ. Γ. Παπανδρέου, ότι «ο κοινωνικός και εθνικός ρατσισμός υπάρχει στην ελληνική κοινωνία», ήταν μια θετική εξομολόγηση για την ουσιαστική κινητοποίηση της Εθνικής Επιτροπής κατά του ρατσισμού.

Παράλληλα, στο πλαίσιο αυτής της διημερίδας, εκπρόσωποι των θρησκευτικών, μεταναστευτικών και εθνογλωσσικών κοινοτήτων είχαν την ευκαιρία να καταγγείλουν την αρνητική στάση της πολιτείας στην επίλυση των ποικίλων προβλημάτων τους: Τους 400.000 ανασφάλιστους αλλοδαπούς, τη μη καταβολή από το ΙΚΑ παροχών σε αλλοδαπούς που είναι συνεπείς στις ασφαλιστικές εισφορές τους, τη μη παροχή άδειας από το Υπουργείο Παιδείας για ίδρυση ξένων σχολείων, τη μη εφαρμογή στην πράξη των ελάχιστων εγκυκλίων που προσπαθούν να επιλύσουν βασικά θέματα των μειονοτικών ομάδων, τη μη αναγνώριση και τη μη δυνατότητα άσκησης των δικαιωμάτων των Καθολικών, Προτεσταντών, Εβραίων, Μουσουλμάνων και Μαρτύρων του Ιεχωβά λόγω παρωχημένων νόμων και της πολιτικής που ακολουθεί η ελληνική ορθόδοξη εκκλησία.

Η εκπρόσωπος της ΓΣΕΕ κ. Ζωή Σιώτου τόνισε την ανάγκη επίλυσης όλων αυτών των προβλημάτων προτού επικυρωθεί η ευρωπαϊκή συμφωνία του Σένγκεν από την ελληνική Βουλή, που θα θέσει πολύ περισσότερους περιορισμούς στις ιδιαίτερες αυτές κοινωνικές ομάδες. Η αδυναμία της κυβέρνησης να επιλύσει τα πολλαπλά προβλήματα που επισημάνθηκαν, ενισχύθηκε και από το γεγονός της αισθητής απουσίας των εκπροσώπων των Υπουργείων Δημ. Τάξης, Εργασίας, Εξωτερικών. Έτσι, ενισχύθηκε η άποψη της συνεχιζόμενης άρνησης των αρμοδίων καθ' ύλην υπουργείων να αναλάβουν τις ευθύνες τους υπολογίζοντας το πολιτικό κόστος που συνεπάγεται μια υπεύθυνη πολιτική στα συγκεκριμένα ζητήματα.

Α. Κ.

θεατές είναι κακόγουστα σώου και πασαρέλα), των ΜΜΕ (μάχη με τη θεαματικότητα, έστω κι αν πατούν επί πτωμάτων)...

Η υπεύθυνη, ανεπιτήδευτη και γι' αυτό πραγματικά ανθρώπινη στάση των πυροσβεστών που ανέσκαπταν την κατεστραμμένη πολυκατοικία του Αιγίου ήταν το μόνο φωτεινό στοιχείο σ' αυτή την τραγωδία. Σε μια κοινωνία που οι αρμοί της χαλαρώνουν και καταρρέουν, υπάρχουν ακόμα οργανωμένες κοινότητες με αίσθηση της κοινωνικής ευθύνης και την απαραίτητη ανιδιοτέλεια. Δεν είναι πολυσυζητημένα είδωλα αλλά εκπροσωπούν την πραγματική ζωή: τις πραγματικές ανάγκες και τις πραγματικές αξίες. Τους τιμούμε.

Τ. Α.

Η ΤΡΥΠΑ ΤΟΥ ΜΕΓΑΡΟΥ

Ο αναμορφωτής της πολιτιστικής μας ζωής κ. Λαμπράκης ασελγεί χρόνια τώρα το σώμα της Πολιτείας. Μητσοτάκης, Έμπερτ, Παπανδρέου, Λαλιώτης και λοιποί πολιτικοί και πολιτειακοί παράγοντες συγκατανεύουν στα κελεύσματά του, νομοθετούν, παραχωρούν, και γενναία επιχορηγούν τον άρχοντα του Τύπου. Ο οποίος μέσα στη μεγαλομανία του έβαλε στο μάτι το παρακείμενο στο Μέγαρο Πάρκο Ελευθερίας και το κατέστρεψε. Παράνομα, βιαστικά –δούλευαν οι μπουλντόζες των κ. Πανδής-Λιάσκα και τα Σαββατοκύριακα–, αγνοώντας νομοθετικά κείμενα και πρακτικές –με τη γνώση και την ανοχή των

αστυνομικών αρχών–, έσκαβαν οι εργολάβοι, έκοψαν 300 δέντρα και τελικά άνοιξαν μια... μεγάλη τρύπα. Φαίνεται ότι και που σκάλωσε η χρηματοδότηση από τη Ευρωπαϊκή Ένωση. Και η συζήτηση πεπρόκειτο να γίνει πριν λίγες ημέρες στο Συμβούλιο της Επικρατείας αναβλήθηκε μέχρι τις αρχές του χειμώνα. Έτσι ο κ. Λαμπράκης κερδίζει χρόνο. Γιατί φαίνεται ότι αναμένει κονδύλια προκειμένου να σεντελέσει αναπότρεπτες καταστροφές.

Ίσως όμως να μη σταθεί τελικά τυχερός. Ο ευρωβουλευτής Β. Εφραιμίδης κατέθεσε σχετικό αίτημα-ερώτημα στο Ευρωπαϊκό νοβούλιο και κατήγγειλε τη χρηματοδότηση από την Ε.Ε. των καταστροφικών γωνιών στην Αθήνα κατασκευών του μεγαράρη όρος είναι του Γ. Βότση.). Ίσως...

Αλλά επείγει να σπάσει το φράγμα τσιωπής που σκεπάζει τις παράνομες ενέργειες του κ. Λαμπράκη.

Χ. Γ.

ΕΠΙΛΟΓΗ: Στο προηγούμενο τεύχος απεπαράδοση γράψαμε στο σχολίο «Αντισημιτισμός» ότι υπάρχουν «3,7 εκατ. πρόσφυγες στην Ελλάδα από την πρώην Γιουγκοσλαβία σε σύνολο 5,5 εκατ. τον πληθυσμό της το 1991». Η αλήθεια είναι ότι 5,5 εκατ. ήταν ο πληθυσμός της Βοσνίας το 1991, από τα οποία 2,7 εκατ. σήμερα είναι πρόσφυγες, πράγμα που αποδεικνύει ότι υπήρξαν θύματα της επιλογής τους για μια πολυπολιτισμική κοινωνία.

ΕΜΕΣΑ ΣΤΗΝ Ενημέρωση

• Τελειώνουν οι εξετάσεις στα ΑΕΙ και πολλοί είναι οι υποψήφιοι φοιτητές που θα βρεθούν εκτός νυμφώνος. Βεβαίως, όσοι δεν πετύχουν στα πανεπιστήμια δεν έπεται ότι είναι χαμένοι και στη ζωή. Ωστόσο, πολλοί θα σπεύσουν να επωφεληθούν από την αποτυχία των μαθητών (από την αποτυχία του εκπαιδευτικού μας συστήματος), και κυρίως όσοι λειτουργούν ιδιωτικές σχολές (τα περιβόητα ΙΕΚ). Ανάμεσά τους, οι ιδιοκτήτες ιδιωτικών σχολών δημοσιογραφίας, οι οποίες εκμεταλλεύονται το γεγονός ότι το επάγγελμα θεωρείται δημοφιλές και γκλάμουρ – ας όψονται οι αστέρες της τηλεόρασης που φτιάχνουν τα πρότυπα.

Ε, λοιπόν, οι σχολές αυτές δημοσιογραφίας επιχορηγούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση! Προφανώς, επειδή δεν τους φτάνουν τα δίδακτρα που εισπράττουν από τους ευκολόπιστους πελάτες τους.

• **Κουίζ: Ποιος ονομάζεται στο δημοσιογραφικό χώρο «Κύριος 7%» – και γιατί;**

Απάντηση: Ο εν λόγω δημοσιογράφος έχει υψηλή θέση σε ευρωπαϊκή δημοσιογραφική ένωση. Γνωρίζει άριστα τα οικονομικά και, επίσης, άριστα, τις δομές και τη λειτουργία των ταμείων της Κοινότητας. Διαμεσολαβώντας μεταξύ των ταμείων και των σχολών ΙΕΚ δημοσιογραφίας, εξασφαλίζει στις σχολές τις υποτροφίες (που λέγαμε) κατώντας για τον εαυτό του το 7%. Κατ' αυτό τον τρόπο, αρδίζει κάτι παραπάνω ο άνθρωπος και, επιπλέον, κατα-

κτά επαξίως τον «τίτλο ευγενείας» που του απονέμει το ελληνικό δημοσιογραφικό σώμα: **Κύριος 7%!**

• Δύσκολα τα πράγματα για πολλές από τις καθημερινές εφημερίδες. Η αύξηση του χαρτιού επέτεινε τα διαρθρωτικά τους προβλήματα και η πτώση των κυκλοφοριών δεν επιτρέπει αισιόδοξες σκέψεις. Ψιθυρίζεται, λοιπόν, ότι οι εκδότες συζητούν να περικόψουν τις σελίδες τους. Αν συμβεί αυτό, όμως, ανοίγεται ο δρόμος για απολύσεις. Ποιες εφημερίδες θα ακολουθήσουν, τελικά, αυτό το δρόμο; Για την ώρα φαίνεται να έχει αποφασιστεί μόνο στο *Έθνος* – αλλά στις ακρίβειες τον καιρό ποιος μπορεί να είναι βέβαιος ότι δεν θα την μιμηθούν και άλλοι;

• Στο αρχείο μπήκε η έρευνα για τα μυστικά κονδύλια από τα οποία φέρονται να έχουν χρηματισθεί δημοσιογράφοι, όταν στο υπουργείο Εξωτερικών ηγούνταν ο **Αντώνης Σαμαράς**. Φυσικά, επειδή η έρευνα έκλεισε στα χαρτιά, το μείζον θέμα όμως παραμένει ανοιχτό, στην ΕΣΗΕΑ φέρονται αποφασισμένοι να αντιδράσουν. Αν και φοβόμαστε ότι η όποια αντίδραση εκδηλωθεί θα είναι μόνο για την τιμή των όπλων.

• Εποχή εγγραφών νέων μελών στην ΕΣΗΕΑ – που θα πει εποχή εξετάσεων, προκειμένου να εγγραφούν στο σωματείο τους νέα μέλη! Κι εμείς μένουμε να αναρωτιόμαστε: Αφού πολλές φωνές, σε περισσότερες της μιας παρατάξεις των δημοσιογράφων, επιμένουν να καταργηθούν οι εξετά-

σεις για εγγραφή στο συνδικαλιστικό σωματείο των δημοσιογράφων των αθηναϊκών εφημερίδων πώς και κανένα διοικητικό συμβούλιο δεν κάνει τίποτα για να αλλάξει το καταστατικό; Και γιατί;

• Κατατίθεται το νομοσχέδιο για τα ΜΜΕ στη Βουλή – και πολλές από τις αλλαγές που έγιναν την τελευταία στιγμή δεν τις ξέρει κανείς, εκτός από τον υπουργό κ. **Βενιζέλο** και το επιτελείο του. Γιατί άραγε; Μήπως επειδή, ανάμεσα στα παράθυρα της τελευταίας στιγμής, περιλαμβάνεται και διάταξη που αφήνει ανοιχτή την προοπτική να «βολευτούν» ημετέροι στο υπουργείο Τύπου και σε συναφείς υπηρεσίες; Μήπως;

• Τόσους και τόσους είχε ανεχτεί ο **Χαρίλαος Φλωράκης** να λογοκρίνουν τα ΜΜΕ του κόμματος, ήταν καιρός να στραφεί και εναντίον του εκείνη η πρακτική. Έτσι, ο 902 λογόκρινε τον κ. Φλωράκη και την εκδήλωση παρουσίασης του βιογραφικού βιβλίου που συνέγραψε η **Νίτσα Λουλέ-Θεοδωράκη**. Όποιος σπέρνει ανέμους...

• Εξαφανίστηκε ο **Χαρδαβέλλας** από το ΜΕΓΑ. Φήμες λένε ότι θα τον ξαναβρούμε (αν ψάξουμε) στο STAR.

• Αλλιώς τα έλεγαν στο STAR όταν ξεκινούσαν, πριν από λίγο καιρό. Περί δεοντολογίας, περί αντικειμενικότητας, περί δημοσιογραφίας που θα αποκλείει τον φτηνό εντυπωσιασμό... Όταν τέλειωσαν τα λόγια, όμως, και άρχισε η διαρκής ροή, άλλαξε το τροπάρι. Αποκορύφωμα: το *Προφίλ* του

Πάνου Παναγιωτόπουλου για τους σατανιστές, όπου ο διάβολος **Πλεύρης** ανακάλυψε το σατανισμό στα πεντακοσάρικα και στα πεντοχίλιαρα (!), όπου ο συχνά κατηγορηθείς για χαφιεδισμό επί χούντας ιερέας **Αλεβιζόπουλος** αναλώθηκε σε... χριστοθήβειες κι όπου ο **Δημητριάδος Χριστόδουλος** κάπου παραδίπλα κινήθηκε – αν και περιμέναμε τουλάχιστον απ' αυτόν έναν λόγο πέραν του ψοφοδεούς ορθόδοξου διδακτισμού. Και μην πείτε πως ο δημοσιογράφος δεν έχει ευθύνες. Ο δημοσιογράφος κάνει το πάνελ κι ο ίδιος διευθύνει τη συζήτηση. Άλλωστε, ο ίδιος την κλείνει – και, δυστυχώς, αναλώθηκε κι αυτός σε διδαχή: θρησκεία και οικογένεια.

Το μεν πνεύμα πρόθυμον, η δε σαρξ ασθενής, φυσικά. Αλλά, ταυτόχρονα, θέλει αρετήν και τόλμην...

• Στον πόλεμο της Βοσνίας, που βασανίζει τους λαούς της πάλαι ποτέ ενιαίας Γιουγκοσλαβίας, είναι αφιερωμένο το τέταρτο τεύχος της επιθεώρησης *Balkan Review* που εκδίδει το Βαλκανικό Κέντρο Τύπου στη Θεσσαλονίκη. Πρόκειται για μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα δίγλωσση έκδοση (ελληνικά-αγγλικά) με κείμενα υψηλής ποιότητας που υπογράφουν ο καθηγητής **Χρήστος Ροζάκης**, ο καθηγητής **Stanley Hoffman**, ο διευθυντής του γαλλικού περιοδικού *Defence Nationale* **Paul-Marie de la Gorce**, ο σχολιαστής της εφημερίδας *Nasa Borda* **Bojidar Andrejic** και ο καθηγητής της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο των Τιράνων **Pascal Milo**.

Η πολύ καλή έκδοση του *Balkan Review* δεν κυκλοφορεί στο εμπόριο, έτσι οι ενδιαφερόμενοι πρέπει να επικοινωνήσουν με το Βαλκανικό Κέντρο Τύπου στο 031-270826.

Εσωκομματικές καντρίλιες (και η... γενιά του Πολυτεχνείου)

του Τάσου Παππά

Με εκνευριστικά αργό ρυθμό κινείται το ΠΑΣΟΚ προς τη συνδιάσκεψή του. Δεν είναι μόνο η ζέστη και ο σχεδιασμός των διακοπών που αποθαρρύνουν τα οργανωμένα μέλη να πάρουν μέρος στις διαδικασίες. Τον πιο διαβρωτικό ρόλο παίζει η εδραιωμένη αντίληψη ότι τίποτε δεν πρόκειται να βγει απ' αυτή την υπόθεση. Μια συνδιάσκεψη που θα συζητήσει τα πάντα είναι μοιραίο να μην καταλήξει πουθενά. Θα παραπέμψει τα σημαντικότερα εκκρεμή ζητήματα στο μέλλον, δηλαδή στις ελληνικές καλένδες.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα του «ενδιαφέροντος» με το οποίο παρακολουθούν τα δρώμενα στο κόμμα τα μέλη του ΠΑΣΟΚ είναι το ακόλουθο: Την προηγούμενη εβδομάδα πραγματοποιήθηκε συνέλευση της νομαρχιακής επιτροπής Σερρών. Η επιτροπή κάλεσε όλα τα μέλη της περιοχής να συμμετάσχουν στις διαδικασίες. Από τα 2.500 μέλη παραβρέθηκαν μόνο 85 και απ' αυτά μέχρι το τέλος άντεξαν μόνο τα 30. Ανάλογη εικόνα αποδιάρθρωσης παρατηρείται και σε άλλες κομματικές οργανώσεις. Την κατάσταση περιέγραψε στον **Ανδρέα Παπανδρέου** ο υπουργός Βιομηχανίας και Εμπορίου **Κώστας Σημίτης**, που τον επισκέφθηκε προσφάτως προτείνοντάς του εμμέσως να εξετάσει το ενδεχόμενο αναβολής της συνδιάσκεψης. Ο πρωθυπουργός ως συνήθως συμμερίστηκε τις ανησυχίες του συνομιλητή του, έδωσε την εντύπωση ότι παρακολουθεί τις εξελίξεις αλλά κατά την πάγια τακτική του αρνήθηκε να δεσμευτεί. Προφανώς γιατί δεν θέλει να αδειάσει τον πιστό του γραμματέα της Κεντρικής Επιτροπής **Άκη Τσοχατζόπουλο** από τον οποίο, όπως λέγεται, έχει απογοητευθεί. «Τον πρόσφερα τα πάντα. Τον έκανα γραμματέα, τον έδωσα το προβάδισμα αλ-

λά φάνηκε ανίκανος να το εκμεταλλευθεί», φέρεται να είπε σε άνθρωπο του περιβάλλοντός του.

Ο Άκης Τσοχατζόπουλος γνωρίζει τη δυσареσκεία του προστάτη του, πρωθυπουργού και καταβάλλει κάθε προσπάθεια ώστε να ανταποκριθεί τουλάχιστον στο μίνιμουμ που στην προκειμένη περίπτωση είναι η διεξαγωγή πάση θυσία της συνδιάσκεψης έστω κι αν αυτή πραγματοποιηθεί κάτω από τους δυσμενέστερους όρους. Συνεργάτες του Ά. Τσοχατζόπουλου υποστήριζαν πως αν αναβληθεί για ακόμη μια φορά η συνδιάσκεψη, θα είναι κόλαφος για το γραμματέα και δεν θα υπάρχει πλέον άλλος δρόμος εκτός από την παραίτηση. Ο Ά. Τσοχατζόπουλος όμως έχει να σκεφθεί και ένα άλλο σοβαρό θέμα που προέκυψε εσχάτως. Έχει να κάνει με τη διάθεση αυτονομίας που επι-

Νέα Οικολογία

Τεύχος 128, Ιούνιος 1995

Μηνιαία επιθεώρηση, Μαυρομιχάλη 39, Αθήνα 106 80, τηλ./fax: 3619837, τηλ.: 3624323

Περιβαλλοντικός σκεπτικισμός, της σύνταξης
Αναπτυξιακός εθνικισμός και οι υγροβιότοποι της Θράκης, του Μιχάλη Μοδινού
Τουρκοί αντιδραστές στο Αιγαίο, του Θανάση Γεράνιου
Το «σήριαλ» μιας πετρελαιοκηλίδας, της Φάνης Δημητρακούδη
Πυρηνική Ενέργεια: στα πλοκάμια των Μεδουσών, του Βασίλη Παπακριβόπουλου
Πειραματικά προγράμματα αναδάσωσης με σπορά, του Θοδωρή Παπαπαύλου
Ο φαύλος κύκλος του αζώτου, του Μιχάλη Μοδινού
Συγκοινωνία εδώ και τώρα, του Κίμωνα Χατζημπίρου
Προστασία των πουλιών στις γεωργικές εκτάσεις, της Ελληνικής Ορνιθολογικής Εταιρείας
Μεταναστεύσεις: Το κοκτέιλ μολότοφ της ανασφάλειας, του Γιάννη Σακιώτη
Ανεργία και πράσινη οικονομία, της Φάνης Δημητρακούδη
Ποιος εμμένει για το Μετρό Θεσσαλονίκης; της Greenpeace, Ελλην. Γραφ.

Εύη Τσιπρίδου: Το Εμπόριο της Άγριας Ζωής
WWF Ελλάς: Το πρόγραμμα TRAFFIC και η CITES
Τζων Βιντάλ: Γκαλαπάγκος: Αργός θάνατος στον παράδεισο
Αν. Λεγάκις: Βιοποικιλότητα και ερευνητική πολιτική
Γιάννης Μητράκος: Λακωνικός κόλπος: η σωτηρία είναι εφικτή

Γιάννης Σακιώτης: Η Ελληνική Κοινότητα θύμα της Ανάπτυξης
Δημήτρης Ψυχογιός: Η συλλεκτική οικονομία
Βασίλης Ξυδιάς: Η κοινότητα κατά τον Τέννις
Κώστας Καραβίδας: Για τον κοινοτισμό
Λεωνίδα Λουλούδης: Αγροτικό περιβάλλον και υγεία

Πάυλος Νεράντζης: Επαναλειτουργεί το πυρηνικό εργοστάσιο του Μετζαμόρ
Μιχάλης Προμπονάς: Πλουτώνιο: το εμπόριο του θανάτου
Θάνος Βλαστός: Η πεζοδρόμηση του Ιστορικού Τριγώνου
Ιγκνάσιο Ραμονέ: Η ενιαία σκέψη

Κι ακόμη: Ευρω-οικολογικά, Βιβλίο, Μουσικο-λογίες, Περιφερειακά - Διεθνή, Τοπικός Τύπος, Επιστολές

δεικνύουν οι πρώην σύμμαχοί του στις εσωκομματικές αντιπαραθέσεις, οι λεγόμενοι προεδρικοί. Ήδη δείγματα αποστασιοποίησης από την τροχιά του γραμματέα έχουν δώσει τόσο ο επίτροπός μας στην Κοινότητα **Χρήστος Παπουτσής**, όσο και ο διοικητής του ΟΤΕ **Πέτρος Λάμπρου**. Και οι δύο διατηρούν προνομιακές σχέσεις με τον ίδιο τον πρωθυπουργό. Η προσπάθεια ορισμένων εκ των προεδρικών να σταθούν στα δικά τους πόδια φοβίζει τον **Άκη Τσοχατζόπουλο**. Αν ευοδωθεί, τον υποκόβει από μια ευάριθμη μεν, πλην όμως με μεγάλο ειδικό βάρος ομάδα, χωρίς τη συνδρομή της οποίας δεν μπορεί να ελπίζει σε ευτυχή έκβαση της μελλοντικής σύγκρουσης για το σκήπτρο του διαδόχου. Έτσι εξηγείται και η απόπειρά του να δημιουργήσει αντερείσματα.

Ο ΑΚΗΣ ΨΑΧΝΕΙ ΣΥΜΜΑΧΟΥΣ

Επιχειρεί να βελτιώσει τις σχέσεις του με τον **Δ. Τσοβόλα**, τον **Μ. Χαράλαμπίδη** ακόμη και με τους «4». Το σχέδιό του είναι φιλόδοξο αλλά σκοντάφτει στο κλίμα καχυποψίας που κυριαρχεί στο κόμμα και στις πρωτοβουλίες στελεχών της ομάδας του που κάθε άλλο παρά πορεύονται στην κατεύθυνση της εξομάλυνσης της κατάστασης. Συχνά-πυκνά παράγοντες που βρίσκονται κάτω από την ομπρέλα του γραμματέα επιδίδονται σ' ένα παιχνίδι πόλωσης προκαλώντας σύγχυση περί τις προθέσεις του ίδιου του **Άκη Τσοχατζόπουλου**. Δεν ξέρουμε αν κινούνται αυτοβούλως ή επιβάλλονται γραμμή από τον **Άκη**, μάς είπα μέλος της Κεντρικής Επιτροπής που αναγνωρίζει τον εαυτό του στον κύκλο των εκσυγχρονιστών.

Στην άλλη ισχυρή ομάδα του ΠΑΣΟΚ, τους «4», επικρατεί ύφεση. Η τακτική της ξυσης των αντιθέσεων δεν απέδωσε τα αναμενόμενα και έτσι πρυτάνευσαν ηπιότερες σκέψεις. Ο Κώστας Σημίτης φαίνεται να επιλέγει τη λογική της εποικοδομητικής κριτικής που υπαγορεύει από τη μια ευρά την ενίσχυση της κυβερνητικής προσπάθειας -για να διασκεδαστούν οι υποψίες περί υπονόμευσης- και από την άλλη την κατάθεση ρηξικέλευθων προτάσεων - για να εγκλωβιστεί η δυσανεμία στο σχήμα του εκσυγχρονισμού, ως τον αντιλαμβάνονται οι «4».

Η «αποσυντηρητικοποίηση» της έννοιας «εκσυγχρονισμού» αποτελεί τον βασικό στόχο των «4» το επόμενο διάστημα. συντονισμένες παρεμβάσεις θα προταθούν να αποσείσουν τη ρετσινιά που

συνοδεύει το εγχείρημά τους ότι τάχα ο εκσυγχρονισμός που προσβέουν είναι περισσότερο μια τεχνική διαδικασία που αποσκοπεί στη διευθέτηση ορισμένων μεγεθών, χωρίς να θίγει τα οργανωμένα συμφέροντα. Θέλουν να δυσκολέψουν το παιχνίδι που κάνουν οι αποκαλούμενοι «λαϊκιστές» του ΠΑΣΟΚ και οι οποίοι επιχειρούν να εκφράσουν δυναμικά το συνεχώς διαμαρτυρόμενο 1/3 της ελληνικής κοινωνίας: τους άνεργους, τους ανειδίκευτους, τους περιθωριοποιημένους, όσους σε τελική ανάλυση πλήττονται από τη διαδικασία της καπιταλιστικής ανασυγκρότησης.

ΕΝΑ, ΔΥΟ, ΤΡΙΑ, ΠΟΛΛΑ ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΑ

Εν τω μεταξύ μια νέα συσπείρωση στο χώρο του ΠΑΣΟΚ είναι στα σκαριά. Η περιφημη γενιά του Πολυτεχνείου «αποφάσισε» να παρέμβει καταθέτοντας την αηδία της για τα διαδραματιζόμενα σοβαρά ζητήματα της θεωρίας και της πολιτικής. Εκπρόσωποι αυτής της γενιάς (**Λαλιώτης**, **Τζουμάκας**, **Σκανδαλίδης**) συζητούν για τον τρόπο παρουσίασης των απόψεών τους ευελπιστώντας να ρυμουλκήσουν στη λογική τους και πολλούς άλλους που αυτή την περίοδο είτε καθεύδουν, είτε είναι αιχμαλωτισμένοι στην ψυχοφθόρα πρακτική της διαχείρισης. Με πρωτοβουλία του Κ. Σκανδαλίδη συναντήθηκαν οι προαναφερόμενοι στο σπίτι του και συμφώνησαν «να κάνουν κάτι». Δεν συμφώνησαν όμως στο «κάτι» και στο «πότε». Δεν είναι απίθανο η προσπάθεια αυτή να έχει την τύχη που είχαν ανάλογες απόπειρες στο παρελθόν, τότε που ο ενθουσιασμός εξανεμιζόταν μόλις οι συνδαιτυμόνες αντίστοιχων «τραπεζιών» έφθαναν στο «διά ταύτα». Εξαρχής πάντως η κίνηση είναι περικυκλωμένη από υποψίες. Κάποιοι θεωρούν ότι ο ιθύνων νους είναι ο Κώστας Λαλιώτης που θέλει να συγκροτήσει το δικό του «δέος» στο χώρο του ΠΑΣΟΚ ώστε να διαπραγματευθεί, όταν έρθει η ώρα, τον επίζηλο τίτλο, ενώ κάποιοι άλλοι «βλέπουν» πίσω της τον Ανδρέα Παπανδρέου λέγοντας πως οι Κ. Λαλιώτης και Κ. Σκανδαλίδης δεν θα έκαναν τίποτε χωρίς να ενημερώσουν τον αρχηγό και πολύ περισσότερο δεν θα προχωρούσαν σε ενέργειες που θα τον ενοχλούσαν.

Ελπίζουμε πάντως το καλοκαίρι που μπήκε φουριόζικο να κατευνάσει τις ορμές των στελεχών πάσης φύσεως ώστε κι αυτοί να περάσουν καλά και οι δημοσιογράφοι καλύτερα.

ΑΡΗΣ ΒΕΛΟΥΧΙΩΤΗΣ ΚΑΙ

Βίοι παλαιοί

του Φίλιππου Φιλίππου

Εκπληκτικός είναι ο αριθμός των κοινών σημείων που παρουσιάζει τόσο η ζωή όσο και ο θάνατος δύο σπουδαίων προσωπικοτήτων, του Άρη Βελουχιώτη και του Ερνέστο «Τσε Γκεβάρα». Αστοί διανοούμενοι κι οι δύο, μυήθηκαν νέοι στον μαρξισμό και συμμετείχαν σε εξεγέρσεις. Αφού φυλακίστηκαν ή εξορίστηκαν, ηγήθηκαν επαναστάσεων που έμειναν ιστορικές. Αργότερα, μετά τη νίκη ή την ήττα αυτών των επαναστάσεων, επιχείρησαν ν' αρχίσουν μια νέα επανάσταση κάτι που δεν ευοδώθηκε εξαιτίας της απροθυμίας των λαϊκών μαζών να τους ακολουθήσουν. Ο τραγικός το

Άρης Βελουχιώτης: Επαναστάτης, θρύλος της Αντίστασης. Τον έχουν συγκρίνει με τον Τσαπάτι, τον Ζαπάτα, τον Γαριβάλδη, τον Καραϊσκάκη... «Κάγκε», προσπαθώντας να συντηρήσει ζωντανή τη φωτιά -τα οράματα- του εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα...

1. ΑΡΗΣ: Το όνομά του ήταν Θανάσης Κλάρας, το γένος Ζέρβα, το παρατσούκλι του Μιζέριας και το επαναστατικό του ψευδώνυμο Άρης Βελουχιώτης.

ΤΣΕ: Το όνομά του ήταν Ερνέστο Γκεβάρα, το γένος ντε Λα Σέρνα, το παρατσούκλι του Τσε και το επαναστατικό του ψευδώνυμο στη Βολιβία Ραμόν-Φερνάντο.

2. ΑΡΗΣ: Γεννήθηκε στις 27 Αυγούστου 1905 στη Λαμία και πέθανε στις 15 Ιουνίου 1945 στα Τζουμέρκα, πριν κλείσει τα 40 χρόνια του.

ΤΣΕ: Γεννήθηκε στις 14 Ιουνίου 1928 στο Ροσάριο της Αργεντινής και πέθανε στις 9 Οκτωβρίου 1967 στα βουνά της Βολιβίας, πριν κλείσει τα 40 του χρόνια.

3. ΑΡΗΣ: Ο ένας προπάππος του πολέμησε τους Τούρκους στη Ρούμελη κι ο άλλος στο Μεσολόγγι με το λόρδο Βύρωνα.

ΤΣΕ: Ο ένας προπάππος του ήταν χρυσοθήρας στην Καλιφόρνια κι ο άλλος αγωνίστηκε κατά του δικτάτορα Ρόσας της Αργεντινής.

4. ΑΡΗΣ: Σπούδασε γεωπόνος, αλλά δεν άσκησε ποτέ το επάγγελμά του. Έγινε εργάτης στο Λαύριο και στον υπόγειο της Ομόνοιας και δημοσιογράφος στο Ριζοσπάστη.

ΤΣΕ: Σπούδασε γιατρός αλλά δεν άσκησε το επάγγελμά του. Έγινε φωτογράφος, πιατάς, δούλεψε σε καράβι ως ναύτης και ως δημοσιογράφος στην αθλητική εφημερίδα «Tackle» του Μπ. Άιρες.

5. ΑΡΗΣ: Ως επαναστάτης φυλακίστηκε, εξορίστηκε και κατέληξε «καπετάνιος», δηλαδή διοικητής αντάρτικης ομάδας.

ΤΣΕ: Ως επαναστάτης πάλησε σε διάφορες χώρες κατά των τοπικών δικτατόρων και φυλακίστηκε στο Μεξικό. Κατέληξε «κομαντάντε», δηλαδή διοικητής αντάρτικης ομάδας.

6. ΑΡΗΣ: Έπασχε από έκζεμα στο πόδι που δυσκόλευε τη ζωή του στο βουνό.

ΤΣΕ: Έπασχε από άσθμα που δυσκόλευε τη ζωή του στο βουνό.

7. ΑΡΗΣ: Παντρεμένος στη Μυτιλήνη (η γυ-

ναίκα και το παιδί του χάθηκαν στην Κατχή), στο βουνό είχε πλατωνική σχέση με την αντάρτισσα Θύελλα, η οποία σκοτώθηκε στην Αθήνα το Δεκέμβρη του '44, λίγους μήνες πριν από το θάνατό του. Αυστηρός στην ερωτική συμπεριφορά των συντρόφων το διέταξε την εκτέλεση ενός αντάρτη επειδή αποπειράθηκε να βιάσει μια κοπέλα.

ΤΣΕ: Παντρεμένος με την Περουβιανή Χι ντα (η κόρη του Χιλντίτα ζει στην Αβάνα) στη Βολιβία είχε ερωτική σχέση με την αντάρτισσα Τάνια, η οποία σκοτώθηκε στη Βολιβία σε μάχη λίγες μέρες πριν από το θάνατό του. Αυστηρός στην ερωτική συμπεριφορά των συντρόφων του, διέταξε την εκτέλεση ενός αντάρτη στην Κούβαν επειδή βίασε μια κοπέλα.

8. ΑΡΗΣ: Μπήκε στη Λαμία, πρωτεύουσα της Ρούμελης, επικεφαλής αντάρτικης οπλαρχηγού και του επιφυλάχθηκε θριαμβευτική υποδοχή. Αυτό έγινε στις 20 Οκτωβρίου 1944, δηλαδή δύο χρόνια και κάτι μήν από την έναρξη του αντάρτικου, όταν εμφανίστηκε στη Δομνίτσα Ευρυτανίας με άντρες, στις 22 Ιουνίου 1942.

ΤΣΕ: Μπήκε στην Αβάνα, πρωτεύουσα της Κουβας, επικεφαλής αντάρτικης οπλαρχηγού και του επιφυλάχθηκε θριαμβευτική υποδοχή. Αυτό έγινε στις 2 Ιανουαρίου 1959, δηλαδή δύο χρόν

άλληλοι

θάνατος πάνω στην ακμή της ηλικίας τους –ο ένας δολοφονήθηκε, ο άλλος αυτοκτόνησε– ύστερα από ενέδρα στρατιωτικών και παρακρατικών δυνάμεων και ταυτόχρονα προδοσία δικών τους ανθρώπων, δημιούργησε θρύλο γύρω από το όνομά τους. Μαχητές που ενέπνευσαν τις νεότερες γενιές, έμειναν στην ιστορία ως ανιδιοτελείς επαναστάτες, σύμβολα ηρωισμού και αυτοθυσίας.

Ας δούμε μερικά απ' αυτά τα κοινά σημεία των δύο αντρών, οι οποίοι πέρασαν στην αιωνιότητα με ονόματα που δεν ήταν τα πραγματικά τους: Άρης και Τσε.

και ένα μήνα από την απόβαση του πλοίου GRANMA στην Πλάγια Κολαράδα, στις 2 Δεκεμβρίου 1956. Είχαν ξεκινήσει 82 άντρες που μετά την επίθεση του κυβερνητικού στρατού απέμειναν 12. Οι δώδεκα του Κάστρο.

9. **ΑΡΗΣ:** Μετά τη διαφωνία του με το ΚΚΕ σχετικά με τη Συνθήκη της Βάρκιζας, ξαναβγήκε στο βουνό για ν' αρχίσει ένα νέο αντάρτικο.

ΤΣΕ: Μετά τη διαφωνία του με τον Κάστρο σχετικά με την πορεία της κουβανέζικης επανάστασης, έφυγε από την Κούβα με σκοπό ν' αρχίσει νέα επανάσταση σε άλλο μέρος του κόσμου.

10. **ΑΡΗΣ:** Όταν αποφάσισε να δημιουργήσει το νέο αντάρτικο, τον πολέμησε το ΚΚΕ και ο γενικός του γραμματέας Νίκος Ζαχαριάδης, χαρακτηρίζοντάς τον τυχοδιώκτη.

ΤΣΕ: Όταν αποφάσισε ν' αρχίσει αντάρτικο στα βουνά της Βολιβίας, τον πολέμησε το Κ.Κ. Βολιβίας και ιδιαίτερα ο γενικός του γραμματέας Μάριο Μόνχε κατηγορώντας τον για τυχοδιωκτισμό.

11. **ΑΡΗΣ:** Ο Ζαχαριάδης διαγράφηκε από το ΚΚΕ αφού χαρακτηρίστηκε πράκτορας της Ιντέλιτζες Σέρβις.

ΤΣΕ: Ο Μόνχε διαγράφηκε από το ΚΚΒ και κατηγορήθηκε ως πράκτορας της CIA.

12. **ΑΡΗΣ:** Έπεσε σε ενέδρα που του έστη-

σε παρακρατική ομάδα, ύστερα από προδοσία χωρικού.

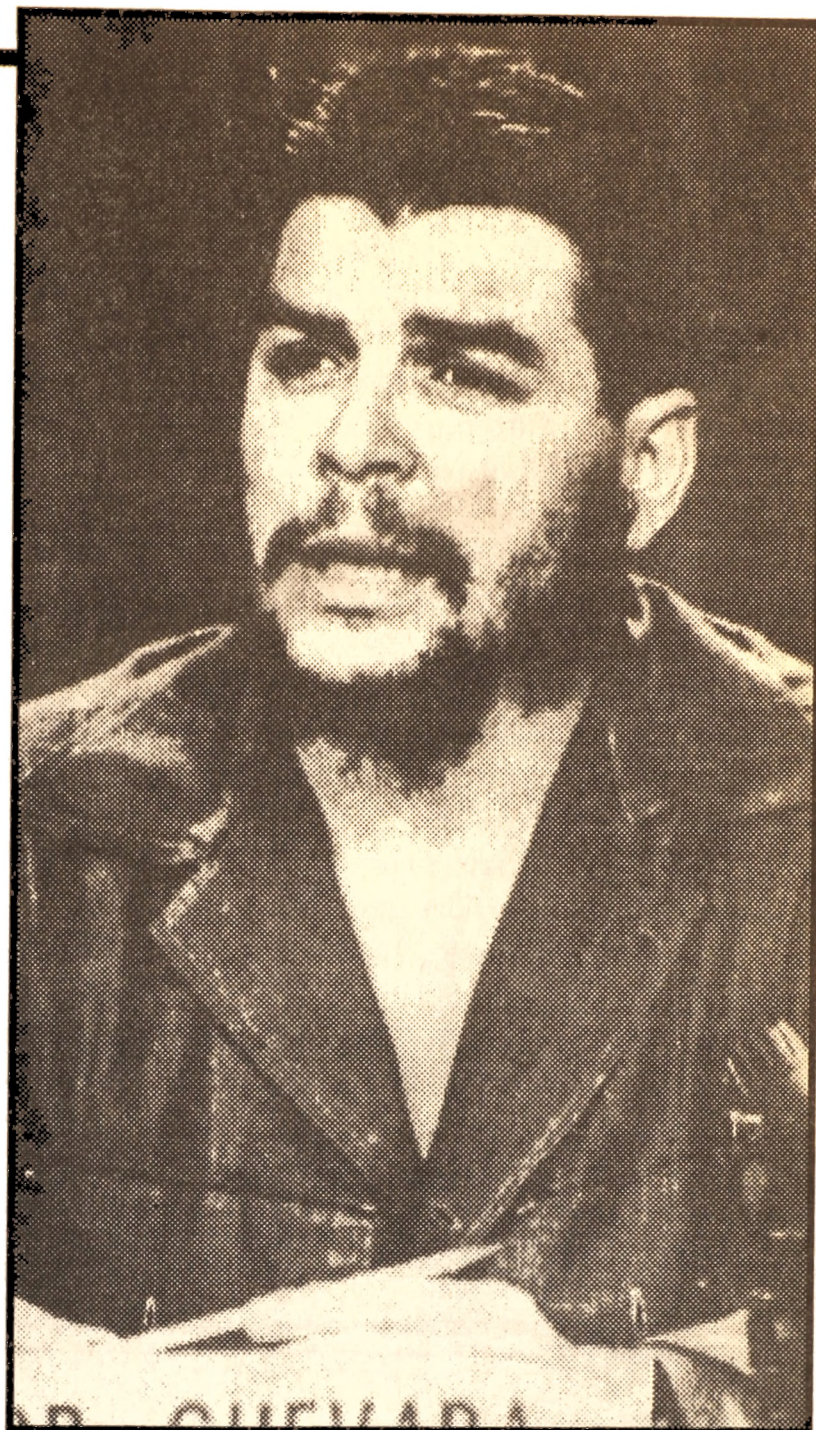
ΤΣΕ: Έπεσε σε ενέδρα του στρατού, ύστερα από προδοσία χωρικού.

13. **ΑΡΗΣ:** Ορκισμένος εχθρός των Άγγλων, τους θεωρούσε υπεύθυνους για τα Δεκεμβριανά και όσα επακολούθησαν. Οι Άγγλοι με έδρα τα Τρίκαλα συντόνιζαν τη δράση δύο ταγμάτων εθνοφυλακής που είχαν σταλεί εναντίον του.

ΤΣΕ: Ορκισμένος εχθρός των Αμερικανών, τους θεωρούσε υπεύθυνους για τις δικτατορίες της Λατινικής Αμερικής και για την εκμετάλλευση των λαών της. Οι Αμερικανοί έστειλαν στη Βολιβία 4 αξιωματικούς και 12 στρατιώτες, οι οποίοι εκπαίδευσαν 600 νεαρούς Ινδιάνους ως κομάντος «Ρέι-τζερς» για να τον καταδιώξουν.

14. **ΑΡΗΣ:** Όταν ανακοινώθηκε επίσημα ο θάνατός του δεν έγινε πιστευτός, γι' αυτό το κεφάλι του κρεμάστηκε σε φανοστάτη για να το δουν όλοι και να πειστούν. Οι εφημερίδες δημοσίευσαν ανάλογες φωτογραφίες.

ΤΣΕ: Όταν ανακοινώθηκε επίσημα ο θάνατός του δεν έγινε πιστευτός, γι' αυτό του κόψανε τα δάχτυλα του χεριού για να έχουν τα δαχτυλικά του αποτυπώματα. Φωτογραφίες του σε νεκρικό τραπέζι στάλθηκαν σε όλο τον κόσμο.

Τσε Γκεβάρα. Επαναστάτης και θρύλος των όπου Γης καταπιεσμένων που οραματίζονται έναν κόσμο πιο δίκαιο. Αντιστρατεύτηκε πολλά δικτατορικά καθεστώτα, σε πολλές λατινοαμερικάνικες χώρες. Στο πλευρό του Κάστρο, δεν δίστασε να διαφωνήσει μαζί του...

από τη χειροβομβίδα, κι ό,τι απέμεινε μετά το κόψιμο του κεφαλιού του το φάγανε τα τσακάλια.

ΤΣΕ: Το σώμα του κομματιάστηκε και θάφτηκε. Κατά μια άλλη εκδοχή, το περιέλουσαν με βενζίνη και το κάψανε.

16. **ΑΡΗΣ:** Οι συμμορίτες του Βοΐδαρου που προσκόμισαν το κεφάλι του πήραν ως αμοιβή το ποσόν της επικήρυξης σε χρυσές λίρες.

ΤΣΕ: Οι χωρικοί που τον κάρφωσαν πήραν ως αμοιβή το ποσόν των 4.200 δολαρίων της επικήρυξης.

17. **ΑΡΗΣ:** Μετά το θάνατό του οι γριές των χωριών όπου είχε δράσει άναβαν κεριά στο εικονοστάσι στη μνήμη του.

ΤΣΕ: Μετά το θάνατό του οι φτωχοί της Λατινικής Αμερικής τοποθέτησαν τη φωτογραφία του -κοιμένη από εφημερίδες- μαζί μ' εκείνη του Χριστού. Αυτό διαρκεί μέχρι σήμερα.

18. ΑΡΗΣ: Τον έχουν συγκρίνει με τον Τσαπάγιεφ, τον Κάστρο, τον Ζαπάτα, τον Γαριβάλδη, τον Καραϊσκάκη, τον Κατσαντώνη, τον Ανδρούτσο.

ΤΣΕ: Τον έχουν συγκρίνει με τον Χριστό, τον Ρομπέν των Δασών, τον Δον Κιχώτη, τον Μπολιβάρ.

19. ΑΡΗΣ: Οι αντίπαλοί του τον έλεγαν ειρωνικά «Νέο Ναπολέοντα».

ΤΣΕ: Οι αντίπαλοί του τον αποκαλούσαν ειρωνικά «Νέο Μπακούιν».

20. ΑΡΗΣ: Το ΚΚΕ δεν τον αποκατέστησε επίσημα. Του καταλογίζει ανταρσία κατά της κομματικής γραμμής, ενώ οι οπαδοί του θεωρούνται αιρετικοί.

ΤΣΕ: Τα επίσημα κομμουνιστικά κόμματα του κόσμου, αυτά που έπαιρναν γραμμή από την ΕΣΣΔ, δεν του είχαν καμιά εκτίμηση, ενώ οι οπαδοί του ανά τον κόσμο θεωρούνται αριστεριστές.

21. ΑΡΗΣ: Για πρώτη φορά οι φωτογρα-

φίες του έκαναν δημόσια την εμφάνισή τους στα πρώτα συλλαλητήρια μετά την πτώση της χούντας.

ΤΣΕ: Για πρώτη φορά οι φωτογραφίες του εμφανίστηκαν σε διαδηλώσεις στο Παρίσι τον Μάη του '68.

22. ΑΡΗΣ: Στη διάρκεια της χούντας ιδρύθηκε αντιστασιακή οργάνωση με το όνομα «Άρης Βελουχιώτης».

ΤΣΕ: Πολλές από τις αντάρτικες οργανώσεις της Λατινικής Αμερικής εκτός από το ότι αποκλήθηκαν «γκεβαρικές» επειδή ενστερνίστηκαν τις ιδέες του, είχαν ως έμβλημά τους την εικόνα του.

23. ΑΡΗΣ: Μετά το θάνατό του η μητέρα του Αγλαΐα Κλάρα έγραψε το ποίημα «Στον Άρη μου».

ΤΣΕ: Μετά το θάνατό του ο πατέρας του Ερνέστο Γκεβέρα-Λιντς έγραψε το βιβλίο «Ο γιος μου ο Τσε».

24. ΑΡΗΣ: Για τη ζωή του γυρίστηκε με τη μορφή ντοκιμαντέρ η ταινία «Άρης Βελουχιώτης» από τον Φώτο Λαμπρινό.

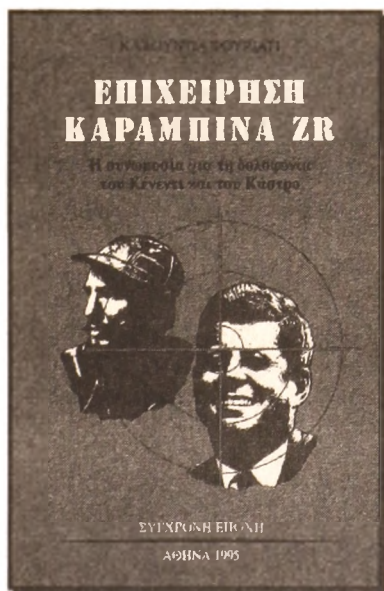
ΤΣΕ: Γυρίστηκαν γι' αυτόν δύο ταινίες. Η μία από τον Ρίτσαρντ Φλέισερ με τον Ομάρ Σαρίφ κι η άλλη από τον Πάολο

Χόις με τον Φρανσίσκο Ραμπάλ.

25. ΑΡΗΣ: Ήταν ποιητής, αλλά ελάχιστα ποιήματά του είδαν το φως της δημοσιότητας. Ο «Ύμνος των ανταρτών» γράφτηκε από τον ίδιο: «Έλληνες ακολουθήστε / ανταρτών τη φωνή / να ζείτε τι ωφελείς μες στη σκλαβιά τη συγγνή;». Έγραψε πολλά γράμματα και σημειώσεις που χθηκαν μαζί με το αρχείο του. Τα μόνα κενά του που σώζονται είναι τα ρεπορτάζ του στο Ριζοσπάστη. Έχουν εκδοθεί αυτόν γύρω στα είκοσι βιβλία (βιογραφίες, μαρτυρίες, ποιητικές συλλογές, θεατρικά έργα), από τα οποία τρία είναι επικριτικά. Το πιο πρόσφατο είναι του δεξιού στρατού Δ. Χοντροκούκη, με το χαρακτηριστικό τίτλο «Γκρεμίζω το θρύλο του Άρη Βελουχιώτη».

ΤΣΕ: Ήταν ποιητής, έγραψε τις αναμνήσεις του από την κουβανέζικη επανάσταση, ημερολόγια και θεωρητικά βιβλία. Όχι έχουν εκδοθεί. Το τραγούδι του για τον Φιντέλ έχει δημοσιευτεί και στα ελληνικά. «Εμπρός, λοιπόν, Αυγερινέ της Καινούργιας Ζωής, / ηλιοκαμάρωτε, πάμε πέρα εκεί στ' στρατες τις ξεχασμένες».

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

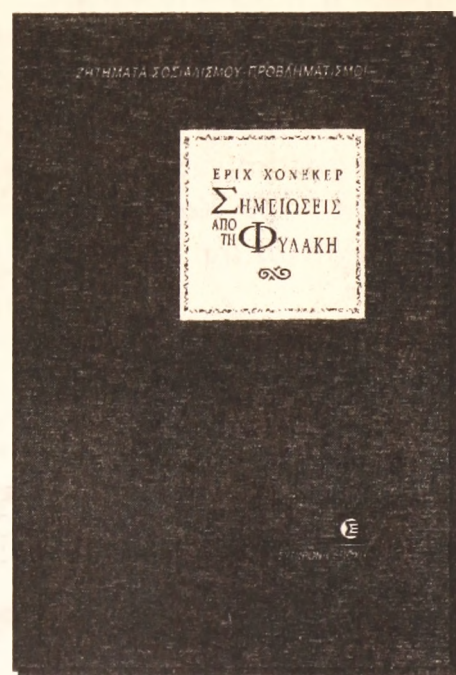

Τριάντα χρόνια μετά, η Υπηρεσία Κρατικής Ασφάλειας της Κούβας ανοίγει τα αρχεία της. Αποκαλύπτει πώς η CIA, η Μαφία και οι αντεπαναστατικές ομάδες των Κουβανών στις ΗΠΑ εξύφαναν και εκτέλεσαν τη δολοφονία του Κένεντι και τις απόπειρες κατά της ζωής του Φιδέλ Κάστρο.

Κ. ΦΟΥΡΙΑΤΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΚΑΡΑΜΠΙΝΑ ΖΡ
Η συνωμοσία για τη δολοφονία του Κένεντι και του Κάστρο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ
Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 38 20 835, Fax: 38 13 354
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ
Μαυροκορδάτου 3, Αθήνα, Τηλ.: 38 29 835
28ης Οκτωβρίου 19, Γιάννενα, Τηλ.: 38 090
Μενελάου 3 & Εγνατία, Θεσσαλονίκη, Τηλ.: 283810

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

ΕΡΙΧ ΧΟΝΕΚΕΡ
ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗ ΦΥΛΑΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ
Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 38 20 835, Fax: 38 13 354
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ Σ.Ε.: Μαυροκορδάτου 3, Αθήνα, Τηλ.: 38 29 835
28ης Οκτωβρίου 19, Γιάννενα, Τηλ.: 38 090
Μενελάου 3 & Εγνατία, Θεσσαλονίκη, Τηλ.: 283810

ΗΡΕΜΗ ΔΥΝΑΜΗ

ΚΥΡΕ ΠΡΟΕΔΡΕ, ΕΧΟΥΜΕ
ΙΣΧΥΡΟ ΣΗΜΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΕΣΤΙΑΚΟ
ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ
ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ!

ΑΠΟΚΛΕΙ-
ΕΤΑΙ! ΚΑ-
ΝΕΤΕ ΛΑΘΟΣ!

ΜΑ ΔΕΙΤΕ
ΤΟ ΓΡΑΦΗΜΑ!
ΕΙΝΑΙ ΕΝΤΥ-
ΠΟΣΙΑΝΟ!

ΕΜΠΙΣΤΕΥΟΜΑΙ
ΑΠΟΛΥΤΟΣ ΤΟΝ ΚΑ-
ΤΣΙΦΑΡΑ!... ΜΑ ΓΙΑΤΙ,
ΚΟΥΝΙΟΜΑΣΤΕ;

ΠΙ-ΠΙ-ΠΙ

ΝΤΟΥΝΟΥ
ΝΤΟΥΝΟΥ
ΝΤΟΥΝΟΥ ΜΠΡΑΦΦΦ

ΚΟΥΡΑΓΙΟ Μ.ΜΗ
ΚΑΙ ΘΑ ΣΟΥ ΠΑΡΩ
ΠΟΔΗΛΑΤΟ!

ΛΟΙΠΟΝ,
ΔΕΝ ΠΕΡΙΜΕΝΑ
ΟΤΙ ΘΑ 'ΚΛΕΒΕ Ο
ΚΑΤΣΙΦΑΡΑΣ ΣΤΑ
ΣΙΔΕΡΑ!

«ΧΡΥΣΟ» ΜΕΤΑΛΛΙΟ ΕΧΟΥΝ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΕΙ ΚΥΡΙΩΣ ΟΙ «ΕΜΠΟΡΟΙ»

του Γιώργου Αρκουλή

ΕΠΡΕΠΕ να βρεθείτε την περασμένη Δευτέρα στην αίθουσα της Ένωσης Ξένων Ανταποκριτών, όπου ο συνάδελφος **Δήμος Μανίκας** παρουσίασε το πολύτιμο έργο (από άποψη αθλητικής βιβλιογραφίας) *Οι μεγάλες στιγμές του ελληνικού μπάσκετ*. Παρουσιάζοντας το βιβλίο, ο Δ. Μανίκας συγκίνησε το ακροατήριο με το ερασιτεχνικό του πάθος και το μεράκι του να καταγράψει τις στιγμές που τον συγκίνησαν ως φίλαθλο, αλλά που δεν θα μπορούσαν ποτέ να εμφανιστούν ολοκληρωμένες σε τόμο, αν δεν είχε συγκινηθεί (και) ο εκδότης **Ηλίας Α. Λιβάνης**. Γιατί αναφέρονται αυτά; Οχι βεβαίως για να υπάρξει... προμόσιον του καταξιωμένου αναλυτή. Απλώς, γιατί αυτό το βιβλίο ήρθε ταπεινά να καταγράψει ιστορία 46 χρόνων ελληνικού μπάσκετ, αρχίζοντας από την εποχή των ερασιτεχνών του αθλήματος. Άλλωστε στην αίθουσα δεν πήρε το μάτι μας έναν (αριθμός 1) σύγχρονο σταρ της καλαθοσφαίρας. Στην πρώτη σειρά κάθονταν οι εκπρόσωποι της ηρωικής εποχής **Κ. Μουρούζης, Φ. Ματθαίου και Β. Γκούμας** και τέλος... Οι σύγχρονοι λάμπουν από προχθές στο καινούργιο κλειστό γήπεδο του ΟΑΚΑ, το ονομαζόμενο απλά «κλειστό» μια και δεν προέκυψε νονός μέχρι στιγμής. Η ιδέα να το βαπτίσουν «*Ν. Γκάλης*» παραμένει θολή και αβέβαιη...

Στην ουσία, το *29ο Ευρωπαϊκό* δεν είναι τίποτε περισσότερο από μια καλή ευκαιρία προβολής παικτών της ηπείρου μας, και βέβαια η αυλαία της 2ας Ιουλίου κάποιους θα βρει πλουσιότερους και... χαλάλι τους. Εκείνοι οι οποίοι, ωστόσο, θα έχουν κερδίσει τη «μερίδα του λέοντος» θα είναι οι κάθε λογής έμποροι του αθλήματος εδώ και στο εξωτερικό. Τα ποσά δείχνουν ιλιγγιώδη. Η ΕΡΤ υπολογίζει να κερδίσει ποσό γύρω στο

μισό δισεκατομμύριο από τηλεοπτικά δικαιώματα· ο έχων εξασφαλίζει την αποκλειστικότητα αναψυκτικών στο γήπεδο, χρήματα που δεν είναι δυνατόν να υπολογιστούν. Μιλάμε για Κόκα Κόλα. Η ΦΙΜΠΑ, διά του προέδρου της ευπατρίδη κυρίου **Μπόριςλαβ Στάνκοβιτς**, έχει επίσης ποσοστά από τις συνολικές εισπράξεις. Να σημειωθεί ότι οι τιμές των εισιτηρίων αρχίζουν από 3.000 δραχμές (στα αετώματα, τα λεγόμενα και «περιστερώνες») και τελειώνουν στις 15.000 δραχμές τα

«καλά». Ούτε το Μέγαρο Μουσικής δεν τολμά αυτή την τιμή για παραγωγή ενεργητάλεπτου θεάματος...

Οικονομικά δικαιωμένοι αναμένεται, επίσης, να νιώσουν από τη διοργάνωση οι έχοντες εξασφαλίζει την παραγωγή και πώληση κάθε λογής αναμνηστικών. Βλέπετε, πελατεία θα υπάρξει «γερή», μια και τα ΜΜΕ τα τελευταία χρόνια δεν κάνουν τίποτε περισσότερο από το να υποστηρίζουν το μπάσκετ και να στρέφουν την προσοχή του κοινού στις σάλες του πάθους! Και

είναι άξιο λύπης το εξής: Αυτές τις μέρες που η δόξα και το σημαντικό κέρδος καρδοκούν, ένας μπασκετάνθρωπος, ο πιο μεγάλος της τελευταίας δεκαετίας, ίσως ο άνθρωπος που έμαθε την Ελλάδα να παίζει μπάσκετ, να αγαπάει το μπάσκετ, ο **Νίκος Γκάλης**, να μένει αμίλητος και μη δικαιωμένος. Το «πώς» και «γιατί» έφτασε ο Γκάλης στον άχαρο χώρο των αζήτητων και ανενεργών τέως ηρώων, δεν είναι δουλειά της στήλης να το σχολιάσει. Σας παραπέμπουμε στο σημαδιακό φιλμ του **Αντρέι Βάιντα** *Ανθρωπος από μάρμαρο* της δεκαετίας του '70. Όσοι καταλάβουν, κατάλαβαν...

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Βασίλης Καπετανγιάννης

Πυρηνική δοκιμασία

Τρία μόλις χρόνια μετά τη διακοπή του γαλλικού προγράμματος πυρηνικών δοκιμών, ο νεοεκλεγείς γκαλλικός πρόεδρος Ζακ Σιράκ ανήγγειλε την επανενεργοποίηση του προγράμματος στην περιοχή του Νότιου Ειρηνικού. Οκτώ πυρηνικές δοκιμές, συνολικής ενέργειας 150 κιλοτόνων, έχουν σχεδιασθεί να γίνουν στα νησιά Μουρουνόρα και Φανγκα τώφα από τον ερχόμενο Σεπτέμβριο μέχρι τον Μάιο του 1996.

Το χρονικό διάστημα που έχει επιλεγεί για την επανάληψη του προγράμματος δεν είναι τυχαίο: Μόλις τον περασμένο μήνα υπεγράφη από 170 χώρες η συμφωνία για τη μη διάδοση των πυρηνικών όπλων, ενώ τον Μάιο του 1996 αναμένεται να υπογραφεί η συμφωνία για την πλήρη κατάργηση των πυρηνικών δοκιμών στον πλανήτη. Πράγμα που σημαίνει ότι, εάν τηρηθούν οι δεσμεύσεις, οι μεγάλες πυρηνικές δυνάμεις δεν θα μπορούν πλέον ανά πάσα στιγμή να πειραματίζονται, αδιαφορώντας για την περιβαλλοντική επιβάρυνση και την υγεία των κατοίκων των περιοχών όπου πραγματοποιούνταν οι δοκιμές.

Φαίνεται λοιπόν ότι η Γαλλία, η οποία αναμφίβολα αποτελεί τη μεγαλύτερη πυρηνική δύναμη στην Ευρώπη (το 70% της συνολικής της ενέργειας παράγεται από πυρηνικούς αντιδραστήρες), θέλει να εκμεταλλευθεί το χρονοδιάγραμμα της διεθνούς συμφωνίας προκειμένου να ενισχύσει την τεχνογνωσία της, με τις γνωστές ανησυχητικές εφαρμογές στην πολεμική μηχανή. Κατά τον ίδιο τρόπο ερμηνεύεται και η στάση των Ηνωμένων Πολιτειών, αλλά και άλλων ισχυρών κρατών, που

ενώ στην αρχή διαφώνησε με τη γαλλική απόφαση, έσπευσε να τη μιμηθεί αναγγέλλοντας ανάλογο πρόγραμμα πυρηνικών δοκιμών.

Οι αποφάσεις αυτές, για ευνόητους λόγους, αποδοκιμάστηκαν έντονα από την κυβέρνηση της Νέας Ζηλανδίας – σταυροφόρο στον αγώνα κατά των πυρηνικών δοκιμών στον Νότιο Ειρηνικό και με έντονη ακόμη την ανάμνηση της γαλλικής επίθεσης στο Ώκλαντ επί πρωθυπουργίας Σιράκ. Η αρχική χλιαρή αντίδραση της αυστραλιανής κυβέρνησης, η οποία σύμφωνα με δημοσιογραφικές πληροφορίες οφειλόταν στο γεγονός ότι είχε ενημερωθεί για τις προθέσεις της γαλλικής πλευράς, μεταβλήθηκε υπό την πίεση της κοινής γνώμης και του τοπικού Τύπου· υιοθέτησε κι εκείνη μια πιο σκληρή στάση και απείλησε να μποϊκοτάρει τα γαλλικά προϊόντα όπως και η Νέα Ζηλανδία.

Όμως, δεν νοείται το ζήτημα των πυρηνικών δοκιμών να αφορά αποκλειστικά εκείνους που κινδυνεύουν να πληγούν κατά τη διεξαγωγή τους. Εξ ορισμού, η μόνη σθεναρή εναντίωση στα σχέδια των Γάλλων, των Αμερικανών και οποιωνδήποτε επίδοξων μελλοντικών μιμητών τους, μπορεί να προέλθει από αριστερά κόμματα (όπως αυτή του γαλλικού Σοσιαλιστικού Κόμματος) και από διεθνείς οικολογικές και ειρηνικές οργανώσεις. Απαιτείται επιπλέον η επαγρύπνηση όλων των συνειδητοποιημένων πολιτών. Διότι η ενέργεια που θα εκλυθεί κατά τις γαλλικές δοκιμές στο Νότιο Ειρηνικό έχει υπολογιστεί ότι θα είναι οκτώ (!) φορές μεγαλύτερη από εκείνη της βόμβας της Χιροσίμας...

Το νέο
γαλλικό
πρόγραμμα
πυρηνικών
δοκιμών στο
Νότιο
Ειρηνικό δεν
αφορά μόνο
τους
κατοίκους της
περιοχής.

Το χρονικό μιας προαναγγελλθείσης νίκης

του Αργύρη Παναγόπουλου

Ο Σύλβιο Μπερλουσκόνι αναδείχθηκε νικητής, στα τρία δημοψηφίσματα της περασμένης Κυριακής που αφορούσαν τα ΜΜΕ. Η ιταλική κοινωνία, έτσι, φάνηκε να εκχωρεί ένα σημαντικό μέρος των πολιτικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων της στην εξουσία όσων ελέγχουν τα μέσα ενημέρωσης.

*Ο Ντούτσε μιλούσε από τα μπαλκόνια/
Ο Μπερλουσκόνι από την τηλεόραση. Σβήσε την
τηλεόραση και άναψε το μυαλό σου.
Από τοίχους κοντά στην έδρα των καναλιών του
Μπερλουσκόνι στο Μιλάνο*

Ο Μπερλουσκόνι κέρδισε με άνεση μια μετριοπαθή Αριστερά η οποία όχι μόνο προσπάθησε να διαπραγματευθεί μαζί του αλλά και απέφυγε να δώσει τη μάχη που είχε αρχίσει πριν από περίπου ενάμισι χρόνο για να προωθήσει εκδημοκρατισμό.

Η νίκη του Μπερλουσκόνι είχε προαναγγελλθεί μερικές βδομάδες πριν από τα δημοψηφίσματα όταν ξαφνικά ο **Ντ' Αλέμα** και ο **Βελτρόνι**, διευθυντής της *Unita* και δεξί χέρι του υποψήφιου της κεντροαριστερής συμμαχίας Πρόντι, ξεκίνησαν προσπάθεια απευθείας συμβιβασμού με τις εταιρείες του ιταλού τηλεορασάνθρωπου.

Κερδίζοντας χρόνο, ο Μπερλουσκόνι άρχισε μια προπαγανδιστική εκστρατεία προς όλο το κοινωνικό φάσμα της ιταλικής κοινωνίας. Από ολοσέλιδες διαφημίσεις μέσα στην *Unita* μέχρι τον συνεχή βομβαρδισμό διαφημιστικών σποτ από τα κανάλια του με τηλεοπτικές ντίβες και φίρμες.

Ο Μπερλουσκόνι ήξερε ότι απευθυνόταν στο κοινό του. Σε όσους επί 15 χρόνια έκανε συστηματική πλύση εγκεφάλου. Σε αυτούς που είχαν μάθει να πατούν ένα κουμπί και να έχουν δωρεάν ό,τι περνούσε από εκεί μέσα. «Με τη διαφήμιση προσφέραμε δωρεάν πολύ περισσότερα πράγματα από αυτά που

προσφέρει η κρατική τηλεόραση αν και εισπράττει εισφορά», ισχυρίζεται συνεχώς ο εκλεκτός του θεού. Καταπατώντας κάθε νόμο και διάταξη που αφορούσε την ισότιμη προεκλογική εκστρατεία μέσα από την τηλεόραση, υπερκέρασε τους αντιπάλους του.

Παρ' όλα αυτά, η νίκη του δεν υπήρξε θριαμβική, όπως περίμενε. Στα δημοψηφίσματα σημειώθηκε η μεγαλύτερη μέχρι στιγμής αποχή αφού ένας στους δύο Ιταλούς δεν πήγε να ψηφίσει. Ο Μπερλουσκόνι κέρδισε μόνο με το 57% του εκλογικού σώματος.

Πέρα από τις πολιτικές προεκτάσεις του αποτελέσματος των δημοψηφισμάτων, που επισφράγιζαν στην ουσία το αποτέλεσμα των εκλογών του Οκτωβρίου και την ψήφιση στην Βουλή του νομοσχεδίου για τη διάλυση του δημόσιου συνταξιοδοτικού συστήματος, τα δημοψηφίσματα έδωσαν νέα τροπή στην πολιτική σύγκρουση. Για πρώτη φορά στην πολιτική ιστορία των συνταγματικών θεσμών διεξήχθη μια πολιτική αναμέτρηση, έστω και υπό τη μορφή του δημοψηφίσματος, ανάμεσα σε ένα πολιτικό υποκείμενο, την επιτροπή υπέρ του *ΝΑΙ* που υποστηριζόταν στην ουσία από όλους όσοι αντιστέκονται στον ιταλό επιχειρηματία και την επιτροπή του *ΟΧΙ* που στην ουσία την αποτελούσαν τα ανώτερα διοικητικά στελέχη των εταιρειών του Μπερλουσκόνι, μια και τα κόμματα του κεντροδεξιού συνασπισμού που τον υποστηρίζουν επί της ουσίας δεν ενεργοποιήθηκαν.

Τη μάχη υπέρ των συμφερόντων του, έτσι, την έδωσε το προσωπικό των εταιρειών του! Στα εκλογικά κέντρα οι αντιπρόσωποι του

ΟΧΙ δεν ήταν άλλοι από τους εργαζόμενους στη *Fininvest*, τη holding του Μπερλουσκόνι, τους υπαλλήλους των σουπερμάρκετ του και των ασφαλιστικών του εταιρειών, οι οποίοι κυριαρχούμενοι από το φόβο μαζικών απολύσεων ταυτίστηκαν με την εταιρεία όπου δουλεύουν.

Για πρώτη φορά μια μεγάλη εταιρεία κατάφερε να αντιπαρατεθεί με την κοινωνία των πολιτών και να νικήσει σε μια ανοικτή εκλογική αναμέτρηση. Στην ουσία έχει ξεπεραστεί κάθε διάκριση ιδιωτικού και κοινωνικού. Δεν είναι τυχαίο ότι αυτό προσδιορίζεται ακόμα περισσότερο στους πιο ευαίσθητους χώρους όπου εκφράζεται αυτή η αντιπαράθεση:

• Την επιθυμία απόκτησης κάποιων αναγκαίων ή επιβαλλόμενων καταναλωτικών προϊόντων και την ψυχαγωγία. Τη διαφήμιση διαμέσου της οποίας το κοινό έρχεται σε επαφή με τις πραγματικές ή τεχνητές κοινωνικές και υλικές ανάγκες του. Και την τηλεόραση διαμέσου της οποίας καταναλώνει ένα μεγάλο μέρος του ελεύθερου χρόνου του, ψυχαγωγείται και διαμορφώνει διαρκώς και περισσότερο σε μεγαλύτερο βαθμό τα πολιτικά, πολιτιστικά και κοινωνικά του στερεότυπα.

Ο Μπερλουσκόνι, επιχειρηματίας και πολιτικός, από αυτή την άποψη κατάφερε να πραγματοποιήσει «πολιτικό» άλμα αφού κατάφερε να ταυτίσει στη συνείδηση των πολιτών την οικονομική τύχη των επιχειρήσεών του με την καθημερινή ζωή εκατομμυρίων πολιτών και να κρύψει την πραγματική κοινωνία που κρύβεται πίσω από την τηλεόραση, δημιουργώντας μάλιστα συναίνεση.

Η Τουλόν στα χέρια του Λεπέν

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Ένα κακό όνειρο έγινε πραγματικότητα στη Γαλλία. Ο υποψήφιος του Ζαν Μαρί Λεπέν στρογγυλοκάθισε στο δήμο της Τουλών και η αποχή στο β' γύρο των δημοτικών εκλογών κυμάνθηκε στα ανησυχητικά υψηλά επίπεδα του α' γύρου. Στο στρατόπεδο της Δεξιάς έπεσαν οι τόνοι, ενώ η Αριστερά αγκομαχά για την αναμόρφωση που δεν έρχεται. Και οι δύο πλευρές καλούνται τώρα να εξετάσουν το ενδεχόμενο της ανοιχτής αντιπαράθεσης με τους ακροδεξιούς του Εθνικού Μετώπου.

Στις 17 Ιουνίου, παραμονή του β' γύρου των δημοτικών εκλογών στη Γαλλία, η εφημερίδα *L'Humanité* ευχόταν και προέτρεπε όσους απείχαν ή ψήφισαν Λεπέν στον α' γύρο να το ξανασκεφτούν στο β' γύρο. Ο κόσμος της Αριστεράς βέβαια έμεινε με την ελπίδα.

Η αποχή κυμάνθηκε στα ίδια, και κατά περιοχές σε υψηλότερα, επίπεδα σε σχέση με τον α' γύρο. Σε καμιά περίπτωση δεν ήταν μικρότερη του 32% με 33%, γεγονός που αποτελεί μεταπολεμικό ρεκόρ.

Η ακροδεξιά κατόρθωσε να πάρει το δήμο της Τουλών, του σημαντικού αυτού λιμανιού της Νότιας Γαλλίας, και ο υποψήφιος του Λεπέν βρίσκεται τώρα πολύ κοντά στις εξαγγελίες του «για απόδοση στους γάλλους πολίτες των δικαιωμάτων και των ευκαιριών που τους αξίζουν». Οι υποψήφιοι του Εθνικού Μετώπου επικράτησαν σε δύο ακόμα μικρούς δήμους.

Η Τουλών βέβαια ήταν έκπληξη. Τα αποτελέσματα της πρώτης Κυριακής έδειξαν ότι η επικράτηση του Εθνικού Μετώπου θα ήταν ευκολότερη στην Ντρε, τη Βιτρούλ και τη Νογιόν (ο ακροδεξιός υποψήφιος έπιασε εδώ το 44%).

Τα πράγματα πήραν όμως διαφορετική τροπή. Στη Βιτρούλ η επικράτηση των ακροδεξιών αποφεύχθηκε στο παραπέντε, πι-

θανότατα και με την προειδοποίηση της πρωταθλήτριας ομάδας του χάντμπολ ότι εάν επικρατήσει ο Λεπέν η ομάδα θα εγκαταλείψει τη Βιτρούλ. Τελικά οι κάτοικοι γιόρτασαν μέχρι πρωίας την ήττα του Λεπέν, που οργισμένος απέδωσε την αποτυχία του στη σύμπραξη αθλητών, παπάδων, μασόνων, φιλοσοφούντων και αράβων μεταναστών.

Στην πόλη Ντρε στο Βορρά οι ακροδεξιοί απέτυχαν γιατί στον β' γύρο ο σοσιαλιστής υποψήφιος αποχώρησε προς όφελος του υποψηφίου της Δεξιάς. Οι σοσιαλιστές αποχώρησαν από την αναμέτρηση και σε άλλους δήμους, ενώ η ηγεσία του RPR έδωσε γραμμή να μην κάνουν το ίδιο και οι δικοί τους υποψήφιοι. Με την ίδια λογική απορρίφθηκε από τα ηγετικά στελέχη του νεογκωλλικού κόμματος και η πρόταση του προέδρου της Βουλής Φιλίπ Σεγκέν για τη δημιουργία δημοκρατικού μετώπου απ' όλα τα κοινοβουλευτικά κόμματα ενάντια στον Λεπέν.

Οι κομμουνιστές έχασαν ένα σημαντικότατο προπύργιο τους στο Βορρά, το δήμο της Χάβρης. Και η Δεξιά έχασε έξι από τα είκοσι διαμερίσματα του Παρισιού και τη Ρουέν, πήρε όμως από τους σοσιαλιστές τη Μασσαλία.

Τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών έριξαν τους τόνους στο κυβερνών συ-

νηρητικό κόμμα, όπου επικρατούσε αδικαιολόγητη ευφορία εξαιτίας της νίκης του Σιράκ, επέτειναν την αγωνία στην Αριστερά που παλεύει για την αναδιάρθρωσή της και έδειξαν ότι ο Λεπέν κερδίζει έδαφος.

Τι μέλλει γενέσθαι τώρα που οι ακροδεξιοί στρογγυλοκάθισαν σε τρεις δήμους; Ο γαλλικός Τύπος στη μεγάλη του πλειοψηφία υποστηρίζει ότι οι πολιτικές δυνάμεις της χώρας αψηφούν τον κίνδυνο της άκρας Δεξιάς και εξέφραζε το φόβο ότι θα έρθει καιρός που αυτοί που σήμερα εθελοντφλούν αύριο θα ζητάνε τα ρέστα (*Le Monde*, 18-19 Ιουνίου '95).

Δεξιά και Αριστερά καλούνται τώρα να εξετάσουν το ενδεχόμενο της ανοιχτής αντιπαράθεσης με το Εθνικό Μέτωπο.

Μακάρι ο νέος πρόεδρος της Γαλλίας να επιδείκνυε ως προς τον Λεπέν την πυγμή που επιδεικνύει στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενόψει της Διακυβερνητικής του '96 και με αποφάσεις όπως αυτές για την επανάληψη των πυρηνικών δοκιμών στον Νότιο Ειρηνικό και για τη συμμετοχή της Γαλλίας στη Δύναμη Ταχείας Αντίδρασης στη Βοσνία.

Μόνο που τέτοιου είδους ενέργειες από κυβερνητικής πλευράς μάλλον ενθαρρύνουν μακροπρόθεσμα παρά αποθαρρύνουν τους οπαδούς του Λεπέν.

Ο πόλεμος καλά κρατεί

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Όταν τα ρωσικά στρατεύματα πριν από λίγους μήνες απώθησαν τους αντάρτες του Ντζοκχάρ Ντουντάγιεφ από το Γκρόζνυ, την πρωτεύουσα της Τσετσενίας, η Μόσχα διακήρυττε ότι η στρατιωτική επιχείρηση στέφθηκε με επιτυχία και ότι ο πόλεμος τελείωσε. Η πρόσφατη επιδρομή όμως των τσετσένων ανταρτών στη ρωσική πόλη Μπουντιόνοφσκ διέψευσε τους ευσεβείς πόθους του Μπόρις Γέλτσιν. Ο πόλεμος δεν τελείωσε και η ειρήνη δεν θα έρθει εάν τα ρωσικά στρατεύματα δεν σταματήσουν να βομβαρδίζουν τα τσετσενικά χωριά και να σκοτώνουν αμάχους και εάν η Μόσχα δεν καθήσει στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων με τον αρχηγό των τσετσένων ανταρτών.

Εξι μήνες έχουν περάσει από την έναρξη της ρωσικής στρατιωτικής επιχείρησης στην Τσετσενία και τίποτα δεν δείχνει ότι η πληγή στην αποσχισθείσα δημοκρατία θα κλείσει. Μετά την πτώση της πρωτεύουσας Γκρόζνυ, τα ρωσικά στρατεύματα επιδόθηκαν σε ένα αδιέξοδο ανθρωποκυνηγητό των ανταρτών του Ντζοκχάρ Ντουντάγιεφ οι οποίοι όμως διαρκώς καταφέρνουν να ξεφεύγουν. Στην προσπάθειά τους αυτή οι Ρώσοι βομβαρδίζουν χωριά, προχωρούν όλο και πιο βαθιά μέσα στην Τσετσενία και, το κυριότερο, σκοτώνουν αμάχους. Ολόκληρες πόλεις και χωριά έχουν γίνει ερείπια, στην πρωτεύουσα οι εναπομείναντες 250.000 άνθρωποι ζουν χωρίς ηλεκτρικό και νερό. Οι δρόμοι της πόλης δεν έχουν καθαρίσει ακόμα από τα πτώματα και ο κίνδυνος μεταδοτικών ασθενειών είναι πάντα υπαρκτός.

Όταν έπεσε το Γκρόζνυ, η Μόσχα πανηγύριζε την επιτυχία των στρατευμάτων της και καθησύχαζε τον ρωσικό λαό λέγοντας ότι ο πόλεμος τελείωσε. Τότε οι Τσετσένοι απειλούσαν ότι θα μεταφέρουν τον πόλεμο σε ρωσικό έδαφος. Και το έκαναν. Την προηγούμενη εβδομάδα μπήκαν στη ρωσική πόλη Μπουντιόνοφσκ και τα έκαναν

γυαλιά καρφιά. Η οργισμένη αντίδραση της Μόσχας έκανε ακόμα χειρότερα τα πράγματα. Κατά τη διάρκεια των εφόδων που πραγματοποίησαν οι ρώσοι στρατιώτες σκότωσαν από λάθος πολλούς από τους αιχμάλωτους συμπατριώτες τους. Τελικός απολογισμός 120 νεκροί και στα δύο στρατόπεδα.

Η αδυναμία της ρωσικής ηγεσίας να χειριστεί την κρίση προκάλεσε την έντονη αντίδραση του κοινοβουλίου που κάλεσε τον ρώσο πρόεδρο να επιστρέψει εσπευσμένα από το Χάλιφαξ όπου βρισκόταν για τη Σύνοδο των Επτά, ενώ στις 21 του μήνα υπερψήφισε πρόταση μομφής κατά της κυβέρνησης Τσερνομύρτιν. Η απόφαση αυτή δεν δεσμεύει τον Μπόρις Γέλτσιν που είναι συνταγματικά κατοχυρωμένος να την αγνοήσει. Έχει όμως ιδιαίτερη σημασία για τις πολιτικές εξελίξεις στη χώρα. Τελικά οι όμηροι απελευθερώθηκαν, οι αντάρτες αποχώρησαν από το Μπουντιόνοφσκ με επτά λεωφορεία, παίρνοντας μαζί τους 150 ρώσους βουλευτές, τοπικούς αξιωματούχους και δημοσιογράφους, που προσφέρθηκαν εθελοντικά να χρησιμοποιηθούν ως ασπίδα προκειμένου να ελευθερωθούν οι αιχμάλωτοι.

Άσχετα από την κατάληξη που θα έχει το θέμα, ο αγώνας των Τσετσένων για ανε-

ξαρτησία δεν πρόκειται να σταματήσει. Οι Τσετσένοι αγωνίζονται εναντίον της Ρωσίας από το 1817 και όπως γράφει χαρακτηριστικά ο Αλεξάντερ Σολτζενίτзин πρόκειται για ένα έθνος που δεν αποδέχτηκε ποτέ την ψυχολογία της υποταγής (*The Gulag Archipelago: The Chechens*). Ο Μπόρις Γέλτσιν έχει περιέλθει σε δύσκολη θέση. Ήλπιζε στη θετική έκβαση της στρατιωτικής επιχείρησης, αλλά διαψεύστηκε και τώρα προβληματίζεται γιατί εάν δεν κλείσει σύντομα το θέμα θα τεθεί σε κίνδυνο και η μεταφορά πετρελαίου από το Καζακστάν μέσω Τσετσενίας. Η παραχώρηση περιορισμένης αυτονομίας φοβάται ότι θα προκαλέσει τη διάλυση τη ρωσικής συνομοσπονδίας. Οι φόβοι του ίσως δεν είναι δικαιολόγητοι, ξεχνά όμως ότι η ένωση δεν διασφαλίζεται με την απειλή των όπλων.

Η απόφαση για την αποχώρηση των ρωσικών στρατευμάτων και την έναρξη διαπραγματεύσεων με τον ηγέτη των Τσετσένων Ντζοκχάρ Ντουντάγιεφ είναι βέβαια γενναία απόφαση, αλλά σε αντίθετη περίπτωση ο Μπόρις Γέλτσιν θα βρεθεί αντιμέτωπος με την έντονη αντίδραση της αντιπολίτευσης, του ρωσικού κοινοβουλίου, αλλά και του ρωσικού λαού που έχει αρχίσει ήδη να παίρνει αποστάσεις από τις μεθοδεύσεις του ηγέτη τους.

Επικίνδυνες ακροβασίες

της Δημήτρη Σκάλκου

Στο τελευταίο τεύχος του ΑΝΤΙ κάναμε λόγο για ραγδαίες εξελίξεις στο Βοσνιακό που μπορούν να οδηγήσουν σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις και δυστυχώς τα πρόσφατα γεγονότα φαίνεται πως ανταποκρίνονται στις προβλέψεις μας.

Πραγματικά, όπως επιβεβαιώνουν πηγές των Ηνωμένων Εθνών, στη Βοσνία διεξάγονται οι σκληρότερες μάχες των τελευταίων 18 μηνών, καθώς ο κυβερνητικός στρατός και κροατικές δυνάμεις εξαπολύουν συντονισμένες επιθέσεις κατά των Σερβοβόσνιων σε μια προσπάθεια να αποκόψουν σερβικές θέσεις από την έδρα τους στο Πάλε. Οι εκκλήσεις των ηγετών των επτά ισχυρότερων οικονομικά χωρών (G7) από το Χάλιφαξ προς τους εμπόλεμους για πολιτικό διακανονισμό του ζητήματος μέσω διαπραγματεύσεων φαίνεται να πέφτουν στο κενό, καθώς οι εμπλεκόμενοι έχουν επιλέξει την ελεγχόμενη σύγκρουση ως μέσο προώθησης των συμφερόντων τους. Έτσι, οι Μουσουλμάνοι προκαλούν ανάφλεξη στα μέτωπα της Βοσνίας, σε μία προσπάθεια να χαλαρώσουν τον ασφυκτικό κλοιό των Σερβοβόσνιων, να κερδίσουν σχετικά πλεονεκτήματα στην περίπτωση που οι αντιμαχόμενοι θα προσέλθουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων και, επίσης, να ωθήσουν τη διεθνή κοινότητα να αναλάβει ενεργότερο ρόλο στην κρίση ανταποκρινόμενη στις υποχρεώσεις της. Από μία άλλη οπτική γωνία, η βοσνιακή κυβέρνηση αποφασίζει να κινηθεί αυτόνομα, απογοητευμένη από την ολοφάνερη αδυναμία του διεθνούς παράγοντα και εκμεταλλευόμενη τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει το στρατόπεδο των Σερβοβόσνιων. Έτσι, ο νέος υπουργός Εξωτερικών της Βοσνίας **Μοχάμεντ Σακίρμπετ** κατηγορεί τη διεθνή κοινότητα για υποκρισία όταν ζητά κατάπαυση του πυρός, τη στιγμή που δεν προστατεύει ως όφειλε τις «ασφαλείς περιοχές».

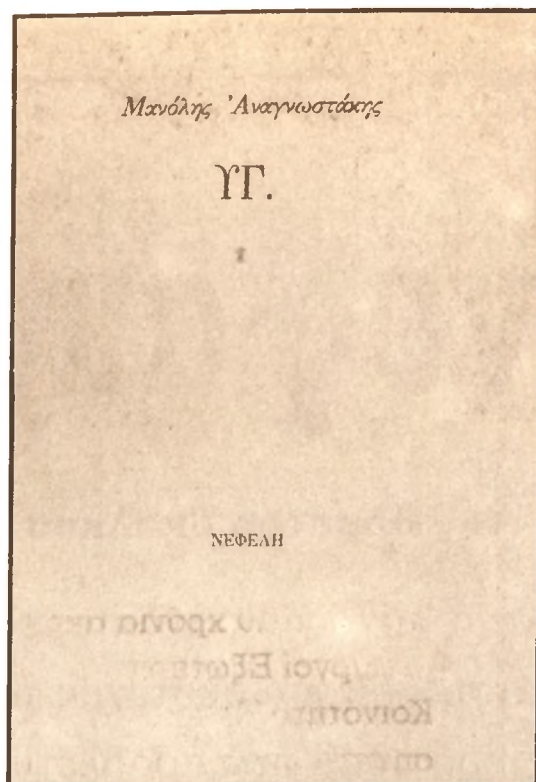
Από την άλλη πλευρά, οι Σέρβοι του **Ρ. Κάρατζιτς**, αντιμετωπίζοντας μεγάλες δυσχέρειες καθώς οι δυνάμεις τους δεν επαρκούν για να ελέγξουν αποτελεσματικά την τεράστια εδαφική έκταση που κατέχουν (περίπου το 70% της Βοσνίας), το λαβωμένο ηθικό τους, τις υλικές και ψυχολογικές συνέπειες της απομόνωσής τους από το Βελιγράδι, επιχειρούν να εμπλέξουν το καθεστώς Μιλόσεβιτς στα πολεμικά τεκταινόμενα ή τουλάχιστον να εμποδίσουν τη σχεδιαζόμενη και μάλλον αναμενόμενη αναγνώριση της Βοσνίας από τη Σερβία. Τελικά, ο **Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς** είναι ο μοναδικός κερδισμένος στην παρούσα φάση, καθώς έχει κατορθώσει να αναδειχθεί στο κλειδί της λύσης του βοσνιακού προβλήματος, έχοντας επιτύχει τη διατήρησή του στην εξουσία και έχοντας μεταβληθεί από αποδιοπομπαίος τράγος της διεθνούς κοινότητας σε αξιόπιστο συνομιλητή και κυρίαρχο του πανχνιδιού, όπως έδειξε η πρόσφατη μεσολάβησή του για την απελευθέρωση των κυανόκρανων που είχαν συλληφθεί από τους Σερβοβόσνιους. Έτσι, αποδεικνύεται σε σκληρό διαπραγματευτή για την αναγνώριση της Βοσνίας, έχοντας όμως να αντιμετωπίσει την αντιπολίτευση στο εσωτερικό της Σερβίας, γεγονός που καθιστά τις κινήσεις του ιδιαίτερα σημαντικές για το «παιχνίδι εξουσίας» στο Βελιγράδι.

Αυτό που θα πρέπει να επισημάνουμε για τον διεθνή παράγοντα είναι πως δεν έχει -είχε ποτέ;- την πρωτοβουλία των κινήσεων. Οι αποκλίνουσες επιλογές των μεγάλων δυνάμεων οδηγούν σε αποτυχία κάθε προσπάθεια ελέγχου της κρίσης, γεγονός που αντικατοπτρίζεται στην Ομάδα Επαφής δίνοντας την αίσθηση ανικανότητας και ανα-

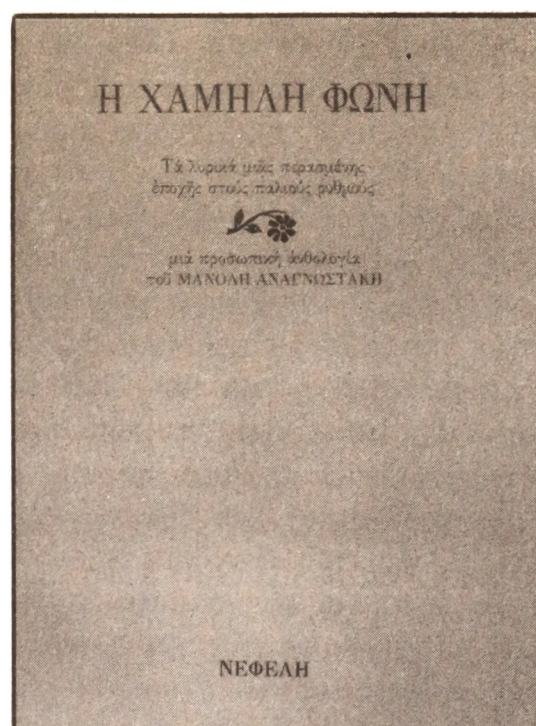
ξιοπιστίας. Ο διεθνής παράγοντας λειτουργεί ανακλαστικά, αντιμετωπίζοντας τις συνέπειες των ενεργειών των εμπόλεμων αδυνατώντας να διαχειρισθεί τα αίτια. Υπό αυτό το πρίσμα πρέπει να ερμηνευθεί η πρόσφατη απόφαση, που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Ασφαλείας, για τη συγκρότηση δύναμης ταχείας επέμβασης, κύρια από Γάλλους και Βρετανούς, που θα συνδράμει την UNPROFOR, η οποία δεν έχει εκπληρώσει το έργο της ούτε στο ελάχιστο, δηλαδή την απρόσκοπτη παροχή βοήθειας και την προστασία των ασφαλών περιοχών, αδυνατώντας να αντιδράσει στην προκλητικότητα των Σερβοβόσνιων. Όλα αυτά έχουν οδηγήσει στην επεξεργασία σχεδίων αποχώρησης των Κυανόκρανων, η εφαρμογή των οποίων θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από το έργο της δύναμης αυτής. Δυστυχώς, ο διεθνής παράγοντας, στερούμενος της απαιτούμενης πολιτικής βούλησης, μοιάζει να έχει εναποθέσει όλες τις ελπίδες του στον Σ. Μιλόσεβιτς και στην αναγνώριση από μέρους του της Βοσνίας, καθώς και στην παράπερα απομόνωση του Πάλε. Κάθε προσπάθεια ανάληψης δράσης βρίσκει εμπόδια στην απροθυμία των ΗΠΑ να διαθέσουν άνδρες, στην απροθυμία της Γαλλίας που φοβάται για την τύχη των Γάλλων κυανόκρανων και στη στάση της Ρωσίας που αντιμετωπίζει το Βοσνιακό ως ευκαιρία να επιβεβαιώσει το status της μεγάλης δύναμης στη διεθνή σκηνή, αντιδρώντας στην ανάμειξη του ΝΑΤΟ.

Μέσα σε αυτό το σκηνικό αναμένεται να κινηθούν οι βοσνιακές εξελίξεις το αμέσως επόμενο διάστημα με αβέβαια αποτελέσματα, καθώς όλοι ακροβατούν σε τεντωμένο σκοινί.

ΜΑΝΟΛΗΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗΣ

Υ.Γ.

Η ΧΑΜΗΛΗ ΦΩΝΗ

Τά λυρικά μιᾶς περασμένης
ἐποχῆς στους παλιούς ρυθμούς

Μιά προσωπική ἀνθολογία
τοῦ ΜΑΝΟΛΗ ΑΝΑΓΝΩΣΤΑΚΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

... Προωθούν το ελληνικό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ. 3607744

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 581
ΕΙΔΙΚΟ ΑΦΙΕΡΩΜΑ
Παρασκευή
23 Ιουνίου 1995

Πριν από 40 χρόνια ακριβώς, στη Μεσσήνη της Ιταλίας συναντήθηκαν οι υπουργοί Εξωτερικών των έξι χωρών που μετείχαν τότε στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα και αποφάσισαν να δώσουν μια νέα ώθηση στη συνεργασία τους, που οδήγησε στη δημιουργία της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Ένωσης (ΕΟΚ).

Σήμερα, 40 χρόνια μετά, η Ευρωπαϊκή Ένωση με τη Διακυβερνητική Διάσκεψη του 1996 εγκαινιάζει μια νέα φάση στην πορεία ενοποίησης και ολοκλήρωσης του ευρωπαϊκού οικοδομήματος.

Στις 3 Ιουνίου, οι υπουργοί Εξωτερικών των 15 χωρών-μελών της Ε.Ε. συναντήθηκαν πάλι στη Μεσσήνη για να τιμήσουν τους οραματιστές της Ενωμένης Ευρώπης αλλά και να κηρύξουν την έναρξη των εργασιών της Ομάδας Προβληματισμού, η οποία αποτελείται από εκπροσώπους των υπουργών Εξωτερικών των «15» για την προετοιμασία της Διακυβερνητικής Διάσκεψης του 1996 που θα αναθεωρήσει τη Συνθήκη του Μάαστριχτ. Οι διαπραγματευτικές θέσεις των κρατών-μελών και οι κανήσεις στη σκακιέρα και την κινητή άμμο των συμμαχιών αποτελούν ένα θέμα που από ελληνικής πλευράς βρίσκεται σε πολύ καλά χέρια στο πρόσωπο του έμπειρου και ικανότατου πρέσβη **Στέφανου Σταθάτου**.

Το άλλο θέμα αφορά τη διαμόρφωση των θέσεων αυτών, τη συζήτηση για το μέλλον της Ευρώπης που έχει ήδη αρχίσει και στην Ελλάδα. Κυβέρνη-

ση, Βουλή, πολιτικά κόμματα, δημόσιοι φορείς, οργανωμένες κοινωνικές ομάδες, ειδήμονες, πανεπιστημιακοί, διανοούμενοι, απλοί πολίτες εμπλέκονται αναγκαστικά στη συζήτηση αυτή.

Ποια Ελλάδα σε ποια Ευρώπη, ο τίτλος του ειδικού αφιερώματος του **ΑΝΤΙ**, που επιδιώκει να συμβάλει στη συζήτηση και τον προβληματισμό που αναπτύσσεται και που αποκτά τη δική του πολιτική δυναμική.

ΓΡΑΦΟΥΝ ΟΙ:

- Αθανάσιος Θεοδωράκης • Γιάννος Κρανιδιώτης • Γιώργος Αναστασόπουλος • Κατερίνα Δασκαλάκη
- Μιχάλης Παπαγιαννάκης • Θεόδωρος Κουλουμπής • Παναγιώτης Ιωακειμίδης
- Γιώργος Παπαδημητρίου • Κωνσταντίνος Λυμπερόπουλος • Γιώργος Γερόπουλος

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΟΣ:

Βασίλης Καπετανγιάννης – Σωτήρης Ντάλης

ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΔΙΑΣΚΕΨΗ
Ποια Ελλάδα σε ποια Ευρώπη;

Οι πολιτικοί για τη Διακυβερνητική

Οι προβληματισμοί και οι θέσεις κυβερνητικών παραγόντων και πολιτικών για τη Διακυβερνητική περιστρέφονται γύρω από συγκεκριμένους τομείς ζωτικής σημασίας. Ο **Αθανάσιος Θεοδωράκης**, γενικός γραμματέας Κοινοτικών Υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, ο **Γιάννος Κρανιδιώτης**, ευρωβουλευτής του ΠΑΣΟΚ και μέχρι πρόσφατα Υφυπουργός Εξωτερικών, ο **Γιώργος Αναστασόπουλος**, ευρωβουλευτής της Ν.Δ. και αντιπρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, η **Κατερίνα Δασκαλάκη**, ευρωβουλευτής της Πολιτικής Άνοιξης και ο **Μιχάλης Παπαγιαννάκης**, ευρωβουλευτής του ΣΥΝ, παραθέτουν και διασταυρώνουν τις απόψεις τους.

Στόχος, η ενίσχυση της πολιτικής ενοποίησης

του ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ

Η αναθεώρηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ θα κυριαρχήσει για τους επόμενους μήνες στην ευρωπαϊκή σκηνή. Τα αποτελέσματα της Διακυβερνητικής Διάσκεψης που θα αρχίσει το 1996 θα επηρεάσουν μακροπρόθεσμα το μέλλον της Ευρώπης και, φυσικά, και των επιμέρους κρατών-μελών. Για τη χώρα μας η Διακυβερνητική είναι μια μεγάλη πρόκληση. Αφενός γιατί είναι μια σημαντική ευκαιρία για την προώθηση των ελληνικών θέσεων και αφετέρου γιατί παρέχει τη δυνατότητα για υποβολή προτάσεων σε καίρια θέματα της ευρωπαϊκής πολιτικής.

Ήδη, οι υπάρχουσες τάσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχουν μελετηθεί και συνεκτιμηθεί από την ελληνική πλευρά. Έτσι, θα μπορούσαμε να σημειώσουμε τα εξής:

- Η βασική τάση είναι για περιορισμένη αναθεώρηση με στόχο τη βελτίωση και εμπέδωση της Συνθήκης του Μάαστριχτ.

- Κύρια πεδία διαπραγμάτευσης θα αποτελέσουν η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) και η προσαρμογή του θεσμικού συστήματος με στό-

χο την ενίσχυση της δημοκρατίας, της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας της Ένωσης. Σχετικά με την ΚΕΠΠΑ στόχος θα είναι η ουσιαστικοποίηση μιας ευρωπαϊκής πολιτικής άμυνας και ασφάλειας που θα εμποδίζει επαναλήψεις αποτυχιών, όπως έγινε στο χώρο της πρώην Γιουγκοσλαβίας. Στον τομέα των θεσμικών, το ζήτημα της κατάργησης της ομοφωνίας θα τεθεί επιτακτικά από ορισμένα κράτη-μέλη, καθώς και η ανακατανομή των ψήφων στο Συμβούλιο, η ενίσχυση των εξουσιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Επιτροπής, η ενίσχυση των εθνικών Κοινοβουλίων κ.ά.

- Προσπάθεια τροποποιήσεων θα επιδιωχθεί και για θέματα τρίτου πυλώνα, κυρίως από ορισμένες χώρες-μέλη που έχουν αυξημένα προβλήματα σε θέματα εσωτερικής ασφάλειας, μετανάστευσης κ.ά.

Σε αυτό το πλαίσιο το ζήτημα των συμμαχιών θα αποτελέσει ένα πολύ ουσιαστικό ζήτημα. Υπάρχει μια τάση να συνταχθούν οι μεγάλες χώρες για την αλλαγή του τρόπου λήψης των αποφάσεων εναντίον των

μικρών χωρών που δεν επιθυμούν να διαταραχτεί ένα σύστημα που λειτουργεί αποτελεσματικά πολλά χρόνια, και σαφώς δεν ευθύνεται για τις δυσκολίες της Ένωσης. Η Γαλλία, η Γερμανία και η Μεγάλη Βρετανία ανήκουν στην πρώτη κατηγορία.

Η Ελλάδα συμμαχεί με αρκετές χώρες όπως η Αυστρία, η Πορτογαλία, το Βέλγιο, η Ολλανδία και το Λουξεμβούργο. Κοινό σημείο μεταξύ των χωρών αυτών είναι οι ανησυχίες για την εκπροσώπησή τους στα όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και στον τρόπο λήψης αποφάσεων.

Στόχος της Ελλάδας σε αυτή τη διαπραγμάτευση είναι η συμβολή της στην ενίσχυση μιας πραγματικά ευρωπαϊκής πολιτικής μέσω της θεσμικής και πολιτικής εμβάθυνσης και η περαιτέρω ανάπτυξη της Ένωσης στη βάση των αρχών της ισότητας, της δημοκρατίας, της αλληλεγγύης και της λειτουργικής ενότητας του θεσμικού συστήματος.

Η σύζευξη εθνικών συμφερόντων και ευρωπαϊκής πολιτικής είναι και επιθυμητή και δυνατή. Η ελληνική πλευρά έχει ήδη διαμορφώσει σειρά θετικών προτάσεων που ξεπερνούν την απλή άρνηση των επιλογών των άλλων.

Στόχος μας είναι η δημιουργία μιας ισχυρής Ευρώπης. Και σε αυτή την Ευρώπη επιθυμούμε να διαμορφώσουμε τους όρους για μια ισχυρή Ελλάδα. Βασικός κίνδυνος της διαπραγμάτευσης αυτής είναι η δημιουργία «Διευθυντηρίου» των μεγάλων ή η καθιέρωση διαφορετικών ταχυτήτων ή ακόμη χειρότερα ενός σκληρού πυρήνα.

Η Ελλάδα έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ανάπτυξη πρωτοβουλιών και συμμαχιών που θα ενισχύουν τις κοινές πολιτικές, θα ενδυναμώνουν τις κοινές δράσεις και θα οδηγούν στην ενίσχυση της κοινοτικής Συνοχής.

Η χώρα μας έχει απόλυτη συναίσθηση της αναγκαιότητας της διεύρυνσης της Ένωσης. Είναι όμως σημαντικό η διεύρυνση

ση αυτή να είναι ισόρροπη, δηλαδή να μην αφορά μόνο την Ανατολή αλλά και το Νότο. Τονίζουμε επίσης ότι η διεύρυνση δεν μπορεί να προχωρήσει σε βάρος της εμβάθυνσης που πρέπει να είναι ο πρωταρχικός στόχος της αναθεώρησης. Η διεύρυνση πρέπει να συνοδεύεται από αύξηση των ιδίων πόρων, έτσι ώστε να μην τεθούν σε κίνδυνο οι διαρθρωτικές πολιτικές και οι πολιτικές συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα βασικά σημεία στα οποία θα επιμείνει η ελληνική πλευρά είναι τα ακόλουθα:

1. Διατήρηση της υφιστάμενης θεσμικής ισορροπίας και αποτροπή δημιουργίας σκληρού πυρήνα.

2. Εμβάθυνση του δημοκρατικού χαρακτήρα της Ε.Ε. με αύξηση των εξουσιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και αναβάθμιση του ρόλου των εθνικών κοινοβουλίων.

3. Ενδυνάμωση των αναδιανεμητικών διαρθρωτικών πολιτικών.

4. Επέκταση νέων πολιτικών σε τομείς που ενδιαφέρουν άμεσα τη χώρα μας (ενέργεια, τουρισμός, πολιτισμός).

5. Διατήρηση της ομοφωνίας σε θέματα ζωτικού εθνικού συμφέροντος.

6. Στον τρίτο πυλώνα υποστηρίζουμε την ενίσχυση της συνεργασίας των κρατών-μελών.

7. Στα θέματα της ΟΝΕ η χώρα μας παραμένει προσηλωμένη στο στόχο να μετάσχει στην Τρίτη φάση.

8. Σε θέματα ΚΕΠΠΑ, η ελληνική πλευρά θα επιδιώξει ρυθμίσεις που να συντείνουν στη μεγιστοποίηση της ασφάλειας της χώρας. Παράλληλα, υποστηρίζουμε την ουσιαστικοποίηση των δεσμών Ε.Ε. και ΔΕΕ.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι το κέντρο γύρω από το οποίο θα οικοδομηθεί η νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική. Έχουμε κάθε συμφέρον να εργαστούμε για μια ισχυρή Ευρώπη που θα βελτιώσει και τη θέση της χώρας μας. Έτσι στόχος παραμένει η ενίσχυση της πολιτικής ενοποίησης, στη βάση της ισότιμης συνεργασίας και συνύπαρξης των κρατών-μελών, του σεβασμού της πολυμορφίας, αλλά και της αναζωογόνησης της ευρωπαϊκής προσπάθειας σε όλους τους τομείς.

Σκόπελοι και παγίδες της αναθεώρησης

του ΓΙΑΝΝΟΥ ΚΡΑΝΙΔΙΩΤΗ

Με τη Διακυβερνητική Διάσκεψη του 1996 η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) αναζητεί το ρόλο και το περιεχόμενό της στο πλαίσιο της νέας ευρωπαϊκής πολιτικής πραγματικότητας. Η διεύρυνση με αρκετές από τις χώρες της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, καθώς επίσης με την Κύπρο και τη Μάλτα, επιβάλλει την οικοδόμηση μιας ισχυρότερης Ευρώπης με δική της πολιτική και αμυντική ταυτότητα και με αποτελεσματικότερους θεσμούς. Το δημοκρατικό έλλειμμα που άφησε η Συνθήκη του Μάαστριχτ και

τα σοβαρά οικονομικά και κοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ευρώπη επιβάλλουν την ανάληψη πρωτοβουλιών για να φέρουν την ευρωπαϊκή ενωσιακή διαδικασία πιο κοντά στον ευρωπαϊκό πολίτη και για να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά τα σοβαρά προβλήματα της καθημερινής του ζωής. Η Διακυβερνητική θα ασχοληθεί με όλα αυτά τα ζητήματα και θα επιχειρήσει να βρει λύσεις που θα συγκεντρώσουν τη συναίνεση όλων των κρατών-μελών της Ε.Ε.

Οι συζητήσεις για το περιεχόμενο και την

έκταση της Αναθεώρησης του 1996 έχουν ξεκινήσει εδώ και αρκετό καιρό σε όλα τα κράτη της Ένωσης και έχουν απασχολήσει επίσης το Συμβούλιο Υπουργών, την Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που υιοθέτησαν το καθένα χωριστά τη δική του έκθεση. Παράλληλα, η Ομάδα Προβληματισμού από εκπροσώπους των Υπουργών Εξωτερικών έχει ήδη ξεκινήσει τις εργασίες της για την προετοιμασία της Διακυβερνητικής.

Σχετικά με τη Διακυβερνητική, έχουν αναπτυχθεί πολλές απόψεις και ιδέες. Εντελώς σχηματικά αυτές μπορούν να χωριστούν σε δύο κατηγορίες. Αυτές που προωθούν την περαιτέρω προώθηση της ενοποιητικής διαδικασίας και αυτές που υποστηρίζουν μια διακυβερνητική δομή και αντίληψη του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Γύρω από τις δύο αυτές γραμμές σκέψης στοιχίζονται με διαφοροποιήσεις οι κυβερνήσεις των κρατών-μελών της Ε.Ε.

Είναι ιδιαίτερα ενθαρρυντικό ότι στη χώρα μας ο δημόσιος διάλογος γύρω από τα ζητήματα του Μάαστριχτ και του μέλλοντος της Ε.Ε. έχει αρχίσει από καιρό. Η κυβέρνηση έχει διαμορφώσει ένα πρώτο πλαίσιο πολιτικής το οποίο περιλαμβάνει κατ' αρχήν σωστές και ισορροπημένες θέσεις. Οι θέσεις αυτές θα πρέπει βεβαίως στο μέλλον να εξειδικευτούν, και να ιεραρχηθούν σωστά οι προτεραιότητες, ώστε κατά τη διάρκεια της διαπραγματεύσεως να διασφαλιστούν οι απαραίτητες συμβαχίες. Τα θέματα έχουν απασχολήσει επίσης όλα τα πολιτικά κόμματα, τα οποία έχουν οργανώσει σχετικές συζητήσεις.

Στο ΠΑΣΟΚ πραγματοποιήθηκε πριν από λίγες μέρες, στις 2 και 3 Ιουνίου, ένας γόνιμος διάλογος μεταξύ των στελεχών του, στον οποίο πήραν μέρος και εκπρόσωποι άλλων πολιτικών χώρων και κοινωνικοί φορείς. Η συζήτηση δεν οδήγησε σε συγκεκριμένο συνθετικό κείμενο θέσεων, έδωσε όμως την ευκαιρία να εκφραστεί ευρύτητα απόψεων και ιδεών. Η κυρίαρχη τάση υπήρξε αυτή που υποστήριξε τις κατευθύνσεις της κυβερνητικής πολιτικής και την ενίσχυση της ενοποιητικής διαδικασίας και της πολιτικής οντότητας της Ε.Ε.

Οι θέσεις που θα πρέπει να ακολουθήσει η Ελλάδα –κατά την άποψή μου– στην Αναθεώρηση προσδιορίζονται από την ιδιάζουσα θέση που έχει η πατρίδα μας μέσα στην Ε.Ε. ως χώρα του νοτιανατολικού Νότου της Ευρώπης με ιδιαίτερα προβλήματα με τους γείτονές της και σοβαρές διαρθρωτικές αδυναμίες. Με την έννοια

αυτή η Ελλάδα θα πρέπει να υποστηρίξει την ενίσχυση των πολιτικών που οδηγούν στην κοινωνική και οικονομική συνοχή και την περαιτέρω εμβάθυνση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος. Παράλληλα, η χώρα μας δεν πρέπει να εναντιωθεί στη διεύρυνση της Ε.Ε. προς Ανατολή και Νότο, αλλά θα πρέπει η πορεία αυτή να συνοδεύεται με τις απαραίτητες πολιτικές που θα εξασφαλίσουν, ώστε το κόστος που θα επιφέρει αυτή η αλλαγή να μην επιβαρύνει τις φτωχότερες χώρες της Ένωσης ή να ανατρέψει υφιστάμενες πολιτικές.

Στο θεσμικό επίπεδο η Ελλάδα θα πρέπει να υπερασπισθεί την ισότητα των κρατών-μελών ως βασική αρχή της ίδιας της φιλοσοφίας της ευρωπαϊκής ενοποίησης. Κατά συνέπεια, θα πρέπει να εναντιωθεί σε προσπάθειες οικοδόμησης αντίληψης πολλών ταχυτήτων ή μεταβλητής γεωμετρίας. Η χώρα μας έχει κάθε λόγο να υποστηρίξει την ενίσχυση των εξουσιών και αρμοδιοτήτων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Επιτροπής, που αποτελούν τα δύο υπερεθνικά όργανα της Ένωσης. Η μέχρι τώρα εμπειρία της Ελλάδας επιβεβαιώνει την άποψη ότι οι δύο αυτοί θεσμοί υποστήριξαν τα ελληνικά συμφέροντα και αιτήματα.

Ένα άλλο ζήτημα που θα απασχολήσει

Η ισοτιμία των κρατών-μελών είναι βασική αρχή της ίδιας της φιλοσοφίας της ευρωπαϊκής ενοποίησης.

τις εργασίες της Διακυβερνητικής είναι η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτική Άμυνας (ΚΕΠΠΑ). Η χώρα μας θα πρέπει να υποστηρίξει την ενίσχυση της ΚΕΠΠΑ και την περαιτέρω κοινοτικοποίησή της. Εντούτοις, το γεγονός ότι στο χώρο της εξωτερικής πολιτικής τα αλληλοσυγκρουόμενα συμφέροντα και επιδιώξεις των κρατών-μελών εξακολουθούν να είναι πολλά και ποικίλα, συνηγορεί υπέρ της άποψης ότι στον τομέα αυτό θα πρέπει να διατηρηθεί ακόμη ο κανόνας της ομοφωνίας στη λήψη των αποφάσεων. Στο πλαίσιο της

ΚΕΠΠΑ η Ελλάδα θα πρέπει να επιδιώξει επίσης την κατοχύρωση και προστασία των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της Αιγιάλιτιδας ζώνης των 12 μιλίων που προβλέπει το Δίκαιο της Θάλασσας, την αμοιβαία συνδρομή σε περίπτωση απειλής ή κινδύνου ενός κρατους-μέλους, την ενσωμάτωση της ΔΕ στην Ε.Ε., την εκπροσώπηση της Ε.Ε. στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ κ.λπ..

Στον τομέα της ΟΝΕ (Οικονομική και Νομισματική Ένωση) η χώρα μας θα πρέπει, χωρίς να επιδιώκει την ανατροπή των κριτηρίων του Μάαστριχτ, να υποστηρίξει μια χαλαρότερη ερμηνεία τους ή και τη συμπερίληψη και άλλων κοινωνικού χαρακτήρα κριτηρίων.

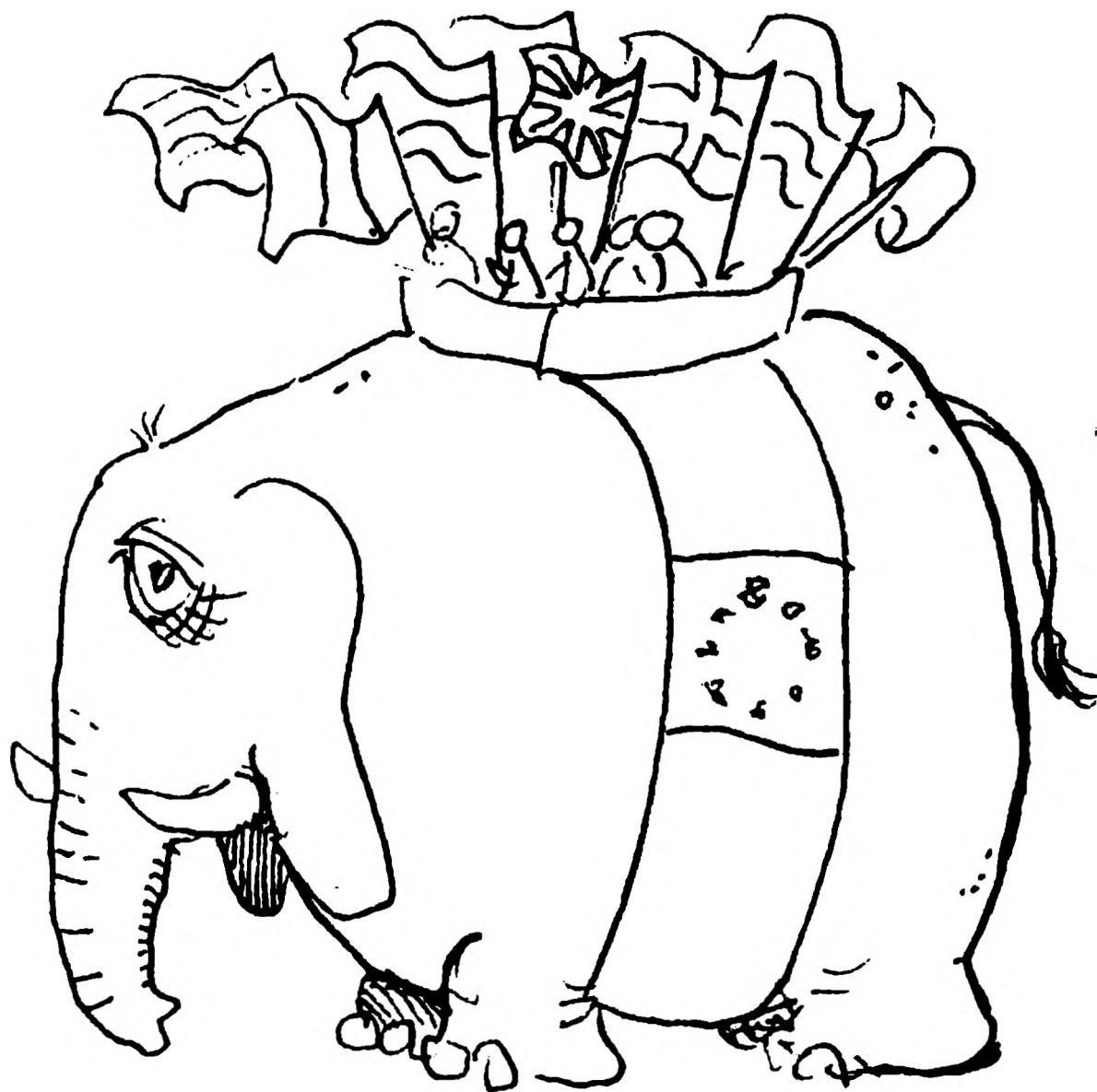
Η Ελλάδα θα πρέπει να αγωνιστεί για μια κοινωνική Ευρώπη, για μια πιο δίκαιη και δημοκρατική Ε.Ε., όπου ο άνθρωπος, τα δικαιώματα και η προστασία του θα αποτελούν το επίκεντρο κάθε προσπάθειας.

Θα πρέπει επίσης να αντισταθεί στη δημιουργία «διευθυντήρων», μεγάλων πλούσιων χωρών, που θα αποφασίζουν χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τα συνολικά συμφέροντα της Ε.Ε. Για το λόγο αυτό η Ελλάδα θα πρέπει, εφόσον δεν προχωρεί κοινοτικοποίηση των πολιτικών, να επιμένει στη διατήρηση της ομοφωνίας σε καριους τομείς της Κοινοτικής Δραστηριότητας (Αναθεώρηση Συνθηκών, διεύρυνση επέκταση αρμοδιοτήτων, άρθρο 235 κ.λπ.

Αναφορικά με τον τρίτο πυλώνα (συνεργασία στους τομείς εσωτερικών και δικαιοσύνης), η Ελλάδα θα πρέπει να υποστηρίξει την ενοποίησή του στο κοινοτικό οικοδόμημα και την προώθηση κοινοτικών πολιτικών στα θέματα της μετανάστευσης του ασύλου, της καταπολέμησης του εγκλήματος, των ναρκωτικών κ.λπ. Στο πλαίσιο αυτό θα ήταν ίσως σκόπιμο η χώρα μας να υποστηρίξει την ενσωμάτωση το Σένγκεν στον τρίτο πυλώνα.

Τέλος η Ελλάδα θα πρέπει να υποστηρίξει την επέκταση και εντατικοποίηση της ευρωπαϊκής πολιτικής σε νέους τομείς όπως το περιβάλλον, ο πολιτισμός, ο τουρισμός κ.λπ.

Η Διακυβερνητική Διάσκεψη για τη αναθεώρηση της Συνθήκης της Ε.Ε. εμπεριέχει σκοπέλους και παγίδες. Αποτελεί όμως ταυτόχρονα και μια πρόκληση. Η χώρα μας πρέπει να αξιοποιήσει όσο περισσότερο μπορεί τις ευκαιρίες που θα προκύψουν και να αναλάβει πρωτοβουλίες. Τα αποτελέσματα της Διακυβερνητικής θα επηρεάσουν αποφασιστικά το μέλλον της χώρας μας και των συμπολιτών μας.

Μακρύς και σκληρός αγώνας

του ΓΙΩΡΓΟΥ ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΥ

Για πρώτη, ίσως, φορά στα ευρωπαϊκά χρονικά, ο διάλογος για μια Διακυβερνητική Διάσκεψη άρχισε ενάμιση ολόκληρο χρόνο πριν από τη σύγκλησή της. Και για πρώτη αναμφίβολα φορά στα ελληνικά χρονικά, ο ίδιος διάλογος άρχισε νωρίτερα από κάθε προηγούμενη περίπτωση και προσέλαβε ευρύτητα και βάθος που δεν επιδέχονται με το παρελθόν συγκρίσεις, αλλά χωρίς ακόμη να κατορθώσει να συγκινήσει τα ελληνικά μέσα ενημερώσεως και, φυσικά, την Κοινή μας Γνώμη.

Η εξήγηση για την ευπρόσδεκτη αυτή μεταβολή είναι μάλλον απλή. Οι περιπέτειες που γνώρισε η επικύρωση της πολυσυζητημένης Συνθήκης του Μάαστριχτ δεν άφηναν περιθώριο για μια νέα μεταβολή των συμφωνιών με διαπραγματεύσεις που θα περιορίζονταν στα άδυστα των Καγκελαρίων. Αντιμέτωπη με τη μεγαλύτερη κοινωνικο-οικονομική της κρίση μετά τον πόλεμο, που οδήγησε το 1993 σε αρνητικό ρυθμό εξελίξεως του κοινοτικού εισοδήματος, η Ευρώπη ανακάλυψε ότι δεν έφθανε πια η υποστήριξη της διευθύνουσας Κοινής της Γνώμης για να προχωρήσει η ευρωπαϊκή ενοποίηση – χρειαζόταν και η στήριξη των λαών που είχαν πάρει αποστάσεις στην αφετηρία της δημόσιας συζητήσεως που ξεκίνησε στα τέλη Αυγούστου του 1994 μ' ένα άρθρο του τότε πρωθυπουργού της Γαλλίας **Εντουάρ Μπαλλαντύρ** στην *Φιγκαρό* για τους ομόκεντρους κύκλους. Και ακολούθησε την 1η Σεπτεμβρίου η πρόταση της γερμανικής CDU-CSU, που πρόβαλε μια ομοσπονδιακή δομή, και μιλώντας για ένα «σκληρό πυρήνα» των πέντε ιδρυτικών κρατών-μελών της Κοινότητας (εκτός από την Ιταλία), ξεσήκωσε θύελλα αντιδράσεων, που πέρασε ακόμη και στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού. Οι προτάσεις, αναλύσεις, τοποθετήσεις και τα άρθρα που τη διαδέχθηκαν καταλαμβάνουν ήδη τόμους ολόκληρους.

Στην Ελλάδα πρώτη κινήθηκε η μεικτή Επιτροπή Ευρωπαϊκών Υποθέσεων της Βουλής (στην οποία μετέχουν βουλευτές και ευρωβουλευτές) από τον Νοέμβριο του 1994. Οι πρώτες εισηγήσεις από τον ευρω-

βουλευτή του ΠΑΣΟΚ καθηγητή **Δ. Τσάτσο** και από τον γράφοντα αναπτύχθηκαν στην Επιτροπή αυτή στις 20 Φεβρουαρίου του 1995. Οι εθνικοί βουλευτές κ.κ. **Γ. Καψής** του ΠΑΣΟΚ και **Μαν. Κεφαλογιάννης** της Ν.Δ. παρέλαβαν κατόπιν τη σκυτάλη. Αλλά ενώ οι τέσσερις εισηγητές είχαν υποβάλει σχέδια και η επιτροπή προετοίμαζε στις αρχές Ιουνίου την τελική της έκθεση, το πρόωρο «κλείσιμο» της Βουλής απέτρεψε κάθε συζήτηση στην Ολομέλεια.

Από τα πολιτικά κόμματα, η Ν.Δ. και το ΚΚΕ διεκδίκησαν την πρωτοπορία: Η Νέα Δημοκρατία με προωθημένες ευρωπαϊκές θέσεις υπέρ της ομοσπονδιοποιήσεως, που διαμόρφωσε στην πρώτη της ημερίδα στους Δελφούς, στις 21 Ιανουαρίου (και επαναβεβαίωσε ουσιαστικά σε δεύτερη ημερίδα, πάλι στους Δελφούς, στις 11 Ιουνίου)· το ΚΚΕ με τη μονότονα αρνητική του τοποθέτηση απέναντι στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τη Συνθήκη του Μάαστριχτ και κάθε αναθεώρησή της.

Το ΠΑΣΟΚ, ο Συνασπισμός και η Πολιτική Άνοιξη καθυστέρησαν συγκριτικά. Μόλις στις 2 και 3 Ιουνίου το ΠΑΣΟΚ εξέτασε σε διημερίδα το σημαντικό αυτό πρόβλημα, χωρίς να καταλήξει σε θέσεις. Η διημερίδα έδειξε, όμως, ότι άλλοτε ένθερμοι ευρωπαίιστές όπως οι παλαιοκεντρώοι κ.κ. **Αν. Πεπονής** και **Ελ. Βερυβάκης**, λαϊκιστές όπως ο κ. **Δ. Τσοβόλας** και ο κ. **Γ. Καψής** μπορούν να συμπίπτουν σε διακυβερνητική θεώρηση, έστω κι αν δεν σχηματίζουν πλειοψηφία μέσα στο κίνημα. Ανάλογες ήσαν οι διαφοροποιήσεις και στον Συνασπισμό, που διχάστηκε στην ψηφοφορία για το σχέδιο ψηφίσματος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου – ο κ. **Μιχ. Παπαγιαννάκης** ψήφισε υπέρ και ο κ. **Αλ. Αλαβάνος** εναντίον.

Στην ίδια ψηφοφορία, οι ευρωβουλευτές του ΠΑΣΟΚ (με εξαίρεση τον κ. **Γιάννο Κρανιδιώτη** που απέσχε) ήσαν οι μόνοι σχεδόν από τη σοσιαλιστική ομάδα που καταψήφισαν το ψήφισμα, προκαλώντας σοβαρά ερωτηματικά αν η διγλωσσία που χαρακτήριζε παλιότερα το ΠΑΣΟΚ απέναντι στην Ευρώπη επανέρχεται. Και χρειάζεται να σημειωθεί ότι ο εκπρόσωπος του

ΠΑΣΟΚ καθηγητής **Δ. Τσάτσο** είχε υποστηρίξει στη θεσμική επιτροπή της Ευρωβουλής το ίδιο αυτό σχέδιο ψηφίσματος, δίνοντας, μάλιστα, μαζί με τον γράφοντα και επιτυχείς μάχες για τη βελτίωσή του.

Το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με τις θέσεις του υπέρ της κοινοτικοποίησης του δεύτερου (εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας) και του τρίτου (δικαιοσύνη και εσωτερικές υποθέσεις) πυλώνα του Μάαστριχτ, της ενισχύσεως των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων και της διευρύνσεως της εφαρμογής του κανόνα της λήψεως αποφάσεων κατά πλειοψηφία, αποτέλεσε τον Μάιο μια πρώτη ευρύτερη σύνθεση απόψεων, που αντικαθρέφτιζαν πολλές τάσεις. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κινήθηκε πιο φοβισμένα προς την ίδια κατεύθυνση, ενώ το Συμβούλιο των Υπουργών, στη δική του έκθεση, απέφυγε να αναταράξει τα λιμνάζοντα ύδατα.

Με τις πρώτες συνεδριάσεις της Ομάδας Προβληματισμού και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Καννών, στις 20 και 27 Ιουνίου, φτάνουμε στο τέρμα της πρώτης προπαρασκευαστικής φάσεως για τη Διακυβερνητική. Πού βρισκόμαστε;

Για μια διάσκεψη, που ενδέχεται να παραταθεί μέχρι το 1997 ή ακόμη, σε ακραία περίπτωση, και το 1998 (για να προηγηθούν οι βρετανικές εκλογές), είναι προφανώς πολύ πρόωρο και κάπως επικίνδυνο να προχωρήσει κανένας τώρα σε προβλέψεις. Τα στοιχεία που έχουν συγκεντρωθεί επιτρέπουν, όμως, να αρχίζει να διαγράφεται κάποιο πλαίσιο.

Θα μπορούσε έτσι, ίσως και από τη φάση αυτή, στην οποία οι περισσότεροι αποφεύγουν να ανοίξουν τα χαρτιά τους, να προεξοφληθεί το εύρος της αναθεωρήσεως. Θα είναι μια αναθεώρηση περιορισμένη σε έκταση, καθώς τα μεγαλεπήβολα γαλλικά σχέδια για ένα νέο ανανεωτικό σύμφωνο τρώμαζαν αρκετούς. Αλλά δεν θα είναι και μια αναθεώρηση που θα ισούται με μιαν απλή «ψιμυθίωση» της συνθήκης, όπως επίμονα επιδιώκει η σημερινή βρετανική συντηρητική κυβέρνηση, για να ξεπεράσει τις αντιδράσεις ανάμεσα στους συντηρητικούς βουλευτές για την ευρωπαϊκή τους πολιτική. Και είναι χαρακτηριστική της προσπάθειας να δημιουργηθεί στη Βρετανία λαϊκό ρεύμα εναντίον κάθε βήματος προόδου προς την ευρωπαϊκή ενοποίηση η ηρωοποίηση του βρετανού εκπροσώπου **Ντέιβιντ Ντέιβις**, που βρετανικές εφημερίδες τον παρομοίασαν, ούτε λίγο ούτε πολύ, με τον... Σιδηρό Δούκα του Γουέλλινγκτον, 180 χρόνια μετά τη μάχη του Βατερ-

λώ, γιατί στην Ομάδα Προβληματισμού εί-
πε «όχι» στην ομοσπονδιοποίηση της Ευ-
ρώπης!...

Από την άλλη πλευρά, κανένας δεν φαίνε-
ται τώρα να αναπετά τη σημαία της ομο-
σπονδιοποίησης, καθώς το πολιτικό κλί-
μα στην Ευρώπη δεν εμφανίζεται ώριμο
για να προχωρήσουμε άμεσα σε επόμενο
της στάδιο. Το δεύτερο γερμανικό κείμενο
της 13ης Ιουνίου του Βερολίνου δεν μνημο-
νεύει καν τον όρο, και πιο «προσγειωμένο»
σε σχέση με την αρχική πρόταση της CDU-
CSU, συγκεντρώνεται κυρίως στη δυνατό-
τητα λήψης αποφάσεων κατά πλειοψηφία
στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και
της πολιτικής ασφάλειας – το πιο ακανθώ-
δες ίσως θέμα της Διακυβερνητικής.

Οι αρχές περισσότερη δημοκρατία, δια-
φάνεια, προσέγγιση στον πολίτη, αποτελε-
σματικότητα εναλλάσσονται με προτάσεις
για συγκεκριμένες μεταβολές και κάποια
πυροτεχνήματα, ενόψει των νέων διευρύν-
σεων. Αλλά το θέμα της αναθεώρησης,
σύνθετο και πολύπλοκο, δεν προσφέρεται
για απλουστεύσεις, ούτε εκφράζεται με τη
λογική του μαύρου - άσπρου.

Το κεντρικό ερώτημα παραμένει πάντα
ποιαν Ευρώπη θέλουμε να οικοδομήσου-

με. Ποιος θα είναι το 1996 ο κοινός παρα-
νομαστής για το προσεχές στάδιο; Ποια
μέσα για ποιους σκοπούς; Ποια καινού-
ρια ισορροπία; Με ποιο ρόλο και λόγο για
τους μικρότερους;

Ο κίνδυνος να αποδυναμωθεί σταδιακά
με τις διευρύνσεις η Ευρώπη σε μια ζώνη
ελεύθερων ανταλλαγών, αν δεν υπάρξει
εμβάθυνση και αύξηση των ίδιων πόρων,
δεν είναι φανταστικός. Και δεν είναι προς
το συμφέρον ούτε της Ελλάδος ούτε της
Ευρώπης μια παρόμοια εξέλιξη. Δεν είναι
προς το συμφέρον μας μια Ευρώπη «α λα
καρτ». Ούτε Διευθυντήρια και διάσπαση
της θεσμικής ενότητας και της θεσμικής
ισότητας των κρατών-μελών.

Όλα τα ζητήματα αυτά αρχίζουν τώρα να
τίθενται στο τραπέζι των διαπραγματεύσε-
ων. Και ο αγώνας μέχρι και την τελική φά-
ση της Διακυβερνητικής θα είναι και μα-
κρύς και σκληρός. Η Ν.Δ. κρίνει ότι θα
ήταν σημαντικό το πολιτικό μας όφελος, αν
η Ελλάδα εμφανιζόταν με προωθημένες
ευρωπαϊκές θέσεις. Η κυβέρνηση με τα
προβλήματα που αντιμετωπίζει μέσα στο
ΠΑΣΟΚ έχει προκρίνει μιαν αμυντική τα-
κτική. Ποια θα αποδώσει περισσότερο για
την Ελλάδα και για την Ευρώπη;

στα όσα ζητήματα η ομοφωνία δεν απαιτεί-
ται) κατά της ανά εξάμηνο εναλλαγής στη
Προεδρία του Συμβουλίου (κάθε πότε μι-
εικοσιπέντε ή τριάντα μέλη θα έρχεται η
σειρά των «μεγάλων»; πώς θα διαμορφώ-
νεται η «τρόικα»; κ.ά. συναφή), κατά τοι
σημερινού συστήματος κατανομής των ψή-
φων (πρόκειται για το περίφημο πρόβλημα
τι μετράμε: πληθυσμούς ή αριθμό κρατών);
και άλλα παρόμοια.

Ήδη από τις πρώτες συναντήσεις της
Ομάδας Προβληματισμού, τα προβλήματα
φάνηκαν, όπως φάνηκε και η –αμυντική–
αντίδραση των «μικρών», με την εξαίρεση
της Ολλανδίας που προσκολλάται μονίμως
στους «μεγάλους», στη Γερμανία κατά προ-
τίμηση. Οι ίδιες τάσεις λίγο-πολύ φάνηκαν
και στις συζητήσεις που έγιναν στο Ευρω-
παϊκό Κοινοβούλιο, και στο τελικό ψήφι-
σμα επί της γνωστής εκθέσεως Μάρτιν-
Μπουρλάνζ διατηρήθηκαν το σημερινό κα-
θεστώς της ομοφωνίας και άλλα κοινοτικά
κεκτημένα. Με την εξαίρεση της κοινής
εξωτερικής πολιτικής και του περίφημου
άρθρου 17, που προκάλεσε και μερικές εν-
δοελληνικές πολιτικές δονήσεις, όχι πολ-
λών ρίχτερ πάντως.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση των περί
Διακυβερνητικής διαβουλεύσεων και συ-
σκέψεων, σε ελληνικό επίπεδο έχει παρα-
τηρηθεί ένα αξιοπρόσεκτο φαινόμενο. Σε
γενικές γραμμές υπάρχει σύμπτωση από-
ψεων μεταξύ των ελληνικών πολιτικών
κομμάτων, παρ' ότι δεν έχει υπάρξει σχετι-
κή προσυνεννόηση. Ίσως επειδή ισχύει και
εδώ το παλιό ρητό ότι οι Έλληνες προ του
κοινού κινδύνου συμπλέουν.

Προς μια πιο ομοσπονδιακή δομή της Ευ-
ρώπης τείνουν οι μικρότερες χώρες, κι
εμείς μαζί τους, που απορρίπτουν την Ευ-
ρώπη των πολλών ταχυτήτων, προδικάζο-
ντας ίσως και τη μοίρα εκείνων που τρέ-
χουν τελευταίοι. Η σύγκλιση, κυρίως η νο-
μισματική, αποτελεί μέγα πρόβλημα και
αυτή, πρόβλημα συναφές που όπως και οι
επιπτώσεις του στην ανεργία δεν φαίνεται
να αντιμετωπίζονται με αυστηρές ημερο-
μηνίες και χρονικά όρια. Αρκεί, έτσι ενδει-
κτικώς, να σημειωθεί ότι το βελγικό εξωτε-
ρικό χρέος είναι σημαντικά μεγαλύτερο
από το αντίστοιχο ελληνικό, πράγμα που
σημαίνει ότι υπάρχουν και άλλες αρνητικές
επιδόσεις στην Ε.Ε. που δυσχεραίνουν την
όλη κατάσταση.

Οι διαβουλεύσεις προβλέπονται αργές
και μακρές. Και πάρα πολύ δύσκολες.
Υπάρχουν μάλιστα ορισμένα σημεία στα
οποία οι «μικροί», και η Ελλάδα ειδικότε-
ρα, που μας ενδιαφέρει ειδικότατα, δεν

Κοινός κίνδυνος – οι Έλληνες συμπλέουν

της ΚΑΤΕΡΙΝΑΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗ

Το Μάαστριχτ –ή τονισμένο στη λή-
γουσα όπως το επιθυμούν οι γηγε-
νείς– έμεινε στην ιστορία από την
ευρωπαϊκή συνθήκη που συνομολογήθηκε
εκεί, και η οποία απέσπασε πλήθος θριαμ-
βολογιών και έναν ειδικό ελληνικό «θρίαμ-
βο» στο αεροδρόμιο, τότε, για να καταλή-
ξουν σήμερα όλοι στο συμπέρασμα ότι η
συνθήκη μπορεί να ήταν καταρχήν καλή
και «βήμα προς τη σύγκλιση», αλλά δημι-
ουργούσε κι αυτή με τη σειρά της προβλή-
ματα και άφηνε κενά: Κυρίως για τις λεγό-
μενες μικρές χώρες, οι οποίες εκ των πραγ-
μάτων δεν μπορούν να παρακολουθήσουν
την πρώτη από τις πολλές ταχύτητες ή τον
κεντρικό από τους «ομόκεντρους» κύκλους
και όλα τα άλλα τοπογραφικά περιεργα
που ονειρεύονται οι λεγόμενοι «μεγάλοι».

Η «Διακυβερνητική του 1996» –για την
οποία ακόμα διατυπώνονται απόψεις ότι

μπορεί να γίνει και του 1997– καλείται τώ-
ρα να θεραπεύσει, υποτίθεται τουλάχισ-
τον, τα κενά του Μάαστριχτ και, κυρίως,
να δημιουργήσει για την Ευρωπαϊκή Ένω-
ση το θεσμικό πλαίσιο που θα της είναι
απαραίτητο ενόψει της επόμενης διευρύν-
σης ή και των επόμενων διευρύνσεων, κα-
θώς η προ πενταετίας περίπου πτώση των
ανατολικών τειχών έχει κάνει την Ένωση
μοναδικό πόλο έλξης των πρώην δορυφό-
ρων. Η διεύρυνση είναι η λέξη-κλειδί για
την αναθεώρηση της συνθήκης του Μάα-
στριχτ – ή τη συμπλήρωσή της, όπως ορι-
σμένοι θα ήθελαν. Είναι και το άλλοθι των
«μεγάλων» προκειμένου να επιμένουν σε
απόψεις κατά του σημερινού συστήματος
της ομόφωνης λήψης αποφάσεων σε επί-
πεδο Συμβουλίου (για ό,τι ισχύει ακόμα το
σύστημα της ομοφωνίας, καθώς πολύ λίγο
λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι για πλεί-

πρέπει να υποχωρήσουν. Πρόκειται για α) την απόρριψη της Ευρώπης των πολλών ταχυτήτων· β) τη διατήρηση των ισχυουσών διατάξεων του Μάαστριχτ σε ό,τι αφορά την κοινή εξωτερική πολιτική, που σημαίνει ότι πρέπει να διατηρηθεί η ομοφωνία για την κοινή δράση· γ) τη διατήρηση της ομοφωνίας στο Συμβούλιο για θέματα αναθεώρησης της συνθήκης, διεύρυνσης, συμφωνιών σύνδεσης. Χρειάζεται να επιμείνουμε σε μια κοινή Αγροτική Πολιτική με σύστημα τιμών ασφαλείας. Είναι απαραίτητο να μην περάσει η άποψη των Γάλλων, κυρίως για περιορισμό των Επιτρόπων, που σημαίνει ότι όλες οι χώρες-μέλη δεν θα έχουν δικό τους Επίτροπο στην Κομισσιόν. Το Κοι-

νοβούλιο πρέπει να συμφωνεί για την τοποθέτηση των ευρω-δικαστών, να εγκρίνει τους Επιτρόπους και να εκλέγει τον Πρόεδρο της Επιτροπής (η τάση αυτή διαφαίνεται και στην Ομάδα Προβληματισμού).

Είναι περιττό να προστεθεί σε όλα αυτά το αυτονόητο. Ότι, δηλαδή, πρέπει να ορισθούν και να διασφαλισθούν τα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης, να υπάρξει κοινή ευρωπαϊκή αμυντική πολιτική και ενιαίο αμυντικό σύστημα και -στο επίπεδο της κοινωνικής πολιτικής- να αναπτυχθεί ουσιαστική και κοινή δράση για ζητήματα όπως είναι η ανεργία, το περιβάλλον, η παιδεία, η δημόσια υγεία, η ενέργεια, ο τουρισμός, η ναυτιλία και η κοινωνία των πληροφοριών.

Πιο πολλή, όχι λιγότερη Ευρώπη

του ΜΙΧΑΛΗ ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΑΚΗ

Ενα από τα σημαντικότερα παράδοξα της πολιτικής μας συγκυρίας είναι ότι τη στιγμή που υπάρχει μεγάλος βαθμός σύγκλισης ανάμεσα στις πολιτικές δυνάμεις ως προς την ευρωπαϊκή προοπτική της χώρας, αυτή η προοπτική συναντά μια μειωμένη σε σχέση με το παρελθόν συναίνεση στην κοινή γνώμη. Συμβαίνει δηλαδή ακριβώς το αντίθετο από

εκείνο που παρατηρούσαμε πριν από λίγα χρόνια, όταν ο ευρωπαϊσμός της κοινής γνώμης ήταν σημαντικότερος από τα ποσοστά των κομμάτων που τον υποστήριζαν!

Σε αυτήν την εξέλιξη συνέβαλαν ασφαλώς και οι πρόσφατες εθνικιστικές εξάρσεις όπως και οι αντιδράσεις οικονομικών και κοινωνικών ομάδων που ανακάλυψαν ότι η συμμετοχή στην ευρωπαϊκή ενοποίηση-

ση δεν εξαντλείται σε εισπράξεις επιδοτήσεων και χρηματοδοτήσεων αλλά ότι επιβάλλει και διαρθρωτικές αλλαγές στις δραστηριότητές τους. Ωστόσο δεν αρκούν αυτές οι εξηγήσεις αφού αυτή η υποχώρηση της υποστήριξης στην ευρωπαϊκή ενοποίηση παρατηρείται στις περισσότερες χώρες μέλη της Ένωσης, όπου οι αναλύσεις αναδεικνύουν κατά περίπτωση και μια σειρά από άλλες αρνητικές αντιδράσεις και λόγους. Υπάρχει δηλαδή συνολική αμηχανία και αμφιβολία, όπου ο καθένας αποδίδει στους άλλους συζητήσιμες προθέσεις και επιδιώξεις χωρίς να αναρωτιέται γιατί και οι... άλλοι διακατέχονται από τα ίδια ερωτήματα.

Αν τώρα αναλύσει κανείς τους προβαλλόμενους λόγους για αυτόν τον «ευρωσκεπτικισμό», εύκολα θα διαπιστώσει μιαν αντίφαση που αποτελεί απειλή και ελπίδα. Στην ουσία η ευρωπαϊκή ενοποίηση κατηγορείται πολύ λιγότερο για όσα επέτυχε ή επέφερε στην καθημερινή ζωή και πολύ περισσότερο για όσα δεν επέτυχε, είτε τα είχε υποσχεθεί και απέτυχε να τα πραγματοποιήσει είτε δεν τα είχε στο πρόγραμμα της ενώ θα έπρεπε να τα έχει επιδιώξει και επιτύχει.

Έτσι κατηγορείται η Ένωση ότι δεν έχει αποτελεσματική πολιτική στην πρώην Γιουγκοσλαβία και δεν εφαρμόζει ως Ένωση κοινή πολιτική που ωστόσο δεν έχει αναπτυχθεί έστω και στην ασθενή βάση που προέβλεπε η Συνθήκη του Μάαστριχτ. Παράλληλα η κοινή ευρωπαϊκή πολιτική εγκαλείται για απουσία και ανικανότητα σε διάφορους τομείς πολιτικής, από την καταπολέμηση κοινωνικών φαινομένων -όπως η ανεργία, η φτώχεια, ο κοινωνικός αποκλεισμός, τα ναρκωτικά κ.λπ.-, οικολογικών καταστροφών ή απειλών -όπως η ατομική ενέργεια, η τρύπα του όζοντος, η εξαφάνιση των ειδών, η αλλοίωση της διατροφής από τη χρήση τεχνητών ουσιών- κ.λπ. Ως προς όλα αυτά και πολλά άλλα ανάλογα σε όλους τους τομείς της σύγχρονης ζωής, η αντίφαση συνίσταται στο ότι για να υπάρξουν οι κατάλληλες και αντίστοιχες με την κλίμακα και τη σημασία των προβλημάτων πολιτικές, που εύλογα απαιτούν οι πολίτες, θα έπρεπε να προϋπάρχει η δυνατότητα να διαμορφωθούν! Και εννοώ τους θεσμούς, τους μηχανισμούς και τις πολιτικές διαδικασίες εντός των οποίων θα μπορούσαν να δοθούν οι μάχες ώστε να καταστρωθούν, εφαρμοστούν και ελεγχθούν ως προς την εφαρμογή τους αυτές και άλλες επιθυμητές πολιτικές. Θεσμοί, μηχανισμοί και διαδικασίες που σήμερα

δεν υπάρχουν ή υπάρχουν αποσπασματικά και ανεπαρκώς. Με άλλα λόγια οι περισσότεροι πολίτες ζητούν παρουσία και δράση που προϋποθέτει «περισσότερη Ευρώπη», αλλά αυτή απουσιάζει από την επίσημη πολιτική πρακτική και ενδεχομένως και από τις προτάσεις για το μέλλον, απουσιάζει ουσιαστικά και πειστικά έστω και αν μπορεί κανείς να βρει πολλά από τα στοιχεία της διαβάζοντας προσεκτικά και αναλύοντας βασανιστικά τα σχετικά κείμενα.

Η έλλειψη ουσιαστικής και πειστικής προοπτικής συμβάλλει αρνητικά στη συναίνεση, στην ενεργότερη συμμετοχή, στην πρωτοβουλία των πολιτών. Αν αυτή η ανάλυση ανταποκρίνεται στα πράγματα, τότε εκ του αντιθέτου προκύπτει η ελπίδα και το καθήκον των πολιτικών δυνάμεων που με ρεαλισμό και όραμα στρέφονται προς το μέλλον, ιδίως δε εκείνων που δεν έχουν λόγους να νοσταλγούν ένα παρελθόν που εξάντλησε τον όποιο δυναμισμό του, αφού ούτε «μεγάλες» δυνάμεις υπάρχουν πια στην Ευρώπη (απλώς κάποιες λιγότερο μικρές από τις άλλες...) ούτε δυνατότητες άσκησης, από μικρούς ή λιγότερο μικρούς, πολιτικών που να διαχειρίζονται ή να αλλάζουν καταστάσεις των οποίων η κλίμακα ξεπερνά συχνά το μέγεθος της ηπείρου μας και το ειδικό τους βάρος είναι σημαντικότατα δυσανάλογο με τα μέσα και την επιρροή που μπορεί να κινητοποιήσει μόνος του ο καθένας από τους εταίρους της Ένωσης. Πολλοί πια μιλάνε για διεθνοποίηση ή παγκοσμιοποίηση των προβλημάτων, λιγότεροι όμως βγάζουν και τα σχετικά συμπεράσματα και ακόμη λιγότεροι συμμορφώνουν τις προτάσεις τους με αυτά.

Είναι καιρός, πιο καθαρά από ποτέ άλλοτε, να ειπωθεί ότι σήμερα εκείνο που απαιτούν οι εξελίξεις είναι περισσότερη –και όχι στάσιμη ή λιγότερη– Ευρώπη και ότι ήδη ως προς σημαντικά ζητήματα (όπως η ρύθμιση της οικονομίας, η βασική κοινωνική και οικολογική πολιτική, ο έλεγχος της τεχνολογίας, τα ζητήματα ειρήνης και εκδημοκρατισμού των διεθνών σχέσεων, η έξοδος του Τρίτου Κόσμου από την περιθωριοποίηση) η ευρωπαϊκή ενοποίηση θα είναι όλο και λιγότερο επαρκής για αποτελεσματική παρέμβαση. Ότι η ευρωπαϊκή ενοποίηση μπορεί να συζητηθεί σοβαρά και αποτελεσματικά μόνο αν τοποθετείται μέσα σε αυτό το πλαίσιο και με πολιτικό τρόπο. Ότι η πολιτική ενοποίηση είναι όχι μόνο το επιστέγασμα που ολοκληρώνει την μακρά πορεία ενοποίησης της αγοράς και επιμέρους πολιτικών, κλαδικών και άλλων, αλλά και ο όρος για να μπορέσει να προ-

Στην ομοσπονδιακή προοπτική. τα κλασικά θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφαλείας παίρνουν άλλη διάσταση.

χωρήσουν, εξελικτικά αλλά με γενική κατεύθυνση, άλλες επιμέρους ενοποιήσεις, περισσότερο ή λιγότερο σημαντικές. Για να γίνει σαφέστερο τι εννοώ, δίνω δύο παραδείγματα, την ΟΝΕ και την ΚΕΠΠΑ.

Η Οικονομική και Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) προβλέπει την εγκαθίδρυση ενιαίου και μοναδικού νομίσματος έως το 1999, και για την επίτευξή του επιβάλλει ορισμένα κριτήρια βάσει των οποίων θα αποφασιστεί η συμμετοχή του κάθε κράτους μέλους: μείωση των ελλειμμάτων και των χρεών, σταθερό νόμισμα και χαμηλό πληθωρισμό. Η προσέγγιση αυτών των κριτηρίων έχει πολιτικό και κοινωνικό κόστος, ιδίως αν επιδιώκεται με τον ορθόδοξο νεοφιλελεύθερο τρόπο και όχι με διαρθρωτικές αλλαγές όπως π.χ. φορολογικές μεταρρυθμίσεις κ.λπ. Ωστόσο η ΟΝΕ είναι απαραίτητος όρος για την ουσιαστική ενοποίηση, είναι επομένως επιθυμητός στόχος. Όχι όμως αυτός καθεαυτός, αλλά ως βασικό στοιχείο της συνολικής, δηλαδή της πολιτικής ενοποίησης. Μόνο αυτή θα επέτρεπε να συνοδεύεται η ΟΝΕ από ενεργό αναπτυξιακή πολιτική, γιατί μόνο στο πλαίσιο πολιτικής ενοποίησης νοείται συγκέντρωση αυξημένων πόρων για τη χρηματοδότηση π.χ. μιας συνολικής πολιτικής κατά της ανεργίας και με στόχο την πλήρη απασχόληση υπό σύγχρονους όρους, αλλά και για την κατάστροφη αυτής καθαυτής μιας τέτοιας πολιτικής. Μόνο στο πλαίσιο της πολιτικής ενοποίησης είναι παραδεκτό να φανταστεί κανείς διαφοροποιημένες μορφές νομισματικής ενοποίησης όπου κάποιοι μπορούν να καθυστερήσουν την ένταξή τους στην ΟΝΕ αλλά είναι, απολύτως και συμφωνημένα, θεσμικά κατοχυρωμένος ότι δεν αποκλείεται από την Ένωση και την πορεία της, ενώ παράλληλα για λόγους πολιτικούς δικαιούνται τη συμπαράσταση των άλλων.

Ανάλογα μπορεί κανείς να παρατηρήσει σχετικά με την Κοινή Εξωτερική Πολιτική

και Πολιτική Ασφαλείας (ΚΕΠΠΑ). Είναι και απαραίτητη και ευκαία. Συνεπάγεται όμως σημαντικές συγκλίσεις και υποχρεώσεις για όλους, καθώς και εγκατάλειψη «δικαιωμάτων» όπως π.χ. το «βέτο». Διαμορφώνονται ήδη οι όροι για ένα συμβιβασμό επί του θέματος (διατήρηση του βέτο σε ζητήματα καταστατικής τάξης όπως η αναθεώρηση της Συνθήκης, η διεύρυνση, η φορολογία κλπ), ωστόσο ο συμβιβασμός έχει νόημα και προωθητική δύναμη αν τοποθετείται στο πλαίσιο της πολιτικής ενοποίησης, και πάλι.

Θέλω να πω ότι στην προοπτική της πολιτικής ενοποίησης, δηλαδή στην ομοσπονδιακή προοπτική, τα κλασικά θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφαλείας που ταλανίζουν κάθε χώρα –όπως π.χ. για την Ελλάδα τα θέματα ασφάλειας και εγγύησης των συνόρων κ.λπ.– παίρνουν μια εντελώς διαφορετική διάσταση από την περίπτωση όπου η κοινή πολιτική διαμορφώνεται διακυβερνητικά και εξαρτάται δηλαδή από την εκάστοτε συμφωνία και καλή διάθεση των εταίρων αντί να εξαρτάται από την λειτουργία υπερκρατικών θεσμών και διαδικασιών. Στη δεύτερη περίπτωση, η ασφάλεια του καθενός είναι αυτονόητα ασφάλεια όλων και τη διαχειρίζονται θεσμοί που λειτουργούν με προσυμφωνημένους στόχους και διαδικασία. Αν αυτοί οι στόχοι και αυτή η διαδικασία προσφέρουν ικανοποιητικά εχέγγυα αλληλεγγύης και λειτουργικότητας, τότε το βέτο δεν έχει απολύτως κανένα νόημα. Τέτοιοι θεσμοί όμως είναι, το επαναλαμβάνω και πάλι, εξ ορισμού υπερεθνικοί, ομοσπονδιακού χαρακτήρα.

Όλα τα πιο πάνω δίνουν τον γενικό χαρακτήρα και τις γενικές κατευθύνσεις που θα έπρεπε να έχει η διαπραγματευτική φιλοσοφία και η πρακτική των συγκεκριμένων προτάσεων κατά τη διαπραγμάτευση της αναθεώρησης της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Είναι φυσικά ακόμη πολύ νωρίς για να εκτιμήσουμε αν πάμε για μια γενικευμένη αναθεώρηση ή απλώς για ένα απαραίτητο μεν, ανεπαρκές δε, νοικοκύρεμα της ισχύουσας Συνθήκης. Και είναι βέβαια πολύ νωρίς για να αξιολογήσουμε τις προτάσεις και τους διαφαινόμενους συμβιβασμούς που θα προωθηθούν. Είναι όμως βέβαιο ότι και η εκτίμηση και οι αξιολογήσεις που θα πρέπει να γίνονται περιοδικά και στο τέλος της διαδικασίας θα έχουν νόημα και λειτουργικότητα μόνο αν εγγράφονται στη γενική προοπτική και δεν περιορίζονται σε κατά καιρούς προσαρμογές στη συγκυρία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

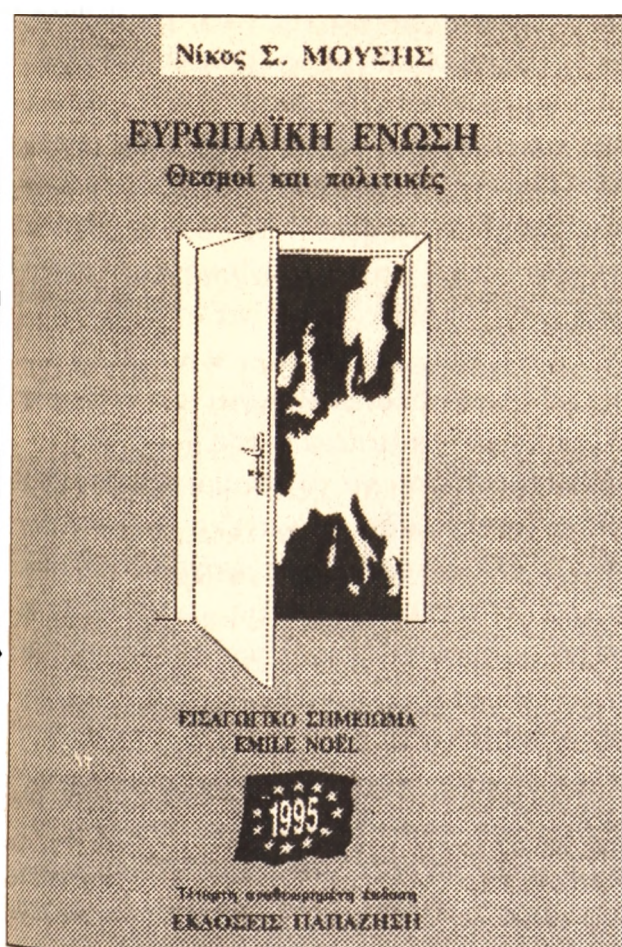
ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ
ΓΡΗΓΟΡΗΣ Ι. ΤΣΑΛΤΑΣ - ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ

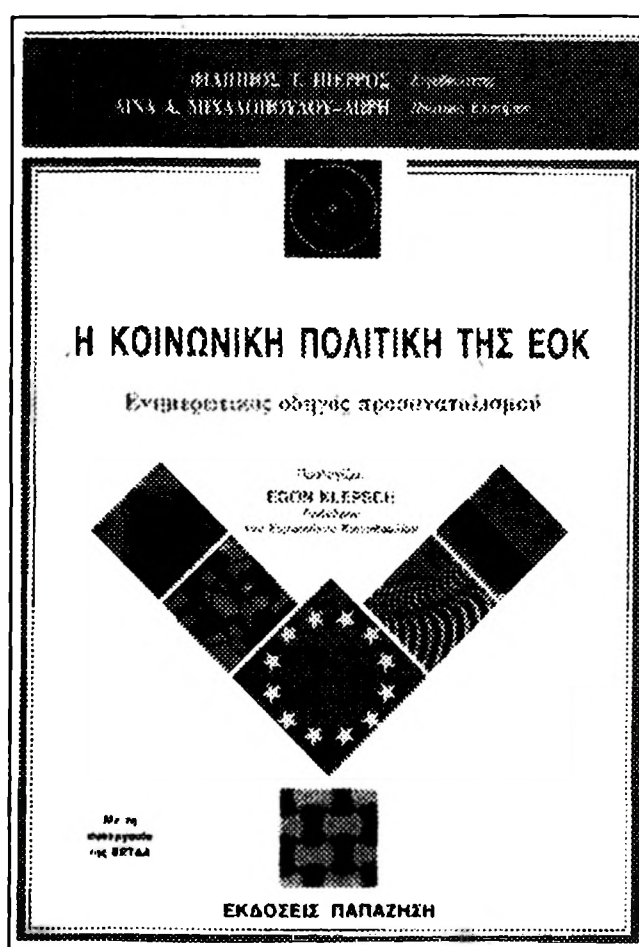
Η ΕΛΛΑΔΑ ΣΤΗ ΜΕΤΑΒΑΛΛΟΜΕΝΗ ΕΥΡΩΠΗ
ΠΑΝΟΣ ΚΑΖΑΚΟΣ

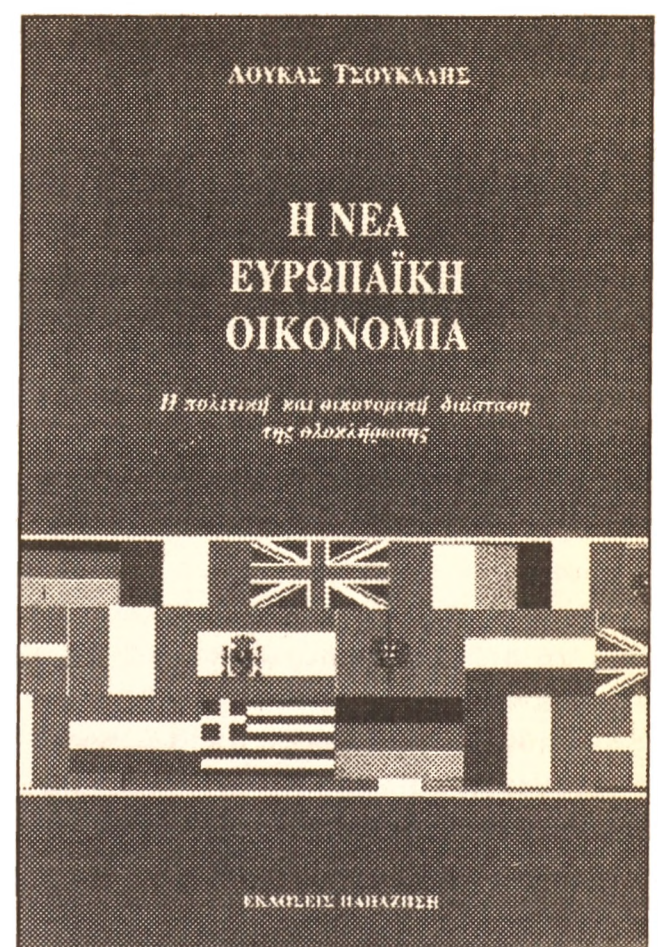
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΥΓΕΙΑΣ
ΘΑΝΟΣ Κ. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ: ΘΕΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ
ΝΙΚΟΣ ΜΟΥΣΗΣ

Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΟΚ
ΦΙΛΙΠΠΟΣ Τ. ΠΙΕΡΡΟΣ - ΛΙΝΑ Α. ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ-ΔΩΡΗ

Η ΝΕΑ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ
ΛΟΥΚΑΣ ΤΣΟΥΚΑΛΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ ΑΕΒΕ
ΝΙΚΗΤΑΡΑ 2, ΑΘΗΝΑ 106 78, ΤΗΛ. 3622496, FAX 3609150

Διλήμματα και προοπτικές για την Ελλάδα στην Ευρώπη

του Θεόδωρου Α. Κουλουμπή

Η πρόβλεψη στις διεθνείς σχέσεις είναι μια παρακινδυνευμένη υπόθεση με δεδομένη την πληθώρα των μεταβλητών που επηρεάζουν τις παγκόσμιες εξελίξεις. Στο σημερινό μας σημείωμα, παρά ταύτα, θα επιχειρήσουμε να απαντήσουμε σε τέσσερις συγκεκριμένες ερωτήσεις μελλοντολογικού χαρακτήρα που αναφέρονται στο εγγύς και στο ευρύτερο περιβάλλον της χώρας μας. Μια σχετικά σωστή πρόβλεψη για την κάθε περίπτωση θα μας βοηθήσει να σταθμίσουμε το εύρος των επιλογών και των ελιγμών που θα διαθέτει η εξωτερική μας πολιτική.

Ερώτηση: Ποια θα είναι η συμπεριφορά των ΗΠΑ στον ευρωασιατικό χώρο στη μεταψυχροπολεμική περίοδο;

Απάντηση: Στρατηγικός στόχος των ΗΠΑ υπήρξε από τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, και θα παραμείνει στο προβλεπόμενο μέλλον, η πολιτική αποτροπής της δημιουργίας μιας «ηγεμονικής δύναμης» που θα ελέγχει την «παγκόσμια νήσο» της Ευρασίας. Η προσπάθεια υλοποίησης του στρατηγικού αυτού στόχου των ΗΠΑ θα συνεχίσει να στηρίζεται στο σκεπτικό και στα εργαλεία ενός συστήματος «ισορροπίας δυνάμεων» όπου οι ΗΠΑ θα θέλουν να παίζουν το ρόλο του καθοριστικού εξισορροπητικού παράγοντα.

Αυτό σημαίνει πολιτική «ίσων αποστάσεων», με περιστασιακές αποκλίσεις υπέρ της μιας ή της άλλης αντιμαχόμενης πλευράς, και ταυτόχρονα προσπάθεια καλλιέργειας καλών σχέσεων και με τις «δύο πλευρές» σε κάθε περίπτωση δυαδικών τριβών στον ευρωασιατικό χώρο. Κλασικό παράδειγμα αυτού του τύπου συμπεριφοράς είναι η στάση των ΗΠΑ στην ελληνοτουρκική αντιπαράθεση για την Κύπρο και το Αιγαίο (1955 μέχρι σήμερα).

Προβλέψεις:

1) Οι ΗΠΑ θα συνεχίσουν την παραπάνω πολιτική στη σχέση τους με την Ευρωπαϊκή Ένωση διατηρώντας ισορροπίες στο τετράγωνο των σχέσεων των «μεγάλων» (Βρετανία, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία) καθώς και στις αντιπαράθεσεις «μεγάλων – μικρών» και «πλούσιων – φτωχών» της Ένωσης.

2) Στα Βαλκάνια οι ΗΠΑ θα συνεχίσουν την προσπάθεια περιορισμού (εξισορρόπησης) του ισχυρότερου στρατιωτικού περιφερειακού παράγοντα (Σερβία), με βασικό κίνητρο τη διατήρηση της περιφερειακής ισορροπίας. Θα προσπαθήσουν επομένως να αναπτύξουν καλές οικονομικές πολιτικές και αμυντικές σχέσεις με τους «ανταγωνιστές» της Σερβίας (Αλβανία, ΠΓΔΜ, Κροατία, Βουλγαρία). Στο εσωτερικό των χωρών αυτών οι ΗΠΑ θα διατηρήσουν καλές σχέσεις με τα «συντηρητικά» σχήματα που κυβερνούν (Μπερίσα, Γκλιγκόροφ, Τούντζμαν, Ζέλιεφ), αλλά θα καλλιεργούν και επαφές με τα κόμματα της αντιπολίτευσης σε περίπτωση που και αυτά θα έρχονται στην εξουσία (π.χ. Βουλγαρία) με την πάροδο του χρόνου και τη φθορά που συνεπάγεται για τους κρατούντες. Εδώ πάλι μοντέλο μπορεί να αποτελέσουν οι σχέσεις ΗΠΑ-Ελλάδας στην τελευταία εικοσαετία. Δηλαδή οι ΗΠΑ δια-

τηρούσαν και διατηρούν καλή σχέση με τη Νέα Δημοκρατία, αλλά ανέπτυξαν και αναπτύσσουν θετικές σχέσεις και με το ΠΑΣΟΚ όταν αυτό αναλαμβάνει την εξουσία (1981-89, 1993-;). Επομένως πρέπει μάλλον να αποκλείσουμε τη δημιουργία «αποκλειστικών σχέσεων» των ΗΠΑ με οποιονδήποτε από τους τρεις βόρειους γείτονές μας ή και με συγκεκριμένα κόμματα/πρόσωπα στο εσωτερικό τους.

3) Οι ΗΠΑ θα συνεχίσουν τη σταδιακή μείωση της στρατιωτικής τους παρουσίας στην Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη – αλλά όχι στη Μεσόγειο και στα Νότια Βαλκάνια. Τεράστια σημασία για τις ΗΠΑ θα έχουν τα πετρέλαια της Μέσης Ανατολής και η ειδική σχέση με το Ισραήλ. Η Ελλάδα ως σύμμαχος των ΗΠΑ στο ΝΑΤΟ και διατηρώντας θετικό κλίμα μαζί τους (ΗΠΑ, ΝΑΤΟ) μπορεί να εκμεταλλευθεί τη στρατηγική σημασία της στα Βαλκάνια (Θεσσαλονίκη κ.λπ.) και στη Μεσόγειο (Κρήτη κ.λπ.). Δεν πρέπει όμως να δημιουργούμε ψευδαισθήσεις αποκλειστικών σχέσεων με τις ΗΠΑ με δεδομένη (για τις ΗΠΑ) τη στρατηγική σημασία και της Τουρκίας.

Εδώ θα πρέπει να τονίσουμε ότι δεν συμφέρει την Ελλάδα με κανένα τρόπο (εφόσον ο ελληνοτουρκικός ψυχρός πόλεμος συνεχίζεται) μια σοβαρή αντιπαράθεση ΗΠΑ – Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπου η Αγκυρα θα στηρίζεται από την Ουάσινγκτον και η Αθήνα από τις Βρυξέλλες. Επομένως στο δίλημμα «Ατλαντιστών – Ευρωπαίων» πρέπει να επιλέγουμε τη συνθετική λύση μιας ισχυρής Ατλαντικής Συμμαχίας των «δύο πυλώνων» (ενός ευρωπαϊκού και ενός αμερικανικού). Με μια λέξη, πρέπει να επιλέγουμε τον «ευρωατλαντισμό».

Ερώτηση: Ποια θα είναι η συμπεριφορά της Ρωσίας στον ευρωασιατικό χώρο στη μεταψυχροπολεμική περίοδο;

Απάντηση: Η Ρωσία για μία δεκαετία (με

Ο Θεόδωρος Α. Κουλουμπής είναι Καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Αθηνών και Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ελληνικού Ιδρύματος Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ).

πιθανότερη εκδοχή βέβαια τη συνέχιση της ομαλής πορείας μετάβασης στη Δημοκρατία και στην Οικονομία της Αγοράς) θα συνεχίσει να είναι σχετικά εσωστρεφής και να εξαρτάται πολιτικά και οικονομικά, σε υπολογίσιμο βαθμό, από τις ΗΠΑ από την Ευρωπαϊκή Ένωση (με έμφαση στη Γερμανία) και από την Ιαπωνία. Οι ΗΠΑ έχουν ορθολογικό συμφέρον να διατηρήσουν αυτή την κατάσταση μερικής ρωσικής εξάρτησης που τους εξασφαλίζουν και τη νομιμοποιητική σύμφωνη γνώμη της Ρωσίας (όπως και της Κίνας) στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ.

Στην απίθανη περίπτωση ανάληψης της εξουσίας από συνδυασμό «μαυροκόκκινων» (παλαιών κομμουνιστών και υπερεθνικιστικών), η Ρωσία θα κλιμακώσει φραστικά την αντιπαράθεσή της με τις ΗΠΑ, την Ευρωπαϊκή Ένωση, την Ιαπωνία κ.λπ., αλλά πρακτικά θα αυξήσει την απομόνωση και περιθωριοποίησή της προσφέροντας ταυτόχρονα και το πρόσχημα στη Δύση για τη δημιουργία ενός νέου και επικίνδυνου «διπολισμού»

Θα ήταν τραγικό για την Ελλάδα αν ενδίδαμε στον πειρασμό/ψευδαίσθηση της ανταλλαγής της Κοινοτικής /Ατλαντικής μας τοποθέτησης για τη χίμαιρα του λεγόμενου «Σλαβο-ορθόδοξου Τόξου» ή του λεγόμενου «Άξονα Μόσχας-Αθήνας-Λευκωσίας». Σε τελευταία ανάλυση και η Ρω-

σία, ως μεγάλη δύναμη, θα θέλει να διατηρεί ίσες αποστάσεις και να καλλιεργεί καλές σχέσεις με όλους τους γείτονές μας, με ιδιαίτερη έμφαση στην Τουρκία. Βεβαίως με δεδομένη τη διάθεση της Τουρκίας να αναπτύξει ηγετικό ρόλο στην περιοχή της Υπερκαυκασίας, η σύγκρουση συμφερόντων Ρωσίας - Τουρκίας πρέπει να θεωρείται αναπόφευκτη.

Ερώτηση: Συμφέρει την Ελλάδα η άμεση διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη μετακομμουνιστική ανατολική Ευρώπη;

Απάντηση: Η ενοποίηση και η εμβάθυνση (και όχι η άκρατη διεύρυνση) της Ευρωπαϊκής Ένωσης συμφέρει τη χώρα μας. Όσο περισσότερο τα σύνορά μας ταυτίζονται με τα πολιτικά, οικονομικά, πολιτιστικά και αμυντικά σύνορα της Ε.Ε. (και της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης-ΔΕΕ) τόσο αυξάνονται τα διπλωματικά στοιχεία αποτροπής που διαθέτουμε έναντι της κύριας απειλής που αντιμετωπίζουμε (Τουρκία). Φυσικά, η ουσιαστική αποτροπή κάθε στρατιωτικής απειλής εναντίον μας εξασφαλίζεται μόνο με τη διατήρηση ισχυρών ελληνικών ενόπλων δυνάμεων με έμφαση στη διαιώνιση (ποιοτικά και ποσοτικά) της ελληνοτουρκικής ισορροπίας ισχύος. Συμφέρει, επίσης, στην Ελλάδα η αποφυγή ανταγωνιστικών πολιτικών για τη δημιουργία των λεγόμενων «αποκλειστικών σφαι-

Στο δίλημμα
«Ατλαντιστών –
Ευρωπαϊστών»
πρέπει να
επιλέγουμε τη
συνθετική λύση του
«ευρωατλαντισμού»

ρών επιρροής» (οικονομικής, πολιτικής, στρατιωτικής υφής) στα Βαλκάνια από χώρες όπως οι Γερμανία, Ιταλία, Αυστρία, Ελλάδα και Τουρκία και φυσικά ΗΠΑ, Ρωσία, Ιαπωνία κ.λπ.

Τα Βαλκάνια (μετακομμουνιστικές κοινωνίες) στην εύθραστη διαδικασία δημοκρατικής τους μεταμόρφωσης θα συνεχίσουν να αποτελούν περιοχή σχετικής αστάθειας και συγκρούσεων. Ο επιθυμητός ρόλος για την Ελλάδα είναι να εισφέρει (μαζί με τους κοινοτικούς εταίρους της) στη λύση του βαλκανικού προβλήματος και όχι να εμπλακεί σαν ένα τμήμα του.

Ερώτηση: Συμφέρει την Ελλάδα η άμεση διεύρυνση του NATO και της ΔΕΕ;

Απάντηση: Στο άμεσο μέλλον δεν συμφέρει την Ελλάδα η διεύρυνση του NATO. Μας συμφέρει «η πολιτική του προθαλάμου» (Partnership for Peace στο NATO και Association Agreements στην Ευρωπαϊκή Ένωση και τη ΔΕΕ).

Η προοπτική μελλοντικής ένταξης των μετακομμουνιστικών κρατών οπωσδήποτε συνεισφέρει στη διατήρηση ήπιου κλίματος στα Βαλκάνια και αλλού. Και φυσικά η πολιτική του προθαλάμου πρέπει να οδηγεί στο προβλεπόμενο μέλλον στην πραγματική ένταξη των χωρών που βρίσκονται στη λίστα αναμονής, γιατί αλλιώς η όλη υπόθεση θα θεωρηθεί ένας κυνικός εμπαιγμός τους.

Στο ευρύτερο πλαίσιο, μια πολιτική ενσωμάτωσης στο NATO και στην Ε.Ε. των πρώην κομμουνιστικών χωρών της Ανατολικής Ευρώπης (που αποκλείει τη Ρωσία) μπορεί να ενισχύσει τα εθνικιστικά, αυταρχικά και αποσταθεροποιητικά στοιχεία στη Ρωσία. Μια Ευρώπη που απομονώνει και αποκλείει τη Ρωσία είναι καταδικασμένη σε φοβερές περιπέτειες.

Διακυβερνητική Διάσκεψη και Δημοκρατία

του Γιώργου Παπαδημητρίου

Ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα, νομίζω προοπτικά το μείζον, που αντιμετωπίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η ελλείπουσα δημοκρατική συγκρότηση και νομιμοποίησή της. Οι διαστάσεις του προβλήματος αυτού και οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν εξαιτίας του για την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση έχουν αρχίσει από καιρό να συνειδητοποιούνται. Ωστόσο, οι αποφάσεις για την αντιμετώπισή του δεν είναι σε θέση να μας οδηγήσουν στον αναγκαίο και δυσεύρετο εκδημοκρατισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αξίζει να υπογραμμισθεί από την αρχή ότι όλα ανεξαιρέτως τα καταστατικά κείμενα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων δεν αναγνώρισαν στη δημοκρατική αρχή τη σημασία και τη βαρύτητα που της ανήκει για την οικοδόμηση μιας υπερεθνικής οργάνωσης δημοκρατικών πολιτειών. Η αναδρομή στην ιστορία τους βεβαιώνει του λόγου το ασφαλές.

Στις ιδρυτικές Συνθήκες απουσιάζει κάθε άμεση αναφορά στη δημοκρατία. Το κοινοτικό οικοδόμημα άρχισε λοιπόν να συγκροτείται με ψηφίδες μόνον αντιπροσωπευτικών θεσμών –όπως το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο–, θεσμών που δεν ήταν ασφαλώς πρόσφοροι να παράσχουν στην Κοινότητα και τα όργανά της άμεση δημοκρατική νομιμοποίηση. Αλλά και στην *Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη* του 1986 σημειώνεται μικρή μόνο πρόοδος. Η ανάγκη εκδημοκρατισμού της Κοινότητας προβάλλει βέβαια αναπόφευκτα στο προσκήνιο. Οι εξαιρετικά φειδωλοί ορισμοί της δεν είναι όμως σε θέση να επιφέρουν την τομή που ήταν εκ των πραγμάτων επιβεβλημένη, να αναδειχθεί δηλαδή το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε κεντρικό άξονα για τη διαμόρφωση των επιλογών και την προώθηση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Η κατάσταση δεν βελτιώθηκε, εξάλλου,

() Γιώργος Παπαδημητρίου είναι καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο Αθηνών.

ουσιαστικά ούτε με τη *Συνθήκη του Μάαστριχτ*. Σ' αυτήν πυκνώνουν οι άμεσες ή έμμεσες αναφορές στη δημοκρατία και, κατ' επέκταση, την ανάγκη δημοκρατικής συγκρότησης της Ένωσης. Οι συντάκτες της προτίμησαν πάντως την προδιαγεγραμμέ-

νη πορεία του αργόσυρτου εκδημοκρατισμού της, διστάζοντας να επωμισθούν με τρόπο απτό την ιστορική ευθύνη για την πραγματοποίησή του. Δεν υπάρχει λοιπόν καμιά αμφιβολία ότι, και υπό την ισχύ της Συνθήκης του Μάαστριχτ, η δημοκρατική νομιμοποίηση της κοινοτικής εξουσίας εξακολουθεί να στηρίζεται κυρίως, έμμεσα και αντανάκλαστικά, στη νομιμοποίηση των κυβερνήσεων των μελών της Ένωσης. Το φαινόμενο που περιέγραψα σε αδρές γραμμές είναι γνωστό στην τρέχουσα πολιτική και θεσμική συζήτηση με το όνομα *έλλειμμα δημοκρατίας*. Πρόκειται πάντως για τη μία όψη του, αφού –όπως μου δόθηκε η ευκαιρία να εξηγήσω σε άλλα δημοσιεύματά μου– το κοινοτικό έλλειμμα δημοκρατίας συνοδεύεται από το *εθνικό έλλειμμα δημοκρατίας*. Το τελευταίο μάλιστα προσλαμβάνει στη χώρα μας εκρηκτικές διαστάσεις.

ΠΟΙΕΣ ΘΕΣΜΙΚΕΣ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΕΣ;

Ενόψει της *Διακυβερνητικής Διάσκεψης* το ζήτημα θα τεθεί οπωσδήποτε εκ νέου επί τάπητος, μένει δε να προσδιορισθούν οι όροι για τη συζήτησή του. Ερωτάται λοιπόν: Αρκεί η προσπάθεια σταδιακής υπέρβασης του ελλείμματος δημοκρατίας και στις δύο εκδοχές του; Και αν ναι, με ποια μέσα θα μπορούσε να επιτευχθεί καλύτερα ο στόχος αυτός, χωρίς ανεπιθύμητους τριγμούς στο θεσμικό οικοδόμημα της Ένωσης; Με ποιες θεσμικές πρωτοβουλίες θα αρχίσει να ξεπερνιέται το εθνικό έλλειμμα δημοκρατίας στη χώρα μας; Μήπως θα έπρεπε να εγκαταλείψουμε τον προσδιορισμό του προβλήματος που εξετάζουμε με αρνητικό τρόπο και, αντί να ομιλούμε για έλλειμμα δημοκρατίας, να προσβλέπουμε ευθέως στην προοπτική για τη *δημοκρατική συγκρότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθαυτήν και τη δημοκρατική νομιμοποίηση της εξουσίας της*;

Τα ερωτήματα αυτά προβάλλουν επιτακτικά και θέτουν τον «δάκτυλο επί τον τύπο των ήλων» για ένα πρόβλημα με υπαρκτά κυριολεκτικά για την πορεία και το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης διαστάσεις. Επιβάλλεται να συνειδητοποιηθεί, επιτέλους, ότι η αντιμετώπιση του ελλείμματος δημοκρατίας δεν επιδέχεται άλλη καθυστέρηση. Και ακόμη, ότι πρέπει κάποτε να αρχίσουμε να συζητούμε –όχι από αρνητική, αλλά από θετική αφετηρία– τη δόμηση του θεσμικού οικοδομήματος της Ένωσης ως προδρόμου της μελλοντικής Δημοκρατικής Ομοσπονδιακής Ευρωπαϊκής Πολιτείας με πρωταρχικό γνώμονα τη δημοκρατική αρχή. Ως τότε, άραγε, είναι δυνατό να διατηρούμε την αντίφαση, τα μέλη της Ένωσης να ενστερνίζονται για την οργάνωση και τη λειτουργία τους τις δημοκρατικές αξίες, να αντιστέκονται όμως «με νύχια και δόντια» στη δημοκρατική συγκρότηση και νομιμοποίηση της Ένωσης; Πρόκειται, νομίζω για την πιο ακραία αντίφαση που διακρίνει σήμερα,

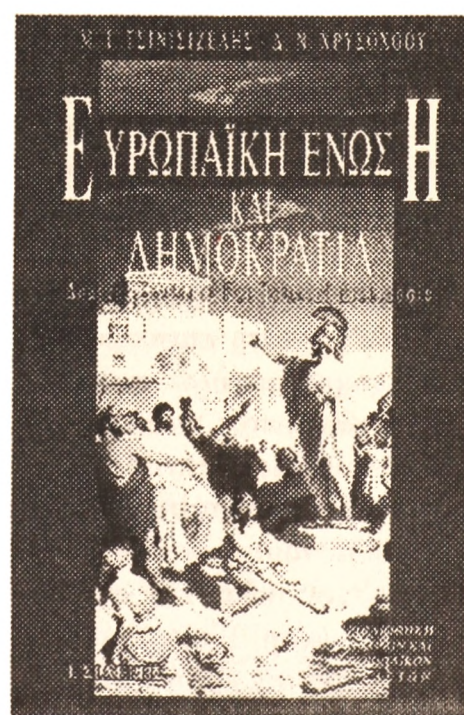
**Επιβάλλεται να
συνειδητοποιηθεί
ότι η αντιμετώπιση
του ελλείμματος
δημοκρατίας δεν
επιδέχεται άλλη
καθυστέρηση και
ότι πρέπει να
συζητούμε από
θετική αφετηρία.**

σε μια κρίσιμη στιγμή της εξέλιξής του, τον ευρωπαϊκό θεσμικό πολιτισμό προεχόντως στο επίπεδο της Ένωσης.

Η πορεία που ακολουθούμε μπορεί να είναι μακρά και βασανιστική, είναι όμως αναγκαστικά μονόδρομη. Και το σημαντικότερο, είναι νομοτελειακή. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και οι επιμέρους πολιτείες πρέπει, δίχως άλλη καθυστέρηση, να εμπλουτισθούν με νέους θεσμούς και νέες πρακτικές. Θεσμούς και πρακτικές, που προσφέρονται να αναζωογονήσουν τη δημοκρατία στην πράξη, να φέρουν τον πολίτη κοντά τους και να συμβάλλουν στην ανάδειξη των λαών ως πραγματικών πρωταγωνιστών της Ευρωπαϊκής Ολοκλήρωσης. Ο κίνδυνος του μαρασμού και της απίσχνασής της είναι διαφορετικά αναπόφευκτος. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, ο προβληματισμός στη Διακυβερνητική Διάσκεψη για τη διεύθυνση και τη διάχυση των δημοκρατικών ιδεών και θεσμών στο οικοδόμημα της Ένωσης πρέπει να αποκτήσει τη θέση που του ανήκει. Πρέπει δηλαδή να αποβεί το κεντρικό σημείο αναφοράς όλων των αναζητήσεων κατά τη θεσμική διεύθυνση και ανάπτυξή της.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ Ι. ΣΙΔΕΡΗΣ

Βιβλία για την Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση

ΥΙΟΙ ΑΝΔΡΕΟΥ ΣΙΔΕΡΗ Ο.Ε. ΣΤΑΔΙΟΥ 44, ΑΘΗΝΑ 105 64 ΤΗΛΕΦΩΝΟ: 3229638 FAX: 3245052

Κυριαρχία των θεσμών ή κυριαρχία των (ισχυρών) χωρών;

του Π. Κ. Ιωακειμίδη

Η αναθεώρηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ για την Ευρωπαϊκή Ένωση¹, ελάχιστους μήνες μετά τη θέση της σε ισχύ (1 Νοεμβρίου 1993), στο πλαίσιο της Διακυβερνητικής Διάσκεψης που θα αρχίσει επίσημα τις εργασίες της το 1996, αποτελεί επιταγή της ίδιας της Συνθήκης.

Ταυτόχρονα όμως αποτελεί «επιταγή» της νέας πραγματικότητας, νέων συνθηκών, νέων προκλήσεων που έχουν δημιουργηθεί στον ευρωπαϊκό χώρο μετά τις δραματικές αλλαγές στην Ανατολική Ευρώπη και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Οι αλλαγές αυτές δημιούργησαν ένα εντελώς διαφορετικό περιβάλλον στην ήπειρο². Το περιβάλλον αυτό χαρακτηρίζεται από νέα πολιτική δυναμική, νέες απειλές, νέους κινδύνους, αστάθεια και ρευστότητα. Αποστολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι να συμβάλει στην αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών, στη σταθεροποίηση ολόκληρης της ηπείρου. Ο μόνος τρόπος για να πετύχει αυτό είναι με τη βαθμιαία ενσωμάτωση των χωρών της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης (καθώς και Κύπρου και Μάλτας) στους κόλπους της. Η διεύρυνση αποτελεί μια ιστορική επιλογή που η Ε.Ε. δεν έχει το περιθώριο να αποκλείσει.

Από την άλλη μεριά, η Ένωση προχωρεί στην οικονομική και νομισματική ένωση (ΟΝΕ) στη βάση ρυθμίσεων και θεσμικού συστήματος που έχει αναπόφευκτα αμιγώς ομοσπονδιακό χαρακτήρα. Πλήρης νομισματική ένωση ομοσπονδιακού χαρακτήρα χωρίς ισχυρή πολιτική ένωση παρόμοιου χαρακτήρα είναι φυσικά δύσκολο να λειτουργήσει αποτελεσματικά. Αλλά η Συνθήκη του Μάαστριχτ, ενώ προβλέπει την ομοσπονδιακή νομισματική ένωση, είναι ιδιαίτερα αδύνατη σε ό,τι αφορά την πολιτική ένωση. Το θεσμικό αυτό έλλειμμα θα πρέπει να καλυφθεί. Στο σημείο αυτό η Γερμανία προβάλλει την πε-

ρισσότερο συνεπή και προοπτικά ρεαλιστική θέση, επιμένοντας ότι για να υπάρξει η ΟΝΕ θα πρέπει παράλληλα να προωθηθεί η πολιτική, θεσμική ένωση στα πλαίσια της αναθεώρησης της Συνθήκης. Αλλά, όπως ορθά υποστηρίζει η Συνομοσπονδία Ευρωπαϊκών Συνδικάτων, για να υπάρξει και η «Κοινωνική Ευρώπη» απαιτείται επίσης η ομοσπονδιακή συγκρότηση της Ε.Ε³.

ΑΠΟΚΡΥΣΤΑΛΛΩΜΕΝΕΣ ΤΑΣΕΙΣ

Οι λόγοι αυτοί συνηγορούν υπέρ της άποψης ότι το κεντρικό θέμα της αναθεώρησης θα είναι η θεσμική προσαρμογή και ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης παράλληλα με την ανάπτυξη της κοινής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ). Χωρίς τη «θεσμική προσαρμογή» η Ένωση θα βρεθεί σε αδυναμία να προχωρήσει είτε στη διεύρυνσή της είτε

στην ολοκλήρωση της διαδικασίας για την ΟΝΕ. Το όλο ενωσιακό οικοδόμημα μπορεί δηλαδή να τεθεί σε κίνδυνο εάν η Διακυβερνητική Διάσκεψη δεν επιφέρει τις θεσμικές αλλαγές και προσαρμογές.

Ωστόσο, έχουν ήδη αποκρυσταλλωθεί δύο κυρίως τάσεις γύρω από το επίμαχο θέμα. Η μία, που εκφράζεται κυρίως από τη Γερμανία και τις χώρες Μπενελούξ (Βέλγιο, Λουξεμβούργο, Ολλανδία) επιδιώκει την προώθηση της πολιτικής ένωσης στη βάση του ομοσπονδιακού προτύπου που στηρίζεται σε ισχυρούς κεντρικούς θεσμούς υπερεθνικού χαρακτήρα, δημοκρατικά νομιμοποιημένους (ενίσχυση Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου) και αποτελεσματική κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας. Η δεύτερη άποψη συγκεντρώνει μια ανομοιογενή ομάδα χωρών (Γαλλία, Βρετανία, κ.ά.) που τονίζει τον διακυβερνητικό, διακρατικό χαρακτήρα της Ε.Ε. και των προοπτικών της. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η άποψη που εκφράζεται από τη Γερμανία και τις χώρες Μπενελούξ για το ομοσπονδιακό πρότυπο έχει εσωτερική λογική και συνέπεια, ιδιαίτερα θεωρημένη στην προοπτική της ΟΝΕ και της διεύρυνσης.

ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΟ ΠΡΟΤΥΠΟ

Μια μικρή χώρα (όπως η Ελλάδα) οφείλει να έχει ξεκάθαρη και συγκεκριμένη άποψη ως προς το πρότυπο της Ένωσης που επιθυμεί – ως προς το πρότυπο της Ένωσης που εξυπηρετεί και μεγιστοποιεί τα εθνικά της συμφέροντα. Και για την Ελλάδα η ύπαρξη κεντρικών ισχυρών ενωσιακών θεσμών (που είτε ομολογείται είτε όχι θα είναι ομοσπονδιακής έμπνευσης και προοπτικής) συνιστά βασική προϋπόθεση για τη διαφύλαξη της θεσμικής θέσης στην Ε.Ε. και τη μεγιστοποίηση των ελληνικών συμφερόντων και απόψεων. Η διακυβερνητική, χαλαρή θεσμική συγκρότηση

¹ Ο Παναγιώτης Ιωακειμίδης είναι επίκ. καθηγητής της Ευρωπαϊκής Ενοποίησης στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Στο άρθρο του εκφράζει προσωπικές απόψεις.

επιτρέπει στις ισχυρές χώρες να κυριαρχούν στη διαδικασία διαμόρφωσης πολιτικής και αυτό βεβαίως δεν συμφέρει μια χώρα όπως την Ελλάδα. Κάπως σχηματικά, ενώ στο υπερεθνικό ομοσπονδιακό πρότυπο κυριαρχούν οι θεσμοί, στο διακυβερνητικό πρότυπο κυριαρχούν χώρες, οι ισχυρές χώρες-μέλη¹. Αυτονόητο είναι συνεπώς το πρότυπο που θα πρέπει να στηρίξει η Ελλάδα με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Τούτο ισχύει ιδιαίτερα, καθώς για την Ελλάδα η ύπαρξη και λειτουργία ισχυρής ένωσης συνιστά -θα πρέπει να συνιστά- πρωταρχικό εθνικό συμφέρον και στόχο, μια Ένωση, όμως, με ισχυρούς θεσμούς, ισχυρές πολιτικές και προϋπολογισμό, αποτελεσματική κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική άμυνας και ασφάλειας. Το πρότυπο αυτό δεν εξυπηρετεί μόνο τα εθνικά ελληνικά συμφέροντα και απόψεις. Ανταποκρίνεται στις προκλήσεις που η σημερινή Ευρώπη αντιμετωπίζει.

ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Και η Ελλάδα, όπως κάθε χώρα, οφείλει να τοποθετεί απόψεις, στόχους και επιδιώξεις της μέσα στα ευρύτερα πλαίσια στόχων και δυναμικής της Ε.Ε. Μερικές φορές η χώρα μας κατηγορείται ότι το μόνο

που την ενδιαφέρει είναι να διασφαλίσει ότι σε ένα κείμενο περιέχεται η λέξη «συννοχή» και δεν περιέχεται η λέξη «Τουρκία»! Κατηγορείται δηλαδή για κοντόθωρη προσέγγιση. Η κατηγορία αυτή θα πρέπει να αποδειχθεί ότι είναι άδικη, θα πρέπει δηλαδή να αποδειχθεί ότι η Ελλάδα έχει όραμα, άποψη για το σύνολο της Ευρώπης, στρατηγική και πρότυπο για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Με βάση τα παραπάνω, άποψή μου είναι ότι η Ελλάδα, με μια πρωτοβουλιακή στρατηγική που θα στοχεύει στην ανάπτυξη, προσαρμογή, ισχυροποίηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (προκειμένου να ανταποκριθεί στις νέες προκλήσεις και κυρίως αυτή της διεύρυνσης), θα πρέπει να διαπραγματευθεί με ανυποχώρητη σκληρότητα τη θεσμική ανάπτυξη καθώς και την ανάπτυξη της κοινής εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας και άμυνας, με ρυθμίσεις που θα συνεπάγονται την πλήρη προστασία των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης και των χωρών-μελών της.

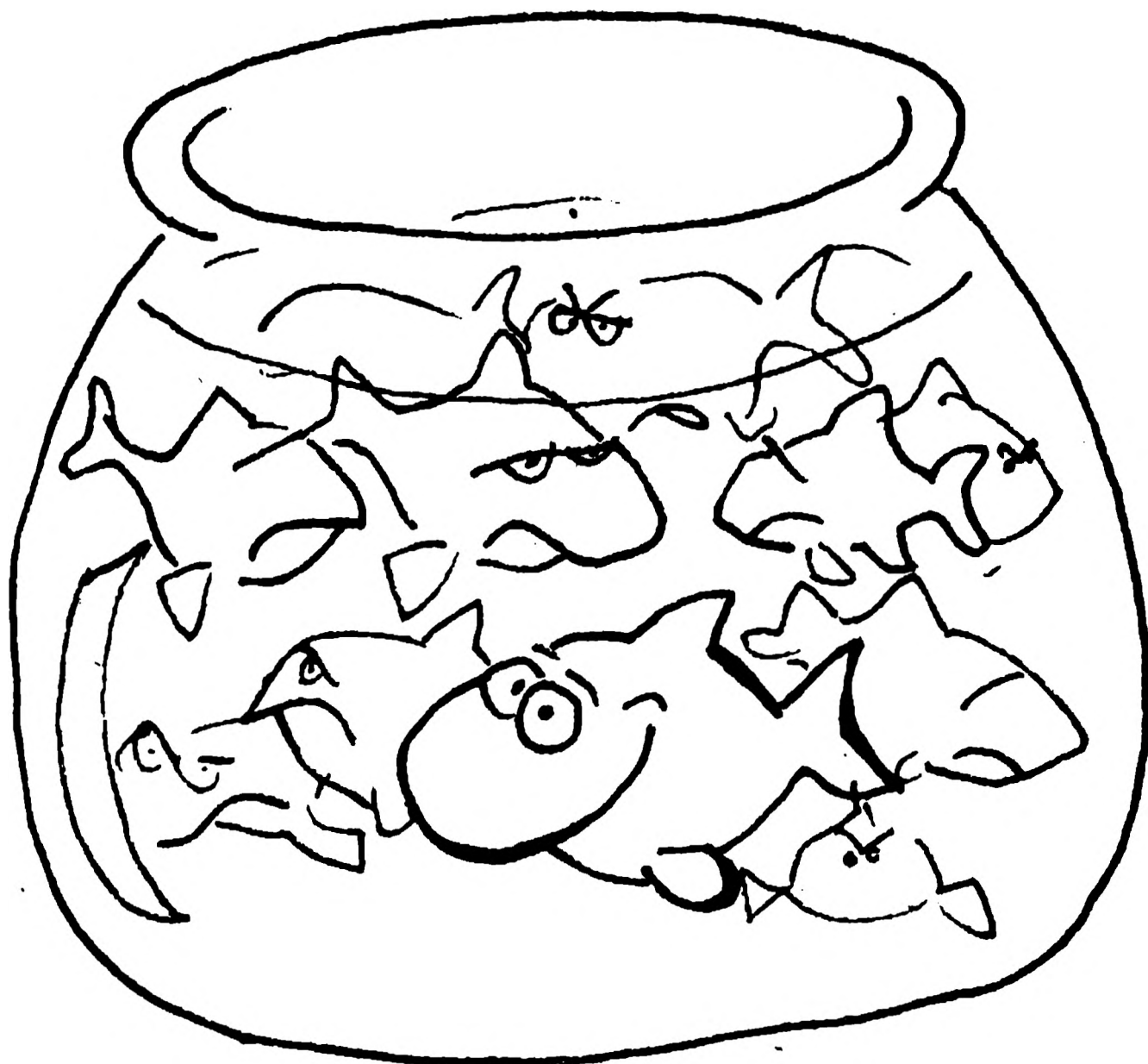
Η επιδίωξη αυτή προϋποθέτει μια δέσμη επιμέρους τοποθετήσεων που θα έχουν εσωτερική λογική και συνέπεια (συγχώνευση ΔΕΕ σε Ε.Ε. κ.λπ.). Αυτό θα πρέπει να είναι η πρωταρχική επιδίωξη στη δια-

Η Ελλάδα με μια
πρωτοβουλιακή
στρατηγική θα
πρέπει να
διαπραγματευθεί
με ανυποχώρητη
σκληρότητα τη
θεσμική ανάπτυξη
της Ευρωπαϊκής
Ένωσης.

πραγμάτευση που θα εντάσσεται όμως μέσα σε μια συνολική «Integrationist προσέγγιση». Εάν στις διαπραγματεύσεις για την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1985/86) και τη συνθήκη του Μάαστριχτ (1990/91) η Ελλάδα έθεσε ως στόχο και πέτυχε τη θέσπιση και ενίσχυση της έννοιας και στόχου της *συννοχής*, στη διαπραγμάτευση του 1996 παρέχεται η ευκαιρία για την αναγνώριση, κατοχύρωση, προστασία των εξωτερικών συνόρων στο πλαίσιο μιας ολοκληρωμένης εξωτερικής πολιτικής. Μια τέτοια πολιτική δεν μπορεί παρά να στηρίζεται σε κάποιο βαθμό σε μεθόδους λήψης αποφάσεων με (ειδική) πλειοψηφία. Αυτό όμως που έχει σημασία για την Ελλάδα είναι οι στόχοι που καλύπτονται από την ΚΕΠΠΑ. Εάν οι βασικοί στόχοι μας καλυφθούν, τότε η μέθοδος λήψης αποφάσεων αποκτά εντελώς διαφορετικό περιεχόμενο. Τότε η ειδική πλειοψηφία μπορεί να αποτελεί βασική προϋπόθεση για τη μεγιστοποίηση των επιδιώξεών μας...

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βλ. Π. Κ. Ιωακειμίδης, *Ευρωπαϊκή Πολιτική Ένωση*, Αθήνα, Θεμέλιο 1993.
2. Π. Κ. Ιωακειμίδης, *Η Αναθεώρηση της Συνθήκης του Μάαστριχτ*, Αθήνα, Θεμέλιο 1995.
3. Για τις θέσεις της Συνομοσπονδίας Ευρωπαϊκών Συνδικάτων (ETUC) πάνω στην αναθεώρηση της Συνθήκης, βλ. *Agence Europe Documents*, 20 Μαΐου 1995.
4. D. Marquand, «Reinventing Federalism: Europe and the Left», στο D. Miliband (επ.), *Reinventing the Left*, London, Polity Press 1994.

Κοινή πολιτική ασφάλειας και άμυνας

του Κωνσταντίνου Λυμπερόπουλου

Δύο είναι τα βασικά προβλήματα της Ευρώπης αλλά και της Ελλάδας σήμερα: Το πρόβλημα της υλοποίησης της ΟΝΕ (Οικονομική και Νομισματική Ένωση) και το πρόβλημα Ασφάλειας και Άμυνας. Το πρώτο χωρίς να αποτελεί αντικείμενο της διαπραγμάτευσης του 1996, γιατί οι ρυθμίσεις για την ΟΝΕ έχουν αποφασισθεί στο Μάαστριχτ, σκιάζει υπέρμετρα τις διαπραγματεύσεις με όλα αυτά τα σενάρια για μια Ευρώπη πολλών ταχυτήτων – είτε για τον «σκληρό πυρήνα» των Γερμανών πρόκειται είτε για τους ομόκεντρους κύκλους των Γάλλων. Το δεύτερο, αντίθετα, ενώ αποτελεί αντικείμενο της Διακυβερνητικής, κατά ρητή πρόβλεψη της Συνθήκης του Μάαστριχτ, δεν φαίνεται να βρίσκεται στο κέντρο του προβληματισμού είτε στην Ευρώπη είτε στην Ελλάδα.

Διαρκούσαν ακόμη οι διαπραγματεύσεις για τη Συνθήκη του Μάαστριχτ όταν στο τέλος του 1991 άρχισε η διαδικασία διαλύσεως της μιας από τις δύο υπερδυνάμεις, ενώ η Γιουγκοσλαβία βρισκόταν στα πρόθυρα εμφυλίου πολέμου.

Ήταν από τότε βέβαιο ότι άρχιζε μια περίοδος ρευστότητας και υψηλών κινδύνων αποσταθεροποίησης στα σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης νοτιοανατολικά στα Βαλκάνια, ανατολικά στις χώρες της Ένωσης Ανεξαρτήτων κρατών και νότια στη Μεσόγειο, και ήταν πολλοί εκείνοι που εξέφραζαν τους φόβους αυτούς κυρίως από τις μικρές χώρες, διότι οι μεγάλες προτιμούσαν να διατηρήσουν την ανεξαρτησία κινήσεων που τους έδινε η κατάρρευση του σοβιετικού ογκόλιθου.

Σήμερα, τέσσερα χρόνια μετά, οι φόβοι αυτοί επαληθεύτηκαν. Η κατάρρευση των ολοκληρωτικών καθεστώτων στην Ανατολική Ευρώπη απελευθέρωσε καινούργιες ισχυρές δυνάμεις, που όσο και αν βρίσκουν τις ρίζες τους στην καταπίεση του

σοβιετικού ολοκληρωτισμού απόκτησαν δική τους δυναμική, απεδείχθησαν αποσταθεροποιητικές και επικίνδυνες και οδήγησαν σε καταστάσεις εκτός ελέγχου που προκαλούν δέος και αποτροπιασμό.

ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΑΜΥΝΑ

Το χειρότερο είναι ότι οι νέες αυτές δυνάμεις, είτε για εθνικιστικό επεκτατισμό πρόκειται είτε για αποσχιστικό εθνισμό είτε τέλος για θρησκευτικό φανατισμό, ενίσχυσαν επικίνδυνα τις εθνοκεντρικές τάσεις μέσα στην ίδια την Ευρωπαϊκή Ένωση, που εκδηλώθηκαν έντονα στη γιουγκοσλαβική κρίση και συνέβαλαν σε μεγάλο βαθμό στην τραγωδία της χώρας αυτής και στο σημερινό αδιέξοδο.

Η πολιτική της Ενωμένης Γερμανίας, οι αμφιταλαντεύσεις της Γαλλίας και της Βρετανίας, που επέτρεψαν με την πολιτική τους την ανάμειξη εξευρωπαϊκών δυνάμεων με διαφορετική οπτική γωνία και μη συμπίπτοντα εν πολλοίς συμφέροντα, όχι μόνο συνέβαλαν στο γιουγκοσλαβικό χάος αλλά και ετόνωσαν τις φυγόκεντρες δυνάμεις στην Ευρώπη, καθιστώντας σχεδόν αδύνατη κάθε ουσιαστική πρόοδο προς την Πολιτική Ένωση.

Το μεγάλο μάθημα από το χειρισμό της γιουγκοσλαβικής κρίσης είναι ότι εάν η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν αποφασίσει να αντιμετωπίσει ενωμένη τέτοιου είδους κρίσεις, θα συνεχίσει να συμπεριφέρεται σαν πολιτικά ασήμαντος σχηματισμός, οπότε θα χάσει πλήρως τον έλεγχο της καταστάσεως όχι μόνο στην περιφέρεια αλλά και μέσα στον ίδιο τον κορμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η πορεία προς την πολιτική αποδυνάμωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ευκρινής και, εάν οι φυγόκεντρες δυνάμεις δεν ελεγχθούν εγκαίρως, θα οδηγήσουν στην τελεία αποσύνθεση της Ένωσης σε μια ζώνη ελευθέρων ανταλλαγών.

Μια τέτοια εξέλιξη για τις μικρές χώρες, και ιδιαίτερα την Ελλάδα, με ειδικά προβλήματα άμυνας και ασφάλειας, θα σημαίνει μια νέα περίοδο εξάρτησης από τα παιχνίδια και τους ανταγωνισμούς των μεγάλων.

Αντίθετα, η ενίσχυση της Πολιτικής Ένωσης που σημαίνει εδραίωση της Εξωτερικής Πολιτικής με αυτόνομη Ευρωπαϊκή Άμυνα και παράλληλη ενίσχυση της συνοχής του θεσμικού πλαισίου, όπου οι αποφάσεις θα λαμβάνονται συλλογικά στο πλαίσιο της Ένωσης, αποτελεί τη μόνη ορατή ασπίδα των μικρών κρατών απέναντι στην αυθαιρεσία των μεγάλων.

Παρά ταύτα και παρά το προφανές συμφέρον που έχουν οι μικρές χώρες της Ένωσης να καταστήσουν τις ρυθμίσεις Ασφαλείας και Άμυνας κεντρικό σημείο της παρεμβάσεώς τους στη διαπραγμάτευση, μέχρι στιγμής φαίνονται να παρασύρονται και να αποδέχονται το πλαίσιο προβληματισμού των μεγάλων.

Θα περίμενε κανείς μια χώρα σαν την Ελλάδα, με άπειρα προβλήματα ασφάλειας στον περίγυρό της, να επικεντρώσει τον προβληματισμό της στα θέματα Ασφάλειας και Άμυνας της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο Κωνσταντίνος Λυμπερόπουλος είναι πρέσβης.

και έγκαιρα να αναζητήσει συμμαχίες με άλλους «μικρούς» αναλαμβάνοντας έτσι και την πρωτοπορία μιας κινήσεως που και τη χώρα θα συνέφερε και την Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολό της.

Έχει αποδειχθεί ότι κανένας Οργανισμός Ασφαλείας κάτω από τα σημερινά δεδομένα δεν προσφέρεται να δώσει ικανοποιητική απάντηση στο κεντρικό πρόβλημα της Ελλάδος που είναι η διασφάλιση των συνόρων της και η αξιόλογη θωράκισή της ώστε να είναι αποτρεπτική κάθε εξωτερικής απειλής.

Η ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΚΗ ΛΟΓΙΚΗ

Μόνο η Ευρωπαϊκή Ένωση, εάν και όταν γίνει πραγματική Πολιτική Ένωση ομοσπονδιακής λογικής και αποκτήσει Πολιτική Άμυνας και αυτόνομους αμυντικούς μηχανισμούς, θα είναι σε θέση να εξασφαλίσει την άμυνα των συνόρων της και επομένως των χωρών-μελών της.

Βρισκόμαστε πράγματι μακριά από μια τέτοια προοπτική και ίσως είναι πλέον αργά για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο το 1996. Αυτή όμως η αρνητική διαπίστωση κάθε άλλο παρά πρέπει να μας αποτρέψει από τους στόχους μας. Αντίθετα, έχοντας συνείδηση των κινδύνων που περικλείει η αντίθετη προοπτική «διακυβερνητικών» ρυθμίσεων, θα πρέπει όλη μας η προσπάθεια να κατευθύνεται προς την υιοθέτηση ρυθμίσεων ομοσπονδιακής λογικής που θα οδηγήσουν στο μέλλον στην Πολιτική Ένωση με αμυντικούς μηχανισμούς.

Γι' αυτό και μόνο το λόγο η Ελλάδα θα πρέπει να ταχθεί με τις δυνάμεις εκείνες που προωθούν την Πολιτική Ένωση και

τις θεσμικές ρυθμίσεις ομοσπονδιακής λογικής, διότι μόνο έτσι θα καταστεί δυνατή μια Ευρωπαϊκή Άμυνα που θα στηρίζεται σε αυτόνομους μηχανισμούς συνεργαζόμενους με την Ατλαντική Συμμαχία αλλά αυτοδύναμους.

Η αμφίσημη λύση που δόθηκε στο Μάαστριχτ στο θέμα αυτό ως έσχατος συμβιβασμός δεν ικανοποιεί πλέον το στόχο της Πολιτικής Ένωσης. Ενώ η αρχική επιδίωξη της πλειοψηφίας των κρατών-μελών ήταν να καταστήσει τη ΔΕΕ -Οργανισμό αμιγώς ευρωπαϊκό- τον αμυντικό βραχίονα της ΔΕΕ, με το συμβιβασμό του Μάαστριχτ η ΔΕΕ έγινε στην ουσία παράρτημα της Ατλαντικής Συμμαχίας.

Για το λόγο αυτό η ΔΕΕ, κατά την άποψή μας, θα πρέπει να αφεθεί να εκμετρήσει τα του βίου της το 1998, όταν θα έχει συμπληρώσει την πεντηκονταετία που προβλέπει η Συνθήκη των Βρυξελλών.

Στη θέση της θα πρέπει να επιδιωχθεί στη Διακυβερνητική του 1996 να αναπτυχθεί μια αυτόνομη ευρωπαϊκή αμυντική πολιτική με την ενσωμάτωση των ρυθμίσεων της Συνθήκης των Βρυξελλών στην Ευρωπαϊκή Συνθήκη που θα προκύψει από τη Διακυβερνητική.

Αυτή είναι η πιο συμφέρουσα λύση για την Ελλάδα και αυτή θα πρέπει να αποτελέσει τον κεντρικό πυρήνα της ελληνικής στρατηγικής για το 1996, να επιδιωχθεί επίμονα σε όλα τα επίπεδα και σε όλους τους χώρους από τώρα και να αποτελέσει την απαραίτητη προϋπόθεση για να συμφωνήσει η Ελλάδα σε άλλες ρυθμίσεις που προβάλλονται από άλλες χώρες-μέλη επίμονα.

Θα πρέπει να καταστεί σαφές προς πάσαν κατεύθυνση ότι η Ελλάδα προωθεί ρυθμίσεις που ενισχύουν την Κοινή Εξωτερική Πολιτική μέσα σε ένα γενικότερο πλαίσιο ομοσπονδιακής λογικής που θα συμπεριλαμβάνει και την άμυνα των χωρών-μελών και θα καθιστά την Κοινή Εξωτερική Πολιτική της Ενώσεως πιο αξιόπιστη και αποτελεσματική. Αποσπασματικές λύσεις όπως η κατάργηση της ομοφωνίας μέσα στο σημερινό πλαίσιο ούτε αποδεκτές είναι αλλά ούτε αποτελεσματικές. Θα χρειασθεί μια βαθύτερη αναθεώρηση των ρυθμίσεων της ΚΕΠΠΑ για να αποκτήσει η Ένωση το απαραίτητο πολιτικό βάρος στο χώρο της, που της υπαγορεύουν οι διεθνείς υποχρεώσεις της και οι σημερινοί συσχετισμοί δυνάμεων.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: Νέα Ελληνική
Γραμματεία

Το έπος του 1940

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Το έπος του 1940

(Με 486 σελίδες
και 94 εικόνες)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον
Ελληνικό Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8, 106 79

Τέμνουσες διαφορές

του Γιώργου Γερόπουλου

Σε λίγες ημέρες οι 15 ηγέτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης θα θέσουν στο τραπέζι της συζήτησης, κατά τη διάρκεια της Συνόδου Κορυφής στις Κάννες, τα ζητήματα που αφορούν την προοπτική της Ευρώπης, ενόψει της Διακυβερνητικής Διάσκεψης του '96. Τα μεγάλα ερωτήματα που θα τεθούν στη Διάσκεψη, δηλαδή ο χαρακτήρας της Ένωσης –Ομοσπονδία ή Συνομοσπονδία–, η αντιμετώπιση του δημοκρατικού ελλείμματος, η πορεία της ΟΝΕ, η συγκρότηση της ΚΕΠΠΑ, η διεύρυνση και η μέθοδος νομιμοποίησης των αποτελεσμάτων δημιουργούν οριζόντιες διαιρέσεις στον πολιτικό κόσμο της χώρας και διαμορφώνουν ένα νέο πεδίο αντιπαράθεσης.

Στο συντηρητικό χώρο παρατηρείται μια προσπάθεια εξωραϊσμού της πολιτικής της Ν.Δ. για την Ευρώπη, καθώς περιορίζεται σε γενικόλογες διακηρύξεις πίστωσης στην Ενωμένη Ευρώπη. Ο ευρωπαϊσμός του ιδρυτή του κόμματος έχει επηρεάσει βαθύτατα τα στελέχη της Ν.Δ., τα οποία εμφανίζονται υπέρμαχο της ομοσπονδιακής κατεύθυνσης της κοινότητας.

Οι διαφορές που έχουν εμφανισθεί στο Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, μεταξύ των γερμανών χριστιανοδημοκρατών και των γάλλων γκυλλιστών για το χαρακτήρα της Ένωσης προς το παρόν δεν αγγίζουν τη Ν.Δ.

Στο ΠΑΣΟΚ, η «ομάδα των τεσσάρων», ο Χρήστος Παπουτσής αλλά και ο Άκης Τσοχατζόπουλος, ηγούνται στο μπλοκ των ευρωπαϊστών. Όσο και εάν για λόγους τακτικής θεωρούν ότι μια συζήτηση, σε αυτή τη φάση, για τον ομοσπονδιακό χαρακτήρα είναι πρόωπη, είναι εμφανές ότι προσβλέπουν σε αυτόν. «Η πολιτική ένωση είναι η θετική λύση στα προβλήματα των πολιτών της Ευρώπης και υπόσχεται ένα καλύτερο μέλλον στις επόμενες γενιές» τονίζει ο Παρασκευάς Αυγερινός και προσθέτει: «Η Ευρώπη οφείλει να επιλέξει εάν θα προχωρήσει στην πολιτική ένωσή της ή θα παλινδρομήσει σε μια ζώνη ελεύθερων συναλλαγών».

Από την άλλη πλευρά, οι εθνοκεντριστές,

οι οποίοι εκφράζονται κυρίως από κεντρογενείς βουλευτές, όπως οι κ.κ. Πεπονής, Καψής και Βερυβάκης, καταθέτουν τις αντιρρήσεις τους για την προσπάθεια μεταφοράς εξουσιών από το εθνικό κέντρο στο ευρωπαϊκό. Η ιστορική στιγμή, η κατάσταση στα Βαλκάνια και η ένταση στα εθνικά μας προβλήματα, τους διευκολύνει στην επιχειρηματολογία τους, ενώ στο μέλλον θα συναντηθούν με βουλευτές της ΠΟΛ.ΑΝ. που δεν έχουν διαμορφώσει άποψη για το ευρωπαϊκό γίγνεσθαι, καθώς και με εθνικιστές της Ν.Δ.

ΣΚΕΠΤΙΚΙΣΤΕΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΡΡΗΣΕΙΣ

Σε κυβερνητικό επίπεδο επικρατεί σκεπτικισμός για το ευρωπαϊκό μέλλον. Την όλη προσπάθεια διαμόρφωσης των θέσεων καθοδηγεί ο Ευάγγελος Βενιζέλος, ο οποίος αν και ευρωπαϊστής δεν παύει να διακρίνεται από έντονο πραγματισμό. Οι κυβερνητικές θέσεις χαρακτηρίζονται από τους ευρωπαίους ως ευχολόγιο που δεν αποτελούν ένα συγκροτημένο πλαίσιο απόψεων-προτάσεων. Αδυναμία χάραξης ευρωπαϊκής πολιτικής ή αίσθηση των μικρών δυνατοτήτων παρέμβασης στο υπάρχον κοινοτικό πλαίσιο.

Ο Δ. Τσοβόλας, εκφραστής των λαϊκιστών, είναι σαφής: Αρνείται την ευρωπαϊκή προοπτική καθώς υπογραμμίζει ότι «η Ευρώπη είναι ενάντια στους λαούς και τους πολίτες»

και προσθέτει ότι «η ΕΟΚ είναι δημιούργημα του ψυχρού πολέμου».

Κοινό πεδίο με τις απόψεις του ΚΚΕ, το οποίο, πιστό στην αντιευρωπαϊκή του πολιτική, αρνείται οποιαδήποτε εκχώρηση εξουσιών σε υπερεθνικά κέντρα και επαναλαμβάνει την αντίθεσή του στην ενοποιητική διαδικασία. Πάντως, η πολιτική αυτή συναντά τις αντιστάσεις όμορων ιδεολογικών κομμάτων.

Ενδεικτικές είναι οι διαφωνίες που προέκυψαν κατά τη διάρκεια της συνάντησης των εκπροσώπων των ΚΚ της Γαλλίας, Γερμανίας, Ισπανίας, Ιταλίας και Πορτογαλίας στην Αθήνα. Οι ιδεολογικοί εταίροι του ΚΚΕ αναζητούν την αριστερή εναλλακτική πρόταση και όχι τη φυγή προς τον εθνικό απομονωτισμό.

Για μια εναλλακτική αριστερή πορεία της ενοποίησης μιλούν και οι εκπρόσωποι του αριστερού ρεύματος στο ΣΥΝ. Απορρίπτουν προς το παρόν την ομοσπονδιακή μορφή εκφράζοντας φόβους ότι με τους σημερινούς συσχετισμούς θα δημιουργηθεί ένα υπερεθνικό πανίσχυρο αντιδημοκρατικό υπερκράτος.

Το πιο «καθαρόαιμο» τμήμα των ευρωπαϊστών είναι η πλειοψηφία του ΣΥΝ. Με πάγιες φιλοευρωπαϊκές θέσεις και έντονο το οραματικό στοιχείο, ο ΣΥΝ αποτελεί την «ατμομηχανή» ιδεών των ευρωπαϊστών της χώρας. Αναφανδόν υπέρ της ομοσπονδιοποίησης, με στόχο μια Ενωμένη Ευρώπη που θα οικοδομείται με όρους δημοκρατίας, κοινωνικής αλληλεγγύης, συνοχής και σύγκλισης, ειρήνης και ασφάλειας. Στην προσπάθεια για την προώθηση μιας προοδευτικής στρατηγικής για την ενοποίηση θα συναντηθεί με τους ευρωπαίους του ΠΑΣΟΚ. Το γεγονός ότι ο Μ. Παπαγιαννάκης του ΣΥΝ ψήφισε μαζί με τους σοσιαλδημοκράτες είναι ένα μικρό δείγμα των μελλοντικών συγκλίσεων στους χώρους της ευρωπαϊκής σοσιαλδημοκρατίας και της Αριστεράς.

Αν και το Ευρωκοινοβούλιο εξαίρεσε τα ζητήματα της ΟΝΕ από την αναθεώρηση της

Συνθήκης, αυτά αποτελούν κεντρικό σημείο των διαφορών, καθώς είναι τα μόνα απτά δείγματα της ενοποιητικής διαδικασίας. Ο προβληματισμός επικεντρώνεται στο εάν πρέπει να τεθεί θέμα επαναδιατύπωσης των κριτηρίων σύγκλισης. Οι ευρωπαϊστές του ΣΥΝ φοβούνται ότι η συζήτηση για τα ονομαστικά κριτήρια θα οδηγήσει σε ακραίες συντηρητικές επιλογές και μιλούν για την πραγματική σύγκλιση θέτοντας και το όριο της ανεργίας ως κριτήριο. Ταυτοχρόνως αποκρούουν τη λογική του σκληρού πυρήνα, που θα έχει ως συνέπεια την υπονόμευση της ενοποιητικής διαδικασίας.

ΕΠΑΝΑΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΤΩΝ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ;

Σε αυτό συμφωνούν και οι «εκσυγχρονιστές» του ΠΑΣΟΚ καθώς εκτιμούν ότι οποιαδήποτε συζήτηση για την ΟΝΕ φέρνει πιο κοντά την Ευρώπη των πολλών ταχυτήτων.

Ο κ. **Αυγερινός** υπογραμμίζει ότι «εάν ζητήσουμε αναθεώρηση των κριτηρίων ένταξης στην τρίτη φάση της ΟΝΕ θα ανοίξουμε το κουτί της Πανδώρας». Παράλληλα εκφράζει τον προβληματισμό για το αν είναι ο συσχετισμός δυνάμεων ευνοϊκός για να προστεθούν και κοινωνικά κριτήρια καθώς τότε, όπως λέει, «θα διασπασθεί το μέτωπο του Νότου». Ο αρχαιότερος των ευρωπαϊστών, ο **Κ. Σημίτης**, είναι απόλυτος και θεωρεί ότι δεν πρέπει να επιδιωχθεί επαναδιατύπωση των κριτηρίων. Πίστη στο Μάαστριχτ δηλώνει η Ν.Δ. και σημειώνει ότι η ανάπτυξη του οικονομικού σκέλους είναι προϋπόθεση της ΟΝΕ. Η επίσημη κυβερνητική θέση αναφέρει ότι η ονομαστική σύγκλιση δεν αποτελεί εγγύηση για τους ρυθμούς της ολοκλήρωσης και επισημαίνει ότι πρέπει να αντιμετωπισθεί το πρόβλημα της σύγκλισης και της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής.

Πεδίο αντιπαράθεσης λαμπρό μεταξύ ευρωπαϊστών και εθνοκεντριστών αποτελεί η Κοινή Εξωτερική Πολιτική και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ) Η ρευστότητα στην Ανατολική Ευρώπη, η κατάσταση στα Βαλκάνια και τα εθνικά μας προβλήματα δημιουργούν προσδοκίες αλλά και αντιστάσεις για την ΚΕΠΠΑ. Κοινός τόπος των ευρωπαϊστών, η συγκρότηση μιας εξωτερικής πολιτικής που θα έχει ολοκληρωμένο χαρακτήρα και βασικό προσανατολισμό την ασφάλεια και την ανάπτυξη. Διαφορετική προσέγγιση υπάρχει στο θέμα της Δυτικο-Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ενσωμάτωσής της, ως αμυντικού πυλώνα, στην Ένωση σε συνάρτηση με το ρόλο του ΝΑΤΟ.

Κοινή προσδοκία παραμένει η διαφύλαξη

των εθνικών μας συνόρων καθώς αυτά καθίστανται ευρωπαϊκά, με συνέπεια να δημιουργούνται προϋποθέσεις για τη λύση των ελληνοτουρκικών προβλημάτων.

Η κυβέρνηση από την πλευρά της εκτιμά ότι η ενίσχυση της ΚΕΠΠΑ είναι, μέσα στην προοπτική του μακρού ιστορικού χρόνου, όρος ύπαρξης της Ευρώπης. Πάντως είναι επιφυλακτική, καθώς η εμπειρία της από τα όργανα της Κοινότητας για την ανάληψη πρωτοβουλιών στα διεθνή θέματα είναι αρνητική.

Οι εθνοκεντριστές του ΠΑΣΟΚ εκφράζουν αντιρρήσεις για την εκχώρηση αρμοδιοτήτων στα ζητήματα εξωτερικής πολιτικής σε υπερεθνικά όργανα, καθώς θεωρούν ότι κάτι τέτοιο δεν ευνοεί την Ελλάδα. Οι απόψεις αυτές κατά πάσα πιθανότητα θα συμπέσουν με τις θέσεις εθνικιστών βουλευτών της Ν.Δ. και σημαντικού τμήματος της ΠΟΛ.ΑΝ.

Κλειδί στην όλη συζήτηση είναι ότι διατηρείται η αρχή της ομοφωνίας για θέματα που αφορούν ζωτικά εθνικά συμφέροντα των κρατών-μελών. Σε αυτή τη θέση συμφωνεί η πλειοψηφία του πολιτικού κόσμου της χώρας καθώς ο φόβος της επιβολής των μεγάλων δυνάμεων «φυλάει τα έρμα».

Επί τάπητος έχει τεθεί το τελευταίο διάστημα και η νομιμοποιητική μέθοδος των αποτελεσμάτων της Διάσκεψης. Οι δυνάμεις της Αριστεράς, ανεξαρτήτως της οπτικής τους για την ενοποιητική διαδικασία, συμφωνούν στη διενέργεια δημοψηφίσματος, ενώ το ίδιο προτείνει και ο κ. Τσοβόλας. Στο ΠΑΣΟΚ και τη Ν.Δ. το ζήτημα θίγεται ακροθιγώς και ο έλληνας επίτροπος επισημαίνει την επιφυλακτικότητά του για την αναγκαιότητα πανευρωπαϊκού δημοψηφίσματος, θέση που βρίσκει σύμφωνες την κυβέρνηση και την αξιωματική αντιπολίτευση.

Η Διάσκεψη του '96 θα διαρκέσει τουλάχιστον δύο χρόνια και κατά τη διάρκειά της θα τεθούν τα προβλήματα δημιουργίας ενός νέου υπερεθνικού οικοδομήματος. Ο χαρακτήρας, η προοπτική, οι θεσμοί του και η διαμόρφωση ενός καινοτόμου ευρωπαϊκού πολιτικού υποκειμένου θα αποτελέσουν τα σημεία αντιπαράθεσης που θα διαιρέσουν οριζοντίως τα κόμματα. «Ευρωπαϊστές», «εθνοκεντρικοί», «ευρωσκεπτικιστές» και «αντιευρωπαϊστές» είναι όροι που ήδη κυριαρχούν στο πολιτικό λεξιλόγιο.

Η πορεία οικοδόμησης της Ευρώπης του 21ου αιώνα είναι απρόβλεπτη και οι διεργασίες που συντελούνται θα δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για νέες συγκλίσεις και πολιτικούς σχηματισμούς σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: *Νέα Ελληνική
Γραμματεία*

Το αθάνατο '21

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΕΜΙΟΥΡΓΙΑ

Το αθάνατο '21

(Με 720 σελίδες
και 103 εικόνες)

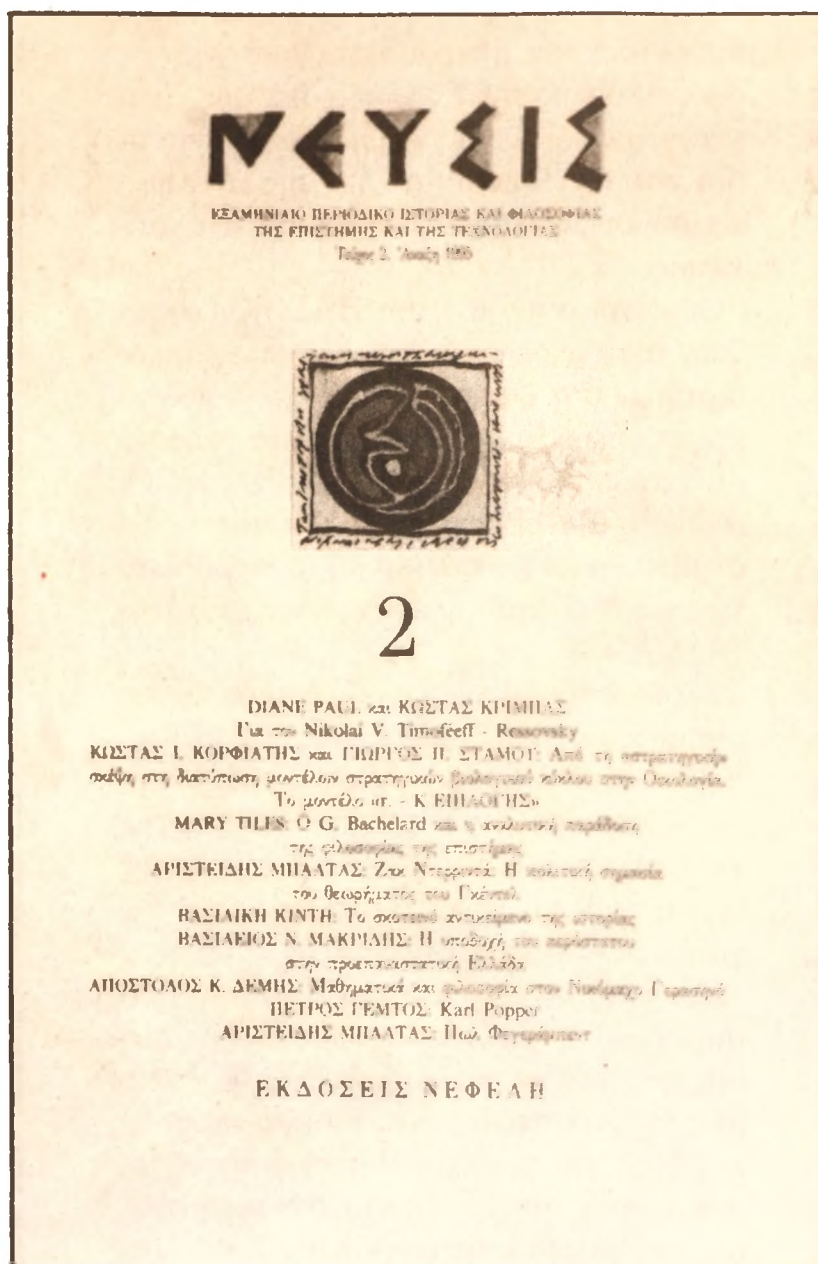

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον
Ελληνικό Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8, 106 79

ΝΕΥΣΙΣ

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ

Κυκλοφόρησε το 2^ο τεύχος του περιοδικού ΝΕΥΣΙΣ
με κείμενα των:

Diane Paril, Κώστα Κριμπά, Κώστα Ι. Καρφιάτη, Γιώργου Π.
Στάμου, Mary Tiles, Αριστείδη Μπάλτα, Βασιλικής Κιντή,
Βασιλείου Ν. Μακρίδη, Απόστολου Κ. Δέμη, Πέτρου Α. Γέμτου,
Michel André, Γιώργου Βλαχάκη και Γιάννη Χριστιανίδη
Ένα περιοδικό χρήσιμο στον ερευνητή, τον επιστήμονα, τον
καθηγητή, τον φοιτητή, στον καθένα που θέλει να πληροφορηθεί
έγκυρα και υπεύθυνα για την ιστορία και τη φιλοσοφία της
επιστήμης και της τεχνολογίας. Ένα περιοδικό που καλύπτει
σημαντικό κενό στη φτωχή επιστημονική βιβλιογραφία
στη χώρα μας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ. 3607744

Π Ο Ι Η Σ Η

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΤΕΥΧΟΣ 5 — ΑΝΟΙΞΗ 1995

Π Ο Ι Η Σ Η

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

ΤΕΥΧΟΣ 5 — ΑΝΟΙΞΗ 1995

STÉPHANE MALLARMÉ: 'Η κρίση του στίχου
(Μτρ. Χάρης Βλαβιανός — Ράνια Τσιτογιάννη)

PAUL VALÉRY: 'Επιστολή για τον Μαλλαρμέ
(Μτρ. Κατερίνα Σχινό)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΚΕΧΑΓΙΟΓΛΟΥ: Ένα ανέκδοτο απόμνημα του Έλντνι
για τό'Αξιου Έστί

OSIP MANDELSHTAM: 'Αρμενία
(Μτρ. — Επίμετρο: Ίωanna Σαββίδου)

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΖΙΟΠΑΣ: 'Η ρητορική της αποστροφής στον Έμπερικό

E. E. CUMMINGS: Τρία μικρά δοκίμια και πέντε ποιήματα
(Μτρ. Χάρης Βλαβιανός)

ΜΙΧΑΛΗΣ ΧΡΥΣΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ: Νίκος Έγγονόπουλος:
ο υποκειμενισμός της ελληνικότητας

STEFAN GEORGE: 'Αλγεμπίλ κι άλλα ποιήματα
(Μτρ. Γιώργος Βαρβαλίδης)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΡΑΝΤΑΡΗΣ: 'Ιταλικά ποιήματα
(Μτρ. Σωτήρης Τριβίζας)

ΡΑΝΙΑ ΤΙΤΙΟΥΝΤΖΗ: 'Η γραφή: πέραν της αλήθειας και του ψεύδους

ANNA AKHMATOVA: Ποιήματα
(Μτρ. Γιώργος Κοροπούλης)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΚΤΩΡ ΚΑΚΝΑΒΑΤΟΣ • ΘΑΝΑΣΗΣ ΚΩΣΤΑΒΑΡΑΣ • ΜΑΙΡΗ ΓΙΟΣΗ •
ΑΝΤΩΝΗΣ ΦΩΣΤΙΕΡΗΣ • ΔΗΜΗΤΡΑ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ • Α. ΔΑΜΠΡΟΥ •
ΝΙΚΟΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΣ • ΝΙΚΟΛΑΣ ΣΕΒΑΣΤΑΚΗΣ

5

Κυκλοφορεί τό 5^ο τεύχος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

... Προωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6. ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744 - 3639962

ΟΙ ΚΑΛΕΣ ΤΕΧΝΕΣ ΣΤΗΝ ΕΠΟΧΗ ΤΟΥ ΚΥΒΕΡΝΟΧΩΡΟΥ

του Δημήτρη Σκούφη
dimanhsk@athena.compulink.forthnet.gr

Art is Love made visible...
(Τέχνη είναι η οπτικοποίηση του Έρωτα...)
(Ανώνυμος)

Παρ' όλο που το μετα-δίκτυο INTERNET είναι μια σχετικά πρόσφατη τεχνολογική εξέλιξη (και η αναγνώριση του ως μέσου με την ευρύτερη έννοια του όρου είναι ακόμα πιο πρόσφατη), αντιμετωπίστηκε αμέσως από το χώρο των καλών τεχνών σαν μια καινούρια, προκλητική ευκαιρία. Χιλιάδες καταχωρήσεις εμφανίζονται κάθε μέρα, χαρτογραφώντας νέες και παλιότερες τάσεις σε κάθε τομέα καλλιτεχνικής έκφρασης. Η ζωγραφική, η γλυπτική, η μουσική, η ποίηση, η λογοτεχνία, το άφθονο μουσειακό και αρχειακό υλικό, τα εκτεταμένα δοκίμια και τα εξειδικευμένα ηλεκτρονικά περιοδικά αλλά και η ίδια η τέχνη που δημιουργήθηκε στον Κυβερνοχώρο για τον Κυβερνοχώρο δημιουργούν ένα φανταστικό και πολύχρωμο ψηφιδωτό. Και αυτό είναι ένα από τα πιο εντυπωσιακά γεγονότα σε μια εποχή που δεν της περισσεύει η ποιητικότητα.

Πολλές και σημαντικές είναι οι αιτίες που συμβάλλουν στην, κατά κάποιον τρόπο και ανάλογα με το πώς την εννοεί ο καθένας, άνθηση των καλών τεχνών στον Κυβερνοχώρο, μια άνθηση που θυμίζει έντονα -είναι όμως- την υλοποίηση μιας ουτοπίας: της δημοκρατικής τέχνης, ενός από τα ζητήματα που συζητούνταν στο τέλος της δεκαετίας του '60 και στην αρχή της δεκαετίας του '70. Κι αυτό δεν είναι παράξενο: η «συντονισμένη αναρχία» που επικρατεί στο INTERNET δημιουργεί έναν εν δυνάμει ελεύθερο και εύφορο χώρο για κάθε μορφή τέχνης, για κάθε μορφή διακίνησης ιδεών.

Το σημείωμα αυτό δεν φιλοδοξεί να προτείνει λύσεις σε προβλήματα που σχετίζονται με τη θεωρία της τέχνης του αύριο, ούτε καν να συμβάλει στην προβληματική τους. Άλλοι, πολύ αρμόδιοι, μπορούν να το κάνουν (και το κάνουν ήδη!). Θέλει μόνο να επισημάνει πως υπάρχει εξέλιξη, αναπτύσσονται προβληματισμοί, γεννιέται κάτι το καινούριο. Θα είναι αι-

σθητικά όμορφο ή άσχημο, και με ποια αισθητικά κριτήρια θα το κρίνουμε; Θα είναι άψυχη, ψυχρή ροή κάποιων άσων και μηδενικών (bits) ή θα είναι πραγματική τέχνη; Και τι γίνεται με τη μέθεξη που προσφέρει το υλικό έργο τέχνης σε κάθε του μορφή; Οι γνώμες διίστανται και άλλοι μιλούν για παρακμή ενώ άλλοι για αναγέννηση.

Αλήθεια πώς αισθάνονταν οι διανοούμενοι την εποχή που οι πρώτες τυπογραφικές εκδόσεις του Γουτεμβέργιου και του Άλδου Μανούτιου εκτόπιζαν τα περιλαμπρα χειρόγραφα, έργα χρόνων και χρόνων επίπονης εργασίας, αγάπης και μόχθου, με άλλα λόγια έργα με τεράστιο «πληροφοριακό βάθος»;²

ΤΟ ΜΕΣΟ, ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ...

Ξεκινώντας την περιήγησή μας θα πρέπει αναπόφευκτα να αναφερθούμε στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που προσφέρει το INTERNET και που κάνουν δυνατή τη χρήση του ως μέσου για την τέχνη.

Ας ξεκινήσουμε από κάποια τεχνικά χαρακτηριστικά. Μια από τις πλέον πρόσφατες εξελίξεις στο INTERNET (και μια από τις σημαντικότερες) ήταν η δημιουργία του World Wide Web (παγκόσμιου ιστού), μιας σειράς εφαρμογών που επιτρέπουν το συνδυασμό κειμένου, γραφικών, εικόνas, ήχου, ακόμη και μικρής διάρκειας κινηματογραφικών στιγμιότυπων. Επίσης προσέφερε τη δυνατότητα αυτόματης διασύνδεσης διαφόρων σελίδων κειμένου (τεχνική που έχει επικρατήσει να ονομάζεται «υπερ-κείμενο», hypertext) και μάλιστα ανεξάρτητα από τη θέση που βρίσκονται μέσα στο δίκτυο. Έτσι λοιπόν δημιουργήθηκε ένα περιβάλλον όπου μπορούν να χρησιμοποιηθούν τα πολυμέσα, περιβάλλον ιδιαίτερα φιλικό προς τον επισκέπτη αλλά και προς το δημιουργό και μάλιστα χωρίς σύνορα. Η μετάβαση από την Ευρώπη στην Ιαπωνία είναι υπόθεση μερικών δευτερολέπτων και ενός απλούστατου χειρισμού. Είναι ευρύτατα αποδεκτό πλέον πως αυ-

τή η εξέλιξη άλλαξε ριζικά τη δομή και τη λειτουργία του INTERNET και πως ήταν αυτή ακριβώς που το αναβάθμισε σε πραγματικό μέσο επικοινωνίας αλλά και δημιουργίας.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό είναι οι εκτεταμένες δυνατότητες αλληλεπίδρασης που παρέχει. Ο αποδέκτης του έργου μπορεί να επιδράσει επάνω σε αυτό με τον ένα ή τον άλλο τρόπο: μπορεί να το κρίνει, ακόμα και να παρέμβει αποφασιστικά στο ίδιο το έργο, αν η πρόθεση του καλλιτέχνη είναι αυτή. Δεν είναι τυχαίο πως υπάρχουν πολλά συλλογικά έργα που ήδη αναπτύσσονται στον Κυβερνοχώρο.

Ένα τρίτο χαρακτηριστικό του νέου μέσου είναι η παγκοσμιότητα. Είναι διαθέσιμο σχεδόν σε κάθε γωνιά της γης, επιτρέποντας να φτάσει ένα έργο σε ένα ιδιαίτερα πολύχρωμο, πολυπληθές και πολυ-πολιτισμικό κοινό του οποίου το μόνο κοινό σημείο είναι η ιδιότητα του «πολίτη του Κυβερνοχώρου». «Οι τηλεπικοινωνίες απελευθερώνουν. Απελευθερωμένοι από το χρόνο, το χώρο, την ηλικία, τη φυλή και το φύλο οι άνθρωποι έχουν τη δυνατότητα να δημιουργήσουν νέες οργανικές σχέσεις(...) Ας σπάσουμε τα σύνορα και ας δημιουργήσουμε νέες γέφυρες»³.

Υπάρχει ακόμη η προς το παρόν κατοχυρωμένη ελευθερία στην έκφραση ιδεών και απόψεων. Δεν υπάρχουν λογοκρισία και περιορισμοί. Δεν υπάρχουν καθιερωμένα και αποδεκτά αισθητικά κριτήρια και το μέσο δεν έχει ακόμη διερευνηθεί ως προς τις δυνατότητές του. Πολλοί καλλιτέχνες και κριτικοί αναφέρουν πως η εποχή αυτή στον Κυβερνοχώρο μοιάζει με τα πρώτα χρόνια του κινηματογράφου, τότε που η αποτύπωση της κινούμενης εικόνας ήταν κάτι το εξωτικό και παράξενο: κανείς δεν περίμενε να αναγορευθεί σε 7η Τέχνη.

... ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ: Η ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΤΟΥ INTERNET

Οι τεράστιες και συνεχώς ανανεούμενες πηγές υλικού και πληροφοριών για την τέχνη

στον Κυβερνοχώρο είναι δύσκολο αν όχι αδύνατο να χαρτογραφηθούν. Στην περιήγησή μας αυτή θα περιοριστούμε σε κάποιες νύξεις για την εικαστική δημιουργία, χωρίς αυτό να σημαίνει πως και οι άλλες τέχνες δεν έχουν το μερίδιό τους που τους αναλογεί. Στον τομέα αυτό, ο δρόμος είχε ανοίξει, και πολλές από τις τεχνικές είναι ήδη καθιερωμένες: η τέχνη με χρήση video και η τέχνη με χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών αποτελούν ήδη από πολλά χρόνια «κατεστημένες» μορφές τέχνης.

Μπορούμε να κατατάξουμε τα εκθέματα που υπάρχουν στον Κυβερνοχώρο σε μερικές μεγάλες κατηγορίες, χωρίς αυτό να σημαίνει πως δεν υπάρχουν επικαλύψεις.

Στην πρώτη -και μεγαλύτερη- κατηγορία ανήκουν τα «εικονικά μουσεία». Πρόκειται για πραγματικά μουσεία που υπάρχουν όμως στον Κυβερνοχώρο. Οι Taylor και Saarienen, θεωρητικοί των media, περιγράφουν το μελλοντικό μουσείο του Κυβερνοχώρου ως «ένα ανεξάντλητο αρχείο με εικόνες και με πολλά μονοπάτια που επιτρέπουν την πλοήγηση μέσα στο αρχείο αυτό»⁴. Σε αυτό το όραμα «ο κεντρικός, ιδρυματοποιημένος, πραγματικός χώρος του μουσείου δίνει τη θέση του στο προσωπικό ψηφιακό μουσείο και ο επισκέπτης μετατρέπεται επίσης σε θεατή, επιμελητή και συλλέκτη»⁵. Παρ' όλο που υπάρχει μεγάλη απόσταση από αυτό το όραμα, υπάρχουν εικονικά μουσεία που δομούνται προς την κατεύθυνση αυτή.

Η πιο σημαντική από αυτές τις προσπάθειες είναι το ευρύτατα γνωστό WebLouvre⁶. Στον εικονικό αυτό χώρο υπάρχουν μόνιμες αλλά και περιοδικές εικονικές εκθέσεις με έργα πολλών από τους μεγάλους ευρωπαίους καλλιτέχνες από τον Μεσαίωνα μέχρι τις μέρες μας. Τα έργα συνοδεύονται από ιστορικά, βιογραφικά και κριτικά στοιχεία που βοηθούν τον επισκέπτη να προσεγγίσει και να κατανοήσει τα έργα. Ο τρόπος «πλοήγησης» μέσα στους δαιδαλώδεις διαδρόμους του εικονικού μουσείου είναι απλός. Μπορεί κανείς να δει έργα ενός μόνο καλλιτέχνη ή να τον προσεγγίσει μέσα από την ιστορική περίοδο ή από το καλλιτεχνικό ρεύμα όπου ανήκει. Μέσα σε ένα χρόνο, έστειλε στις οθόνες των χρηστών του INTERNET περισσότερα από 3.000.000 εικόνες και στοιχεία σε ολόκληρο τον κόσμο. Όπως είναι φυσικό, τα εκθέματα δεν προέρχονται μόνο από το Μουσείο του Λούβρου, αλλά από όλο τον κόσμο.

Στη δεύτερη κατηγορία ανήκουν οι σελίδες πραγματικών μουσείων και γκαλερί που περιέχουν τα εκθέματά τους καθώς και πληροφορίες για την τρέχουσα δραστηριότητά τους. Ενδεικτικά αναφέρω το Μουσείο Καλών Τε-

χνών του Μόντρεαλ⁷, όπου αυτή την περίοδο γίνεται μια μεγάλη έκθεση για το Συμβολισμό στην Ευρώπη, που περιλαμβάνει περισσότερα από 500 έργα. Ακόμη το Μουσείο Andy Warhall⁸ στη Ν. Υόρκη και πολλά άλλα. Ανάμεσα στα εκθέματα, και η πολύ όμορφη προσπάθεια παρουσίασης της Ακρόπολης των Αθηνών από τις σελίδες του WebAcropolis⁹.

Στην τρίτη μεγάλη κατηγορία ανήκουν οι πειραματικές προσπάθειες, ατομικές και συλλογικές, για εξερεύνηση των δυνατοτήτων του Κυβερνοχώρου ως μέσου, τόσο για καλλιτεχνική δημιουργία όσο και για έκθεση έργων. Εδώ οι καλλιτέχνες ρίχνουν το έργο τους στον ωκεανό του Κυβερνοχώρου και εξερευνούν τα όρια του νέου μέσου. Ένα σημαντικό σημείο εκκίνησης για τη διερεύνηση αυτού του νέου χώρου είναι οι σελίδες του Fine Art Forum που ξεκίνησε σαν μια προσπάθεια του πανεπιστημίου του Μισισιπή και συνεχίζεται από το πανεπιστήμιο Γκρίφιθ της Αυστραλίας¹⁰.

Στην τέταρτη κατηγορία ανήκουν οι έμποροι της τέχνης, οι εμπορικές γκαλερί, που προσπαθούν να προωθήσουν το εμπόριο των έργων τέχνης¹¹. Ο τομέας αυτός δεν είναι ακόμα ιδιαίτερα οργανωμένος και τα μεγάλα ονόματα απουσιάζουν. Είναι κι αυτό μια ένδειξη πως οι εμπορικές δραστηριότητες στον Κυβερνοχώρο δεν έχουν ακόμη αναπτυχθεί πολύ. Υπολογίζεται όμως ότι στο εγγύτατο μέλλον οι εμπορικές δραστηριότητες θα υπερβούν τις υπόλοιπες σε όγκο.

Στην πέμπτη τέλος κατηγορία ανήκουν οι χώροι όπου γίνονται συζητήσεις και ανταλλάσσονται απόψεις για το μέλλον και τις δυνατότητες του νέου μέσου. Πολλά από τα στοιχεία που περιλαμβάνονται σε αυτό το σημείωμα προέρχονται από τις πηγές αυτές.

ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία πως υπάρχουν και οι αρνητικές όψεις. Είναι βέβαιο πως άλλη ζεστασιά και ανθρωπιά αναδίδει π.χ. ο πίνακας ζωγραφικής, το βιβλίο με τα ποιήματα, η καλή ταινία στον θερινό κινηματογράφο. Τα bits είναι αφ' εαυτών ψυχρά και ντετερμινιστικά. Η τεχνολογία και η τέχνη, αν και δεν είναι ασύμβατες έννοιες, είχαν πάντοτε παθιασμένες και αμφιλεγόμενες σχέσεις, σχέσεις αγάπης αλλά και μίσους, φόβου και έρωτα. Τώρα, περισσότερο από ποτέ, καλούνται να αποδεχτούν η μία την άλλη, να συγκεραστούν. Είναι κάτι τέτοιο εφικτό; Ο χρόνος θα το δείξει. Ας μην ξεχνάμε όμως πως ο σημαντικός παράγοντας είναι ο Άνθρωπος. Αυτός ορίζει τη χρήση και την εμβέλεια του μέσου, αυτός το χρησιμοποιεί και το ορίζει. Τα φτωχά χειροποίητα χρώματα του Θεόφιλου απέδωσαν την ψυχή

του και την τέχνη του, όπως αποδίδουν κάθε μέρα την ψυχή άλλων καλλιτεχνών τα μοντέρνα ακρυλικά χρώματα.

Ακούστε αυτό:

«Η τεχνολογία και οι τηλεπικοινωνίες μάς προσφέρουν ένα νέο μέσο για εξερεύνηση. Το μέσο είναι ο Κυβερνοχώρος. Ο Κυβερνοχώρος είναι η απόλυτη επικράτεια για τον καλλιτέχνη (όπως και για κάθε άλλον άνθρωπο), επειδή όχι μόνο είναι ένα τόσο ευπροσάρμοστο μέσο, αλλά και γιατί είναι ένα εργαλείο που μπορείς να το φέρεις στα μέτρα σου. Ο Κυβερνοχώρος είναι ένας κόσμος όπου τα πάντα είναι δυνατά (...). Ποτέ μέχρι τώρα η ανθρωπότητα δεν είχε τη δυνατότητα να χειρίζεται το περιβάλλον της τόσο οριακά όσο είναι δυνατό στον Κυβερνοχώρο, ούτε κατά προσέγγιση (...) Ο καθένας, ανεξάρτητα από το μέσο που χρησιμοποιεί για να δημιουργεί τέχνη, μπορεί εκεί να βρει τη θέση του (...) Ο Κυβερνοχώρος, τα δίκτυα, η ανταλλαγή σκέψεων και συναισθημάτων. Τίποτε δεν είναι ιερό και τίποτε δεν είναι παράξενο. Μια επικράτεια που δεν την αγγίζουν οι νόμοι, οι κανόνες και η λογική μάς περιμένει όλους υπομονετικά. Σκεφτείτε ελεύθερα. Παίξτε έντιμα. Και πάνω απ' όλα κάντε αυτό που θέλετε και κάντε το τώρα»¹².

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Μια σοβαρή πηγή σχετικών θεωρητικών κειμένων και πληροφοριών βρίσκεται στο ArtNetWeb, στη διεύθυνση: <http://da.awa.com/artnetweb/>
2. Ο εύγλωττος στόχος των σελίδων αυτών μιλάει από μόνος του: «Η δημιουργία μιας αποικίας για τις καλές τέχνες στον Κυβερνοχώρο».
3. Βλ. στο τ. 580 του Αντί το πολύ ενδιαφέρον κείμενο του Άκη Μπογιατζή *Η μυρωδιά των ατόμων και η γυναικότητα των bit*.
4. Από συζήτηση για το νέο μέσο στη διεύθυνση: <http://www.anima.wis.net/NEXUS/makingArt.html> (άποψη του Bob Gale).
5. Σχετική εκτενής μελέτη της Margaret L. McLaughlin υπάρχει στη διεύθυνση: <http://cwis.usc.edu/dept/annenberg/artfinal.html>
6. ibid
7. Το WebLouvre είναι προσβάσιμο σε πολλές διευθύνσεις σε ολόκληρο τον κόσμο. Ενδεικτικά, στη διεύθυνση: <http://www.cnam.fr/>
8. Στη διεύθυνση: <http://www.interax.net/tcenter/tour/mba.html>
9. Στη διεύθυνση: <http://www.warhall.com/>
10. Στη διεύθυνση: <http://atlas.central.ntua.gr.8080/webacropolis/>
11. Στη διεύθυνση: <http://www.msstate.edu/FineartOnline/home.html>
12. Εκτενής κατάλογος με τέτοιες γκαλερί υπάρχει στη διεύθυνση: <http://www.yahoo.com/Business/Corporations/Galleries/>
13. Από συζήτηση για το νέο μέσο στη διεύθυνση: <http://www.anima.wis.net/NEXUS/makingArt.html> (άποψη του Jon van Oast από το πανεπιστήμιο του Michigan).

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ * 1995 * ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

η παράδοση στην **ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ...**

Νίκος Βάραλης	*	<i>Τρεις επί τύμβου</i>
Σπύρος Βρεττός	*	<i>Τραγωδία</i>
Μιχάλης Γκανάς	*	<i>Μαύρα λιθάρια</i>
Παναγιώτης Κερασίδης	*	<i>Ηχείο ανάσας</i>
Μάριος Μαρκίδης	*	<i>Ποιήματα με ημερομηνία λήξεως</i>
Αθηνά Παπαδάκη	*	<i>Γη και πάλι</i>
Αθηνά Παπαδάκη	*	<i>Η άγρυπνη των ουρανών</i>
Τάσος Ρούσσο	*	<i>Το πλοίο-φάντασμα</i>
Αλέξης Σταμάτης	*	<i>Απλή μέθοδος των τριών</i>
Γιάννης Τζανετάκης	*	<i>Ονείρου έρω</i>
Θανάσης Χατζόπουλος	*	<i>Ο εξ αίματος νεκρός</i>
Δήμητρα Χριστοδούλου	*	<i>Το κυπαρίσσι των εργατικών</i>

... συνεχίζεται από τις

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

επισημαίνουμε

ΜΝΗΜΗ ΓΙΩΡΓΟΥ Π. ΣΑΒΒΙΔΗ

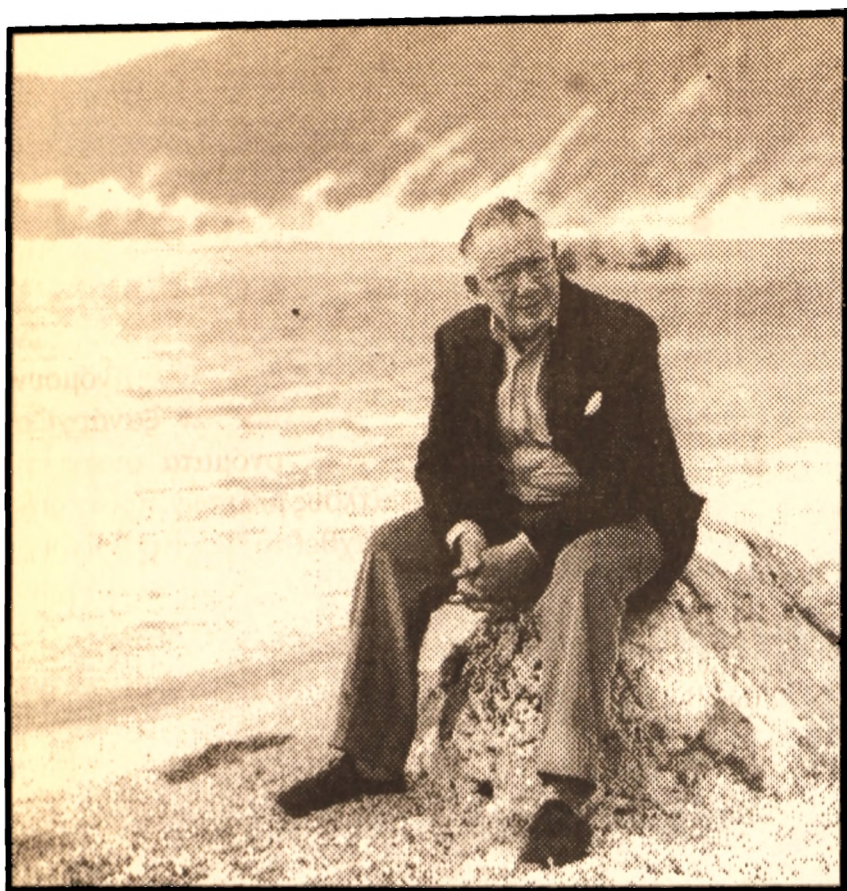
Το βράδυ της 11ης Ιουνίου έφυγε από κοντά μας ο Γ. Π. Σαββίδης, οξυδερκής φιλόλογος, διεισδυτικός κριτικός και γενναιόδωρος πανεπιστημιακός δάσκαλος. Αντί άλλου αποχαιρετισμού δημοσιεύουμε την ομιλία του Αλέξ. Αργυρίου κατά την τελετή αναγόρευσης του Γ. Π. Σαββίδη σε επίτιμο δημότη Λευκάδος μόλις 24 ώρες πριν από το θάνατό του, καθώς και το σχετικό ψήφισμα του Δημοτικού Συμβουλίου. Αυτή η δημόσια τιμή, που τόσο τον χαροποίησε, ασφαλώς δεν θα είναι η τελευταία. Διότι το πνευματικό χρέος μας απέναντι στον ακριβολόγο και ευαίσθητο μελετητή του καβαφικής ποίησης και εκδότη πολλών ακόμη κορυφαίων ποιητών της ελληνικής γραμματείας, πρέπει να είναι ευθέως ανάλογο της σπουδαιότητας του έργου που μας κληροδότησε.

Η ΚΗΔΕΙΑ ΤΟΥ ΣΑΡΠΗΔΟΝΟΣ (Απόσπασμα)

*Ὡς ἐν ἀγκάλαις πατρικαῖς καὶ τρυφεραῖς
τὸν ἔλαβον ὁ Ὕπνος καὶ ὁ Θάνατος
μὲ λύπην καὶ ἀγάπην καὶ μὲ προσοχὴν
μὴ τοῦ νεκροῦ προσώπου διαταραχθῇ
ἡ σοβαρὰ γαλήνη, μὴ τοῦ ἀνδρικοῦ
σώματος ἡ μεγαλοπρέπεια βλαβῇ.*

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

*Αποκηρυγμένα ποιήματα και μεταφράσεις,
Φιλολογική επιμέλεια Γ. Π. Σαββίδης,
Ίκαρος, Αθήνα 1983.*

Ο Γ. Π. Σαββίδης στο προτελευταίο ταξίδι του στη Λευκάδα το 1989.

ΤΑ ΜΝΗΜΗ ΚΑΙ ΛΗΘΗ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ

στη «φιλολογική» και «δημοσιο-γραφική» δραστηριότητά του;

Για ποιο, λοιπόν, λόγο ενώ αρχίζει να δημοσιεύει από το 1945, μας δίνονται στοιχεία από το 1951; Διότι αν το 1945 ο Γ. Π. Σαββίδης είναι μόνο 16 χρόνων, και το 1951 δεν είναι δα και μεγάλος. Είναι μόνο 22. Και αφού δεν ξέρομε, ας βγάλουμε τουλάχιστον το αδιαφιλονίκητο συμπέρασμα ότι έχουμε να κάνουμε με πρώιμη εκδήλωση ικανοτήτων και μάλιστα στο ευπαθές πεδίο των ιδεών.

Εν πάση περιπτώσει νομίζω ότι δεν διακινδυνεύω και πολύ για το νόημα της επιλογής του 1951, ως χρόνου αφετηρίας, αν υποθέσω ότι υπολογίζεται η συνεργασία του με την εφημερίδα *Το Βήμα*, γεγονός που σημαδεύει μια παρουσία σε έντυπο με ευρύτερη απήχηση, αν δεχόμαστε ότι στον τόπο μας –και όχι μόνο– και στα χρόνια εκείνα –και όχι μόνο– τα λογοτεχνικά περιοδικά ανήκαν στο περιθώριο της δημοσιότητας.

Πόρισμα, αν νομίζετε: Η φιλολογία οφείλει να απευθύνεται σε ευρύτερο κοινό και να το ενημερώνει προπαντός σε καίρια πνευματικά μεγέθη. Εδώ, στο πεδίο αυτό, πρέπει να λογαριάσουμε όλες τις «λαϊκές» –όπως θέλει ο ίδιος να λέγονται– εκδόσεις, του **Καβάφη**, του **Σικελιανού**, του **Σεφέρη**, του **Καρυωτάκη** (στην έκδ. *Ερμής*), όπως και τα επιμέρους ποιήματα, φιλολογικά επεξεργασμένα, του **Βαλαωρίτη**, του **Βάρναλη**, ή τελευταία τη *Γυναίκα της Ζάκυνθος* του **Σολωμού**.

Το 1954 που γνωριστήκαμε, εξ αφορμής μιας συνεργασίας που άρχισε και βάστηξε πολλά χρόνια, εγώ, τότε τουλάχιστον, δεν είχα

υπόψη μου παρά κάποια γραπτά του, καθώς τα περισσότερα δημοσιεύονταν με ψευδώνυμα. Και όπως δεν είχα σχέσεις με τα καθαρώς φιλολογικά θέματα και έργα, δεν ήξερα τίποτε για τις σπουδές του στο Πανεπιστήμιο της Κανταβρυγίας, όπως επισήμως και λογίως λέγεται το Καίμπριτζ. Εκείνο όμως που κατά την εκτίμησή μου –όσο μετράει– αποκτούσε ιδιαίτερη σημασία, όπως και για όσους παρακολουθούσαν τα πράγματα της πνευματικής μας ζωής, ήταν το ότι ο Γ. Π. Σαββίδης είχε αναλάβει τη διεύθυνση της *Αγγλοελληνικής Επιθεώρησης*, η οποία στα χέρια του, εκτός από το σχήμα, άλλαξε και το συσχετισμό της ύλης –αγγλικής και ελληνικής παραγωγής. Επρόκειτο, ωστόσο, για μια αλλαγή που διαφοροποιούσε ουσιαστικά το πνεύμα του περιοδικού, αν σκεφθούμε ότι το 1945, που πρωτοεκδόθηκε, έδινε την εντύπωση –τουλάχιστον– ότι με την προβολή του αγγλικού πολιτισμού επιχειρούσε να αντισταθμίσει την πρόσφατη επίδειξη αγριότητας του αυτοκρατορικού πολεμικού ύφους, που επεδείχθη εν αφθονία κατά τον Δεκέμβριο του 1944. Το 1945 λοιπόν –για να μη φοβόμαστε τα λόγια– ήταν απλώς ένα έντυπο προπαγάνδας, ίσως όχι με πρόθεση του βρετανικού συμβουλίου, πάντως όμως της σχετικής αμοράλ διπλωματίας, αν όχι της Ιντέλιτζενς Σέρβις.

Κάποιοι, εξάλλου, λόγιοι από τους εξ *ευωνύμων*, διατηρούσαν την αρνητική στάση τους απέναντι στην *Αγγλοελληνική Επιθεώρηση* ακόμη και στην περίοδο Σαββίδη (1953) επιμένοντας να τη θεωρούν ως όργανο της αγγλικής πολιτικής,

σο ξέρω και όσο μπορώ να θυμηθώ ο Γ. Π. Σαββίδης εμφανίστηκε στα ελληνικά γράμματα το 1945 από το περιοδικό *Φιλολογικά Χρονικά* (τεύχ. 28-29, 1-15 Ιουνίου, σσ. 228-9), μεταφράζοντας ένα ποίημα του **Jean Tardieu**, πρωτοδημοσιευμένο στην παράνομη επί κατοχής έκδοση των *Γαλλικών Γραμμάτων*, για το χωριό Oradour που το ισοπέδωσαν οι Γερμανοί. (Συνόδευε τη μετάφρασή του με αυτά και άλλα στοιχεία). Μετάφραση και στοιχεία που συμπεριέλαβε ο **Κλέων Παράσχος** στην ανθολογία της ευρωπαϊκής και αμερικανικής ποιήσεως του 1962, χωρίς να ζητήσει την άδεια. Επίσης, ο Σαββίδης συνένχισε την παρουσία του στα γράμματα με άλλες δημοσιεύσεις –ψευδώνυμα. Και για να μην επανέρχομαι –τη στιγμή που δεν έχουμε ακόμη την καταγραφή τους– θέλω να τονίσω ότι το μεταφραστικό του έργο το οποίο αρχίζει τόσο νωρίς, αλλά και συνεχίζεται με ανάλογο ρυθμό, αποτελεί ένα καλό δείγμα της θετικής παρέμβασής του στα πολιτισμικά μας πράγματα.

Δεν ξέρω όμως γιατί το *Σχεδιάσμα εργογραφίας* του, που εντάσσεται στον τόμο *Τράπεζα πνευματική*, και περιλαμβάνει μόνο δημοσιεύματα σε έντυπα, αρχίζει από το 1951. Να θεωρήσουμε ότι τα πρώιμα εκείνα κείμενα/μεταφράσεις αποκηρύσσονται σιωπηρά; Ή παραλείπονται ως μη ανήκοντα

παρ' όλο που δεν το αποδείκνυε -τόρα πια- η ύλη της, σαφώς προσανατολισμένη σε ελληνική θεματική και προοπτική, με συνέπεια για τα εν λόγω πρόσωπα: όσοι συνεργάστηκαν μαζί της να έχουν μπει σε μαύρο πίνακα. Αυτός ο index αγνοήθηκε τιμητικά το 1963, προκειμένου να στηθεί το βραβείο λογοτεχνίας των Κορυσχάδων, της *Επιθεώρησης Τέχνης*.

Προσωπικά δεν το νομίζω ανεξήγητο. Διότι μερικά φαινόμενα επιβιώνουν χάρη στο νόμο της αδράνειας, κάποτε από λόγους νωχέλειας, κάποτε επειδή το πολιτικό κλίμα τα τροφοδοτεί, όπως εκείνα τα πρώτα μετεμφυλιακά χρόνια που ο σκύλος έχανε τον αφέντη του. Και, φυσικά, ο αμοραλισμός εκπορεύεται από ποικίλα πολιτικά γραφεία.

Έτσι, τότε δεν μπορούσε να εκτιμηθεί το προφανές. Το πώς από το 1ο τεύχος της νέας περιόδου είχαν αλλάξει τα ζύγια της. Το βάρος που δινόταν στην ελληνική ιστορία και λογοτεχνία ήταν έκδηλο. Αναφέρω ενδεικτικά τίτλους: «Η Κωνσταντινούπολη στον Ι' και ΙΑ' αιώνα», «Η Βυζαντινή φιλοσοφία» [Τατάκης], «Γεώργιος Γεμιστός Πλήθων» [Ε. Μ. Forster], «Η ζωγραφική στο Μυστρά» [Μανόλης Χατζηδάκης]. Όπερ έδει δείξαι, που θα μας έλεγαν τα μαθηματικά, αλλά ποιος τα μαθαίνει καλά;

Όπως επίσης και μερικά πρόσωπα συνεργατών: [Σικελιανός], Δημαράς, Σβορώνος, Σεφέρης, Γ. Θεοτοκάς, Βασίλης Ρώτας, Ζήσιμος Λορεντζάτος, Μανόλης Χατζηδάκης, Άλκης Αγγέλου, Νίκος Εγγονόπουλος, Βασίλης Τατάκης, και οι Καίη Τσιτσέλη, Μιμίκια Κρανάκη, Μαργ. Λυμπεράκη, Σκαλιό-ρας, Σινόπουλος, Νάνος Βαλαωρίτης.

Σ' εκείνη την περίοδο της *Αγγλοελληνικής Επιθεώρησης*, η οποία έληξε άδοξα με την έναρξη της σύγκρουσής μας με «τους φίλους του άλλου πολέμου», και τις αγχόνες της Λευκωσίας που επακολούθησαν, μπορεί κανείς να αντιληφθεί, χωρίς δυσκολία, ότι ο νέος διευθυντής, νεότερος κατά τριάντα χρόνια από τον προηγούμενο **Κατσιμπαλή** -μια γενιά σύμφωνα με την καθιερωμένη μέτρηση- είχε καλό κριτήριο στις επιλογές τόσο στο θε-

ματικό άνοιγμα του εντύπου όσο και των συνεργατών του, οι οποίες (επιλογές) σε ένα βαθμό σύμφωνούσαν με τις αξιολογήσεις της «εκλεκτής μερίδας» της γενιάς του '30, ενώ -σιωπηρά- διαφοροποιόταν από εκείνες. Για να το πω αλλιώς: Ο μαθητής που είχε καλώς διαλέξει τους έλληνες δασκάλους του, ανάμεσα στους αναμφισβήτητα σημαντικούς εκείνων των καιρών -οι οποίοι ακόμη τελούσαν υπό αίρεση- επιδείκνυε συγχρόνως και κριτική στάση απέναντι στις επιλογές τους. Δηλαδή, ήταν ένας μαθητής που διακινδύνευε -όχι επιδεικτικά και ανάγωγα- τις δικές του μετρήσεις.

Η πολιτική που τήρησε ο Γ. Π. Σαββίδης για την ύλη και τη μορφή της *Αγγλοελληνικής Επιθεώρησης*, ώστε όχι μόνο να διαφοροποιηθεί από το απώτατο και το άμεσο παρελθόν της, αλλά να φαίνεται και να είναι «καινούργιο έντυπο», έδειχνε την ευαισθησία και την πρόωμη ωριμότητά του.

Μπορεί κανείς από τότε να διακρίνει δύο χαρακτηριστικά που τον συνοδεύουν σε όλη του τη ζωή.

Το ένα: Η σαφής εκτίμηση των «δηλώσεων» του φορμαλισμού, που φανερώνει την αντίληψη πως η μορφή αποτελεί μέρος της ουσίας. Η αλλαγή τυπογραφικής μορφής της *Αγγλοελληνικής Επιθεώρησης*, από *μεγάλο σχήμα*, που παρέπεμπε σε λαϊκό περιοδικό, στο *μικρό* ενός

«-ὅπως εἶν'
ἕνας ὁ Θεὸς
κ' ἐγὼ μαι
Λευκαδίτης-»

Από τον «Φαεινόν»
του Βαλαωρίτη.

συνηθισμένου λογοτεχνικού, φανέρωνε και εξωτερικά την απεξάρτησή της από το υπόδικο -ή μη- παρελθόν της.

Το δεύτερο: Η πολυμέρεια των ενδιαφερόντων του. Θα γινόμουν όμως κουραστικός αν ξανάρχιζα παραθέτοντας ονόματα συνεργατών και τίτλους μελετών, προκειμένου να δειχθεί το θεματικό άνοιγμα που εγκαινίαζε το περιοδικό, στα χρόνια 1953-1955, και την ευρύτητα της προβληματικής του, στοιχεία που φανέρωναν την πρόθεση της νέας διεύθυνσης να επαναφέρει στο προσκήνιο ένα πολιτισμικό παρελθόν, παράλληλα με τις σύγχρονες πνευματικές συνθήκες, εδώ και στο εξωτερικό, που αποτύπωναν τα νέα μορφώματα του ευρωπαϊκού πνεύματος.

Πόρισμα κι εδώ: Πιστεύω ότι με καλή προαίρεση και χωρίς δισταγμούς, μπορούμε να δεχθούμε ότι οι πνευματικές αφετηρίες του Γ. Π. Σαββίδη διέγραφαν από τότε σχεδόν όλη τη φιλολογική του πορεία από την πλευρά των τάσεων, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι παρέμεινε αμετάβλητος. Ακριβώς, μάλιστα, το αντίθετο: Με τα χρόνια παρουσιάζεται διαρκώς με νέα ενδιαφέροντα και θέσεις.

Δεν θα προχωρήσω έτσι αναλυτικά σε μια απλή ομιλία που σκοπεύει μάλλον να «τιμήσει» παρά να «εκτιμήσει» ένα φιλόλογο που η δράση του απλώνεται, προσώρας, σε 50 χρόνια και το πλάτος της προσφοράς του συναγωνίζεται το βάθος της διερευνητικής του απόδοσης. Αν το φιλόλογο εκάλυψε, στο βαθμό που επιτρέπουν οι περιστάσεις, ο **Νάσος Βαγενάς**, θέλω να τελειώσω ως απλός κριτικός, επισημαίνοντας κάποιες οριακής σημασίας συμβολές του Γ. Π. Σαββίδη στη *θεώρηση* και ενίοτε *αναθεώρηση* των γραμμάτων μας.

Η μελέτη του για το πολύσημο *Άξιον Εστί* του **Ελύτη** το 1960 πρόσφερε εκτός από τη φιλολογική και μια κριτική άποψη ενός ιδιότυπου ποιητικού λόγου -και μέσα στην ίδια την παραγωγή του ποιητή των *Προσανατολισμών* και του *Ήλιου του πρώτου*- που η ίδια η σύνθεσή του έδειχνε ότι ζητούσε μια διαφορετική πρόσληψη.

ΑΠΟΦΑΣΗ

«Το Δημοτικό Συμβούλιο της πόλης της Λευκάδας, με την 254/94 απόφασή του, ύστερα από πρόταση του τότε δημάρχου κυρίου Σπύρου Μαργέλλη, αποφάσισε ομόφωνα την ανακήρυξη ως επίτιμου δημότη του Δήμου Λευκάδας του καθηγητή Γεωργίου Π. Σαββίδη, τιμώντας τις μακρόχρονες υπηρεσίες του στη μελέτη και αναγνώριση της Λευκαδιακής ποίησης, στην αγάπη του και τη σχέση του με τον συμπατριώτη μας, καθηγητή, μεγάλο ιστορικό και άνθρωπο Νίκο Σβορώνο, μέσω του οποίου γνώρισε και αγάπησε τον τόπο μας, την αγάπη του για τη Λευκάδα και τους ανθρώπους της.»

Διακινδύνευε
-όχι επιδεικτικά
και ανάγωγα-
τις δικές του
μετρήσεις.

Όσο για τον **Σεφέρη**, που όπως μας το έχει ομολογήσει ο Γ. Π. Σαββίδης «τον έθρεψε από τα γυμνασιακά του χρόνια», η δημόσια εκδηλωμένη κριτική του ανάγνωση εκδηλώθηκε το 1963 σε τέσσερα μαθήματα στην *Τέχνη* της Θεσσαλονίκης, με τον ενδεικτικό τίτλο «Δυσκολίες διαβάζοντας Σεφέρη». Βέβαια, είχε προηγηθεί η εργασία του στον τιμητικό τόμο *Για τον Σεφέρη*, για τα τριάντα χρόνια της *Στροφής*: η ιδέα μάλιστα του τόμου ανήκει στον ίδιο, όπου βρίσκεται και η πρώτη καθαυτό φιλολογική –όπως τη λέει– μελέτη του, με τίτλο –που έκανε την τύχη του– «Μια περιδιάβαση».

Η περίπτωση του **Καβάφη** είναι ιδιαίτερος αξιοσημείωτη. Έπειτα από μια περίοδο που κράτησε σχεδόν δύο δεκαετίες, κατά τις οποίες συντηρείται η ψυχολογική ή μάλλον η ψυχαναλυτική διερεύνηση του καβαφικού φαινομένου από ψυχανεμιζόμενους αυτοσχέδιους

ψυχαναλυτές, και έπειτα από τη μαρξιστική προσέγγιση του **Στρατή Τσίρκα**, η μελέτη του ποιητικού έργου του Καβάφη με κριτήρια τα οποία πήγαζαν από το ίδιο το έργο και τις εσωτερικές του δομές που το επέβαλλαν, καθιέρωνε μια θεώρηση της λογοτεχνίας που όχι μόνο δεν την έθιξαν οι νέες θεωρίες αλλά τη δικαίωσαν.

Μια επίσης σημαντική συμβολή του υπήρξε η δίτομη έκδοση των *Απάντων* του Καρυωτάκη, που ξαναέφερε –με φιλολογικά άψογο τρόπο– στο προσκήνιο τον ποιητή και το πλήρες, κατά το δυνατόν, ευρεθέν έργο του, με άμεση συνέπεια να προκαλέσει την «αναψηλάφηση» του μετά από τριάντα χρόνια παραμερισμού του από –θα το ξαναπώ– την «εκλεκτή» μερίδα της γενιάς του '30 και ενδεχομένως κάποιους καθυστερημένους επίγονούς της.

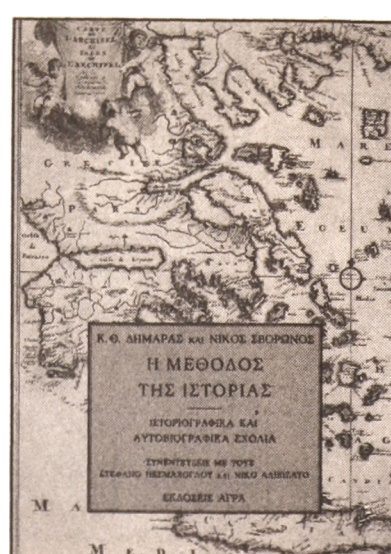
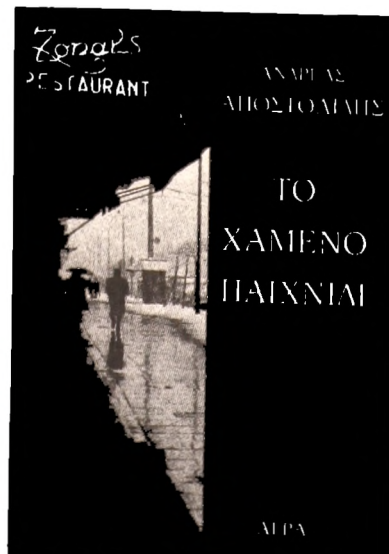
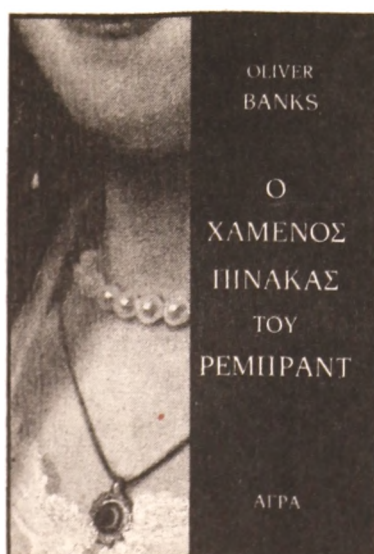
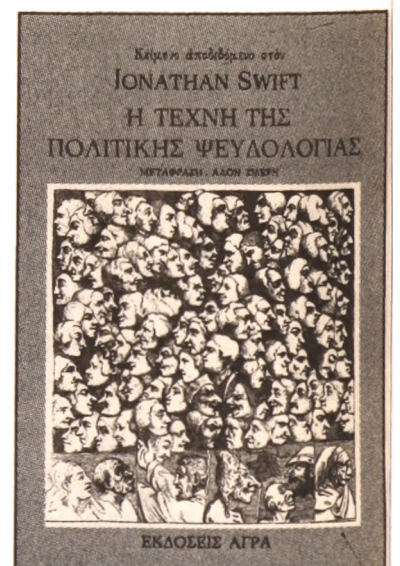
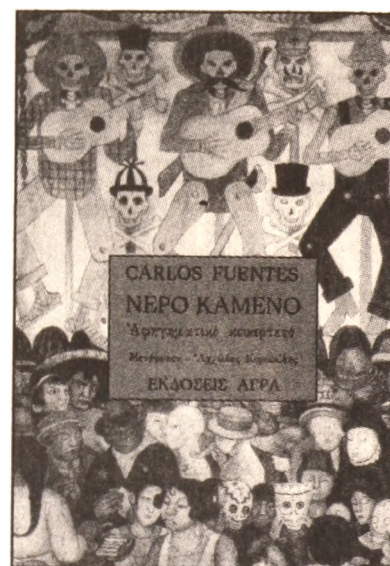
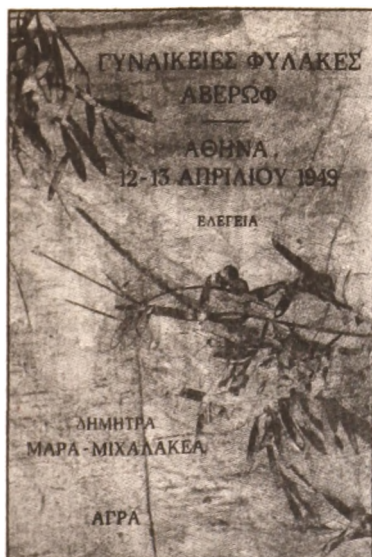
Υποσχέθηκα να μη γίνω κουραστικός από την πλευρά τουλάχισ-

στον που ελέγχω: το χρόνο, και όπως βλέπετε τον τήρησα. Τελειώνω, λοιπόν, και επιθυμώ να τονίσω, εκτός από τη σημασία του φιλολογικού, αλλά και κριτικού έργου του Γ. Π. Σαββίδη, ίσως αυτό πολλά χρωστάει στην αποτελεσματικότητα και δραστηριότητά του: η ευανάγνωστη γραφή του, εντυπωσιακή ως φυσική εκφορά λόγου και συνάμα επίσης φυσική στη λογική κατάστρωση συλλογισμών. Δεν μου κάνει εντύπωση το ότι –με αυτούς τους όρους– υπήρξε καλός πανεπιστημιακός δάσκαλος.

Αλλά την πιο καιρία παρατήρηση για το χαρακτήρα της δουλειάς του Γ. Π. Σ. την έχει κάνει από το 1964 ο Κ. Θ. Δημαράς: «[...] ο Γ. Π. Σαββίδης και αυτός βαδίζει –θα το πω κιόλας ότι την βαδίζει με επιτυχία– τη στενή κορυφογραμμή που χωρίζει τη φιλολογική κριτική από τη λογοτεχνική, ή που την ενώνει» (*Το Βήμα*, 15 Μαΐου 1964).

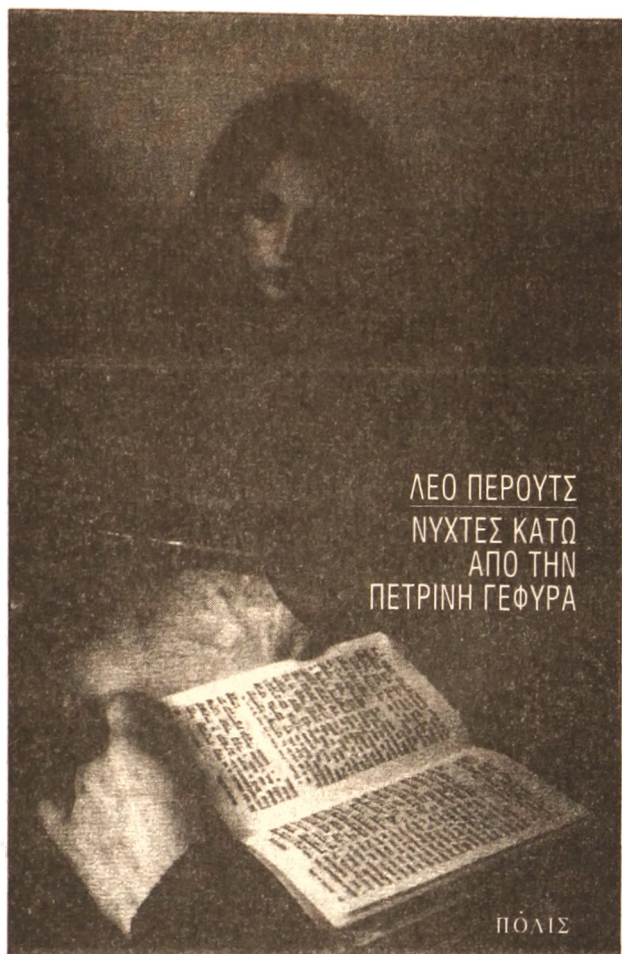
ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ 1979 - 1994

κυκλοφορούν

ΛΕΟ ΠΕΡΟΥΤΣ

**ΝΥΧΤΕΣ ΚΑΤΩ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΤΡΙΝΗ ΓΕΦΥΡΑ**

Τα σύνορα ανάμεσα σε πραγματικότητα και φαντασία είναι εύθραυστα. Πού αρχίζει το φανταστικό, πού τελειώνει το χρονικό; Ο Περούτς μας καλεί να πιστέψουμε ότι η λογική μπορεί να συμβαδίσει με το παράδοξο και η αλήθεια με το μυστήριο: σαν η φαντασία να πρέπει να σπεύσει, να βοηθήσει την Ιστορία. Μήπως ακριβώς επειδή είδαν στο πρόσωπό του ένα είδος «προφήτη», θαύμασαν ο Μπόρχες, ο Καγιουά ή ο Πωλάν αυτόν τον σύγχρονο του Κάφκα;

Η μαγευτική αφήγηση του Λέο Περούτς, μας συμπαρασύρει σε έναν κόσμο φαντασμαγορικό, όπου ακούμε την αντήχηση από επικοινωνίες, από προαισθήματα, από αποφάσεις της τύχης – όπου στήνονται και καταρρέουν μαγικές εξισώσεις, μυστικές ίντριγκες, σκοτεινές μήσεις. Ένας μεσαιωνικός ακόμη κόσμος, στον οποίο βασιλεύει η πρόληψη, η μυστική δύναμη των ραββίνων και η σκοτεινή δύναμη της κατάρας.

Νικόλ Σαρνταίο

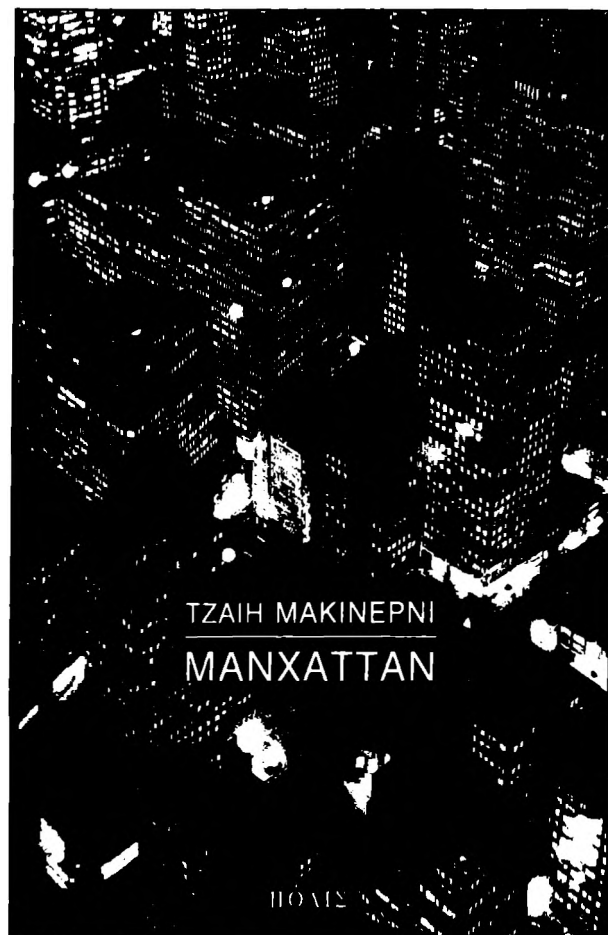
ΤΖΑΙΗ ΜΑΚΙΝΕΡΝΙ

ΜΑΝΧΑΤΤΑΝ

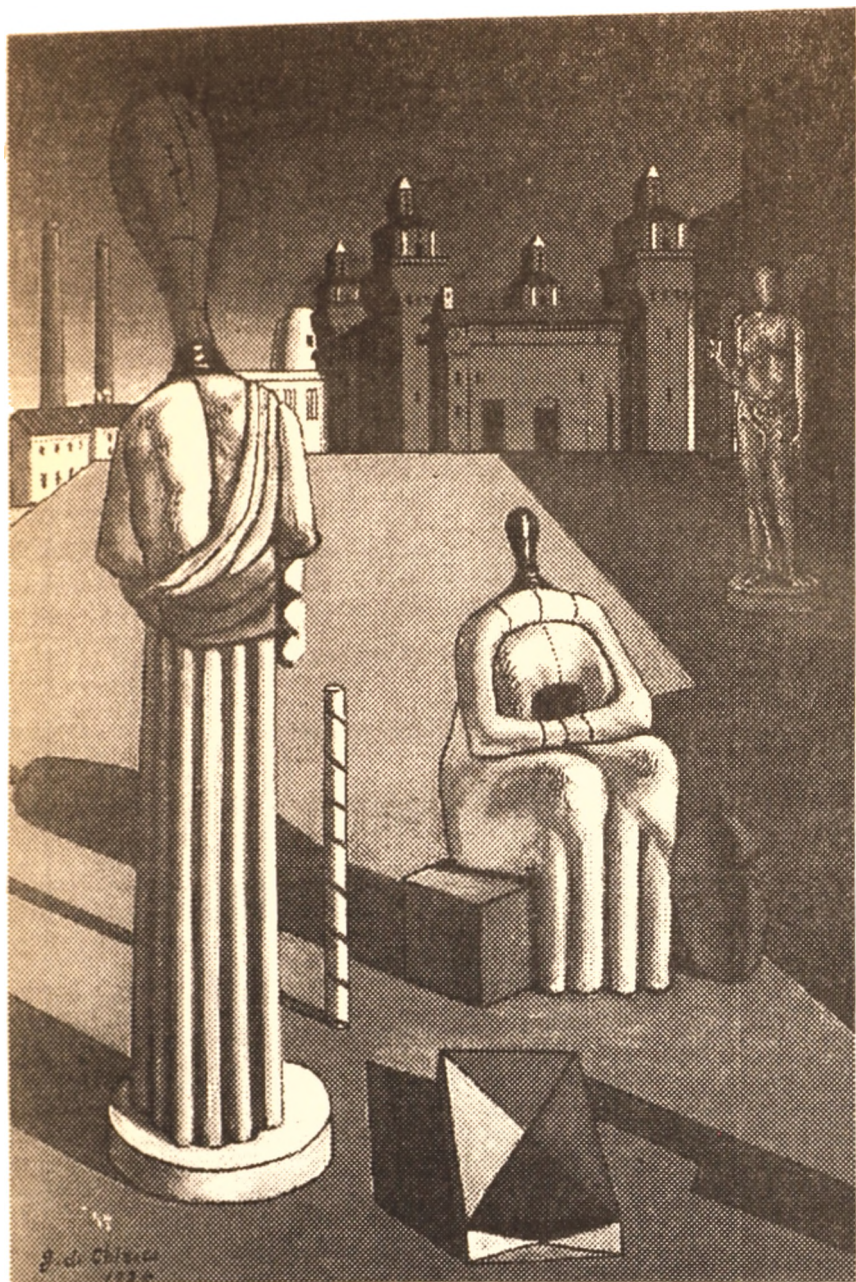
Ο Τζαίη Μακίνερι στο *Μανχάτταν* (*Brightness Falls*) περιγράφει τη διάλυση και την επανασυγκόλληση ενός γάμου λίγο πριν και λίγο μετά τη χρηματιστηριακή κρίση τον Οκτώβριο του 1987: ωστόσο, δεν πρόκειται για ένα μυθιστόρημα γύρω από τους καριέριστες τριαντάρηδες, ούτε για ένα ακόμη γαμήλιο χρονικό. Πρόκειται για κάτι ευρύτερο και κάτι βαθύτερο: για μια τοιχογραφία της Νέας Υόρκης των ωραίων, αστραφτερών κι ανικανοποίητων που αυτοκαταστρέφονται μεθοδικά, που ερωτοτροπούν με τον πόνο και τον εξευτελισμό.

Το *Brightness Falls* είναι ένα βιβλίο στη γραμμή της αμερικανικής παράδοσης: η ιστορία μιας αυταπάτης και μιας πτώσης, οι πολλαπλές εκδοχές της απώλειας, ένα βιβλίο που φαίνεται να απαντάει, τόσο με τον τίτλο του όσο και με το περιεχόμενο, στην υπέρλαμπρη δεκαετία του '80: η λάμψη του 1984 χάνεται κι οι ήρωες εκπίπτουν.

Σώτη Τριανταφύλλου

ΤΑ ΣΚΟΤΕΙΝΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΥΠΑΡΞΗΣ

Τζ. Ντε Κίρικο, *Ανψαυχητικές Μούσες*.

Το Μουσείο Γουλανδρή στην Άνδρο συνεχίζει να προκαλεί το διάλογο γύρω από εικαστικά γεγονότα μεγάλης εμβέλειας που διοργανώνει. Για φέτος το καλοκαίρι επικεντρώνει τη δραστηριότητα του στην αναζήτηση του ελληνικού στοιχείου στη ζωγραφική του **Τζιόρτζιο ντε Κίρικο**.

Θέλουμε να πιστεύουμε ότι ο προσδιορισμός θα είναι μόνο η αφορμή για μια διείσδυση στο «χώρο» εκείνο που ο καλλιτέχνης ονόμασε μεταφυσικό, του οποίου τους υπαινιγμούς πάσχισε ν' ανασύρει απ' το λευκό του τελάρου του, παραβιάζοντας έτσι τη θύρα της ιστορίας της τέχνης.

Ας σταθούμε εδώ, λοιπόν, σ' αυτό που ονομάστηκε *μεταφυσική σχολή* και που εκπροσωπείται από τον Ντε Κίρικο και τον **Κούρλο Καρά** στη Φεράρα της Ιταλίας στα χρόνια του πρώτου μεγάλου πόλεμου. Είναι αυτή η περίοδος, η πιο ισχυρά μαγνητική της πορείας του ζωγράφου, που μας «ερεθίζει» και σήμε-

ρα ακόμη, γι' αυτό και μας αφορά.

Τα οφειλόμενα στον μυστικιστικό ρομαντισμό των δασκάλων του στο Μόναχο, τα δάνεια στοιχεία απ' το «υλικό» των έργων του Πικάσσο που θα γνωρίσει στο Παρίσι εξηγούν τόσο, όσο και αποκρύπτουν, τον ήχο μιας τέχνης που επιχειρεί να καταγράψει με ακρίβεια μετρονόμου την πυκνότητα της απουσίας που αποσιωπούν τα πράγματα.

Ας το πούμε:

• *Πρέπει να μένει κανείς στο τελάρο. Έτσι συμμετέχει στην τέχνη. Τα άλλα είναι η ιστορία της.*

Η υλικότητα των πραγμάτων, των προσώπων, στη ζωγραφική του Ντε Κίρικο αποδίδεται με μια λογικότητα αντίστροφης αντήχησης: ακρίβεια της αναπαράστασης, σεβασμός των προοπτικών κανόνων, απογύμνωση όμως κάθε υπόστασης από το κυρίαρχο ζωτικό της στοιχείο.

Τα κτίρια ανακαλούν ένα επίπεδο ψυχρό φως που μαρτυρεί σκότος. Ο Ερμής αποκτά βλέμμα φορώντας μαύρα γυαλιά ηλίου. Ο γεωμέτρης, με τα όργανα μέτρησης ακριβείας, απεικονίζεται ως ανδρείκελο, απροσπέλαστος. Οι υλικοί κανόνες διατυπώνονται με πιστότητα, διαβεβαιώνοντάς μας περί του αντιθέτου.

Η έκρηξη στον πυρήνα της ζωγραφικής που συντελείται σ' αυτές τις πρώτες δεκαετίες του αιώνα απελευθερώνει δυνάμεις φωτοβόλες σε χώρους του πνεύματος ελάχιστα φωτισμένους ως τότε από μια μυστικιστική θρησκευτική γλώσσα. Σ' αυτό το επίπεδο ο Ντε Κίρικο είναι ανανεωτής, ένας χειριστής προβολέα ψυχρής δέσμης

στα σκοτεινά σημεία της ύπαρξης.

Δεν ανανεώνει τη φόρμα: ποιητής περισσότερο, χρησιμοποιεί τις ίδιες αρχαίες λέξεις με αναπάντεχο τρόπο. Η σύνταξη μιας λογικής απεικόνισης τηρείται, όμως τα πρόσωπα δεν παίζουν τους ρόλους τους. Τα αγάλματα δεν ισορροπούν στο βάθρο τους. Επιχειρούν να κινηθούν αρτιμελή προς το μέρος μας, ενώ βυθίζονται σε μια ακίνητη για μας αδιαφορία:

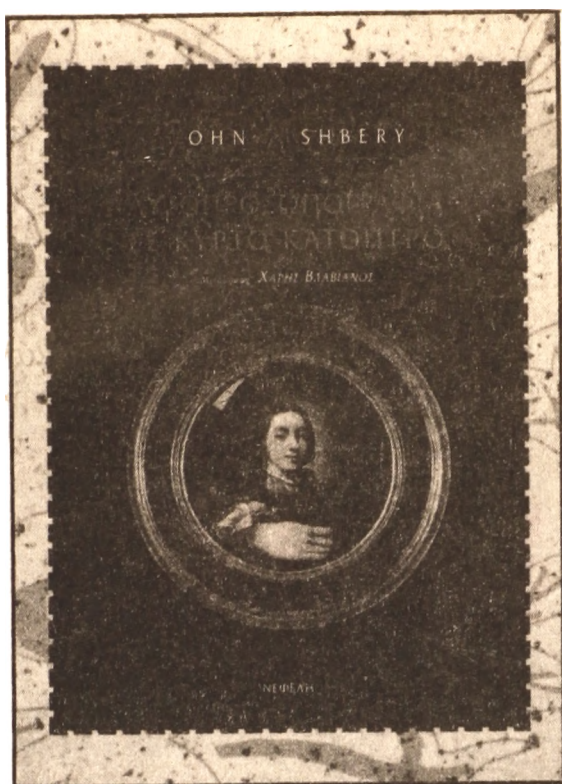
Μεταφυσική της συνείδησης, φυσική του ονείρου. Αυτή την ακίνητη ταλάντωση θα φέρει στη τέχνη ο Ντε Κίρικο για να θαυμαστεί από τους σουρρεαλιστές που θα βαδίσουν τους δρόμους του, ενώ εκείνος οπισθοχωρεί αργά σε μια ακαδημαϊκή ζωγραφική.

Εμείς, συνεπαρμένοι ακόμη από την ανησυχητική σιωπή των εκπαιδευμένων ονείρων του, θα του δώσουμε το λόγο: «*Μερικές φορές ο ορίζοντας είναι ένας τοίχος πίσω από τον οποίο υψώνεται ο θόρυβος ενός τραίνου που χάνεται. Όλη η νοσταλγία του απείρου μας φανερώνεται πίσω από τη γεωμετρική ακρίβεια της πλατείας. Αισθανόμαστε τις πιο αξέχαστες συγκινήσεις όταν ορισμένες πλευρές του κόσμου, που αγνοούμε τελείως την ύπαρξή τους, μας φέρνουν ξαφνικά αντιμέτωπους με μυστήρια που ήταν πάντοτε δίπλα μας και που δεν μπορούμε να τα δούμε γιατί βλέπουμε μόνο πολύ κοντά μας και δεν μπορούμε να αισθανθούμε γιατί οι αισθήσεις μας δεν έχουν αναπτυχθεί αρκετά. Οι νεκρές φωνές τους μας κοιτούν από κοντά, αλλά μας φαίνονται σαν φωνές που έρχονται από άλλον πλανήτη.*»

John Ashbery

ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ
ΣΕ ΚΥΡΤΟ ΚΑΤΟΠΤΡΟ

ΕΠΙΜΕΤΡΟ: HAROLD BLOOM
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΧΑΡΗΣ ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

Ἡ *Αὐτοπροσωπογραφία σέ Κυρτό Κάτοπτρο* — «ἡ *Ἐρημη Χώρα* τῆς μεταμοντέρνας ἀμερικανικῆς ποίησης», ὅπως χαρακτηριστικά τήν ἀποκαλεῖ ὁ κριτικός Χάρολντ Μπλούμ — εἶναι ἡ πιό γνωστή καί ἀμφιλεγόμενη ποιητική σύνθεση τοῦ John Ashbery. Ὃταν ἐκδόθηκε τὸ 1975 ἀπέσπασε ταυτόχρονα τὸ βραβεῖο Pulitzer, τὸ πολὺ σημαντικό National Book Award καί τὸ ἔγκυρο National Book Critics' Circle Award. Ἄν ἡ ποίηση, ὅπως τὴ συνέλαβε ὁ Αὐγουστίνος, εἶναι τὸ «κάτοπτρο — τὸ speculum τοῦ κόσμου», ὁ Ἄσμπερυ διαλέγει ἓνα κυρτό κάτοπτρο γιὰ νὰ μιλήσει γιὰ τὴ στρεβλή, παραμορφωμένη εἰκόνα τοῦ σημερινοῦ κόσμου. Τὴν ἀφορμὴ τοῦ τὴν προσφέρει τὸ ἐγγεῖρημα τοῦ Ἰταλοῦ ζωγράφου τῆς Ἀναγέννησης Francesco Parmigianino (1503-1540) νὰ ζωγραφίσει τὸ πορτραῖτο τοῦ, μέ σκηνικὸ τὸ ἐργαστηριό τοῦ, «κοιτάζοντας γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ τὸν ἑαυτὸ τοῦ σ' ἓνα κυρτό κάτοπτρο...» Μὲ ἀφετηρία τὸν πίνακα τοῦ Παρμιτσιανίνο, ὁ Ἄσμπερυ στοχάζεται πάνω στὴν προσωπικὴ τοῦ ζωῆ, τὴ θρυμματισμένη ἀνθρώπινη κατάσταση τοῦ καιροῦ μας καί τὴ διαδικασία τῆς ποιητικῆς γραφῆς, ἀποκαλύπτοντας κι αὐτὸς τὸ δικό τοῦ ἐργαστήριον στὸν ἀναγνώστη.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

... Προωθούμενο καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6. ΑΘΗΝΑ 106 80 - ΤΗΛ.: 3607744 - 3639962

Αριστερά, ο Γιάννης Ιωάννου, παραπέμπει στον Νταλί και, συνάμα, στο πρωθυπουργικό ζεύγος - ίσως επειδή όσα συμβαίνουν στην πολιτική ζωή είναι και αρκετά σουρρεαλιστικά. Δεξιά, ο νέος σχεδιαστής Δημήτρης Πανταζής, στυλίστας και μεστός - αλλά γιατί ο πιτσιρικάς της σύντομης ιστορίας του έχει αγγλικό όνομα; Τέλος, κάτω αριστερά, ο Αρκάς, που παντρεύει έναν παλιότερο ήρωά του με τον πιο πρόσφατο - και πιο διάσημο. Τρεις από τους καλλιτέχνες που συμμετέχουν στην Γ' Πανελλήνια Έκθεση Κόμικς, στο Μύλο της Θεσσαλονίκης.

ΧΑΙΡΕ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΓΗΣΙΣ!

Εδώ και δεκαπέντε μέρες, και μέχρι τις 9 Ιουλίου, η τέχνη των κόμικς σιτίζεται στον Μύλο της Θεσσαλονίκης στην «Γ' Πανελλήνια έκθεση κόμικς». Εκατόν τριάντα τέσσερις δημιουργοί απ' όλη την Ελλάδα (επαγγελματίες και ερασιτέχνες, εξαιρετικά επιδέξιοι σχεδιαστές ή άλλοι που μόλις δοκιμάζουν το χερί τους, ώριμοι σε ηλικία ή δεκατριάχρονοι μαθητές), εκθέτουν τις απόπειρές τους να πουν ιστορίες με σχεδιασμένες εικόνες.

Παρα τις προσπάθειες των οργανωτών να δημιουργήσουν κάποιες θεματικές ή ποιοτικές ενότητες μεταξύ των παρουσιαζομένων έργων, εκθέτοντας σε άλλους χώρους τους πιο δημοφιλείς καλλιτέχνες σε άλλους τους πιο πρωτοποριακούς, σε άλλους εκείνους με την πιο ρεαλιστική παραστατικότητα και σε άλλους εκείνους με την πιο γελοιογραφική συντομία (και η πολυδιάσπαστη αρχιτεκτονική του Μύλου προσφέρεται θαυμάσια για να οριοθετεί κανείς ποικίλες ενότητες), ο επίμονος επισκέπτης μπορεί να αιφνιδιάζεται κάθε τόσο με δείγματα άκρας επιδεξιότητας μεταξύ πρωτολείων, με παράδοξες αφαιρέσεις μεταξύ επιμελών σχεδιάσεων, με σαφείς ξενικές επιδράσεις σε τελείως ελληνοπρεπείς

ιστορίες και, γενικά, με τα εντυπωσιακά εικαστικά επιτεύγματα που, στα οδρωτότυπα, παρουσιάζονται πολύ καλύτερα απ' όσο στις τυπωμένες εκδόχές.

Ένα πανηγύρι του βλέματος και της φαντασίας στον Μύλο, λοιπόν, συνοδευόμενο καθημερινά από πολύ ενδιαφερόντες προβολές κινουμένων σχεδίων ελλήνων «cartoonists», αλλά με την κύρια έμφαση στους χάρτινους ήρωες, στους ήχους των μέσα στα μπαλονάκια λόγων, στη σύμβαση της χρονικής διαδοχής από την κάθε εικόνα στην επόμενη, στα ευρήματα των απλών γραμμών πάνω στο λευκό χαρτί και στις φανερές επιστροφές των απλών χρωμάτων. Με δύο λόγια, με την κύρια έμφαση στο ελάχιστο που μπορεί να μιλήσει για το μέγιστο. Αυτή, εξάλλου, ήταν η ειδοποιός αρετή των κόμικς από καταβολής του είδους, κι αυτή είναι σήμερα η υπεροχή αρετή τους.

Ακριβώς επειδή, σήμερα, ξοδεύονται δισεκατομμύρια και συγκλίνουν αμέτρητες προσπάθειες διαφορετικών ειδικών (φωτογράφοι σεναρίστες, σκηνοθέτες, ηθοποιοί, φωτιστές, μακιγιέρ, μοντέρ, κασκαντέρ και δεν συμμαζεύεται) για να προκύψουν μερικές στιγμές

ψυχαγωγικού τηλεοπτικού ή κινηματογραφικού θεάματος, είναι πραγματικά υπέροχη η απλότητα του μέσου, στα κόμικς, και η ευγλωττία του αποτελέσματος. Κι ακόμα ενώ στο φιλμικά αποτυπωμένο θέαμα προτανεύει αναγκαστικά (ακόμα και στις πιο φαιδρές φαντασμαγορίες των ειδικών εφέ) ένας σοβαρός ρεαλισμός, τα κόμικς παίζουν διαρκώς ανάμεσα στο πραγματικό και το ανύπαρκτο, το ρητό και το άρητο, στη μοναδική υποστασιοποίηση του ασύλληπτου, με μίαν απaráμιλλη ευκολία.

Είπαν κάποτε, για τα κόμικς ότι αποτελούν «το σινεμά του φτωχού». Θα μπορούσαμε έτσι όπως η μεγάλη επιτυχία τους της δεκαετίας του '70 έχει σαφώς υποχωρήσει, να πούμε πως απέβησαν, ενδιαμέσως, η τηλεόραση του φτωχού. Το σίγουρο είναι πως πλέον όλοι οι φτωχοί έχουν τηλεόραση (κι ίσως γι' αυτό η τηλεόραση είναι τόσο φτωχή) αλλά τα κόμικς παραμένουν ευρηματικά, ανατρεπτικά, ιλαρά, ιερόσυλα και το ίδιο δροσερά με την πρώτη εκείνη αφύπνιση του Little Nemo στο κρεβάτι που του είχε σχεδιάσει ο Winsor McCay πριν από ενενήντα ακριβώς χρόνια.

ΤΟΥ
ΠΕΤΡΟΥ
ΜΑΡΤΙΝΙΔΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ * 1995 * ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΕΖΟΓΡΑΦΙΑ

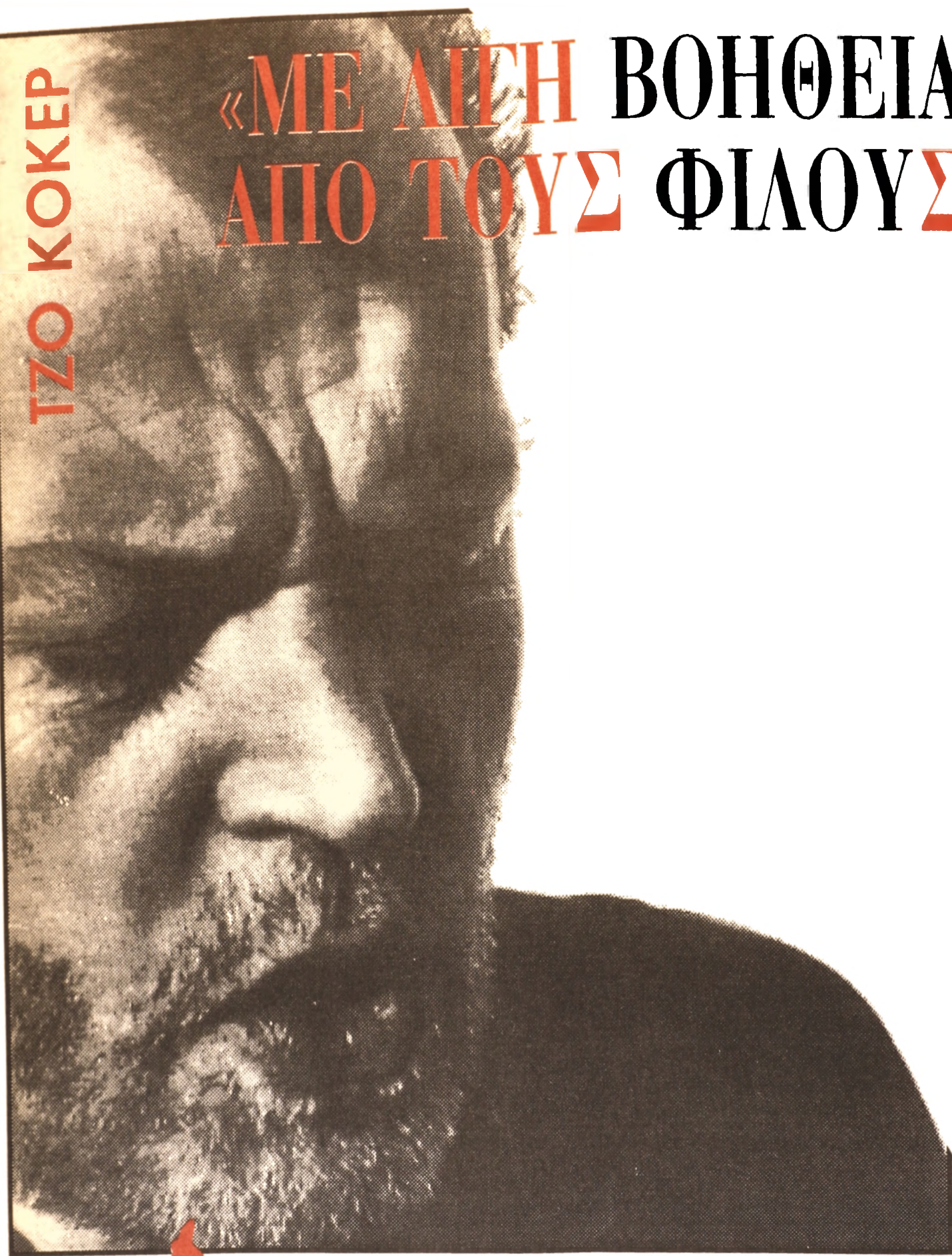
- Βασίλης Γκουρογιάννης * *Μήδεια*
- Δημήτρης Δειλινός * *Στη γη του έρωτα*
(Μυθιστόρημα)
- Λίλυ Εξαρχοπούλου * *Σοφίας το ανάγνωσμα*
(Μυθιστόρημα)
- Παύλος Κάγιος * *Και ξαφνικά χιόνισε χρόνια*
(Μυθιστόρημα)
- Γιώργος Κακουλίδης * *Φαλαμπέλα*
(Αφήγημα)
- Ιωάννα Καρυστιάνη * *Η κυρία Κατάκη*
(Διηγήματα)
- Γιώργος Ματζουράνης * *Ανάμεσα σε δύο κόσμους*
(Ανθολογία)
- Ξενοφών Μπρουντζάκης * *Γυναικωνίτης*
(Μυθιστόρημα)
- Μάγδα Νικολαΐδου * *Ο ασημένιος καθρέφτης*
(Αφήγημα)
- Δημήτρης Παπαναγιώτου * *Πέμπτη εποχή*
(Μυθιστόρημα)
- Δημήτρης Ποταμιάνος * *Χωρικά ύδατα*
(Μυθιστόρημα)
- Διονύσης Χαριτόπουλος * *525 τάγμα πεζικού*
(Μυθιστόρημα)
- Λένος Χρηστίδης * *Βογορό*
(Μυθιστόρημα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

ΤΖΟ ΚΟΚΕΡ

«ΜΕ ΛΙΓΗ ΒΟΗΘΕΙΑ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΦΙΛΟΥΣ ΤΟΥ»

A

ν έπρεπε να ορίσει κανείς τον «δύσκολο» καλλιτέχνη, τότε δεν θα έβρισκε καλύτερο παράδειγμα από τον **Joe Cocker**. Ο Cocker αντιπαθεί τις δημόσιες εμφανίσεις, σπάνια δίνει συνεντεύξεις, με δυσφορία πείθεται να συμμετάσχει σε συναυλίες, και τα συνεχή προβλήματα με την υγεία του τον αναγκάζουν να απομονώνεται κάθε τόσο. Γι' αυτό και η εμφάνισή του στη χώρα μας, στις 5 Ιουλίου στο Γήπεδο του Παναθηναϊκού, είναι μία μοναδική ευκαιρία να απολαύσουμε το αληθινά

σπάνιο ταλέντο του και την κλασική πλέον φωνή του.

Ο Joe Cocker γεννήθηκε στο Sheffield της Αγγλίας τον Μάιο του 1944. Ίσως έπαιξε ρόλο η καταγωγή του από μία από τις πιο βιομηχανοποιημένες περιοχές της χώρας (αλλά και το αρχικό του επάγγελμα: εργάτης στην εταιρεία αεριόφωτος), ίσως ήταν απλώς η μεγάλη αγάπη που έτρεφε για τον Ray Charles και άλλους μεγάλους μαύρους αμερικανούς μουσικούς, πάντως ο Cocker εμφανίστηκε και ως μία από τις πιο

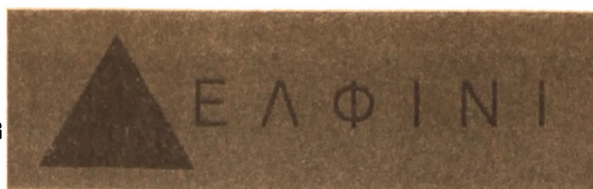
«μαύρες» φωνές στον κόσμο της σύγχρονης μουσικής, εφάμιλλης των κλασικών blues φωνών του Σικάγου. Η ακατέργαστη χροιά της και το βραχνό πάθος της είναι το σήμα κατατεθέν του Cocker. Δεν είναι τυχαίο ότι στις διασκευές που κάνει (που αποτελούν και τον κύριο όγκο της δουλειάς του) με τη φωνή αυτή μεταλλάσσει σε αριστούργημα και το πιο μέτριο τραγούδι.

Η ενασχόληση του Cocker με τη μουσική άρχισε το 1960, αλλά ήταν το 1968 όταν με τη διασκευή του τραγουδιού των Beatles *Με λίγη βοήθεια από τους φίλους μου* άγγιξε την επιτυχία και γνώρισε διεθνή καταξίωση, ιδίως μετά την παρουσία του στο φεστιβάλ του Γούντστοκ το 1969. Το τραγούδι αυτό μοιάζει να συνοψίζει και τη ζωή του όλη, μια και πάντα παρέπαιε ανάμεσα στην πιο παθητική παραίτηση και στην ανασυρσή του στην επιφάνεια χάρη στους πάμπολλους επιφανείς φίλους του, οι οποίοι δεν αρνούνται να τον βοηθήσουν στις ηχογραφήσεις και στις συναυλίες.

Η σταδιοδρομία του Cocker, μετά από συνεχείς παλινδρομήσεις, μοιάζει να σταθεροποιείται από το 1980 και μετά σε ένα καλό σημείο ποιότητας και εμπορικής αναγνώρισης. Τα τραγούδια του ακούστηκαν σε μερικές από τις πιο δημοφιλείς ταινίες της δεκαετίας, όπως στις *Ιπτάμενος και Τζέντλεμαν* και *91/2 εβδομάδες*, υπήρξαν μεγάλες δισκογραφικές επιτυχίες. Ιδίως το τελευταίο υπήρξε το απαραίτητο τελείωμα προγράμματος κάθε χορευτικού club της προηγούμενης πενταετίας, και ανέδειξε σε αστέρα αυτόν τον κατ' εξοχήν αντιηρωικό και παθολογικά σεμνό άνθρωπο.

Στις 5 Ιουλίου λοιπόν, σε όσους νιώθουν φίλοι του, ο Joe Cocker θα έχει πολλά να πει.

ΤΟΥ
ΝΙΚΟΥ
ΒΡΑΤΣΑΝΟΥ

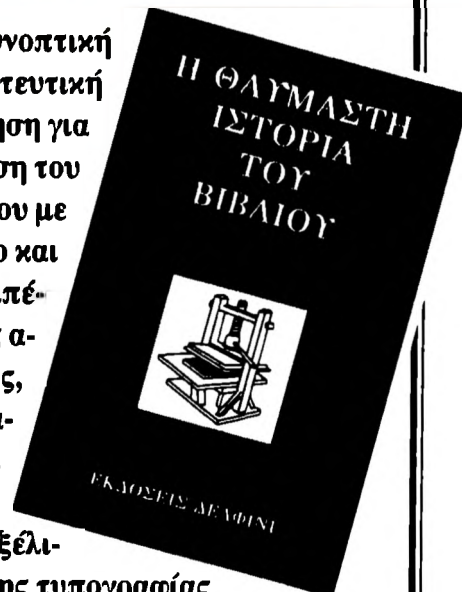
ΜΕΛΕΤΕΣ ΔΟΚΙΜΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ

Μια
συγκλονιστική
μελέτη
για το
μακρινό
παρελθόν
των
ευρωπαϊκών
λαών

Στις ίδιες
σειρές
κυκλοφορούν

Μια συνοπτική
και γοητευτική
αφήγηση για
τη σχέση του
ανθρώπου με
το βιβλίο και
την περιπέ-
τεια της α-
νάγνωσης,
της γρα-
φής και
της συ-
νεχούς εξέλι-
ξης της τυπογραφίας

ΑΑ.ΥΥ.
Τ.Υ.: Η ΜΕΓΑΛΗ ΑΔΕΛΦΗ
8 ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ

ΑΑ.ΥΥ.
ΤΟ ΦΑΝΤΑΣΜΑ ΜΙΑΣ ΔΕΚΑΕΤΙΑΣ
ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΗ ΔΕΚΑΕΤΙΑ ΤΟΥ '60

ΜΗΤΣΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΑΙΜΟΝΕΣ ΚΑΙ ΔΑΙΜΟΝΙΣΜΕΝΟΙ

ΟΥΜΠΕΡΤΟ ΕΚΟ
Η ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΟΥ ΤΖΑΙΗΜΣ ΤΖΟΥΣ

ΟΥΜΠΕΡΤΟ ΕΚΟ
ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΑΙΣΘΗΤΙΚΗΣ
ΣΤΟΝ ΘΩΜΑ ΑΚΙΝΑΤΗ

ΣΟΝΙΑ ΙΛΙΝΣΚΑΓΙΑ
Ο Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ ΚΑΙ Η ΡΩΣΙΚΗ
ΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ "ΑΡΓΥΡΟΥ ΑΙΩΝΑ"

ΑΡΗΣ ΜΑΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
ULYSSES: ΕΠΙΣΤΡΕΦΟΝΤΑΣ ΣΤΟΝ
«ΟΔΥΣΣΕΑ» ΤΟΥ ΤΖΑΙΗΜΣ ΤΖΟΥΣ

ΡΟΜΠΕΡΤ ΜΟΥΖΙΑ
ΠΕΡΙ ΒΛΑΚΕΙΑΣ

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ
ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΛΗΤΕΙΑΣ
ΤΑ ΨΕΥΔΩΝΥΜΑ

ΑΝΔΡΙΑΝΑ ΒΛΑΧΟΥ,
TED BENTON, REINER GRUNDMANN
ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΦΥΣΗ

ΑΝΔΡΕΑΣ Δ. ΓΛΗΝΟΣ
ΒΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ
ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΝΙΚΟΣ ΚΟΤΖΙΑΣ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ:
ΕΝΑ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΝ ΤΩ ΓΙΓΝΕΣΘΑΙ

ΝΙΚΟΣ ΛΕΑΝΔΡΟΣ
ΜΑΖΙΚΑ ΕΝΤΥΠΑ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΙΕΡ ΜΠΟΥΡΝΤΙΕ
ΜΙΚΡΟΚΟΣΜΟΙ

ΠΙΕΡ ΜΠΟΥΡΝΤΙΕ
ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΕΛΛΗ ΠΑΠΠΑ
ΚΟΜΜΟΥΝΑ ΤΟΥ 1871 -
Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ 21ΟΥ ΑΙΩΝΑ;

ΛΥΣΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
Η ΑΣΤΙΚΟΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ
ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΛΕΙΟΣ
ΚΙΝΟΥΜΕΝΗ ΕΙΚΟΝΑ ΚΑΙ
ΚΑΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΣΑΜΟΥΗΛΙΔΗΣ
ΟΙ "ΔΗΜΟΙ" ΤΟΥ ΕΥΠΟΛΗ

ΓΡΗΓΟΡΗΣ ΤΣΟΥΝΗΣ
ΤΑ ΔΡΩΜΕΝΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΥΣΗ
ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΩΝ ΖΩΩΝ
ΛΕΞΙΚΟ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

ΝΙΚΟΛΑΣ ΧΡΗΣΤΑΚΗΣ
ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΤΑΥΤΟΤΗΤΕΣ

Ο ΚΟΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΕΙΝΑΙ ΠΑΝΤΑ ΑΝΟΙΧΤΟΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΕΛΦΙΝΙ, ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 23-25, 106 77 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 38 30 955, FAX: 33 03 175

Το Βυζάντιο στη δικτατορία

του Λένου Μαυρομάτη

Το Βυζάντιο, μια από τις πιο διαμφισβητούμενες ιστορικές περιόδους, επικαλούνται με έμφαση όσοι σήμερα συνδέουν τα εθνικά πολιτικά προβλήματα με την εθνικιστική ιδεολογία. Συνήθως, βέβαια, πρόκειται για μια προκατασκευασμένη ερμηνεία της βυζαντινής περιόδου, χάριν της οποίας αντλούνται ιδεολογήματα που επιχειρούν να συνδέσουν το τρισχιλιετές πνεύμα του ελληνισμού με την ορθόδοξη παράδοση. Διόλου καινούργια επιχειρηματολογία. Ακριβώς τα ίδια επιχειρήματα (ίσως λιγότερο επεξεργασμένα) επικαλούνταν και οι πολιτικοί ή οι θεωρητικοί της επτάχρονης δικτατορίας. Το ιδεολογικό στίγμα της Ελλάδος των Ελλήνων Χριστιανών σε σχέση με το ρόλο του Βυζαντίου επιχειρεί να δώσει το κείμενο του ιστορικού **Λένου Μαυρομάτη**, που ακολουθεί.

Μιλώντας στους καθηγητές και τους φοιτητές του Πανεπιστημίου Θεσ/νίκης, στις 5.1.1968, ο δικτάτορας **Γεώργιος Παπαδόπουλος** συνδέει εξ αρχής το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο με το παρελθόν. Λέει: «Από τον χώρο της Θεσσαλονίκης από την οποίαν ξεκίνησαν προ χιλιάδων ετών οι πραγματοποιήσαντες την έννοια της Μεγάλης Ιδέας, της ενότητας του ελληνισμού, ο Φίλιππος και ο Αλέξανδρος, απευθύ-
νω προς υμάς σαλπισμα επιστρατεύσεως.»

Πρότυπο του ομιλούντος δεν ήταν βέβαια η Αθηναϊκή Δημοκρατία και οι αξίες της αλλά ένα υποκατάστατο οικουμενικότητας, αυτό που μεταγενέστερα έχουμε αναλύσει ως Μεγάλη Ιδέα μέσω μιας τεράστιας παγκόσμιας αυτοκρατορίας του Μ. Αλεξάνδρου. Για το δικτάτορα, αυτή η περίφημη αυτοκρατορία θα εμπλουτιζόταν με μια δεύτερη συνιστώσα, μέσω της οποίας ο ελληνισμός καλείται να μεγαλουργήσει εκ νέου: με το χριστιανισμό της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας. Έλεγε σχετικά: «Το έτος θα σωθεί, ο τόπος θα γίνει ευδαίμων, θα πραγματοποιηθούν τα όνειρα των Ελλήνων. Η Μεγάλη Ελλάς θα αποτελέσει και πάλιν την κοιτίδα του ελληνοχριστιανικού πολιτισμού.»

Στις 9.2.1968, οι φοιτητές του Πανεπιστημίου Αθηνών δέχονται από το ίδιο στόμα τις εξής διαβεβαιώσεις: «Δεν νοείται Έλλην κομμουνιστής. Οι παρασυρθέντες είναι και αυτοί Έλληνες τους οποίους παρέσυρε ο Δούρειος Ίππος του διεθνούς κομμουνισμού και οφείλουν να επιστρέψουν στους κόλπους των Ελλήνων γονέων τους και να εργασθούν διά λογαριασμόν του αυριανού σκελετού του Έθνους. (!) Η Ελλάς θα ζήσει και θα μεγαλουργήσει ως η αθάνατος Μεγάλη Ελλάς του ονείρου μας.»

Ο Λένος Μαυρομάτης είναι από το 1985 διευθυντής του προγράμματος Βυζάντιο και Σλαβοβαλκανικός κόσμος στο Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών και αναπληρωτής καθηγητής πανεπιστημίου. Το κείμενο που δημοσιεύεται αποτελεί συντομευμένη και προσαρμοσμένη στο γραπτό λόγο εκδοχή ομιλίας του που έδωσε στο Ίδρυμα Γουλανδρή Χορν πριν από λίγες εβδομάδες στο πλαίσιο σειράς διαλέξεων του ιδρύματος με τίτλο *Βυζαντινή πραγματικότητα και νεοελληνικές ερμηνείες*. Η συντόμευση και προσαρμογή έγινε με ευθύνη της σύνταξης του Αντί. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με τη συμβολή της ιστορικού Γεωργίας Πανσεληνάκη.

Την 1.3.1969 αποτελείται όχι πια προς φοιτητές ή καθηγητές αλλά προς την Εκκλησία της Ελλάδος. Διαπιστώνει: «*Η Εκκλησία διά την Ελλάδα, διά το ελληνικό έθνος απετέλεσε την κοιτίδα της ευγνωμοσύνης του. Εκκλησία και πολιτεία αποτελούν τους δύο χιτώνες οι οποίοι περιβάλλουν τον λαόν ως πολιτεία και το πλήρωμα ως Εκκλησία. Η βακτηρία του έθνους υπήρξε αναμφισβητήτως η Εκκλησία. Είθε ο μέγας Θεός να βοηθήσει.*»

Θα ήταν κουραστική η παράθεση και άλλων αποσπασμάτων από το ογκώδες και ασυνάρτητο υλικό. Είναι προφανής η υπέρμετρα απλοϊκή αντίληψη της ιστορίας και κυρίως του ιστορικού γίνεσθαι, όσο εξίσου απλοϊκή και η μεσσιανική πίστη που προπαγανδίζει και πιστεύει σε μια νέα μεγάλη χριστιανική Ελλάδα. Ωστόσο, την αφέλη και απλοϊκή τοποθέτηση των πολιτικών της δικτατορίας ανελάμβαναν να θεωρητικοποιούν κάποιοι, ελάχιστοι, είναι αλήθεια, επιφανείς διανοούμενοι της εποχής.

Ανάμεσά τους, συγκαταλέγεται και ο **Δημ. Τσάκωνας**. Στην εργασία του *Κοινωνιολογία του ελληνικού πνεύματος* κάνει συστηματική αναφορά στο Βυζάντιο και ιδιαίτερα στην Εκκλησία και τον παιδευτικό της ρόλο, χωρίς να λησμονεί την ενότητα του ελληνισμού και της ορθοδοξίας. Σημειώνει: «*Ο χριστιανισμός και η ορθόδοξος περί αυτού αντίληψις υπήρξε έργο της ελληνικής φυλής κατ' εξοχήν. Η θεμελίωσις και ο φιλοσοφικός εμπλουτισμός του οφείλουν πολλά εις την γόνιμον ελληνικήν κληρονομίαν.* (Ο συγγραφέας, παραφράζοντας τη γνωστή ρήση, ισχυρίζεται ότι οι ελληνικής καταγωγής ή παιδεύσεως μέτοχοι ήσαν όλοι μεγάλοι κήρυκες των αληθειών του!) *Ο ελληνισμός είναι και από ιστορικής και από βιωματικής απόψεως αρρήκτως συνδεδεμένος με την χριστιανική ορθοδοξία.*» Ετσι, κατόπιν, μπορεί να εξάρει την κοινωνική δράση όχι πια του Βυζαντίου ως Βυζαντίου αλλά του ελληνικού χριστιανισμού έναντι των φιλανθρωπών, των αιχμαλώτων, των δούλων, των ιδρυμάτων, των νοσοκομείων κ.λπ.

Δάσκαλος του Δ. Τσάκωνα και όλων των θεωρητικών που έλαβαν το λόγο κατά την επταετία υπήρξε ο φιλόσοφος και ακαδημαϊκός **Ι. Θεοδωρακόπουλος**. Ο ίδιος δεν υπήρξε ποτέ υποστηρικτής του καθεστώτος. Στην ουσία, όμως, ο λόγος του διακατείχετο από τα ίδια ιδεώδη, σίγουρα εκλεπτυσμένα και λόγω της παιδείας του. Πάντως,

τα γραπτά αυτά ενίσχυσαν τη γραμμικότητα και την απλοϊκότητα των ιδεολογημάτων της 21ης Απριλίου.

Το 1967, στην ομιλία του στην Ακαδημία Αθηνών για την 28η Οκτωβρίου, αφού ανέτρεξε στη μοναδικότητα της Ελλάδας διά μέσου της ιστορικής διαδρομής, αναφέρθηκε και στο ρόλο του Βυζαντίου. Ο πλατωνικός και λάτρης του Γκαίτε φιλόσοφος Θεοδωράκος περιορίστηκε στη διαπίστωση ότι οι βάσεις του νέου ελληνισμού ετέθησαν ενσυνειδήτως κατά την τελευταία περίοδο του Βυζαντίου. «*Ενας αυτοκράτωρ, ο τελευταίος, ο θρυλικός Κωνσταντίνος, και ένας φιλόσοφος, ο Πλήθων, έθεσαν τα θεμέλια του νέου ελληνισμού – ο πρώτος με το αίμα του, ο δεύτερος με το πνεύμα του.*»

Πρόκειται για αδύνατη αναφορά τόσο στη διαχρονία όσο και στη μακρά διάρκεια. Δύο προσωπικότητες που δεν έχουν σχέση μεταξύ τους, ο Κωνσταντίνος –τελευταίος αυτοκράτορας της Κωνσταντινούπολης– και ο Πλήθων ο οποίος ήταν ενάντιος στον τρόπο διακυβέρνησης της βυζαντινής κοινωνίας, ανακαλούνται και συμπλέκονται για να συμβολίσουν τη συνέχεια. Αλλά ποια συνέχεια;

Το 1969, ο πρόεδρος της Ακαδημίας Αθηνών **Αμύλας Αλεβιζάτος**, στον πανηγυρικό του λόγο για την 25η Μαρτίου, αποκαλεί με τη σειρά του τον Έλληνα «*θαύμα της Ιστορίας, που έζησε και μεγαλούργησε μέσω του χριστιανισμού και του εθνισμού.*» Ο θεολόγος πρόεδρος της Ακαδημίας (στους φοιτητές του έλεγε ότι ήταν αποστολικός) φρόντισε να εξάρει το Βυζάντιο, από το οποίο όμως επέλεξε μόνο τη μεγάλη μορφή του Μεγάλου Κωνσταντίνου. Ηθικόν επιμύθιον; «*Το ενθαρρυντικό όραμα του σταυρού που διατάσσει στην κατάπαυση των διωγμών.*»

Στις 23.3.1968, στην ομιλία του για την επέτειο της 25ης Μαρτίου, ο ακαδημαϊκός, φιλόλογος και λατινιστής **Ερρίκος Σκάσης** θεωρεί ότι το Βυζάντιο κατόρθωσε να εκπληρώσει τον «*υψηλόν προορισμόν αυτού.*» Κατά τον ακαδημαϊκό, προορισμός του Βυζαντίου ήταν η διάδοση του χριστιανικού πολιτισμού και της θρησκείας του Χριστού... Ωστόσο, στις 2.5.1968, ο ίδιος δήλωνε ότι «*το γένος υπήρξε έκτοτε φορέας του ελληνοχριστιανικού πνεύματος και του πνευματικού κόσμου.*»

Ο **Νικόλαος Λούρος** διετέλεσε κι αυτός πρόεδρος της Ακαδημίας. Αν και γιατρός το επάγγελμα, είχε κι εκείνος γνώμη για το ρόλο του Βυζαντίου στην οικοδόμηση του νέου ελληνισμού. Υποστήριξε ότι «*η Ελλάδα –τα σύνορα της Ευρώπης– σιγοπέθαινε ποδοπατημένη από την ατέλειωτη σκλαβιά. Το πνεύμα του Κωνσταντίνου δημιουργούσε το περίλαμπρο ορθόδοξο κράτος των Μακεδόνων, Βυζαντινών, Κομνηνών, Παλαιολόγων. Το Βυζάντιο ήταν χριστιανική αγάπη, Απόστολος Παύλος, ο Παρθενών. Το πνευματικό μέλλον του κόσμου εκκολάπτεται μέσα στα τείχη της βασιλίδος πόλεως που η αβελτηρία ημών άφησε αφύλακτο.*»

Η βυζαντινή ιστορία, στην περίπτωση του Ν. Λούρου, παρακάμπτεται. Κρατιούνται μόνο στερεότυπα κλισέ. Το Βυζάντιο γίνεται ένα απλό όχημα μέσω του οποίου επιβεβαιώνεται ο ελληνισμός διά της Εκκλησίας. Το κράτος λειτούργησε για χάρη της εκκλησίας και παραγνωρίζεται αυτό που παραδέχονται συλλήβδην οι ιστορικοί, ανεξάρτητα από το σε ποια σχολή ανήκει ο καθένας: ότι η Εκκλησία υπήρξε το κύριο όχημα προπαγάνδας του κράτους – και όχι το αντίθετο. Οσάκις υπήρξε πρόβλημα μεταξύ Κράτους και Εκκλησίας στο Βυζάντιο, όσο οξύ κι αν ήταν, κέρδιζε το Κράτος κρατώντας την Εκκλησία ως τον κύριο μηχανισμό εξουσίας αλλά και προπαγάνδας. Στα κείμενα που παραθέσαμε, υποστηρίχθηκε ακριβώς το αντίθετο, ότι δηλαδή η Εκκλησία κατηύθυνε το κράτος – κάτι που ουδέποτε συνέβη.

Μόλις κυκλοφόρησε

Mark Mazower

Στην Ελλάδα του Χίτλερ

Η εμπειρία της Κατοχής

«...Όσοι ιστορικοί έμειναν προσηλωμένοι στους γνωστούς πολιτικούς, στα κόμματα, στις στρατηγικές και στα παρασκήνια της υψηλής πολιτικής, αγνόησαν για χρόνια έναν ολόκληρο κόσμο από εμπειρίες, που κέντρο τους ήταν κάποιες πολύ πιο τετριμμένες αλλά όχι λιγότερο σπουδαίες έγνοιες – η έλλειψη τροφίμων και η ακρίβεια, οι καθημερινοί φόβοι και τα πάθη. Το νόημα δεν είναι ότι ο κόσμος αυτός προσφέρει απλώς στον αναγνώστη περισσότερο χρώμα και συγκίνηση, αλλά ότι αποτέλεσε το έδαφος από το οποίο ξεφύτρωσε η πολιτική της κατοχικής περιόδου. Από αυτή την άποψη, η *Ελλάδα του Χίτλερ* ανήκει σε μια ευρύτερη και συναρπαστική τάση της ελληνικής ιστοριογραφίας προς μία εντονότερη ενασχόληση με την κοινωνία, την οικονομία και τον πολιτισμό.

Σίγουρα οι παλιές διαμάχες θα συνεχίσουν να εξάπτουν κάποιους αναγνώστες. Μήπως είμαι πολύ σκληρός με τον Τσώρτσιλ και το ρόλο του στα Δεκεμβριανά, όπως υποστήριξαν κάνα-δυο Βρετανοί κριτικοί; Ή πολύ μαλακός με το ΕΑΜ; Ο κάθε αναγνώστης μπορεί να κρίνει για τον εαυτό του. Πιστεύω ωστόσο πως ίσως να έχει φτάσει ο καιρός που μπορούμε πια να δούμε κατάματα ορισμένες αλήθειες, χωρίς να νιώθουμε υποχρεωμένοι να πάρουμε θέση – ή μάλλον, να πάρουμε θέση –αν θέλουμε–, αλλά παρ' όλα αυτά να αναγνωρίζουμε ορισμένες αλήθειες...» (Μαρκ Μαζάουερ)

«*Ένα από τα καλύτερα βιβλία που γράφηκαν ποτέ, σε οποιαδήποτε γλώσσα, για την Ελλάδα της Κατοχής.*» (Richard Clogg)

Με 70 φωτογραφίες από γερμανικές, βρετανικές και ελληνικές πηγές.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ

Σόλωνος 133 ♦ 106 77 Αθήνα ♦ Τηλ. 38.06.305 ♦ Fax 38.38.173

Αλέκος Φίλιππας

ΛΕΥΚΑΔΑ, Η ΟΜΗΡΙΚΗ ΙΘΑΚΗ

Στο βιβλίο αυτό ο συγγραφέας φέρει ξανά στην επιφάνεια τη θεωρία του Γερμανού αρχαιολόγου Γουλιέλμου Νταίρπφελντ, σύμφωνα με την οποία η Λευκάδα είναι η

Ομηρική Ιθάκη. Στηριζόμενος στις ανασκαφές που έκανε ο Νταίρπφελντ στη Λευκάδα όπως και στις περιγραφές του Ομήρου για την Ιθάκη, ο Αλέκος Φίλιππας απορρίπτει την μέχρι σήμερα επικρατούσα άποψη για την πατρίδα του Οδυσσέα και υποστηρίζει ότι η πραγματική ομηρική Ιθάκη είναι η σημερινή Λευκάδα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

...Πρωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ. 3607744

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

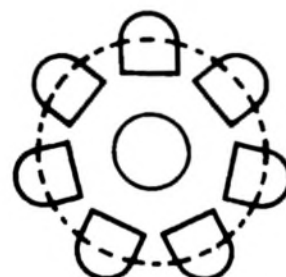
ΠΟΛΥΤΥΠΟ

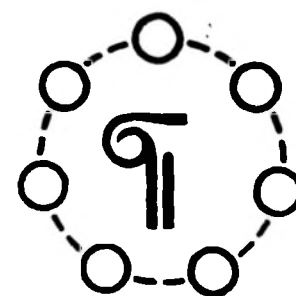
Ο Ανδρέας Πιτρουλάκης, γνωστός από την καθημερινή του παρουσία στην «Αυγή», στο πρώτο του λεύκωμα, καταγράφει τα καθεκτα της πολιτικής μας ζωής με καυστικό χιούμορ και μοναδική διεισδυτικότητα.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ
Δεινοκράτους 131 Αθήνα 115 21 τηλ.: 7249300

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

**4η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ
ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΑΝΑΛΥΣΗΣ ΑΘΗΝΩΝ**

**"Ο ΔΥΣΚΟΛΟΣ ΑΣΘΕΝΗΣ
ΚΑΙ
Η ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ"**

Αθήνα, 8 - 9 Απριλίου 1995

Σ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΗ 1 & ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 6435.980 FAX: 6445.140
ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 151, 114 72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 6447.533

ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Ηδονικά μυρωδικά

Άρης Μαραγκόπουλος,
Ulysses: Οδηγίες προς
επιστρέφοντες
ναυτιλομένους στον
Οδυσσέα του James Joyce.
Εκδ. Δελφίνι,
Αθήνα 1995.

Για τον *Οδυσσέα* του Τζαίμς Τζόυς είναι σαν να έχουν γραφτεί όλα και τίποτα. Έχουν ανακαλυφθεί όλες οι αναφορές που θα εξυπηρετούσαν τον ψυχαναγκαστικό διανοούμενο ώστε να «απολαύσει» ένα ερμητικό και παλίμψηστο κείμενο. Έχουν δοθεί όλοι οι κώδικες για να ενταχθούν τα πολλά του επίπεδα σε κάποιο ερμηνευτικό πλαίσιο. Ωστόσο, κι αυτό είναι χαρακτηριστικό, ο αναγνώστης που νομίζει ότι έχει προσπελάσει το κείμενο, θα αναφερθεί περιγραφικά σε ορισμένα του σημεία ως σήματα κατατεθέντα για μια κοινή μύηση με τους συνομιλητές του, συνήθως στον ίδιο βαθμό μ' αυτόν εξοικειωμένους να πραγματεύονται το φαινόμενο της σύγχρονης λογοτεχνίας σχολιάζοντας τις αναφορές της μάλλον, παρά βιώνοντας δι' ελέου και φόβου την κάθαρση που πάντα έχει ως στόχο ένα μεγάλο έργο.

Για την προσέγγιση του μυθιστορήματος του Τζόυς, όχι μέσω μιας κειμενικής αλλά μέσω της κατά περιεχόμενο ανάγνωσης, είναι σαν να μην έχει γραφτεί απολύτως τίποτα. Αλλά πώς να αναγνωρισθεί κατά περιεχόμενο ένα έργο που κινείται στα όρια του παραληρήματος; Μια κατά περιεχόμενο ανάγνωση δεν αποτελεί διανοητική και μόνο προσπάθεια του έργου. Βιώνουμε

την τέχνη μέσα από τις ταυτίσεις μας με τους πρωταγωνιστές της. Το παραλήρημα, με το οποίο φλερτάρει ο Τζόυς, δεν είναι φαντασίωση ούτε προσεγγίζεται μέσω της αντίληψης. Είναι, κατά κύριο λόγο, βίωμα. Η κάθαρση που θα μπορούσε να φέρει το βιβλίο αυτό στον αναγνώστη βασίζεται στη συμμετοχή του, μέσω της απόλαυσης, κάτι που σπάνια επιτυγχάνεται με την ανάγνωσή του. Γι' αυτό το σκοπό τα σχόλια του Άρη Μαραγκόπουλου είναι πολύτιμα. Τα σχόλια αυτά οργανώνουν μια δεύτερη αφήγηση πάνω σ' εκείνην του πρωτοτύπου, αφήγηση σε σωστά και στέρεα ελληνικά.

Ο Άρης Μαραγκόπουλος σαφώς διαθέτει ερμηνευτική άποψη. Αφήνει, με τα πολυεπίπεδα σχόλιά του, ανοιχτές τις αντιφάσεις του κειμένου, πράγμα που μας φαίνεται σοφό γιατί αποθαρρύνει τον αναγνώστη από κάποια εύκολη σύνθεση των αντιθέτων και την ασφάλεια της διά της αντιλήψεως και μόνον προσέγγισης.

Το κείμενο του *Οδυσσέα* δεν είναι ερμητικό ως ιδεολογική ή κριτική επιλογή απέναντι στην παράδοση· δεν είναι ερμητικό όπως τα λογοτεχνικά αποσπάσματα από θεωρητικά κείμενα των Adorno, Benjamin, ή των νεότερων. Η στάση του δεν παράγεται μόνο από μια ανάλυση των συνθηκών του σύγχρονου δυτικού κόσμου. Το χαρακτηρίζει βέβαια η επιθετικότητα του συγγραφέα που είναι κάτοχος των μέσων του και παραιτείται από το να κολακεύσει το αναγνωστικό κοινό· όμως δίνει στους αναγνώστες ορισμένα κλειδιά για

τους κώδικές του και δεν κρύβει το οπλοστάσιό του. Αυτούς τους κώδικες επιχειρεί να αποκρυπτογραφήσει ο Άρης Μαραγκόπουλος χωρίς την πρόθεση κάποιας μονοσήμαντης κατασκευής.

Ένα τέτοιο βιβλίο έλειπε, κυρίως επειδή, όσο κι αν φανεί περιέργο, ενδιαφέρει άμεσα τον έλληνα αναγνώστη. Δεν είναι τυχαίο πως η νεότερη ιστορία της Ιρλανδίας έχει κοινά σημεία μ' εκείνην της Ελλάδας ως προς το ότι, και στις δύο περιπτώσεις, δεν έλαβε χώραν το σύνηθες πέραςμα από τον μεσαιωνικό στον αστικό κόσμο, αν και, βέβαια, για διαφορετικούς λόγους. Ο ιρλανδός συγγραφέας είναι πιο κοντά στη μεσαιωνική εγκυκλοπαίδεια και πιο μακριά από την παράδοση του αστικού μυθιστορηματος από τον Άγγλο ή οποιονδήποτε άλλον Δυτικοευρωπαίο, κάτι κοινό με τον Έλληνα. Για τον ίδιο λόγο, από μια άλλη σκοπιά, είναι πιο ανοιχτός από τους υπόλοιπους στη συγκινησιακή δόνηση που προκαλεί η αμεσότητα της παράστασης κι έτσι η αναφορά του στα βιώματα των ηρώων του είναι κατεξοχήν ποιητική. Είναι ευκολότερο για τον Τζόυς να περάσει στην οικουμενικότητα της modernité χωρίς κάποιο μανιφέστο ρήξης με την παράδοση απ' ό,τι για τον δυτικοευρωπαίο. Με αυτό το βοήθημα ο έλληνας αναγνώστης μπορεί να βουτήξει στην πληθώρα των πληροφοριών όπως ένας «βυζαντινός άρχοντας εξόριστος στιχουργών», νιώθοντας τη χαρά ενός βιβλιοθηκάρου που απολαμβάνει την ποίηση.

Έρη Κασίμη

Ίδού, λοιπόν, ο πολύ καλός ποιητής Γιάννης Βαρβέρης στο ρόλο του κριτικού του θεάτρου, που επάξια κέρδισε με τη συστηματικότητα και την αφοσίωση του. Η συγκεντρωτική έκδοση των κριτικών του κειμένων συνιστά ήδη ένα ογκωδέστατο τρίτομο έργο που ξεκινά με κριτικές του από το 1976 και έχει τον γενικό τίτλο: *Η κρίση του θεάτρου*. Στον τρίτο τόμο περιλαμβάνονται κείμενα θεατρικής κριτικής από 1989 έως το 1994 (εκδ. Σοκόλη, 1995) Πρόκειται για μία πολύ ουσιαστική συμβολή που έτσι συγκεντρωμένη αξιολογείται πλέον στις επαρκέστερες και ωφέλιμότερες του είδους. Στον τόμο περιλαμβάνονται οι συνεργασίες του στην εφημερίδα *Η Καθημερινή* και το περιοδικό *Η λέξη*. Το τρίτομο αυτό έργο –που ελπίζουμε να συνεχιστεί για πολλά ακόμη χρόνια– μας δίνει, επίσης, την ευκαιρία να θυμηθούμε παραστάσεις, αλλά και ατμόσφαιρες που προέρχονται από το πρόσφατο θεατρικό παρελθόν. Συγχρόνως, ένα ακόμη βιβλίο του Γιάννη Βαρβέρη για το θέατρο κυκλοφορεί με τίτλο *Πλατεία Θεάτρου. Περίπατοι σε πρόσωπα και απρόσωπα της Σκηνής* (εκδ. Σοκόλης, 1995). Έτσι, κάτι από το

εφήμερο της
θεατρικής πράξης και
σχέψης για πρόσωπα
και ζητήματα του
θεάτρου
στερεοποιείται με τη
μονιμότητα των
λέξεων.

«Καθώς μέσα στο
χρόνο προχωρείς και
βλέπεις / μέρα τη μέρα
να πληθαίνουν τα
ερείπια, / να πέφτουν
ένα-ένα τ' αγκωνάρια /
που απάνω τους είχες
χτίσει τη ζωή σου /
καταλαβαίνεις ολοένα
πιο πολύ, διδάσκεσαι, /
πως μόνο εσύ τον
ορίζεις το χώρο σου: /
είναι δικά σου τούτα
τα ερείπια κι είς' εσύ /
που πρέπει να
σηκωθείς, να πάρεις /
νερό και λάσπη, με τα
ίδια / υλικά να
ξαναχτίσεις τους
τοίχους σου. / Τώρα
που βλέπεις καθαρά,
που ξέρεις επιτέλους /
πως από πουθενά
βοήθεια δε μπορείς να
περιμένεις.» **Ανέστης
Ευαγγέλου,**
Περιγραφή εξώσεως
(εκδ. Χειρόγραφα,
Θεσσαλονίκη 1995,
ανατύπωση της
πρώτης έκδοσης του
1960).

Λαμπρό δείγμα
εκδοτικής φροντίδας,
ένα ακόμη καλό βιβλίο
των εκδόσεων
«Άγρα», και
συγχρόνως μια
επανεκδοση δύο πολύ
σημαντικών
συνεντεύξεων που
πρωτοδημοσιεύτηκαν
στο περιοδικό
Σύγχρονα Θέματα,
είναι το βιβλίο *Η
μέθοδος της ιστορίας*.

Φιλοσοφία και Πολιτική

**Ξενοφών, *Ίερων ἢ
τυραννικός*. Leo Strauss, *Περί
Τυραννίας*. Alexandre Kojève,
Τυραννία και Σοφία. Leo
Strauss, *Δεύτερη απόφαση
σχετικά με τον Ίερώνα του
Ξενοφώντα*.**

**Εισαγωγή, μετάφραση, Λίλα
Τρουλινού. Εκδ. Εξάντας,
Αθήνα 1994.**

«Φανταζόμαστε συνήθως τον Πλάτωνα
και τον Αριστοτέλη με το ένδυμα του
σχολαστικού. Ήταν αξιοπρεπείς άνθρω-
ποι, όπως κάθε άλλος, που έκαναν
αστεία με τους φίλους τους. Κι όταν δια-
σκέδαζαν συνθέτοντας τους Νόμους
τους και τα Πολιτικά τους, το έκαναν
παίζοντας... Και αν έγραψαν για την πο-
λιτική, το έκαναν σαν να γράφουν τον
κανονισμό λειτουργίας κάποιου τρελο-
κομείου. Κι αν υποκρινόντουσαν ότι το
θεωρούσαν ιδιαίτερα σημαντικό, ήταν
γιατί ήξεραν ότι οι τρελοί στους οποίους
απευθύνονταν θεωρούσαν τους εαυτούς
τους βασιλιάδες και αυτοκράτορες.
Υποκρίθηκαν ότι τους πιστεύουν για να
κατευνάσουν την τρέλα τους με όσο το
δυνατόν μικρότερο κακό».

Η παρατήρηση αυτή του **Pascal**
αποτελεί πιθανή απάντηση αλλά
κυρίως εύγλωττη εισαγωγή στο
πρόβλημα που εμπνέει τα κείμε-
να του βιβλίου που συζητάμε: τη
σχέση της φιλοσοφίας με την πο-
λιτική, ιδιαίτερα υπό την προοπτι-
κή του κανονιστικού ή θεμελιωτι-
κού ρόλου που, ακόμα και σήμε-
ρα, καλείται πολλές φορές να
παίξει η φιλοσοφία στο θέατρο
του πολιτικού. Το πρόβλημα αυτό
αποτελεί το θεμελιακό πολιτικό
πρόβλημα της φιλοσοφίας: Χωρίς
υπερβολή, μπορούμε να πούμε
ότι το κύριο ζήτημα της πολιτικής
φιλοσοφίας δεν είναι η ορθή τάξη
της πολιτείας, αλλά ακριβώς η
σχέση μεταξύ φιλοσοφίας και πο-
λιτικής, σχέση που εμφανίζεται
ως πρόβλημα στην αρχή και στο
τέλος κάθε φιλοσοφικού στοχα-
σμού με πολιτικές αξιώσεις που
ξεπερνούν, έστω και στο ελάχι-
στο, την απλή περιγραφή των πο-

λιτικών πραγμάτων. Στην αρχή,
γιατί η συγκρότηση μιας φιλοσο-
φικής θέσης για τα πολιτικά
πράγματα προϋποθέτει τη (φιλο-
σοφική) αντιμετώπιση του προ-
βλήματος της πολιτικής αρμοδιό-
τητας της ίδιας της φιλοσοφίας·
στο τέλος, γιατί η γενική και ανα-
γκαστική μορφή της κανονιστικής
απάντησης οποιασδήποτε πολιτι-
κής φιλοσοφίας στο πολιτικό
ερώτημα, η οποία δεν είναι παρά
η επισήμανση και ανάλυση της
πολιτικής αυτής τάξης που καθι-
στά κάθε φορά δυνατή την άσκη-
ση της φιλοσοφικής δραστηριότη-
τας κατά τρόπο πολιτικά αποτε-
λεσματικό, θέτει ξανά επί τάπη-
τος το πρόβλημα της σχέσης μετα-
ξύ φιλοσοφικού και πολιτικού βί-
ου, του οποίου εν τέλει δεν αποτε-
λεί παρά μια εκτεταμένη διερεύ-
νηση.

Οι σύντομες αυτές παρατηρή-
σεις δίνουν το στίγμα του πλαισί-
ου μέσα στο οποίο θα έπρεπε να
διαβαστούν τα κείμενα του βιβλί-
ου που συζητάμε· πρόκειται για
την ελληνική έκδοση ενός βιβλίου
που κυκλοφόρησε στα 1963 με
την εκδοτική φροντίδα του **Allan
Bloom** με τον τίτλο *On Tyranny*. Ο
διάλογος του Ξενοφώντα, *Ίερων
ἢ τυραννικός*, που παρατίθεται
στο πρωτότυπο (ανατύπωση του
κειμένου της Κλασικής Βιβλιοθή-
κης Loeb) και σε προσεγμένη νε-
οελληνική μετάφραση της **Λίλας
Τρουλινού**, ξεκινά από το ερώτη-
μα της σύγκρισης του βίου ενός
τυράννου με το βίο ενός απλού
πολίτη και, αφού οδηγηθεί στη
θέση ότι η ζωή ενός τυράννου εί-
ναι γενικά χειρότερη από αυτή
των υπηκόων του, καταλήγει σε
μια σειρά προτάσεων για τη βελ-
τίωση τυραννικών καθεστώτων
υπό το πρίσμα της καλύτερευσης
της ζωής του ίδιου του τυράννου.
Σε αυτό το επίπεδο, το έργο απο-
τελεί κανονική πολιτική πραγμα-
τεία, διαπραγματευόμενη (κατά
τρόπο σχεδόν εκνευριστικά ελ-
λειπτικό) το ιδιαίτερα προβλημα-
τικό θέμα της τυραννίας και της
δυνατότητας ή της σημασίας βελ-

τίωσής της. Μολαταύτα, η σημα-
σία του έργου δεν αποκαλύπτεται
αν δεν λάβουμε υπόψη τη διαλο-
γική του μορφή, τη συγκεκριμένη
σκηνοθεσία του, και αν δεν ακο-
λουθήσουμε, στο επίπεδο του πε-
ριεχομένου του, τις νύξεις που
φωτίζουν αυτή τη σκηνοθεσία. Ο
διάλογος λαμβάνει χώρα μεταξύ
του τυράννου των Συρακουσών
Ίερώνα και του ποιητή **Σιμωνίδα**,
ο οποίος παρουσιάζεται στο έργο
ως σοφός άνδρας που επισκέπτε-
ται τον τύραννο και δρώσεται της
ευκαιρίας να συνομιλήσει μαζί
του για το θέμα της τυραννίας.
Στο πλαίσιο αυτής της σκηνοθε-
σίας, ο Ξενοφών εγείρει τα ζητή-
ματα που συνιστούν την πιο εν-
διαφέρουσα όψη του έργου: την
αντιμετώπιση του σοφού από τον
τύραννο και αντίστροφα, τα κίνη-
τρα που οδηγούν τη συμπεριφορά
τους, το νόημα και την αποτελε-
σματικότητα των «συμβουλών»
τις οποίες ο σοφός μπορεί να
απευθύνει στον τύραννο, σε τελι-
κή ανάλυση τον ιδιαίτερο χαρα-
κτήρα της πολιτικής λειτουργίας
και αποτελεσματικότητας της φι-
λοσοφικής σχέσης.

Το πρώτο από τα δύο κείμενα
του **Leo Strauss** αποτελεί εκτενές
σχόλιο στο έργο του Ξενοφώντα.
Από την πλευρά του έργου του
ιδίου του Strauss, η έρευνα αυτή
αποτελεί μέρος της προσπάθειάς
του για μια επανεκτίμηση της Ξε-
νοφώντειας πολιτικής φιλοσο-
φίας, προσπάθεια η οποία καθο-
δηγείται από την ανάγκη αναψη-
λάφησης των σωκρατικών ριζών
της πολιτικής φιλοσοφίας, ανά-
γκη που με τη σειρά της προκύ-
πτει στο πλαίσιο του γενικότερου
ερευνητικού προγράμματος του
Strauss: την προσπάθεια διατύ-
πωσης μιας σύγχρονης έννοιας
του φυσικού δικαίου που θα απο-
τελούσε θεμέλιο και εγγύηση της
πολιτικής σημασίας της φιλοσο-
φίας σήμερα, προσπάθεια που,
όπως ο ίδιος ο Strauss σημειώνει
στην εισαγωγή του σημαντικότε-
ρου συστηματικού έργου του, *Φυ-
σικό Δίκαιο και Ιστορία*, περιλαμ-

βάνει αναγκαστικά μια συνιστώσα ιστορικής έρευνας για την επαναφορά μιας έννοιας που φαίνεται να έχει καταδικαστεί αμετάκλητα σε αχρηστία από την εξέλιξη της σύγχρονης πολιτικής φιλοσοφίας. Το βιβλίο, κατέχοντας οργανική θέση στο ερευνητικό πρόγραμμα του Strauss, ενδιαφέρει ιδιαίτερα τον μελετητή του έργου του, αλλά και όποιον ενδιαφέρεται για την κατάσταση της σύγχρονης πολιτικής σκέψης όπως αυτή προέκυψε από το έργο στοχαστών, όπως ο **Machiavelli** ή ο **Hobbes**, στο πλαίσιο μιας συνειδητής ρήξης με την κλασική αρχαία ελληνική πολιτική φιλοσοφία, ρήξη της οποίας η διαρκής επανεξέταση αποδεικνύεται, και όχι μόνο από το παράδειγμα του Strauss, ιδιαίτερα γόνιμη. Οι υπό-

λοιποι αναγνώστες μπορούν να απολαύσουν, μαζί με το έργο του όντως άδικα υποτιμημένου Ξενοφώντα, μια εξαιρετικά συγκροτημένη και διεισδυτική ανάλυση της κίνησης του διαλόγου, των πραγμάτων που λέγονται ρητώς, αυτών που φωτίζονται από τη σκηνοθεσία του διαλόγου χωρίς να λέγονται, αλλά και αυτών που αποτελούν υπαινιγμούς ή ιδιαίτερα εύγλωττες σιωπές μέσα στη δυναμική της διαλογικής σύγκρουσης των δύο συζητητών και των ρητών ή υπόρρητων προθέσεων τους. Από αυτή την άποψη, η εργασία του Strauss μπορεί να θεωρηθεί υπόδειγμα ευαίσθητης μελέτης φιλοσοφικών έργων, με ιδιαίτερες μορφολογικές ή υφολογικές απαιτήσεις, όπως για παράδειγμα οι πλατωνικοί διάλογοι. Ο τόμος

συμπληρώνεται από δύο ακόμα κείμενα: ένα κριτικό σχόλιο του **Alexandre Kojève** επί της ερμηνείας και των θέσεων του Strauss και μια απάντηση του Strauss τόσο στα σχόλια του Kojève όσο και σε ένα κριτικό σημείωμα του **Eric Voegelin**. Εδώ η συζήτηση, απελευθερωμένη από την ερμηνευτική φροντίδα του πρώτου κείμενου του Strauss, επικεντρώνεται κατευθείαν στα προβλήματα που εγείρονται από την ερμηνεία του Strauss και ιδιαίτερα στις διαφορές ανάμεσα στην κλασική και στη σύγχρονη πολιτική σκέψη, υπό το πρίσμα των προβλημάτων που δημιουργούνται στην πολιτική φιλοσοφία από την παρουσία και την επεξεργασία της σύγχρονης έννοιας της ιστορίας.

Ηλίας Μαρκολέφας

Περί «μαθήσεως»

**Β. Σπανδάγου - Ρ. Σπανδάγου
- Δ. Τραυλού,
Οι Μαθηματικοί
της Αρχαίας Ελλάδας.
Εκδ. Αίθρα,
Αθήνα, 1994**

Οι Μαθηματικοί της Αρχαίας Ελλάδας αποτελούν μια καθολική προσέγγιση των αρχαίων ελληνικών μαθηματικών, μέσα από τα προβλήματα της επιστήμης αυτής -«μαθήσεως» κατά τον Αριστοτέλη- και τις βιογραφίες των αρχαίων ελλήνων μαθηματικών.

Είναι αξιοσημείωτο ότι, στο πρώτο μέρος του βιβλίου, οι συγγραφείς καταφέρνουν μέσα σε είκοσι μόνο σελίδες να ενημερώσουν τον αναγνώστη για τις διαφορές Σχολές που αναπτύχθηκαν κατά περιόδους, τους συγγραφείς από τα έργα των οποίων αντλούμε πληροφορίες για τη ζωή και το έργο των αρχαίων μαθηματικών; τις εργασίες των μαθηματικών, τα άλυτα προβλήματα της ελληνικής αρχαιότητας. Παράλληλα, μας παρέχουν μια στοιχειώδη ορολογία των μαθηματικών και μια περίληψη της *Γεωμετρίας* του **Ευδήμου**, όπως παραδίδεται από τον **Πρόκλο**. Από τη συνοπτική όσο και εύ-

ληπτη αυτή παρουσίαση, γίνεται φανερό η εις βάθος γνώση του αντικείμενου από την πλευρά των συγγραφέων, χάρη στην οποία μπορούν και εκλαϊκεύουν επιτυχώς σύνθετες έννοιες. Την ίδια ώρα, η δουλειά τους ανοίγει δρόμους για περαιτέρω επιστημονική εξέταση και επεξεργασία των στοιχείων που παραθέτουν.

Το δεύτερο μέρος του βιβλίου περιλαμβάνει τις βιογραφίες -άλλες εκτεταμένες και άλλες συντομότες- 292 μαθηματικών, οι οποίοι έζησαν και δημιούργησαν από το 900 π.Χ. μέχρι το 550 μ.Χ. Ονόματα πασίγνωστα, άλλα γνωστά, άλλα άγνωστα ακόμα και στους ειδικούς, έρχονται από τα βάθη του χρόνου να μας θυμίσουν ότι οι βάσεις των μαθηματικών τέθηκαν από τους ξεχασμένους αυτούς διανοητές-επιστήμονες που ενσάρκωναν το ιδεώδες του καθολικού ανθρώπου. Κανένας τους δεν είχε μοναδική του απασχόληση τα μαθηματικά, ασχέτως αν αυτή η πλευρά του εξετάζεται στην προκειμένη περίπτωση.

Η ανισορροπία των λημμάτων ως προς την έκταση εξηγείται από το γεγονός ότι για άλλους μαθηματικούς οι συγγραφείς διαθέτουν απλώς μία και μόνη αναφορά, βά-

σει της οποίας και με σύγκριση δεδομένων καταφέρνουν μετά βίας να προσδιορίσουν ακόμα και την ακριβή περίοδο κατά την οποία έζησαν, ενώ για άλλους διαθέτουν λεπτομερή βιογραφικά στοιχεία όπως και κάποια έργα τους. Σε πολλές περιπτώσεις, παρατίθενται σε ελεύθερη μετάφραση απόσπασμα αρχαίων κειμένων, σχετικά με το αντικείμενο. Σε αυτό το σημείο μπορεί να διατυπωθεί ίσως και η μοναδική παρατήρηση για την πολύ αξιολογή αυτή δουλειά, ότι δεν δίνονται οι ακριβείς παραπομπές των κειμένων. Την ίδια ώρα, όμως, έχουμε μια πολύ ενημερωμένη ελληνική και ξένη βιβλιογραφία.

Οι Μαθηματικοί της αρχαίας Ελλάδας είναι μια πρωτότυπα δοσμένη ιστορία των αρχαίων ελληνικών μαθηματικών, που απευθύνεται σε όλους, ειδικούς και μη. Ο καθένας μπορεί να την προσεγγίσει από τη σκοπιά των ενδιαφερόντων του, εγκυκλοπαιδικά, ερευνητικά κλπ. Το σημαντικότερο πάντως είναι ότι η εργασία αυτή αναδεικνύει το μεγαλείο της αρχαιοελληνικής σκέψης και επιστήμης και η εκπαίδευση θα έπρεπε να επωφεληθεί από τον πλούτο της.

Τιτίκα Δημητρούλια

Ιστοριογραφικά και Αυτοβιογραφικά σχόλια. Στον τόμο περιλαμβάνονται δύο συζητήσεις: η πρώτη με τον **Κ. Θ. Δημαρά** και η δεύτερη με τον **Νίκο Σβορώνο**. Οι συνεντεύξεις αυτές πραγματοποιήθηκαν από τον **Στέφανο Πεσμαζόγλου** και τον **Νίκο Αλιβιζάτο**, με τη συμβολή του **Γιώργου Δερτιλή** στην πρώτη και των **Πάρι Γουναρίδη** και **Χρήστου Χατζήιωσήφ** στη δεύτερη. Ο **Κ. Θ. Δημαράς** και ο **Νίκος Σβορώνος** είναι δύο από τους σημαντικότερους προδρόμους στην ανανεωτική προσπάθεια της σύγχρονης ιστοριογραφίας του νέου ελληνισμού και οι δύο σφράγισαν με το έργο τους όλη τη σύγχρονη ιστοριογραφική παραγωγή: Ο πρώτος με την *Ιστορία της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας* (1948) και τις μελέτες του για τον διαφωτισμό και τον ρομαντισμό, ο δεύτερος με την *Επισκόπηση της Νεοελληνικής Ιστορίας* (1952) και τη μελέτη του για το εμπόριο της Θεσσαλονίκης τον 18ο αιώνα. Αξίζει να διαβαστούν αυτές οι δύο συνεντεύξεις: είναι ένα μάθημα ήθους που δεν αφορά μόνο τους ιστορικούς, αλλά όλους όσοι αισθάνονται ότι διαρκώς μαθητεύουν στην προοπτική της ουσιαστικής γνώσης.

ο χαρτοκόπτης

Συνδικαλισμός ή πολιτική;

ΤΡΕΧΟΥΜΕ με ιλιγγιώδη ταχύτητα στις απέραντες λεωφόρους των πληροφοριών, όλοι φορούν τη ζώνη ασφαλείας αλλά, στην Ελλάδα, θαρρείς, συνεχίζουν την άμαξα να τη σέρνουν τα βόδια. Τις συνέπειες της διαπίστωσης αυτής τις ξέρουν καλά οι άνθρωποι που κινούνται επαγγελματικά στο χώρο του οπτικοακουστικού. Όμως... Την προσεχή Δευτέρα, το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου (ΕΚΚ), ο μοναδικός φορέας κινηματογραφικής παραγωγής στη χώρα μας, έχει την ετήσια τακτική γενική συνέλευση των μελών του. Και ενώ έχουν αρχίσει οι συζητήσεις, οι διαγκωνισμοί και οι ζυμώσεις για το ποιοι θα φύγουν και ποιοι θα μείνουν, ποια νέα πρόσωπα θα το στελεχώσουν και ποια στελέχη του θα ιδιωτεύσουν, δεν γίνεται κουβέντα για τη λογική που διέπει τη λειτουργία του, για μια στρατηγική χάρη στην οποία οι εξελίξεις στο οπτικοακουστικό θα φανεί ότι τουλάχιστον απασχολούν τους περί τα κινηματογραφικά υπεύθυνους στη χώρα μας.

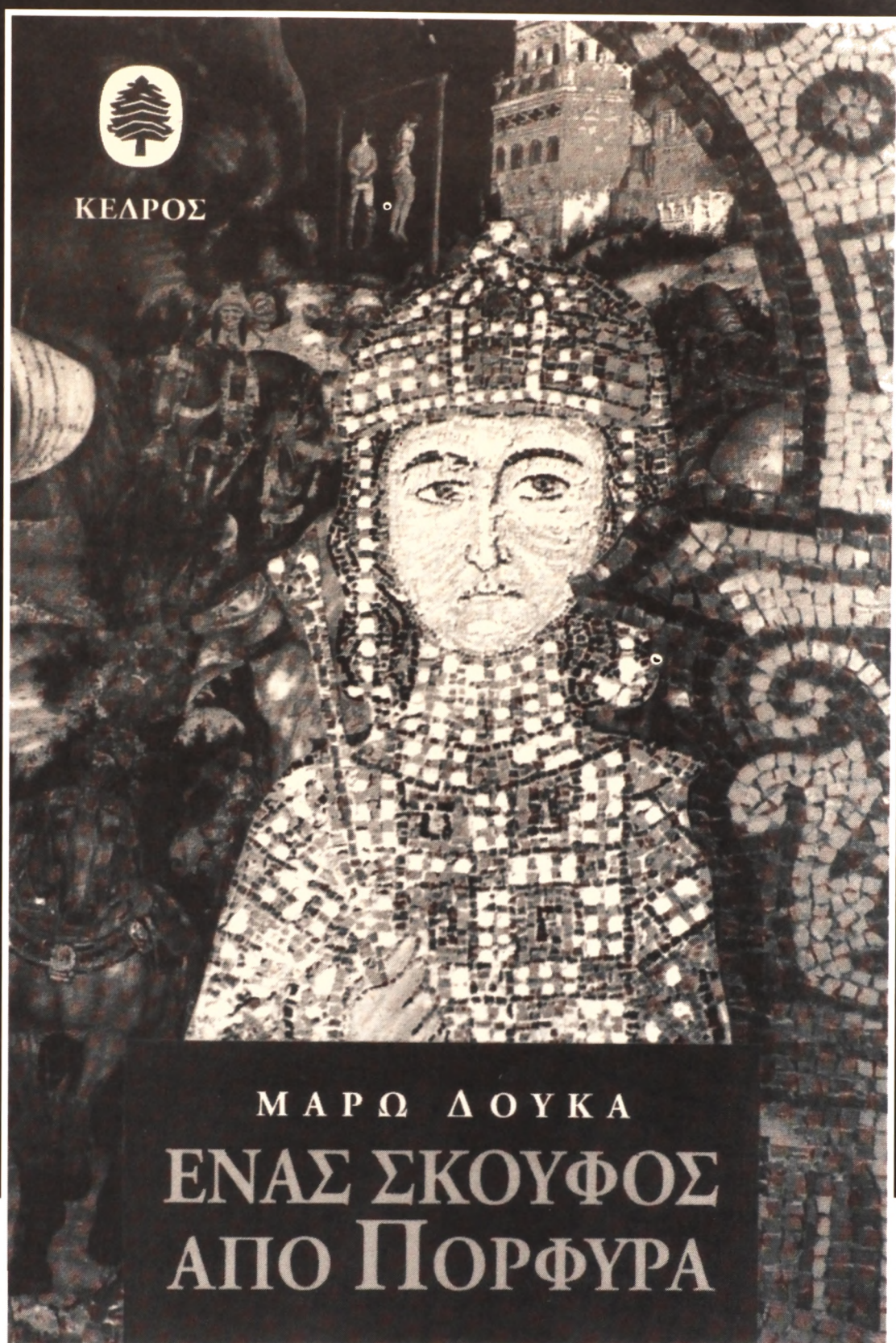
ΤΟ ΚΡΑΤΙΚΟ μοντέλο παραγωγής του εθνικού μας κινηματογράφου στηρίζεται, επί είκοσι τουλάχιστον χρόνια, στην αντοχή των συντεχνιών. Τα σωματεία του κινηματογραφικού χώρου καλούνται, βάσει θεσμικού πλαισίου, να συνδιαμορφώσουν το κινηματογραφικό πρόσωπο του τόπου. Η γραφειοκρατία και ο συνδικαλισμός, με άλλοθι τις διαβόητες «δημοκρατικές διαδικασίες», στελεχώνουν επιτροπές, γνωμοδοτούν, αποφασίζουν, εγκρίνουν χρήματα. Οι συνδικαλιστές ασκούν πολιτική. Με ποια κριτήρια; Παλιότερα, ισχυρότερο ήταν το κριτήριο της κομματικής πειθαρχίας – οι εκλεγμένοι εκπρόσωποι «στα όργανα» έχαιραν της κομματικής εγκρίσεως. Αργότερα, οι διαπροσωπικές σχέσεις αποδείχτηκαν ισχυρότερες από τις αδυνατισμένες κομματικές φωνές. Και στη μία περίπτωση και στην άλλη, η μόνη (σχεδόν) πολιτική που ίσχυσε για το ΕΚΚ ήταν η πολιτική της συναλλαγής: μου δίνεις-σου δίνω, προκρίνεις-προκρίνω, εγκρίνεις-εγκρίνω... Στο πεδίο των θεσμών, αυτή η πρακτική δεν υπονομεύθηκε ποτέ! Οι φωνές που την αντιστρατεύθηκαν ήταν ελάχιστες ενώ οι ωφελιμιστικές προτεραιότητες υπερίσχυαν.

ΑΥΤΗ Η κατάσταση δεν πάει άλλο. Χρειάζεται επείγοντως πολιτική για τον κινηματογράφο, χρειάζονται ουσιαστικές αλλαγές στην πυραμίδα των αποφάσεων (και όχι απλή εναλλαγή προσώπων – με δεμένα τα χέρια, ούτως ή άλλως). Η παραγωγική στρατηγική του ΕΚΚ, η εμπορική στρατηγική του, η σχέση του ελληνικού κινηματογράφου με την τηλεόραση είναι μόνο μερικά από τα κρίσιμα σημεία που χρήζουν αναθεώρησης. Μπροστά στο εύρος των προβλημάτων, όμως, δεν είναι δυνατόν να ασκείται πολιτική διά του συνδικαλισμού και οι άνθρωποι που εργάζονται για το πρόσωπο του κινηματογράφου μας δεν είναι δυνατόν να είναι περαστικοί από τα γραφεία του ΕΚΚ. Δεν είναι δυνατόν να γνωμοδοτούν και να αποφασίζουν παρεμπιπτόντως, ανάμεσα σε δεκάδες άλλες ασχολίες. Η ανάθεση της τύχης του κινηματογράφου μας σε υπεύθυνο επιτελείο, με συγκροτημένες απόψεις και συγκεκριμένες αρμοδιότητες επείγει. Προέχει να επιλεγούν άνθρωποι με γνώσεις όχι μόνο κινηματογραφικές αλλά και επιχειρηματικές, και να αφεθούν απερίσπαστοι να εφαρμόσουν στην πράξη το όραμά τους για έναν κινηματογράφο ζωντανό. Ένα επιτελείο υπεύθυνο, ολιγομελές (δηλαδή ευέλικτο), που θα κριθεί έπειτα από ένα διάστημα (το οποίο φυσικά δεν μπορεί να είναι μικρότερο της τριετίας).

ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ότι μια τέτοια πρόταση, σήμερα, είναι δύσκολο να γίνει αποδεκτή. Πιστεύουμε, ωστόσο, πως είναι εφικτό να αρχίσει η συζήτησή της. Το δίλημμα «συνδικαλισμός ή πολιτική;» στον ελληνικό κινηματογράφο δεν μπορεί παρά να έχει μόνο μία απάντηση. Όσο νωρίτερα δοθεί, τόσο το καλύτερο.

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ

Ποιος ήταν ο Αλέξιος Κομνηνός
που θα πολεμούσε σ' Ανατολή
και Δύση για να σώσει το Βυζάντιο
από το χείλος του γκρεμού;
Ποιες γυναίκες τον αγάπησαν;
Ποιος προσπαθούσε να τον δηλητηριάσει;
Γιατί η θυγατέρα του, η Άννα Κομνηνή,
μισούσε τον αδελφό της, συναυτοκράτορα
Ιωάννη; Γιατί η γυναίκα του, η Ειρήνη
Δούκα, προωδούσε τον Νικηφόρο Βρυέννιο
στον θρόνο;
Άνθρωποι και γεγονότα αποτυχίες,
δάκρυα και καημοί, ελπίδες, οράματα
που έσβησαν, χαρές που εξανεμίστηκαν,
μικρότητες και πάθη.
Το μυθιστόρημα Ένας σκούφος από
πορφύρα φιλοδοξεί να ζωντανέψει
την τελευταία αναλαμπή του Βυζαντίου
και να μας ταξιδέψει σ' εκείνα τα δύσκολα
χρόνια, μέσα από την αφήγηση ενός
άστημου παλατιανού που, αποσυρμένος
στη Σινώπη του Πόντου, ξαναθυμάται,
έμπλεος δέους, τα περασμένα.

ΤΕΤΑΡΤΗ ΕΚΔΟΣΗ

Ένας σκούφος από πορφύρα

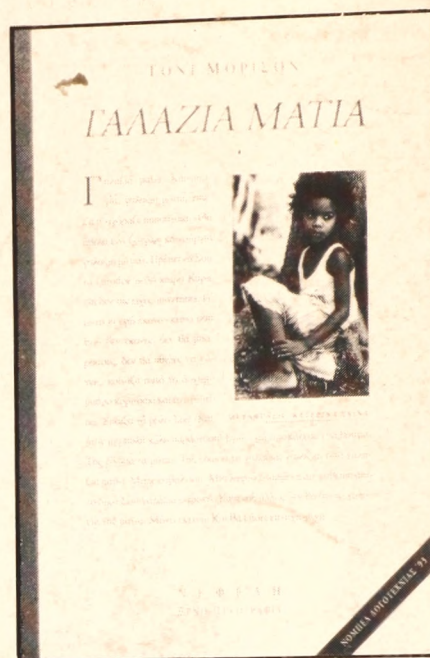

ΚΕΔΡΟΣ
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΝΕΕΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΕΣ

ΤΟΝΙ ΜΟΡΙΣΟΝ

ΓΑΛΑΖΙΑ ΜΑΤΙΑ

Μόλις κυκλοφόρησε

Τι είν' αυτό που ορίζει την ασχήμια; Ποιά είναι τα χαρακτηριστικά της ομορφιάς; Και πώς μπορεί ένα αισθητικό στερεότυπο να παγιδεύσει ένα παιδί και να το οδηγήσει στην τρέλα; Η ιστορία της Πέκολα, της μικρής μαύρης που λαχταρούσε όσο τίποτ' άλλο δυό γαλάζια μάτια, καταγράφει συγκλονιστικά την απέχθεια της μαύρης φυλής για το ίδιο της το χρώμα, το δέος της μπροστά στη λευκή ομορφιά, την αδυναμία να συμφιλιωθεί με τα χαρακτηριστικά της και να τα αγαπήσει. Αλυσοδομένη μέσα στο ίδιο της το σώμα, η εντεκάχρονη Πέκολα προσεύχεται πυρετικά να αποκτήσει γαλάζια μάτια: γιατί μόνο έτσι οι άνθρωποι δεν θα αποστρέφουν το βλέμμα στο πέρασμά της, μόνο έτσι ο κόσμος της θ' αλλάξει οριστικά.

Το «Γαλάζια μάτια» (1970) είναι το πρώτο μυθιστόρημα της αμερικανίδας συγγραφέως Τόνι Μόρισον, που τιμήθηκε το 1993 με το βραβείο Νόμπελ.

Επίσης κυκλοφορούν

ΤΟΝΙ ΜΟΡΙΣΟΝ: Τζαζ

ΤΟΝΙ ΜΟΡΙΣΟΝ: Η αγαπημένη

ΜΠΑΡΥ ΑΝΣΓΟΥΩΡΘ: Ιερή Πείνα

MARINA ΤΣΒΕΤΑΓΙΕΒΑ: Ιστορία της Σονέτσκα

MARTIN Ε·Ι·ΜΙΣ: Το βέλος του χρόνου

Ετοιμάζονται

PONTY ΝΤΟ·Υ·Λ: Πάντο Κλάρκ χα, χα, χα

ΤΖΕ·Ι·ΜΣ ΤΖΟ·Υ·Σ: Πηνελόπη

Α. ΜΠΑ·Υ·ΑΤ: Το πάθος

ΤΖ. Μ. ΚΟΥΤΣΥ: Ο Βίος και η πολιτεία του Μάικλ Κ.

ΚΑΤΡΙΝ ΚΛΕΜΑΝ: Το βαλς που δεν τέλειωσε

MARΓΚΑΡΕΤ ΝΤΡΑΜΠΑ: Τα φωτεινά μονοπάτια

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80. ΤΗΛ. 3607744